

Ekstern undersøkelse av Forandringsfabrikken

**Barne-, ungdoms- og
familiedirektoratet**

27.11. 2022

www.kpmg.no

Innhold

1. Sammendrag	1
1.1 Innledning	1
1.2 Faktagrunnlaget og KPMGs vurderinger	3
2. Innledning	11
2.1 Bakgrunn og KPMGs mandat	11
2.2 Om Forandringsfabrikken	11
2.3 Vurderingskriterier og relevante lovverk	13
2.4 KPMGs metode og gjennomføring	14
3. Barn og unges trygghet	20
3.1 FFs sentrale styrende dokumenter og beskrivelser av rutiner	20
3.2 Arbeidstilsynets tilsyn hos FF i 2021 og videre oppfølging	24
3.3 Barn og unge og samtykke	26
3.4 Barn og unges trygghet i forbindelse med scenepresentasjoner og foredrag	28
3.5 Barn og unges trygghet i et «kollektiv» der FF har kontrakt med huseier frem til september 2019	32
3.6 Barn og unges trygghet på treff og camper organisert av FF rundt om i landet	36
3.7 Arbeidsmiljøet for proffer som arbeidet deltid på FFs kontor	37
3.8 Barn og unges trygghet i undersøkelser	39
4. FFs undersøkelser og rapporter om disse	40
4.1 Kriterier	40
4.2 Hvilken metodikk ligger til grunn for undersøkelsene i perioden 2018-2022?	41
4.3 Metodikk og syn på kunnskap	41
4.4 Rutiner for metodikk/metodebeskrivelser	43
4.5 Hvordan undersøkelser gjennomføres – med vekt på dagens praksis	44
4.6 Utvikling over tid i perioden 2018-2021	48
4.7 Utviklingspotensial ved undersøkelsene sett fra nåværende ansatte i FFs ståsted	49
4.8 Rekruttering og kompetanseutvikling	49
4.9 Opplæring, kompetanseplaner og utviklingssamtaler	50
4.10 KPMGs gjennomgang og vurdering av fem undersøkelser	51

4.11	Påstander om kritikkverdige forhold knyttet til undersøkelsene gjennomført av FF i perioden 2018-2022	55
4.12	Oppsummerende vurdering	62
4.13	Spesifikt om samtykke og personvern	64
4.14	Kriterier for å vurdere samtykke og personvern i FFs aktiviteter	64
4.15	Beskrivelse av FFs praksis	65
5.	Styrets behandling av påstander om kritikkverdige forhold	69
5.1	Saksbehandlingen av påstander om kritikkverdige forhold i juli 2019 (det gamle styret)	69
5.2	Saksbehandlingen av påstander om kritikkverdige forhold i mai og juni 2022 frem til 8.08.2022 (det gamle styret)	71
5.3	Valg av nytt styre	72
5.4	Saksbehandlingen av påstander om kritikkverdige forhold etter 8.08.2022 (det nye styret)	72
5.5	KPMGs syn	74
6.	Bufdir krav og oppfølging til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere	75
6.1	Innledning	75
6.2	Brukerrådet	75
6.3	Behandling av søknader og oppfølging av tilskuddsmottakere	76
6.4	KPMGs syn og anbefalinger	78

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Bakgrunn og KPMGs mandat

Etter en tilbudskonkurranse ble KPMG av Bufdir tildelt oppdraget med å gjennomføre en undersøkelse knyttet til Forandringsfabrikken (FF) virksomhet. I Bufdirs utlysning av oppdraget står det bl.a. følgende om bakgrunnen for undersøkelsesbehovet (sitat):

«Bufdir har samhandlet med Forandringsfabrikken gjennom mange år. Bufdir gir blant annet tilskuddsmidler til FF og organisasjonen gir innspill til ulike arbeidere i Bufdir. Etter en rekke oppslag i psykologisk.no og riksdekkende media, samt en kritisk rapport fra Arbeidstilsynet i 2021, har FF havnet i et negativt søkelys. På bakgrunn av dette ser Bufdir behov for å igangsette en ekstern undersøkelse som vil bli ett av grunnlagene for å vurdere under hvilke forutsetninger samarbeidet med FF kan fortsette eller avsluttes.»

Fokus for undersøkelsen er årene 2018 og frem til i dag. Undersøkelsen skal omfatte påstander om mulige kritikkverdige forhold med tilknytning til Bufdirs ansvarsområde som har kommet fram i offentligheten. Kritikkverdige forhold er manglende etterlevelse av lover, regler og etiske retningslinjer. Bufdir har pekt på noen generelle etiske krav og forventninger som er relevante, herunder at tilskuddsordningen er basert på et tillitsforhold mellom Bufdir og FF. Bufdir har presisert at saken reiser metodiske og etiske problemstillinger og stilt flere konkrete spørsmål som ønskes besvart. Undersøkelsen skal være en del av Bufdirs grunnlag for å vurdere om og eventuelt på hvilken måte samarbeidet med FF kan videreføres.

Om Forandringsfabrikken og påstandene om kritikkverdige forhold

FF er en stiftelse som ble startet av sosialantropolog Marit Sanner (MS) og journalist Eva Dønnestad i 2004. MS har vært daglig leder (Fabrikkleder) i FF frem til sommeren 2022. Hun har i dag stillingen som seniorrådgiver. I 2015 ble Odd Christopher Hansen (OCH) valgt til styreleder i FF. Han har sittet som styreleder frem til august 2022. Da gikk styret av og et helt nytt styre tiltrådte 08.08.2022 med Arild Bjørndal (AB) som styreleder og interim daglig leder. Stiftelsens formål er beskrevet i stiftelsens vedtekter § 2:

«Å bidra til at offentlige systemer i Norge, som møter barn og unge, oppleves trygge og nyttige for dem. Dette gjelder skole, barnehage, helsetjenester, barnevern, politi og rettsvesen. Alt arbeidet gjøres i samarbeid med barn og unge, bygd på kunnskap fra barn og unge. En viktig målsetting for Forandringsfabrikken er å bedre barn og unges psykiske helse.»

FF har opp gjennom årene invitert barn og unge til å være med i undersøkelser, for å dele erfaringer eller gi råd. Unge mellom 13-21 år, ofte etter at de har deltatt i en undersøkelse, har kunnet delta frivillig som proffer. FF har forklart at de kalles proffer fordi de har viktig kunnskap om de systemene de har erfaring fra. Det kan være skolen, psykisk helsetjenester, barnevern eller politi - som mistenkt eller som utsatt. FF har forklart at «det kan gjøres unntak for barn fra 11 år, hvis barnet er svært motivert». Mottatt oversikt fra FF viser at til sammen 16 proffer har vært ansatt på FF kontoret i deler av perioden 2018-2022. I dag er det ifølge oversikten 5 proffer på kontoret. Disse proffene har opp gjennom årene hatt ulike betegnelser; «kontorproff», «prosjektproff» og i dag «fagkonsulent». Syv av proffene på kontoret har hatt rolle innen «barnevern og vold». Ni av proffene på kontoret har hatt rolle innen «psykisk helse og skole».

I perioden 2004-2007 gjennomførte FF en rekke prosjekter. Fra 2010 deltok proffer og voksne ansatte på samlinger for barnevernsarbeidere. I 2013 startet FF innhenting av erfaringer og råd fra barn og unge i psykisk helsevern og et stort antall unge med erfaring fra psykisk helsevern ble med i FF. Fra 2017 definerte FF seg som «Kunnskapssenter». I perioden 2018-2020 vokste organisasjonen kraftig, fra 19 ansatte i 2018 til 39 ansatte i 2021. Årsrapportene beskriver at FF har engasjert mellom 1500 (2018 og 2019) og 750 (2020 og 21) proffer over hele landet hvert av årene i undersøkelser, foredrag og ulike proffaktiviteter, utgitt 22 rapporter og 3 lærebøker, holdt foredrag og gjennomført møter med fagfolk,

studenter og politikere. Fra 2013-2022 har FF gjennomført seks fagutviklingsarbeid der kommunale og statlige tjenester har deltatt.

Den 23.07.2019 ble styreleder OCH kontaktet av en tidligere proff som meldte fra om det personen opplevde som kritikkverdige arbeidsforhold i FF, inkludert daglig leders adferd. Den 28.05.2021 varslet Arbeidstilsynet FF om tilsyn som ble gjennomført den 16.06.2021. Arbeidstilsynet fant flere vesentlige mangler og FF fikk flere pålegg med frist 18.02.2022. Denne tilsynssaken ble lukket 04.11.2022. I perioden mai-juni 2022 ble det fremsatt en rekke påstander om ulike former for kritikkverdige forhold i media av tidligere ansatte og proffer i FF. Påstandene adresserte hvordan FF har ivaretatt barn og unges trygghet i ulike aktiviteter. Kritikken var også rettet mot måten undersøkelsene ble gjennomført på og hvordan resultatene ble fremstilt. Det ble også fremsatt påstander om fryktkultur. Påstandene om kritikkverdige forhold fra tidligere ansatte og proffer i FF er i stor grad rettet mot tidligere daglig leder i FF (MS).

Vurderingskriterier og relevante lovverk

Som privat stiftelse er FF regulert av Stiftelsesloven av 6. mai 1959 med senere endringer. Loven hører inn under Nærings- og fiskeridepartementet. Stiftelsen FF har egne vedtekter godkjent av Lotteri- og stiftelsestilsynet som også er tilsynsmyndighet. Virksomheten skal være forsvarlig organisert og drevet sett i forhold til stiftelsens formål. Kravet til et fullt forsvarlig psykososialt arbeidsmiljø for ansatte er regulert i Arbeidsmiljøloven. Kravet til forsvarlig miljø og behandling av barn og unge i roller som ansatte og/eller deltakere i undersøkelser, formidling eller annet frivillighetsarbeid gjelder tilsvarende. Her må det stilles vesentlig strengere krav fordi trygghetsbehovet for barn og unge er stort og fordi det her dreier seg om særlig sårbare barn og ungdom. Det må legges vekt på at sårbarheten kan variere betydelig fra person til person. Det stiller særlige krav til organisering og ledelse av virksomheten og til tett oppfølging av den enkelte. Bufdir har i tilskuddsbrevet til FF formulert et vesentlig krav:

«Som tilskuddsmottaker har dere ansvar for å ha gode rutiner, etiske retningslinjer eller annet som sørger for tryggheten til barn og unge i deres tilbud.»

FF presiserer at virksomheten ikke inkluderer behandling av underliggende utfordringer for sårbare barn og unge som deltar i virksomheten. Det er likevel enighet om at FF har et etisk ansvar for tryggheten til barn og unge slik Bufdir har forutsatt i tilskuddsbrevet.

I tillegg har KPMG sett hen til relevante krav og standarder i Barnekonvensjonen, barneloven og personopplysningsloven. Datatilsynet har utarbeidet egne retningslinjer for barns personvern. Et annet eksempel er krav til forsvarlig behandling er at det skal foreligge varslingsrutine for ytringer om mulige kritikkverdige forhold, dvs. at ytringer om mulige kritikkverdige forhold både fra ansatte, fra barn og unge, og fra foreldre og andre involverte voksenpersoner blir tatt på alvor og fulgt opp på en forsvarlig måte. Om barn og samtykke så er hovedregelen etter vergemålsloven § 9 om rettslig handleevne at barn alene kan samtykke til deling og behandling av personopplysninger etter fylte 18 år. Før fylte 18 år skal den eller de med foreldreansvar samtykke på barnets vegne. Barn har imidlertid økt selvråderett med alderen og frem til det fyller 18 år og dermed rett til økt selv- og medbestemmelsesrett jo eldre de blir, jf. barneloven § 33. Dette betyr at foreldre eller foresatte bør inkludere og høre med barna selv før de samtykker på barnets vegne. I noen situasjoner kan barn under 18 år gi samtykke på egenhånd dersom det anses som at de er i stand til å gi et informert og frivillig samtykke. I en slik vurdering må barnets modenhet vurderes, og det må sikres at informasjon barnet mottar er tilpasset barnets modenhet og alder, samt barnets evne til å forstå hva det selv gir samtykke til. En generell anbefaling er at jo større og mer inngripende behandlingen av personopplysninger er og dets personvernkonsekvenser, jo høyere terskel bør det være for at barnet gir samtykke på egenhånd uten foreldre eller foresattes involvering.

Metode og gjennomføring

KPMGs oppdragsforståelse og metode for gjennomføring av undersøkelsen er beskrevet i KPMGs tilbud til Bufdir som utgjør en del av oppdragsavtalen. KPMGs undersøkelse er gjennomført i perioden 25.08.2022 til 25.11.2022. KPMG er behandlingsansvarlig for personopplysninger som innhentes som del av undersøkelsen.

KPMG har gjennomgått dokumentasjon fra FF, Bufdir, tidligere ansatte og proffer, artikler i media samt dokumenter fra Arbeidstilsynet. De fleste styrende dokumenter fra FF er datert i 2022. Intervjuene har derfor vært en viktig kilde for å kartlegge arbeidsprosesser før 2022. KPMGs syn er at måten det gamle

og det nye styret samt tidligere daglig leder har håndtert kritikken på er et sentralt moment i undersøkelsen. Følgelig er dokumentasjon knyttet til dette, herunder referater fra styremøter, sentrale dokumenter.

KPMG har vært i kontakt med 34 tidligere ansatte og proffer som har fremsatt påstander om kritikkverdige forhold i FF som gjelder perioden 2018-2022. KPMG har intervjuet til sammen 26 personer. 8 tidligere ansatte og proffer i FF, 9 nåværende ansatte og proffer på kontoret hos FF (fagkonsulenter) har blitt intervjuet. Nåværende styreleder og tidligere daglig leder samt 6 medarbeidere i Bufdir har også blitt intervjuet. En rekke av de tidligere ansatte og proffer har ønsket at KPMG ikke deler deres identitet med andre på grunn av frykt for represalier dersom de sto fram. FF har følgelig mottatt anonymiserte sitater. Ønsket om anonymitet innebærer en begrensning i reell mulighet til kontradiksjon fordi opplysninger om navn, tid, sted og konkrete hendelsesforløp ville identifisert personer som ikke ønsker å stå fram. Uavhengig av disse begrensninger i kontradiksjonsprosessen, er det etter KPMGs oppfatning mulig å foreta helhetsvurderinger av om påstandene fremstår som sannsynlige eller ikke. KPMG må likevel ta forbehold, men vi mener å ha godt grunnlag basert på de detaljerte opplysninger vi har mottatt fra de 34 tidligere ansatte og proffer vi har vært i kontakt med, herunder de 8 som har vært intervjuet og mønsteret i deres forklaringer samt annen dokumentasjon f.eks. beskrivelser fra navngitte tidligere ansatte og proffer i artikler i media og skriftlig varsel til Bufdir i juni 2022 etter en rekke medieoppslag i Psykologisk.no. .

KPMG mottok et betydelig antall tilbakemeldinger og dokumentasjon fra FFs styreleder (AB) i kontradiksjonsprosessen. KPMG har gått grundig gjennom denne informasjonen og tatt inn de innspill fra FF som KPMG mener er relevante.

1.2 Faktagrunnlaget og KPMGs vurderinger

I de følgende avsnitt oppsummerer vi faktagrunnlag og KPMGs vurderinger knyttet til de ulike hovedtema for undersøkelsen. Dette er: i) barn og unges trygghet, ii) undersøkelsene og metodisk kvalitet og iii) forholdet mellom styret og daglig leder: hvordan ble kritikken håndtert? I et eget avsnitt til slutt behandler vi iv) Bufdirs krav og rutiner med hensyn til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere som involverer barn og unge.

Barn og unges trygghet

Barn og unges trygghet i FFs virksomhet er et sentralt tema for undersøkelsen. Som beskrevet har FF vært et tilbud til et høyt antall sårbare barn og unge. FF har engasjert mellom 1500 (2018 og 2019) og 750 (2020 og 21) proffer over hele landet. Arbeidstilsynet beskriver i sin tilsynsrapport fra 2021 en virksomhet med liten kjennskap til regelverket, samt høye psykososiale krav og krevende organisatoriske forhold i virksomheten. Arbeidstilsynet påpekte bl.a. manglende kartlegging og risikovurderinger av belastninger for ansatte. Tilsvarende og vesentlig strengere krav må legges til grunn for kartlegging og vurdering av belastninger for sårbare barn og unge. KPMGs syn og utgangspunkt er at virksomhetens risikotoleranse for belastninger for denne gruppen må være lav.

Barn og unges (proffers) trygghet i forbindelse med scenepresentasjoner og foredrag

I artikler i media i mai og juni 2022 beskriver en rekke tidligere proffer opplevelser av utrygghet knyttet til scenepresentasjoner, herunder i perioden 2018-2022. Det påstås at proffer ble oppfordret av ansatte i FF til å fortelle om personlige sensitive opplysninger om seg selv og egen familie på scenen, at unge ble presset av ansatte til å delta på scenen selv om de sa de ikke følte seg friske og at unge ble kjeflet på bak scenen. Etter en rekke medieoppslag i Psykologisk.no mottar Bufdir i juni 2022 et skriftlig varsel fra en forelder knyttet til FF. Varslet omhandler en situasjon før 2018 der forelderen opplevde at barnet ble forsøkt presset til å delta på foredrag mot barnets vilje. Tidligere ansatte har forklart til KPMG at proffer ble ringt opp av ansatte i FF og utsatt for press til å delta.

Tidligere daglig leder (MS) har forklart til KPMG at fra 2017 da FF ble et kunnskapssenter, ble praksisen knyttet til scenepresentasjoner strammet inn. Antallet scenepresentasjoner ble vesentlig redusert og endret. Fokuset har siden da vært å løfte frem hovedråd fra barn. Hun tilbakeviser at de har presset proffer til å presentere fra scenen hvis de var syke eller ikke ville. Hun har forklart til KPMG at det FF har gjort i enkelte situasjoner, er å be en proff om å "gå en runde til". De har bedt den enkelte «kjenne etter på nytt», «se om det hjelper å hvile litt ekstra», «lete etter mot inni seg», snakke med barnet ved opplevelse av usikkerhet, av å føle seg syk eller sliten. MS har forklart til KPMG at dette har blitt gjort med bakgrunn i tilbakemeldinger fra mange tidligere proffer om at det å bli utfordret på setninger som

at «jeg er litt syk eller for sliten», har vært hjelpsomt i livet deres. Nåværende styreleder (AB) (valgt i august 2022) har bekreftet disse forklaringene fra MS overfor KPMG. Han har også bidratt med å formulere FFs forklaring om dette.

KPMGs syn er at opplevelsene i perioden 2018-2022 beskrevet av tidligere proffer og ansatte i intervjuer og skriftlige tilbakemeldinger til KPMG fremstår som reelle og troverdige opplevelser. KPMG noterer et tydelig mønster i beskrivelsene vi har mottatt fra de tidligere ansatte og proffer. KPMG mener det er sannsynliggjort at en rekke barn og unge har opplevd og faktisk har blitt utsatt for et urimelig press i perioden 2018-2022. De har opplevd press til å delta på scenen etter at de selv har forsøkt å si nei. Håndteringen av slike situasjoner har ikke vært på det sårbare barnets premisser. De har opplevd press til å yte utover eget ønske. MS beskriver at det ble ført samtaler med barna før barn har deltatt i slike sceneopptredener. KPMG har ikke mottatt opplysninger eller tidsnær dokumentasjon som viser at det har foreligget etiske retningslinjer eller rutiner for kartlegging og vurdering av risiko for belastninger for barnet i forbindelse med denne del av virksomheten. De vi har snakket med har beskrevet at de opplevde hendelsene som svært belastende. KPMG mener det er betydelig risiko for at sceneopptredener i 2018-2022 for enkelte barn og ungdom kan ha hatt negative psykiske konsekvenser i etterkant. De beskrevne risikovurderingene knyttet til det enkelte barn i forkant fremstår i en rekke tilfeller som mangelfull. Det er en betydelig risiko for at hensynet til å gjennomføre FFs planlagte aktivitet har blitt prioritert høyere enn barnets ønske og behov. Vi har ikke mottatt informasjon om hvordan barn og unge har blitt fulgt opp etter slike hendelser. Uavhengig av om det var daglig leder selv eller andre ansatte i FF som var i direkte kontakt med den unge i disse situasjonene, var og er dette en del av daglig leder ansvar. Det ligger under daglig leder ansvar å ha gode rutiner som beskytter hvert enkelt barn og ungdom og skaper trygghet i alle former for aktiviteter.

Barn og unges trygghet i kollektiv der FF hadde leiekontrakt med huseier fram til september 2019

I artikkel i [Psykologisk.no](https://www.psykologisk.no) datert 31.5.2022 beskriver flere tidligere unge proffer opplevelser av utrygghet i et kollektiv der FF har kontrakt med huseier frem til august 2019. Det påstås at enkelte av de unge som bodde der ruset seg, at unge med psykiske lidelser som trengte behandling bodde der og at unge hadde sex foran andre beboere. KPMG har intervjuet to unge som bodde i kollektivet hver for seg, dvs. i uavhengige intervju samtaler.

Begge har bekreftet og utdypet sine historier om dette. KPMGs syn er at opplevelsene fremstår som reelle og troverdige. KPMG mener det er sannsynliggjort at unge i dette kollektivet opplevde kritikkverdige hendelser som beskrevet, dvs. at det var opplevelser av utrygghet knyttet til rus og annet og at bekymringsmeldinger til de ansatte i FF om dette ikke ble fulgt opp på en god nok måte.

FFs leiekontrakt med huseier ble avsluttet av FF i august 2019. Dette var kort tid etter at en av de to unge som bodde i kollektivet meldte fra om kritikkverdige forhold i FF til daværende styreleder i en SMS den 23.07.2019. Det ble meldt fra om forholdene i kollektivet og om flere andre mulige kritikkverdige forhold, herunder MS sin ledelse av virksomheten og forhold som senere ble tatt opp av Arbeidstilsynet. Behandlingen av denne meldingen og spørsmålet om dette var et varsel eller ikke, vil bli vurdert nedenfor i forbindelse med avsnittet om styrets håndtering av påstander om kritikkverdige forhold. Her skal vi kort beskrive den tidligere proffens opplevelse av å bli utsatt for en negativ reaksjon fordi vedkommende sa fra om kritikkverdige forhold.

KPMG legger til grunn at beboerne i kollektivet ble tilbudt å overta kontrakten selv, noe de ikke så seg i stand til. Det medførte at den tidligere proffen mistet sin bolig. Den tidligere proffen har beskrevet at hen befant seg i en svært sårbar situasjon med alvorlig helserisiko involvert. Den tidligere proffen oppfattet avviklingen av botilbudet som en reaksjon mot at hen sa fra om kritikkverdige forhold til daværende styreleder. FF har forklart at det ikke var meningen å gi en reaksjon, dvs. at FF ikke «intenderte» dette. KPMG bemerker at avslutningen av den tidligere proffens leieforhold skjedde med kort varsel og kort tid etter at vedkommende meldte fra om kritikkverdige forhold til daværende styreleder. KPMGs vurdering er at dette enten kan forstås som en ulovlig gjengjeldelse mot varsling etter arbeidsmiljølovens § 2 A-1 eller som en etisk kritikkverdig behandling av en tidligere proff. Ut fra KPMGs mandat er det ikke nødvendig å ta endelig stilling til dette.

Barn og unges trygghet på treff og camper organisert av FF rundt om i landet

I artikler i media i perioden mai og juni beskriver tidligere unge proffer at det har forekommet seksuell trakassering og andre kritikkverdige hendelser på FFs camper rundt om i landet. Det er samtidig uttalt

at oppfølgingen av bekymringsmeldinger om kritikkverdige forhold ikke har vært god nok. KPMG har intervjuet tidligere ansatte og proffer som har beskrevet enkelte tilfeller av hendelser knyttet til seksuell omgang og noen bekymringer som ikke har blitt fulgt opp på en god nok måte av ansatte i FF. KPMG har ikke hatt mulighet for å kunne undersøke faktagrunnlaget for slike påstander innenfor rammen av denne undersøkelsen.

Fra FF har vi mottatt en dokumentasjon fra en undersøkelse gjennomført av Arbeidsmiljøsentret i september 2021. Dette dreier seg om en spørreundersøkelse blant aktive proffer og tidligere proffer, som hadde sluttet høsten 2020 eller senere. 223 proffer mottok lenke med spørreundersøkelsen, hvorav 184 fullførte besvarelsen. Hele 98% svarte at det har vært trygt nok eller vanligvis har vært trygt nok å være med på FF-aktivitet. På spørsmål «Hvis du har prøvd å si ifra, hvordan har det blitt tatt imot?» svarer 38% at de har opplevd at FF har «tatt imot og tatt på alvor når de har sagt ifra». 30% svarer at «de ikke har prøvd å si ifra», 11 % sier «det ble delvis tatt på alvor», 8% at «det ble tatt sånn passe imot» og 13% at «det har ikke blitt tatt noe godt imot». I tillegg til dokumentasjon om undersøkelsen fra Arbeidsmiljøsentret har vi mottatt oppdaterte rutiner for ivaretagelse av proffers trygghet datert i 2022. KPMG mener det er sannsynlig at det har forekommet flere uønskete hendelser slik som beskrevet og at tiltak for å forebygge og følge opp ikke har vært gode nok.

Arbeidsmiljøet for unge på FFs kontor

Et mindretall av proffene har arbeidet deltid på kontoret til FF. Kravet til et fullt forsvarlig psykososialt arbeidsmiljø for ansatte er regulert i Arbeidsmiljøloven. Kravet til forsvarlig miljø og behandling av barn og unge i roller som ansatte og/eller deltakere i undersøkelser, formidling eller annet frivillighetsarbeid gjelder tilsvarende. Det må imidlertid stilles strengere krav i forhold til hva som gjelder for voksne. Det må vektlegges at det dreier seg om sårbare barn og unge og at sårbarheten kan variere betydelig fra person til person.

Arbeidstilsynets undersøkelser av FF i 2021 viste utstrakt bruk av overtid blant proffene som arbeidet på FFs kontor. Dette innebærer i praksis liten tid til andre aktiviteter for de unge, eksempelvis sosialt samvær med venner utenfor FF, hobbyer og idrett. Dette kan medføre en fare for belastninger som bør kartlegges og risikovurderes og håndteres i den løpende virksomheten. FF har levert inn en «HMS handlingsplan – Kartlegging og risikovurdering» til Arbeidstilsynet etter Arbeidstilsynets pålegg. Under «Hva kan gå galt?» beskrives bl.a. i eget punkt «vanskelig å skille mellom jobb og fritid».

Barn og unges trygghet i undersøkelser

KPMG har ikke mottatt bekymringer knyttet til hvordan FF sikrer trygghet for barn og unge som deltar i undersøkelser. Hverken tidligere eller nåværende ansatte eller proffer har meldt fra om bekymringer. Måten det skapes trygghet på i forbindelse med undersøkelsene fremstår som hensiktsmessig.

Om samtykke i aktiviteter med proffer (proffsamlinger, scenepresentasjoner og foredrag)

FF har forklart til KPMG at når det gjelder samtykkerutiner var praksis at ungdommene først samtykket til å være proff. Når en proff var under 16 år, ble ifølge FF omsorgspersoner kontaktet i forbindelse med oppstarten som proff. I forbindelse med scenepresentasjoner ble ifølge FF proffene i tillegg spurt før hvert enkelt foredrag og hvert foredrag var frivillig. Etter en rekke medieoppslag i Psykologisk.no mottar Bufdir i juni 2022 et skriftlig varsel fra en forelder knyttet til FF. Varslet omhandler en situasjon før 2018 der forelderens opplevde at barnet ble forsøkt presset til å delta på foredrag mot barnets vilje. KPMG mener at dette føyer seg inn i rekken av situasjoner der FFs opplegg ikke var på de sårbare barnas premisser.

KPMGs syn er at samtykkehåndteringen til FF i perioden 2018 og frem til høsten 2022 ikke har vært i henhold til kravene etter personopplysningsregelverket. Håndteringen er noe mer i tråd med kravene etter endringene som ble innført i FFs rutiner høsten 2022, men det er fremdeles mangler i informasjonen som gis til barna og deres omsorgspersoner. Manglende er beskrevet i rapporten.

KPMG kan ikke se at deling av egne opplevelser i scenepresentasjoner og foredrag, som i flere tilfeller omfattet sensitive opplysninger, er dekket av samtykkene som ble innhentet før ungdommene ble proff. KPMGs syn er at personvernkonsekvensene for barn og ungdom ikke er vurdert i tilstrekkelig grad opp mot terskelen for når et barn kan avgi samtykke på egenhånd uten foreldre eller foresattes involvering.

Undersøkelsene og metodisk kvalitet

KPMG har undersøkt FFs metodikk som ligger til grunn for FFs undersøkelser i perioden, og om metodikken er hensiktsmessig. Vi har også undersøkt om funnene som løftes frem er representative for de faktiske innspillene fra barn og ungdom i de foreliggende undersøkelsene og hvordan eventuelt meningsmangfold kommer frem. I tillegg har vi vurdert om FF formidler barn og unges stemmer på en sannferdig måte og om det er grunnlag for å hevde at funnene er manipulert. Vi har her gjennomgått FFs metodebeskrivelser, intervjuet nåværende og tidligere ansatte og proffer, og i tillegg gjennomgått fem utvalgte undersøkelser.

Vi har ikke holdt FFs undersøkelser opp mot vitenskapelige standarder, men opp mot det vi mener er allmenngyldige kriterier for enhver kunnskapsbasert undersøkelse. Kriteriene vi har lagt til grunn også er i tråd med standarder FF selv legger til grunn for sine undersøkelser. Disse kriteriene er at det skal være et *tydelig samsvar mellom datagrunnlaget og fremstillingen av konklusjonene* i rapportene. FF legger her til grunn at det er barnas egne stemmer som skal formidles mest mulig fritt for tolkning. Et annet kriterium er at det skal være *gjennomsiktighet* og mulighet til å etterprøve funnene. Å etterprøve kvalitative data er notorisk krevende og ulike undersøkere vil kunne tolke data ulikt. Det som skal være mulig å etterprøve i FFs tilfelle vil være tallmessige oppsummeringer, og også gjengivelse av sitater og råd fra barna. At *meningsmangfold skal komme frem* har vi blitt eksplisitt bedt om å vurdere, og det handler om at nyanser i barnas erfaringer som kunne gitt leseren en annen oppfatning, bør være med.

Overordnet vurdering av metodisk hensiktsmessighet og kvalitet

Basert på gjennomgangen mener vi at FFs metodikk slik den er dokumentert i dag fremstår som hensiktsmessig på flere områder. Vi mener likevel at kvaliteten på undersøkelsene vi har sett på i tidsrommet 2018-2022 varierer: en av undersøkelsene anser vi i sin helhet som tilfredsstillende, mens deler av de andre undersøkelsene anser vi som mangelfulle. Vi ser at det har blitt jobbet mer systematisk med metodikk over tid, særlig i 2021 og 2022. I en undersøkelse vi har sett på fra 2022 er det mer gjennomiktig hvordan undersøkelsen gjennomføres fra start til slutt sammenlignet med tidligere. Vi redegjør nedenfor for det vi mener er positive trekk ved undersøkelsene, hva vi mener kan gjøres bedre, og to forhold ved undersøkelsene vi mener er kritikkverdige.

Positive trekk ved undersøkelsene i perioden 2018-2022

Fremgangsmåten benyttet i undersøkelsen i perioden er godt redegjort for i dokumentasjon vi har mottatt, og i beskrivelser fra nåværende ansatte i intervjuene.

Dokumentasjonen vi har mottatt er tilbakeskuende og laget i 2022. Det er derfor vanskelig å verifisere hvilke skrevne retningslinjer som har ligget til grunn for perioden 2018-2021. Vi mener den kvalitative metodikken Participatory Learning and Action er godt egnet for formålet om å få frem barns erfaringer, noe som er formålet med FFs undersøkelser. FF får også i undersøkelsene samlet erfaringer fra mange barn, spesielt med tanke på at de benytter seg av kvalitativ metodikk og gruppeintervjuer/fokusgrupper. Dette er en ressurskrevende metodikk sammenlignet med f.eks. spørreskjemaer. FF har i tillegg gjennomført mange undersøkelser per år og totalt sett samlet erfaringer fra veldig mange barn. Vi mener videre at det er jobbet godt med å samle erfaringer fra barn fra ulike områder i Norge og med ulik bakgrunn.

Måten det tilrettelegges for å skape trygghet på samlingene som brukes i undersøkelsesarbeidet, fremstår som hensiktsmessig. Her er det betydelig overlapp i erfaringer fra nåværende og tidligere ansatte om at FF er dyktige på dette og gjennomfører disse samlingene på en måte som skaper trygghet for at barna snakker fritt. Beskrivelsene KPMG har fått gir også inntrykk av at dette gjøres skikkelig og grundig.

FF benytter seg av unge fagkonsulenter (proffer som arbeider på kontoret) som gir innspill til ulike deler av undersøkelsen, både når det gjelder design (spørsmålsformuleringer mv.) og i kvalitetssikringsprosessen etter dataene er samlet inn. KPMG mener at de unge fagkonsulentenes rolle i dag fremstår som hensiktsmessig når det gjelder *utforming av spørsmål og vurderinger i designfasen* av undersøkelsen, siden de har nyttige erfaringer blant annet fra tjenestene som skal undersøkes. KPMG har et godt inntrykk av kompetansen til de undersøkerne vi har snakket med som er ansatt i FF i dag. Vi vurderer at de har god og tilstrekkelig kompetanse for å gjennomføre undersøkelser.

Når det gjelder meningsmangfold så er FF ganske tydelig i sin metodikk, også slik denne er fremstilt i de publiserte rapporten: undersøkelsen vektlegger hovedsvar, svar som kommer opp mange ganger,

og det mange barn eller barn flest mener. I rapporter vi har lest hvor det er flest tilbakemeldinger fra barn som er kritiske, får også de kritiske svarene klart mest plass, noe som vil være naturlig i lys av metodikken. I rapporten vi har gått gjennom fra 2022 er det tydelig meningsmangfold i hva barn har svart, og dette meningsmangfoldet kommer også frem i rapporten. På tester vi har gjort av hovedsvar, i de tilfeller det har vært mulig å etterprøve de tallmessige fordelingene, er vår vurdering at formidlingene av funnene er representative for det barna har svart.

Ting som kunne vært gjort bedre i undersøkelsene i perioden 2018-2022

FF burde i større detalj ha beskrevet metodikken i rapportene som har vært publisert. Dette gjelder spesielt hvordan undersøkere analyserer dataene og hvem forfatterne og fortellerstemmen er dette forklares i bakgrunns materialet vi har mottatt, men er viktig informasjon for leseren, og kan med fordel utdypes i rapportene.

Kombinasjonen av kvalitativ metodikk og opptelling skaper enkelte utfordringer og uklarheter og det er tidvis krevende for KPMG å forstå hvordan FF har kommet frem til enkelte av prosentfordelingene i undersøkelsene. I noen tilfeller er barn spurt det nøyaktig samme spørsmålet (såkalte tellesvar), og da er det enkelt å vurdere andeler. I andre tilfeller kommer svarene opp i ulike sammenhenger, og det gjort et anslag av hvor mange barn som stiller seg bak et bestemt utsagn. Her er det ikke det samme sammenligningsgrunnlaget siden barn ikke alltid har svart på de samme spørsmålene. KPMG og FF har ved noen tilfeller kommet frem til ulike svar når det gjelder prosentfordelinger i slike tilfeller. Vi mener at FF i de publiserte rapportene fremover bør være åpne om hvordan prosenter regnet ut.

Vi mener at de unge fagkonsulentenes rolle i *kvalitetssikringsprosessen* har vært og fortsatt er mindre tydelig enn deres rolle er i den innledende designfasen av prosjektet. Det er undersøkernes som har deltatt på samlingene med barna og gjennom analysefasen, og som etter vårt syn er best egnet til å få frem hva disse barna har sagt på en mest mulig representativ måte. Vi mener at det i denne fasen er viktig at undersøkernes har stor grad av frihet til å få frem stemmen fra barna de har snakket med. Det vil kunne bidra til å tydeliggjøre hva som er barnas stemme og hva som er undersøkerens stemme. Basert på informasjon vi har mottatt og gjennomgang av fem utvalgte rapporter vurderer KPMG at praksis i perioden 2018-2022 knyttet til personvern og samtykke til dels har vært i samsvar med lover og retningslinjer. FF har blitt betraktelig bedre til å dokumentere denne praksisen fra 2022 og etter god praksis burde de hatt skriftlige rutiner for dette tidligere. Vi ser at det er noen mangler i den informasjonen som blir gitt i samtykkene og at de ikke er ikke ihht. kravene etter GDPR art. 13, jf. art. 7.

Kritikkverdige trekk ved undersøkelsene i perioden 2018-2022

Å fremstille oppsummerte råd fra barna på en ufiltrert måte og uten tolkning, slik FF beskriver sin egen metodikk, er et ambisiøst mål. I lys av vår rapportgjennomgang mener vi at FF bør være mer tydelig på at det faktisk finner sted en tolkningsprosess. Vi har gjennomført stikkprøver av hvordan noen råd er bygget opp og mener at disse rådene ikke følger direkte fra det barna har sagt. FF svarer til KPMG at dersom man har kunnskap om temaet så vil man forstå at dette er råd fra barna, men at barn uttrykker seg på en annen måte enn voksne. Vi er her uenige med FF i at de oppsummerte rådene nærmest følger automatisk fra det barna har sagt. Rådene fremstår ikke som urimelige i lys av barnas erfaringer, men vi er uenige i fremstillingen om at dette er *oppsummerte råd fra barna*. KPMGs syn på rådene vi har sett på er at dette er de ansattes tolkning av hvilken løsning som bør følge av barnas erfaringer, men at det også kunne tenkes andre løsninger på det samme utfordringsbildet. Dette kommer ikke tilstrekkelig fram. Vi mener at en løsning her vil være å tydelig på hva som er direkte erfaringer fra barn, og hvilke implikasjoner undersøkernes utleder fra disse erfaringene.

Fremstillingen av sitater i enkelte av de stikkprøvene vi har tatt i rapportene, er etter KPMGs syn ikke en akseptabel måte å gjengi sitater på. Disse sitatene er i disse utvalgte stikkprøvene satt sammen av utsagn fra flere barn, noe som i hvert fall delvis endrer innholdet og erfaringen som formidles. Som leser får vi inntrykk av at det som står i et utskilt avsnitt er gjengitt fra samme barn. Gitt FFs beskrivelse av egen metodikk i undersøkelsene, og hvor tydelige de er på at de gjengir barns erfaringer slik de er, mener vi det må være ekstra viktig å få frem erfaringene slik de kommer frem fra det enkelte barn. KPMG mener undersøkelsene må og være bedre i samsvar med FFs formulering av egen metodikk. For å oppsummere dette avsnittet mener vi at måten rådene blir fremstilt på kan ses på som noe misvisende, men det kan rettes opp ved å være mer åpne om analyse- og tolkningsprosessen. Måten sitatene i stikkprøvene referert til ovenfor er gjengitt, mener vi er direkte misvisende og ikke akseptabelt. Vi ønsker likevel ikke å bruke begrepet om at funnene i dette tilfellet har blitt «manipulert», som vi mener vil være et for sterkt begrep.

Forholdet mellom styret og daglig leder: hvordan ble kritikken håndtert?

Generelt om samarbeidet mellom styret og daglig leder

En gjennomgang av styrereferater for perioden 2018-2022 gir et inntrykk av hva som er styrebehandlet og rollefordeling og ansvar mellom styret og daglig leder. Et generelt inntrykk er at tidligere daglig leder har hatt en stor grad av tillit og frihet til å drive og utvikle virksomheten. I referatene er det gitt mange orienteringer fra MS og proffene om de mange aktiviteter som gjennomføres. Det beskrives et høyt, omfattende og mangfoldig aktivitetsnivå i daglig virksomhet. Det fremstår som et inntrykk at det gamle styret har forholdt seg støttende til de mange aktivitetene og at det i liten grad er fastsatt overordnede rammer og prioriteringer. Styret har vært fokusert på økonomi og særlig hvordan styrets nettverk kan brukes til å skaffe økt tilførsel av private midler og til å åpne dører for stiftelsen. Referatene gir et inntrykk av at FF «er» MS og proffene på kontoret. Det er de som dominerer beskrivelsene av aktivitetene og legger premisser i stor grad. MS undertegner mange styrereferater med tittel «grunnlegger av Forandringsfabrikkens Stiftelse». Vi har ikke sett at styret har utarbeidet noen rolle- og ansvarsbeskrivelse for daglig leder før 2022 (dokument sendt Arbeidstilsynet). KPMG har lagt til grunn at beskrivelsen av daglig leders ansvar har vært regulert i Stiftelseslovens § 35. i perioden som dekkes av undersøkelsen. Denne bestemmelsen tilsvarer langt på vei bestemmelsen om daglig leders rolle og ansvar i aksjeloven.

Styret involverte ekstern rådgiver for å svare ut en rekke pålegg fra Arbeidstilsynet som kom den 20.12.2021. Arbeidstilsynet anbefalte dette på grunn av et inntrykk av manglende regelkompetanse i virksomheten.

Det er beskrevet at mange sluttet i 2021. Dette førte til at FF ikke lenger ville prioritere å ansette voksne med erfaring fra offentlige tjenester og systemer. I stedet for ansatte med erfaring fra tjenestene planlegges det å etablere karriereløp for kontorproffer og å bruke flere studenter på deltid. Det skal rekrutteres folk som i større grad deler FF sitt verdigrunnlag enn hva som har vært situasjonen tidligere.

Styrets håndtering av påstander om kritikkverdige forhold i artikler i media i mai og juni 2022

Da påstandene fra tidligere ansatte og proffer om kritikkverdige forhold kom i artikler i media i mai og juni 2022 tok det gamle styret en del naturlige grep. Det ble engasjert rådgiver innen kommunikasjon. PwC ble bedt om å gjennomføre en forundersøkelse av påstandene om kritikkverdige forhold som i stor grad gjaldt MS sin lederatferd. PwC fant at kritikken ikke var ubegrunnet og anbefalte videre undersøkelser. Daglig leder ble tatt ut av sin vanlige rolle og styreleder gikk inn i en arbeidende rolle.

En tidligere proff meldte den 23.07.2019 fra til styreleder om kritikkverdige forhold knyttet til arbeidsavtaler, manglende verneombud, kritikkverdig ledelse og kritikkverdige forhold i et kollektiv der hen hadde fått bolig stilt til disposisjon av FF. Dette var forhold som senere fremkom dels i Arbeidstilsynets rapport datert 20.12.2021 fra tilsyn gjennomført hos FF 16.06.2021 og dels i artiklene i psykologisk.no og andre media i mai og juni 2022. Det var disse forholdene som gjorde at Bufdir besluttet å gjennomføre denne undersøkelsen. FFs behandling av disse påstandene var ikke forsvarlig. Det ble ikke tatt kontroll på situasjonen, noe som antas å være en bakgrunn for at de samme påstandene ble omvarslet i offentligheten. Den tidligere proffen varslet åpent til styreleder. Hen opplevde å miste boligen hen hadde til disposisjon fra FF ved at FF avsluttet leieforholdet med utleier med kort varsel etter at styreleder mottok bekymringsmeldingen. Den tidligere proffen opplevde dette som en reaksjon om at hen sa åpent fra, dvs. en form for gjengjeldelse. KPMG tar ikke stilling til om dette var et brudd mot forbudet mot gjengjeldelse ved varsling og/eller en uetisk behandling av en tidligere proff som sa fra om kritikkverdige forhold.

Den tidligere proffens syn på at det forelå kritikkverdige forhold var delt av flere unge og ansatte. Det fremstår som lite overraskende at påstandene dukket opp hos Arbeidstilsynet og i media etter hvert. Som det fremgår mener KPMG at behandlingen av bekymringsmeldingen/varslet i 2019 er sterkt kritikkverdig. En erfaring fra varslingssaker er at ubehandlede viktige varsler med en stor grad av sannsynlighet kan havne hos tilsynsmyndigheter og/eller i media når det ikke blir gjennomført en forsvarlig undersøkelse med påfølgende rimelige tiltak.

Behandlingen i det nye styret

Det nye styret har inntatt en holdning om at store deler av kritikken ikke har vært saklig og særlig lagt vekt på at MS har vært utsatt for svært urimelig behandling i media og fra informantene som har stått frem der. De har tatt avstand fra det gamle styrets behandling av MS og fra PwCs vurderinger og

foreløpige konklusjoner. Det er satt i gang en betydelig produksjon av styrende dokumenter som er positivt. KPMG mener derimot at fravær av styrende dokumenter i store deler av perioden 2018-2022 bare er en del av utfordringsbildet. Det er et alvorlig ankepunkt mot det gamle styret. KPMG mener likevel saken i stor grad dreier seg om hva som har skjedd i praksis, om kultur, lederstil og særlig påførte belastninger på barn og unge og på ansatte. Det nye styret synes å mangle en ydmykhet, selvkritikk og empati i forhold til de belastningene som er beskrevet av varslerne og som fremgår av undersøkelsen. KPMGs inntrykk er at det nye styret ikke tar påstandene like alvorlig som det gamle styret og at de har «slått ring» rundt tidligere daglig leder MS. Alle nåværende ansatte og proffer i FF som har forklart seg for KPMG, har uttalt at FF er helt avhengig av MS. KPMGs inntrykk er at den dominerende kraften i FF fortsatt er MS og proffene som jobber tett på henne.

Bufdirs krav og rutiner med hensyn til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere som involverer barn og unge

KPMG har som del av undersøkelsen sett på følgende spørsmål i) Er Bufdirs krav til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere som involverer barn og unge i sine aktiviteter tilstrekkelige, og hvordan følges disse kravene opp fra Bufdir? ii) Hvordan innhenter Bufdir informasjon om overnevnte krav, og hvordan følges dette opp av Bufdir? iii) Peke på mulige forbedringspunkter for Bufdirs krav til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere som involverer barn og unge i sine aktiviteter.

FF har fått støtte fra Bufdirs tilskuddsordninger siden 2013, til drift, utviklings- og samhandlingsprosjekter, midler til barn i lavinntekt og til prosjekter på tema vold og overgrep. FF ble først øremerket i prop. 1 i 2015-2016: «Forandningsfabrikken skal få tilskot gjennom ordningane. Tilskot må vurderast på bakgrunn av søknad.». FF har mottatt både øremerkede tilskudd og prosjektspesifikke tilskudd i årene frem til 2022 fra Bufdir. FF har også deltatt i en rekke andre aktiviteter med Bufdir, bl.a. som medlem av Brukerrådet som ble opprettet i 2017 og er et rådgivende organ for Bufdir på fagområdet barnevern.

Om Bufdirs øremerkede tilskudd

Tilskuddsavdelingen har forklart til KPMG at terskelen for å avslå en søknad om prosjektspesifikke tilskudd/ytterligere tilskudd fra en organisasjon som har fått øremerkede midler i dag er høy. I praksis skal det være vesentlige formelle krav organisasjonen ikke tilfredsstillter. I vedlegg til årsrapport gir Bufdir en samlet oversikt og evaluering av tilskudd. Her har det lagt inn en kommentar på prinsipielt grunnlag om at Bufdir ønsker å begrense øremerkede tilskudd.

Om Bufdirs krav til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere

FF er en organisasjon som arbeider med involvering av et stort antall sårbare barn og unge i sin virksomhet. Dette innebærer etter KPMGs mening et særlig behov for god virksomhetsstyring i FF. Det kan innebære at virksomheten bør ha et mer uavhengig styre og ikke et selvvelgende styre slik FF har i dag. I FFs vedtekter står det at MS, eller den hun utnevner, skal være leder av valgkomitéen. Dette reiser spørsmålet om styret har den nødvendige uavhengighet i forhold til en daglig leder og grunnlegger av stiftelsen når det kommer påstander om kritikkverdige forhold mot daglig leder. Foreninger og f.eks. frivillige organisasjoner har ikke samme demokratiske underskudd ved at det som regel er et årsmøte som øverste organ. Er tilskuddsmottaker/samarbeidspartner et aksjeselskap er det generalforsamlingen som er øverste organ. Her skiller FF seg f.eks. fra Landsforeningen for Barnevernsbarn som er organisert som en typisk frivillig organisasjon. I Referat fra styremøte i FF den 19.04.2022 har styret drøftet at FF per i dag har et selvvelgende styre og dermed ikke kan søke midler hos stiftelsen DAM der demokratisk styrevalg er et kvalifikasjonskrav for å kunne søke om støtte.

Anbefaling 1 KPMG anbefaler Bufdir å vurdere om det i visse tilfeller er behov for en prekvalifisering av organisasjoner som søker støtte, dvs. at virksomheten oppfyller visse minimumskrav for å kunne komme i betraktning, det kan være en ordning som muligens kan inspireres av hva som gjelder i stiftelsen DAM.

Anbefaling 2 Bufdir kan vurdere å formulere mer tydelige krav i tilskuddsbrevene der det kan foreligge forhøyet risiko som f.eks. mottatte bekymringer og/eller risiko for at tilsyn og kontroll ikke er tilstrekkelig. Bufdir må selvsagt kunne ta som alminnelig utgangspunkt at tilskuddsmottakere driver fullt forsvarlig og i henhold til gjeldende lover og regler. Det er tilskuddsmottaker selv som har hovedansvaret. KPMGs poeng er at Bufdir som tilskuddsmyndighet kan vurdere å foreta en selvstendig vurdering utover hva som følger av bestemmelsene om økonomistyring i staten. Dette er særlig aktuelt i organisasjoner med «iboende høy risiko» (se anbefalte kriterier i Anbefaling 4)

Om Bufdirs gjennomføring av kontroller

Tilskuddsavdelingen gjennomfører dokumentkontroll av alle søknader og rapporter, og utøver øvrige kontrolltiltak i tråd med krav i Bestemmelser om økonomistyring i staten. Tilskuddsavdelingen sier til KPMG at kontrollaktiviteter i perioden 2018 - 2022 vært i tråd med de krav som stilles for å sikre god måloppnåelse og riktig bruk av tilskuddsmidler. KPMGs undersøkelse viser at FF ikke etablerte en skriftlig varslingsrutine før i 2022 selv om det har vært lovkrav om dette i noen år. KPMGs undersøkelse viser også at både daglig leder og styreleder i FF har mottatt en rekke ytringer fra ansatte med påstander om kritikkverdige forhold over tid uten disse påstandene har vært tilfredsstillende håndtert. FF har heller ikke informert Bufdir om disse utfordringene. Ansatte i tilskuddsavdelingen har forklart i intervju med KPMG at de har hørt om episoder der enkelte ansatte i Bufdir har hatt bekymringer knyttet til FF. Det har dreid seg om bekymringer om det ikke alltid er barn og unges egne historier som kommer til uttrykk i formidlingen fra FF. Flere ansatte i andre avdelinger i Bufdir har sagt i intervju med KPMG at de også har vært bekymret for om barn og unge i FFs aktiviteter blir håndtert på en trygg nok måte. KPMGs syn er at kommunikasjonen internt i Bufdir ikke har vært god nok. Muligheten for å innhente, systematisere og behandle bekymringer blant ansatte knyttet til FF kunne vært utnyttet bedre. KPMG anbefaler å vurdere noen tiltak for å redusere risiko for mulige kritikkverdige forhold hos samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere og mottakere av tilskudd:

Anbefaling 3: KPMG anbefaler Bufdir å styrke interne rutiner for å sikre at bekymringer knyttet til tilskuddsmottagere og andre samarbeidspartnere hos ansatte på tvers av de ulike avdelingene i Bufdir blir behandlet på en systematisk og dokumenterbar måte.

Anbefaling 4: KPMG anbefaler Bufdir å ytterligere styrke fokuset på gjennomføring av risiko-baserte kontroller av tilskuddsmottakere. KPMG anbefaler å oppdatere kriterier for utvalg av risiko-baserte tilleggskontroller til å inkludere: i) Er organisasjonen en aktivt brukt samarbeidspartner for Bufdir? ii) Type aktiviteter: arbeider organisasjonen med barn og ungdommer i sårbar livssituasjon? iii) Historikk: har det vært interne bekymringer blant ansatte i Bufdir eller eksterne bekymringer, f.eks. medieoppslag med påstander om kritikkverdige forhold? iv) Beløp tilskuddsmidler fra Bufdir. En organisasjon som mottar lave tilskuddsbeløp kan likevel innebære en høy risiko for Bufdir.

Anbefaling 5: KPMG anbefaler at Bufdir etterspør følgende dokumentasjon i kontroller av organisasjoner med «iboende høy risiko» og som arbeider med barn og unge i sårbar livssituasjon: skriftlig varslingsrutine, skriftlig samtykkerutine ved bruk av barn og unge i aktiviteter, skriftlig rutine for å ivareta barn og unges trygghet og generelle etiske retningslinjer for virksomheten. Tilskuddsmottakere som mottar tilskudd over flere år bør bes om å rapportere om mulige avvik i forhold til disse retningslinjene.

Om Bufdirs varslingsordning for eksterne

Tilskuddsavdelingen i Bufdir har de siste årene mottatt varsler fra eksterne knyttet til organisasjoner som mottar tilskudd. Det finnes per i dag ikke noen skriftlig rutine som beskriver roller, ansvar og prosesser for Bufdirs behandling og oppfølging av slike varsler og bekymringsmeldinger.

Anbefaling 6: KPMG anbefaler Bufdir å utarbeide en skriftlig rutine for mottak og behandling av varsler og bekymringsmeldinger fra eksterne knyttet til tilskuddsmottakere og samarbeidspartnere. Rutinen bør beskrive roller og ansvar og hvordan man kan få på plass en god internkommunikasjon i slike saker. Det bør også vurderes hvordan og på hvilken måte slike saker skal følges opp overfor tilskuddsmottakere og samarbeidspartnere det er meldt bekymring om.

2. Innledning

2.1 Bakgrunn og KPMGs mandat

Etter en tilbudskonkurranse ble KPMG av Bufdir tildelt oppdraget med å gjennomføre en undersøkelse knyttet til Forandringsfabrikken sin virksomhet.

I Bufdirs utlysning av oppdraget står det bl.a. følgende om bakgrunnen for undersøkelsesbehovet:

«Bufdir har samhandlet med Forandringsfabrikken gjennom mange år. Bufdir gir blant annet tilskuddsmidler til FF og organisasjonen gir innspill til ulike arbeidere i Bufdir. Etter en rekke oppslag i psykologisk.no og riksdekkende media, samt en kritisk rapport fra Arbeidstilsynet i 2021, har FF havnet i et negativt søkelys. På bakgrunn av dette ser Bufdir behov for å igangsette en ekstern undersøkelse som vil bli ett av grunnlagene for å vurdere under hvilke forutsetninger samarbeidet med FF kan fortsette eller avsluttes.

Hovedfokuset for undersøkelsen som Bufdir nå igangsetter er metodiske og etiske problemstillinger knyttet til FF involvering av barn og unge i deres fremgangsmåter og konsekvenser for FFs troverdighet som samarbeidspartner for Bufdir. Undersøkelsen skal i hovedsak omhandle de deler av FFs arbeid som faller inn under Bufdirs ansvarsområde, og skal ta utgangspunkt i følgende krav og forventninger fra Bufdir til FF:

- *Krav i tilskuddsbrev til FF fra Bufdir: «Som tilskuddsmottaker har dere ansvar for å ha gode rutiner, etiske retningslinjer eller annet som sørger for tryggheten til barn og unge i deres tilbud.»*
- *Forventning i regelverk for tilskudd til utviklings- og samhandlingsprosjekter i barnevernet og for tilskudd til drift av organisasjoner i barnevernet: «Tilskuddsordningen er basert på tillitsforhold mellom tilskuddsmyndigheten og søkerne.»*
- *Andre relevante krav for FFs virksomhet, herunder krav om frivillig og informert samtykke for deltagelse i undersøkelser og forsvarlig behandling og oppbevaring av personopplysninger.*
- *Basert på disse kravene og forventningene er det formulert en rekke spørsmål som undersøkelsen skal besvare»*

– se Vedlegg 1.

Tidshorisonen for undersøkelsen skal som et minimum omfatte årene fra 2018 – 2022. Dette er nødvendig for å sikre et tilstrekkelig dokumentasjonsgrunnlag og for å kunne si noe om utviklingen over tid.»

Undersøkelsen skal omfatte påstander om mulige kritikkverdige forhold med tilknytning til Bufdirs ansvarsområde som har kommet fram i offentligheten. Flere enkeltpersoner har påstått og varslet om mulige kritikkverdige forhold i offentligheten. Kritikkverdige forhold er manglende etterlevelse av lover, regler og etiske retningslinjer. Bufdir har pekt på noen generelle etiske krav og forventninger som er relevante, herunder at tilskuddsordningen er basert på et tillitsforhold mellom Bufdir og FF. Bufdir har presisert at saken reiser metodiske og etiske problemstillinger og stilt flere konkrete spørsmål som ønskes besvart. Undersøkelsen skal være en del av Bufdirs grunnlag for å vurdere om og eventuelt på hvilken måte samarbeidet med FF kan videreføres. Metode og gjennomføring er beskrevet nedenfor.

2.2 Om Forandringsfabrikken

2.2.1 Organisering av stiftelsen, vedtekter og formål

Forandringsfabrikken (FF) er en stiftelse som ble startet av sosialantropolog MS (MS) og journalist Eva Dønnestad i 2004. FF ble formelt opprettet som stiftelse med MS som Daglig Leder i 2013. MS har vært daglig leder (Fabrikkleder) i FF frem til sommeren 2022. Hun har i dag stillingen som seniorrådgiver

oppvekst. KPMG konstaterer at MS fortsatt per 25.11.2022 er registrert som daglig leder i brønnøysundregisteret. I 2015 ble Odd Christopher Hansen (OCH) valgt til styreleder i FF. Han har sittet som styreleder frem til august 2022. Da gikk styret av og et helt nytt styre tiltrådte 08.08.2022 med Arild Bjørndal (AB) som styreleder og interim daglig leder. OCH er imidlertid fortsatt medlem av styret fram til 31.12.2022.

Som privat stiftelse er virksomheten i FF regulert av Stiftelsesloven av 6. mai 1959 med senere endringer. Loven hører inn under Nærings- og fiskeridepartementet. Stiftelsen FF har egne vedtekter godkjent av Lotteri- og stiftelsestilsynet som også er tilsynsmyndighet. En stiftelse er selveiende og har ingen eiere, dvs. ingen generalforsamling eller årsmøte som øverste myndighet. Stiftelsen ledes av styret som øverste organ. Stiftelsens formål er retningsgivende for virksomheten.

Stiftelsens formål er beskrevet i vedtektenes § 2:

«Å bidra til at offentlige systemer i Norge, som møter barn og unge, oppleves trygge og nyttige for dem. Dette gjelder skole, barnehage, helsetjenester, barnevern, politi og rettsvesen. Alt arbeidet gjøres i samarbeid med barn og unge, bygd på kunnskap fra barn og unge. En viktig målsetting for Forandringsfabrikken er å bedre barn og unges psykiske helse.»

FF skal etter formålet være en bidragsyter til at barn og unge som møter offentlige systemer skal oppleve disse møtene som trygge og nyttige. Alt arbeid skal gjøres i samarbeid med barn og unge og bygge på kunnskap fra barn og unge. Det er fremhevet som en særlig viktig målsetting å bedre barn og unges psykiske helse.

Det forekommer at grunnleggere av private stiftelser og eventuelt deres etterkommere har visse rettigheter, eksempelvis rett til å sitte i styret e.l. I dette tilfellet har tidligere daglig leder MS som gjenværende grunnlegger, en vedtektsbestemt rolle i forbindelse med valg av styre:

*«§ 4 Valgkomiteen
Stiftelsen skal ha en valgkomité bestående av styret med tillegg av [3] medlemmer, hvor MS er en av dem. Valgkomitéen skal sammensettes med sikte på å sikre en best mulig ivaretagelse av Stiftelsens formål. Valg av styremedlem til Stiftelsens styre er valgkomitéens oppgave. MS, eller den hun utnevner er leder av valgkomitéen. Møte i valgkomitéen avholdes etter behov og leder av valgkomitéen innkaller til møte i valgkomitéen. Valgkomiteen velges av MS. Stiftelseslovens habilitetsregler gjelder også valgkomitéen.»*

Som nevnt ovenfor ble det valgt nytt styre i FF den 08. 08.2022.

2.2.2 Kort om FFs virksomhet

FF har opp gjennom årene invitert barn og unge til å være med i undersøkelser, for å dele erfaringer eller gi råd. Unge mellom 13-21 år, ofte etter at de har deltatt i en undersøkelse, har kunnet delta frivillig som «proffer». FF har forklart at de kalles «proffer» fordi de har viktig kunnskap om de systemene de har erfaring fra. Det kan være skolen, psykisk helsetjenester, barnevern eller politi - som mistenkt eller som utsatt. FF har forklart at det kan gjøres unntak for barn fra 11 år, hvis barnet er svært motivert. Et mindretall av proffene har arbeidet deltid på kontoret til FF. Disse proffene har opp gjennom årene hatt ulike betegnelser; «kontorproff», «prosjektproff» og i dag «fagkonsulent». Senere i rapporten beskriver vi nærmere rollene «proff», «kontorproff/prosjektproff/fagkonsulent» og rollen som «proffvarmer».

I perioden 2004 til 2007 gjennomførte FF en rekke lokale og nasjonale prosjekter. Noen av de nasjonale prosjektene var i samarbeid med Barneombudet, Redd Barna, Norsk Fosterhjemsforening, Voksne for Barn. De lokale prosjektene var på Sørlandet, med ulike samarbeidspartnere. FF har forklart til KPMG at i tillegg var metodeutvikling i tillegg i fokus. Metodikkopplæring ble gjennomført, i egne kurs og for bl.a. «Voksne for barn».

Fra 2010 reiste proffer og ansatte i FF rundt i landet der de deltok på samlinger for barnevernsarbeidere. I 2013 startet FF for første gang systematisk innhenting av erfaringer og råd fra barn og unge i psykisk helsevern. Et stort antall proffer med erfaring fra psykisk helsevern ble da med i FF.

I 2017 definerte FF seg som et «Kunnskapssenter», noe som FF har forklart til KPMG at innebar en vesentlig forandring av virksomheten. «Proffgrupper» ble etablert og bygd opp, først i Bergen,

Trondheim og Stavanger. Det ble rekruttert et antall «proffvarmere» (ansatte i FF) i deltidsstillinger. Rollen «proffvarmer» er beskrevet senere i rapporten. I perioden 2018-2020 vokste organisasjonen kraftig, fra 19 ansatte i 2018 til 39 ansatte i 2021.

I perioden 2020-2021 sluttet mange ansatte samtidig. 12 ansatte sluttet i løpet av 2020 og ytterligere 16 ansatte sluttet i løpet av 2021. Fra å ha hatt en «flat struktur» reorganiseres FF i 2020, slik at det etableres grupper med ulike oppgaver. I dag er FF organisert i fire grupper: undersøkelse og kunnskapsproduksjon, Fag og utdanning, Politikk og juss og Internasjonalt arbeid.

I 2021 etablerte FF et prosjekt kalt «Forandringsjuristene». FF har fått midler fra statens sivilrettsforvaltning til å drive rettshjelp for barn og unge. To jurister og en jusstudent er i dag på plass en gang i uka. Da kan proffene sende inn spørsmål og få hjelp i sine saker. Forandringsjuristene har hatt 78 saker hittil i år. Det er varierte saker, ulike klager, hjelp til dialog med Barnevern, bytte av kontaktpersoner, innsyn mv..

I 2022 har FF hatt 31 heltidsansatte i hele eller deler av året, og to på deltid i 60% stilling, 12 personer har vært ansatt i FF i mer enn 2 år (i gjennomsnitt 6 år), 8 personer hadde sluttet pr. 30.6. Ti personer sluttet løpet av høsten 2022 med sluttavtaler som følge av en nedbemanningsprosess etter frys i nasjonale midler.

Årsrapportene for tidsrommet 2018-2021 viser at Forandringsfabrikken har:

- engasjert mellom 1500 (2018 og 2019) og 750 (2020 og 21) proffer over hele landet hvert av årene i undersøkelser, foredrag og ulike proffaktiviteter.
- utgitt 22 rapporter og 3 lærebøker.
- holdt foredrag og gjennomført møter med mer enn 75 000 fagfolk, studenter mm, på tross av koronasituasjonen 2020-2021.
- har hvert år møtt mer enn 300 politikere, nasjonalt og i storbyene.

Årsrapportene viser også at i perioden 2013-2022 har FF gjennomført seks fagutviklingsarbeid der grupper av ansatte og ledere i kommunale og statlige tjenester har deltatt. Det gjelder:

- Mitt Liv barneverntjeneste 2013–2018. Mer enn 150 barneverntjenester deltok.
- Mitt Liv psykisk helsevern 2016–2018. Ledere og fagfolk fra BUP på ti sykehus deltok.
- Mitt Liv barneverninstitusjoner 2016–2018. 21 statlige, kommunale og ideelle institusjoner deltok.
- Mitt Liv kommunale psykisk helsetjenester 2018–2021. Mer enn 50 tjenester fordelt på ti store byer deltok.
- Mitt Liv utdanning 2015–2021. I regi av NTNU og USN. FF var bidragsyter.
- Mitt Liv oppvekst 2018–2022. Ti storbyer deltok med oppvekstledelse og rådgivere.

Proffer i FF har fra 2014 og frem til i dag besøkt utdanninger til barnevern, sosionom, psykolog, lærer, barnehagelærer, politi m.fl..

2.3 Vurderingskriterier og relevante lovverk

Som privat stiftelse er FF regulert av Stiftelsesloven av 6. mai 1959 med senere endringer. Loven hører inn under Nærings- og fiskeridepartementet. Stiftelsen FF har egne vedtekter godkjent av Lotteri- og stiftelsestilsynet som også er tilsynsmyndighet. Virksomheten skal være forsvarlig organisert og drevet sett i forhold til stiftelsens formål. Krav til et fullt forsvarlig psykososialt arbeidsmiljø for ansatte er regulert i Arbeidsmiljøloven. Kravet til forsvarlig miljø og behandling av barn og unge i roller som ansatte og/eller deltakere i undersøkelser, formidling eller annet frivillighetsarbeid gjelder tilsvarende. Her må det stilles vesentlig strengere krav fordi trygghetsbehovet for barn og unge er stort og fordi det her dreier seg om særlig sårbare barn og ungdom. Det må legges vekt på at sårbarheten kan variere betydelig fra person til person. Det stiller særlige krav til organisering og ledelse av virksomheten og til tett oppfølging av den enkelte. Bufdir har i tilskuddsbrevet til FF formulert et vesentlig krav:

«Som tilskuddsmottaker har dere ansvar for å ha gode rutiner, etiske retningslinjer eller annet som sørger for tryggheten til barn og unge i deres tilbud.»

FF presiserer at virksomheten ikke inkluderer behandling av underliggende utfordringer for sårbare barn og unge som deltar i virksomheten. Det er likevel enighet om at FF har et etisk ansvar for tryggheten til barn og unge slik Bufdir har forutsatt i tilskuddsbrevet.

I tillegg har KPMG sett hen til relevante krav og standarder i Barnekonvensjonen, barneloven og personopplysningsloven. Datatilsynet har utarbeidet egne retningslinjer for barns personvern. Et annet eksempel er krav til forsvarlig behandling om at det skal foreligge varslingsrutine for ytringer om mulige kritikkverdige forhold, dvs. at ytringer om mulige kritikkverdige forhold både fra ansatte, fra barn og unge, og fra foreldre og andre involverte voksenpersoner blir tatt på alvor og fulgt opp på en forsvarlig måte. FF presiserer at undersøkelsene som gjennomføres ikke er forskning. NESHS retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora er etter KPMGs oppfatning uansett en kilde for å kunne oppstille etiske krav til undersøkelsene så langt de passer.

Om barn og samtykke så er hovedregelen etter vergemålsloven § 9 om rettslig handleevne at barn alene kan samtykke til deling og behandling av personopplysninger etter fylte 18 år. Før fylte 18 år skal den eller de med foreldreansvar samtykke på barnets vegne. Barn har imidlertid økt selvråderett med alderen og frem til det fyller 18 år og dermed rett til økt selv- og medbestemmelsesrett jo eldre de blir, jf. barneloven § 33. Dette betyr at foreldre eller foresatte bør inkludere og høre med barna selv før de samtykker på barnets vegne. I noen situasjoner kan barn under 18 år gi samtykke på egenhånd dersom det anses som at de er i stand til å gi et informert og frivillig samtykke. I en slik vurdering må barnets modenhet vurderes, og det må sikres at informasjon barnet mottar er tilpasset barnets modenhet og alder, samt barnets evne til å forstå hva det selv gir samtykke til. En generell anbefaling er at jo større og mer inngripende behandlingen av personopplysninger er og dets personvernkonsekvenser, jo høyere terskel bør det være for at barnet gir samtykke på egenhånd uten foreldre eller foresattes involvering.

2.4 KPMGs metode og gjennomføring

2.4.1 Innledning

KPMGs oppdragsforståelse og metode for gjennomføring av undersøkelsen er beskrevet i KPMGs tilbud til Bufdir, som utgjør en del av oppdragsavtalen. Det er utarbeidet egne retningslinjer for undersøkelsen som er delt med oppdragsgiver og med FF. KPMG skal gjennomføre en uavhengig undersøkelse og ikke opptre som representant for noen av partene. Undersøkelsen omfatter også Bufdirs saksbehandling i forhold til FF. Undersøkelsen skal gi en objektiv fremstilling av saksforholdet og bidra til at ulike syn kommer fram. KPMG signerte kontrakt med Bufdir 25.08.2022.

Funnene fra undersøkelsen er sammenfattet i denne rapporten. KPMG har i et eget vedlegg utarbeidet en tidslinje med kronologisk beskrivelse av hendelser og historikk som har betydning for undersøkelsen. Tidslinjen dekker perioden 2004-2022 med hovedfokus på 2018-2022.

KPMGs undersøkelse er gjennomført i perioden 25.08.2022 til 25.11.2022.

2.4.2 Oppstartsmøte og løypemeldinger til Bufdir

Bufdir gjennomførte oppstartsmøte med KPMG der KPMG gikk gjennom prosjektplan for undersøkelsen. KPMG har i perioden 25.08.2022-25.11.2022 hatt fire møter med løypemeldinger til Bufdir. Løypemeldingene har i hovedsak inneholdt informasjon om fremdrift, hvem KPMG har intervjuet og hvem KPMG planlegger å intervju på det aktuelle tidspunkt. Fra KPMG deltok prosjektleder for oppdraget (TK) og Partner for oppdraget (BHA) i alle møtene med Bufdir. Advokat og direktør (ED) deltok i to av møtene med Bufdir.

2.4.3 Oppstartsmøte med styreleder og annet styremedlem i FF

KPMG gjennomførte et oppstartsmøte med nåværende styreleder i FF (AB) og ett annet styremedlem den 21.09.2022. Fra KPMG deltok prosjektleder for oppdraget (TK), Partner for oppdraget (BHA) og Advokat og direktør (ED).

I oppstartsmøte gikk KPMG gjennom mandat og metode for undersøkelsen. KPMG gikk videre gjennom liste over dokumentasjon KPMG ønsket å motta, inkludert utvalgte rapporter KPMG ønsket å motta rådata for. KPMG presenterte oversikt over hvilke roller i FF KPMG ønsket å intervju og ba om FFs

innspill til eventuelle andre intervju kandidater. KPMG mottok innspill fra styreleder til dokumentliste og intervju kandidater.

Styreleder (AB) gav så KPMG en overordnet beskrivelse av FFs historikk fra 2004 og frem til i dag, herunder en beskrivelse av overgangen fra gammelt styre til nytt styre i FF i august 2022. Styreleder (AB) hadde noen spørsmål knyttet til KPMGs metodikk og KPMG besvarte disse.

KPMG skrev kort referat fra styremøtet. Styreleders (Abs) beskrivelse av FFs historikk fra 2004 og frem til i dag ble lagt til i intervjureferat fra senere intervju med styreleder. Styreleders (AB) beskrivelse i oppstartsmøtet ble således en del av intervjureferatet som AB fikk til gjennomgang etter intervjusamtalen.

2.4.4 Om gjennomgang av dokumentasjon

Fokus for undersøkelsen er 2018-2022. KPMG har også gjennomgått noe dokumentasjon fra perioden før 2018, slik som FFs tidligere vedtekter og organisering før 2018. KPMG har brukt dokumentanalyse til å bekrefte eller avkrefte funn fra intervjuene. Vi har også gjort det motsatte, brukt intervjureferatene til å bekrefte eller avkrefte funn fra dokumentanalysen.

KPMG har mottatt dokumenter fra FF, tidligere ansatte og proffer i FF og fra Bufdir. KPMG har gjennomgått alle rapporter fra Arbeidstilsynet knyttet til FFs virksomhet. Vedlegg inneholder oversikter over dokumenter.

Dokumentliste er inkludert i vedlegg og består av:

- Dokumentasjon fra FF knyttet til styrende dokumenter, referater fra styremøter, rapporter til Bufdir, data fra medarbeider og proffundersøkelser, rådata fra 4 utvalgte undersøkelser samt rådata fra en undersøkelse valgt ut av FF og en rekke andre beskrivelser av prosesser i perioden 2018-2022.
- Dokumentasjon fra tidligere ansatte og fagkonsulenter (proffer) mottatt før og etter intervjuer med KPMG.
- Dokumentasjon fra Bufdir.

Som det fremgår av dokumentoversikten i vedlegg er de fleste styrende dokumenter mottatt fra FF datert i 2022. FF har laget oppsummerende beskrivelser av det de mener var praksis i perioden 2018-2022. Det er også lite skriftlighet fra perioden før 2021. Dette gjelder eksempelvis konkrete risikovurderinger og håndtering av bekymringsmeldinger fra ansatte og proffer. Dette innebærer at intervjuene blir en viktig kilde for å kartlegge arbeidsprosesser og hendelser før 2021.

I tillegg har KPMG gjennomgått relevante artikler i media, med særskilt fokus på artikler der tidligere ansatte og proffer i FF har beskrevet det de har opplevd som kritikkverdige forhold i FF. Noen tidligere ansatte har stått frem i artikler med navn, andre er anonyme. I Bufdirs utlysning av oppdraget refereres det eksplisitt til en «*rekke oppslag i psykologisk.no og riksdekkende media*», samt «*en kritisk rapport fra Arbeidstilsynet i 2021*». Bufdir skriver i sin utlysning at

«Etter en rekke oppslag i psykologisk.no og riksdekkende media, samt en kritisk rapport fra Arbeidstilsynet i 2021, har FF havnet i et negativt søkelys. På bakgrunn av dette ser Bufdir behov for å igangsette en ekstern undersøkelse som vil bli ett av grunnlagene for å vurdere under hvilke forutsetninger samarbeidet med FF kan fortsette eller avsluttes.»

Tidslinje for KPMGs undersøkelse er lagt ved som vedlegg til rapporten. Dette er en kronologisk oversikt over hendelser som kan ha betydning for undersøkelsen. KPMG har her inkludert bl.a. oppslagene i psykologisk.no og riksdekkende media og rapportene fra Arbeidstilsynet (rapport fra selve tilsynet samt oppfølgende aktiviteter) som det refereres til av Bufdir.

KPMGs syn er et sentralt moment i undersøkelsen er måten det gamle og det nye styret samt tidligere daglig leder har håndtert påstander om kritikkverdige forhold på. Som det fremgår er det påstandene om mulige kritikkverdige forhold og Bufdirs tillitt til FF som er hovedfokus. Følgelig er dokumentasjon knyttet til dette, herunder referater fra styremøter i FF tatt med i tidslinjen. Det samme er artikler i media med uttalelser fra tidligere daglig leder MS og nåværende styreleder AB knyttet til kritikken som kom i media i mai og juni 2022.

Den 08.06.2022 ble det gjennomført et møte i Bufdir mellom Bufdirs ledelse og tidligere styreleder i FF og MS om situasjonen. Bufdirs notat fra dette møtet og informasjon og svar på spørsmål som ble gitt fra FF sin side her er sentral informasjon. Det nye styret som ble valgt 08.08.2022, har hatt et noe annet syn på saken enn det gamle styret. Som det vil fremgå er det det nye styret som har bidratt aktivt til undersøkelsen. I tråd med KPMGs mandat har vi lagt vekt på gjengi godkjente sitat fra ny styreleder og fra MS i undersøkelsen.

KPMG mottok et betydelig antall tilbakemeldinger og dokumentasjon fra FFs styreleder (AB) i kontradiksjonsprosessen. KPMG har gått grundig gjennom denne informasjonen og tatt inn de innspill fra FF som KPMG mener er relevante.

2.4.5 Om gjennomføring av intervjuer og håndtering av intervjureferater

2.4.5.1 Om utvalg av intervjuobjekter

KPMG har intervjuet til sammen 26 personer i saken. I samsvar med Bufdirs retningslinje for undersøkelsen har KPMG intervjuet tidligere og nåværende ansatte, tidligere og nåværende proffer samt nåværende ansatte i Bufdir:

- Tidligere ansatte i FF: 5 - alle arbeidet i FF i deler av perioden 2018-2022.
- Tidligere proffer i FF: 3 - alle deltok i aktiviteter knyttet til FF i deler av perioden 2018-2022.
- Nåværende ansatte i FF: 9 - inkludert tidligere daglig leder og nåværende styreleder.
- Nåværende proffer som arbeider på kontoret i Oslo (nå kalt fagkonsulenter): 3
- Nåværende ansatte i Bufdir: 6 – fra avdeling for Tilskudd, Plan og Koordinering og juridisk.

Bufdir etablerte kontakt mellom KPMG og en tidligere proff i FF som har uttrykt påstander om kritikkverdige forhold i FF. Utover dette har ikke Bufdir vært involvert i utvalg av intervjuobjekter. Denne tidligere proffen i FF satte KPMG i kontakt med andre tidligere proffer og ansatte i FF. KPMG gjorde så et uavhengig utvalg av disse for intervjuer basert på tidsrommet den enkelte var i FF, en initiell vurdering av alvorlighetsgraden i den enkeltes påstander om kritikkverdige forhold og typer aktiviteter den enkelte var involvert. Utvalget ble gjort for å få frem en viss bredde og ulike perspektiver knyttet til de ulike påstandene om kritikkverdige forhold. Påstandene om kritikkverdige forhold fra tidligere ansatte og proffer i FF er i stor grad rettet mot tidligere daglig leder i FF (MS). En rekke av de tidligere ansatte og proffer i KPMG som ble intervjuet, har ønsket at KPMG ikke deler deres identitet med andre, dvs. at de forblir anonyme overfor andre enn KPMG. Deres ønske om anonymitet ble begrunnet med frykt for represalier dersom de sto fram.

Bufdir etablerte kontakt mellom KPMG og nåværende styreleder i FF (AB). Prosessen med styreleder i FF (AB) er beskrevet i de forskjellige delene av rapporten nedenfor. KPMG har intervjuet nåværende styreleder i FF (AB) samt en rekke nåværende ansatte i FF, inkludert tidligere leder i FF (MS).

KPMG valgte ut intervjuobjekter i Bufdir basert på den enkeltes rolle i tidsrommet 2018-2022. Som del av undersøkelsen skulle KPMG belyse ulike perspektiver knyttet til Bufdirs samhandling med FF og komme med anbefalinger til eventuelle forbedringer relatert til eksterne samarbeidstakere og tilskuddssøkere og mottakere generelt. Det var derfor viktig å intervju personer med roller på tvers av de ulike avdelingene i Bufdir, og særskilt personer som hadde vært i kontakt med FF i kraft av sin rolle. KPMG har ikke intervjuet personer i Bufdir som sitter som «oppdragsgiver» for oppdraget med KPMG, dvs. øverste leder og våre kontaktpersoner i den praktiske gjennomføring av undersøkelsen.

2.4.5.2 Om KPMGs representanter i intervjuene

KPMG deltok med to eller tre medarbeidere i alle intervjuer. KPMGs prosjektleder (TK) deltok i alle intervjuene. KPMG Partner (BHA) deltok i alle intervjuer med Bufdir samt hovedandelen av intervjuer med nåværende og tidligere ansatte i FF. Advokat og direktør (ED) deltok i intervju med styreleder i FF (AB) samt i intervjuet med jurist og personvernansvarlig i FF. I tillegg deltok to andre prosjektmedarbeidere i KPMG i enkelte intervjuer.

2.4.5.3 Sted for gjennomføring av intervjuene

De fleste intervjuene ble gjennomført fysisk i KPMGs lokaler i Oslo. Alle intervjuene med medarbeidere i Bufdir ble gjennomført i Bufdirs lokaler.

2.4.5.4 Om mulighet til å ha med seg tillitsperson i intervjuer

Alle som ble intervjuet av KPMG ble tilbudt å la seg bistå av en tillitsperson. Dette kan f.eks. være en tillitsvalgt eller verneombud, en kollega eller andre tillitspersoner.

- Alle tidligere ansatte stilte alene i intervju med KPMG.
- Alle tidligere proffer stilte alene i intervju med KPMG.
- Alle nåværende ansatte og fagkonsulenter i FF valgte å ha med seg en tillitsperson i intervjuet, eller stilte to sammen i intervjuet med KPMG. Et medlem av styret i FF deltok i intervjuene med fagkonsulentene.
- Tidligere daglig leder i FF (MS) valgte å ta med seg leder av valgkomiteen som tillitsperson.
- Nåværende styreleder i FF (AB) valgte å ta med seg et annet styremedlem.
- Alle nåværende ansatte i Bufdir stilte alene i intervju med KPMG.

2.4.5.5 opplysninger delt med intervjuobjekter i forkant av intervjuene

KPMG delte retningslinjene for undersøkelsesarbeidet med dem som ble intervjuet på forhånd. Dette var en del av oppdragsavtalen med Bufdir.

KPMG opplyste også om at den enkelte kunne ta kontakt KPMGs prosjektleder for oppdraget (TK) direkte dersom han/hun hadde spørsmål til retningslinjene i forkant av intervjuet.

2.4.5.6 Om spørsmålstilling i intervjuene

I starten av hvert intervju gikk KPMG gjennom de viktigste punktene i retningslinjene for KPMGs undersøkelse og spurte om det var spørsmål eller kommentarer. Dersom den enkelte hadde spørsmål, besvarte KPMG først spørsmålet og fikk bekreftelse på at dette var forstått før man gikk videre i intervjuet.

KPMG startet hvert intervju med åpne spørsmål knyttet til den enkeltes egen bakgrunn og rolle med hensyn til FF og oppfordret til frie forklaringer. Etter den åpne og frie forklaringen stilte KPMG oppfølgingsspørsmål med sikte på å belyse de aktuelle saksforhold.

KPMG avsluttet hvert intervju med å spørre om den intervjuede hadde andre punkter han/hun mente kunne være av betydning for KPMGs undersøkelse som ikke hadde vært adressert så langt i intervjuet. Den enkelte fikk så beskrive disse punktene. Intervjuet ble først avsluttet når den enkelte sa at han/hun hadde forklart alt det han/hun mente var relevant for undersøkelsen.

Avslutningsvis understreket KPMG i hvert intervju at den enkelte ville få tilsendt et utkast til intervjureferat (se mer nedenfor) som han/hun selv «eier» og kan gjøre endringer i, herunder legge til punkter han/hun kommer på i etterkant av intervjuet og som han/hun anser som relevant for KPMGs undersøkelse. KPMG understreket også at den enkelte kunne stryke eller gjøre endringer i teksten. Dette fremgår for øvrig av retningslinjene for undersøkelsen.

KPMG informerte også den enkelte om at han/hun kunne ta direkte kontakt med KPMGs prosjektleder (TK) og stille oppfølgingsspørsmål eller ta opp andre relevante tema for undersøkelsen dersom han/hun ønsket det. Flere av de som ble intervjuet tok kontakt med KPMGs prosjektleder i etterkant.

2.4.5.7 Om intervjureferater fra intervjuene

KPMG skrev utkast til intervjureferat for hvert intervju. Utkast til intervjureferat ble så sendt kryptert per epost til den enkelte. Den enkelte ble bedt om å gå gjennom teksten, vurdere endringer og legge til eventuelle punkter som han/hun tenkte i etterkant var viktig for å belyse saken. Den intervjuede kunne også stryke tekst/endre ordlyd. Hver person ble samtidig bedt om å opplyse KPMG om hvilke deler av referatet han/hun godkjente at KPMG brukte i intervjuer med andre og i rapporten. KPMG la også inn oppfølgingsspørsmål til den enkelte som den enkelte ble bedt om å svare på. KPMG opplyste også om at man kunne ta kontakt med KPMGs prosjektleder (TK) dersom man hadde spørsmål.

Intervjureferatene fra samtaler med KPMG er fortrolige og unntatt offentlighet. Bakgrunnen for dette valg av metode er at KPMG ønsker gjennomtenkte tilbakemeldinger om innholdet i, og bruken av referatet. Intervjusamtalen var i en del tilfeller første fase i en dialog med den KPMG intervjuet. Videre dialog kunne innebære nye spørsmål som ikke nødvendigvis var en del av opprinnelig intervju. Det har sammenheng med at nye spørsmål kan oppstå blant annet som følge av sammenligning med hva andre

har sagt, nærmere undersøkelse av sakens dokumenter med videre. Underveis har KPMG hatt dialog med flere av personer i etterkant av intervjuene.

Samtlige intervjureferater er godkjent med tilbakemeldinger om hvilken tekst som KPMG kunne bruke i undersøkelsesarbeidet.

2.4.6 Om innhenting av ytterligere informasjon fra tidligere ansatte og proffer

I intervjuene med tidligere ansatte og proffer sa flere til KPMG at også andre tidligere ansatte og proffer med påstander om kritikkverdige forhold i FF ønsket å dele disse med KPMG. Da antallet som ønsket å dele informasjon med KPMG var høyt ville ikke KPMG ha mulighet til å gjennomføre intervjuer med alle disse innen tidsrammen gitt for undersøkelsen. KPMG innhentet informasjon fra disse via en skriftlig spørreundersøkelse. Alle som svarte har stått frem med fullt navn til KPMG slik at det er mulig for KPMG å identifisere og kontrollere deres identitet og forhindre at man mottar flere svar fra samme person.

Totalt har KPMG vært i kontakt med 34 tidligere ansatte og proffer.

2.4.7 Om gjennomføring av kontradiksjon

Kontradiksjon er ivaretatt ved at den som har blitt intervjuet er blitt gjort kjent med saken og faktiske opplysninger som er av betydning for eget forhold. Rett til å bruke sitater fra intervjuene er avklart med den enkelte.

Tidslinje og utkast til faktagrunnlag på vesentlige punkter er forelagt styreleder (AB) og tidligere daglig leder (MS) i FF for kommentarer i sluttfasen.

Tidslinje og utkast til faktagrunnlag for delen som omhandler Bufdir er delt med utvalgte personer i Bufdir.

En rekke av de tidligere ansatte og proffer KPMG har intervjuet har ønsket å være anonyme overfor nåværende ansatte og fagkonsulenter i FF. KPMG har i intervjuene stilt detaljerte spørsmål til de tidligere ansatte og proffer som har påstander om kritikkverdige forhold, f.eks. når hendelsen skjedde, hvem som var involvert, om det var eventuelle vitner til hendelsen (e), hvor ofte hendelsen forekom, om det ble forsøkt varslet internt etc. På grunn av manges ønske om å være anonym har KPMG ikke kunnet videreformidle disse mer detaljerte opplysningene til tidligere daglig leder (MS) og til styreleder i FF (AB).

Tidligere daglig leder (MS) og nåværende styreleder (AB) har følgelig mottatt anonymiserte sitater fra intervjureferatene fra KPMG i kontradiksjonsprosessen. Sitatene er godkjent av dem KPMG har intervjuet. Dette innebærer at tidligere daglig leder (MS) og styreleder (AB) ikke har hatt mulighet til å kommentere hendelsene like konkret som de ville hatt dersom personene KPMG har intervjuet hadde stått åpent fram. Ønsket om anonymitet innebærer en begrensning i reell mulighet til kontradiksjon fordi opplysninger om navn, tid, sted og konkrete hendelsesforløp ville identifisert personer som ikke ønsker å stå fram. Tidligere daglig leder (MS) og nåværende styreleder (AB) har følgelig kunnet kommentere på «temaet» i påstanden, f.eks. «unge ble presset til å delta i scenepresentasjoner». Det er først og fremst MS sine tilbakemeldinger på påstandene som er relevante å få fram. Dette skyldes at påstandene stort sett gjelder henne og dessuten hendelser som har funnet sted i tid før AB tiltrådte som styreleder i FF. Uavhengig av disse begrensninger i kontradiksjonsprosessen, er det etter KPMGs oppfatning mulig å foreta helhetsvurderinger av om påstandene fremstår som sannsynlige eller ikke. KPMG må likevel ta forbehold, men vi mener å ha godt grunnlag basert på de detaljerte opplysninger vi har mottatt fra de 34 tidligere ansatte og proffer vi har vært i kontakt med, herunder de 8 som har vært intervjuet og mønsteret i deres forklaringer samt annen dokumentasjon f.eks. beskrivelser fra navngitte tidligere ansatte og proffer i artikler i media og skriftlig varsel til Bufdir i juni 2022 etter en rekke medieoppslag i Psykologisk.no. Nærmere detaljer i dette fremgår av vurderingene i pkt. i kapitlene nedenfor.

2.4.8 FFs tilbakemeldinger i kontradiksjon sprosessen

KPMG mottok et betydelig antall tilbakemeldinger fra FFs styreleder (AB) i kontradiksjonsprosessen der oversikt over påstander om kritikkverdige forhold og faktagrunnlaget ble sendt FFs styreleder (AB) samt andre ansatte for gjennomgang.

KPMG har gått grundig gjennom denne informasjonen og tatt inn de innspill fra FF som relevant i de ulike kapitlene i rapporten.

Styreleder i FF (AB) sendte også en bekymringsmelding per epost til Bufdir datert 22.11.2022. Denne e-posten var den samme og med samme vedlagt dokumentasjon som var sendt per e-post til KPMG den 18.11.2022.

Det er en del av KPMGs undersøkelsesarbeid å vurdere og behandle en slik bekymringsmelding i forbindelse med rapporten. Det har vi også gjort.

2.4.9 Om håndtering av personopplysninger

KPMG er behandlingsansvarlig for personopplysninger som innhentes som del av undersøkelsen. KPMG velger hvordan intervjuene gjennomføres, hvem som intervjues og hvilke personopplysninger som innhentes. All bruk av personopplysninger, som for eks. innsamling, registrering, sammenstilling, utlevering eller en kombinasjon av slike bruksmåter er regulert i personopplysningsloven.

Reglene for behandling av personopplysninger bygger på noen grunnleggende prinsipper. Lovlighetsprinsippet krever at all behandling av personopplysninger må ha et rettslig grunnlag (jf. personvernforordningen artikkel 6).

Uavhengig av behandlingsgrunnlag må behandling av personopplysninger være i samsvar med de øvrige grunnleggende prinsippene, som for eksempel prinsippene om dataminimering, integritet og fortrolighet. Disse tilsier at man alltid må vurdere nødvendighet av for eksempel deling av opplysninger, og ikke dele mer informasjon enn det som er nødvendig til å oppfylle formålet med behandlingen.

2.4.10 Avgrensinger og forbehold

Rapporten gjelder hovedsakelig perioden 2018 og frem til i dag. KPMG har mottatt mye informasjon om hendelser som er datert fra perioden før 2018. En del av denne informasjonen har vært nyttig bakgrunnsstoff. Rapporten er utarbeidet på bakgrunn av de opplysninger som er gitt og den dokumentasjon som har vært gjort tilgjengelig for KPMG.

Bufdir må selv vurdere videre behandling av rapport, inkludert personvern hensyn og hensynet til offentlighetsloven. KPMG kan ikke gjøres ansvarlig for oppdragsgivers bruk av rapporten. For KPMGs del har vi ikke spesifikke bemerkninger til offentliggjøring av rapporten.

3. Barn og unges trygghet

I perioden mai-juni 2022 ble det fremsatt en rekke påstander om kritikkverdige forhold i media av tidligere ansatte og proffer knyttet til barn og unges trygghet i forbindelse med scenepresentasjoner, i kollektiv der FF har kontrakt med huseier, på treff og camper organisert av FF og blant proffer som var deltidsansatt på kontoret til FF. Det ble også fremsatt påstander knyttet til det psykososiale arbeidsmiljøet i FF, herunder påstander om fryktkultur under tidligere daglig leder, høyt arbeidspress med mye overtid og mangelfulle HMS-rutiner.

I de følgende seksjonene vil vi presentere de konkrete påstandene om kritikkverdige forhold som er beskrevet av tidligere ansatte og proffer KPMG har intervjuet og mottatt informasjon fra via spørreundersøkelsen. Vi vil også se på hva som har blitt uttalt i media. Vi vil så beskrive FFs bemerkninger til disse påstandene og andre relevante opplysninger gitt til oss. Til slutt vil vi gi vårt syn på saken basert på faktagrunnlaget. I senere kapittel vil vi også se på hvordan FF har svart ut påstandene i media og informasjon og vurderinger som ble gitt til Bufdir i møtet 08.06.2022.

Før vi presenterer de ulike påstandene gir vi en oversikt over FFs sentrale styrende dokumenter samt FFs beskrivelser av rutiner i tidsrom der det ikke var skriftlige styrende dokumenter på plass. Vi gir også en oppsummering av tilsyn gjennomført av Arbeidstilsynet i 2021 og FFs arbeid med pålegg fra tilsynet.

3.1 FFs sentrale styrende dokumenter og beskrivelser av rutiner

3.1.1 FF Styrets rolle og ansvar

Som nevnt er FF en privat stiftelse som reguleres av stiftelsesloven og egne vedtekter. KPMG har mottatt vedtekter datert 23.03.2015 med endringer av 09.11.2020. Styret er øverste myndighet i organisasjonen. I vedtektene §3 står det bl.a. følgende om styrets ansvar:

«Stiftelsens styre har det overordnede ansvaret for Forandringsfabrikkens virksomhet. Styret skal sikre en forsvarlig drift og god utvikling i tråd med stiftelsens formål. Styret skal påse at ledelsen og organisasjonen tilfredsstillers samfunnets krav til åpenhet og etterrettelighet, og arbeider bevisst for å sikre at samarbeidspartnere, interessenter forøvrig, ansatte og barn og ungdom som blir engasjert, kan ha full tillit til Stiftelsen Forandringsfabrikken og dets arbeid. Styret skal inneha en bred og samlet kompetanse for å ivareta Stiftelsens formål og bistå i utvikling av Forandringsfabrikken Stiftelse.»

3.1.2 FF Daglig leders rolle og ansvar

Daglig leders ansvar er ikke beskrevet i FFs vedtekter. I vedtektenes §14 «Annet» står det «For øvrig gjelder stiftelseslovens bestemmelser.». I stiftelsesloven §35 er daglig leders ansvar beskrevet:

«Daglig leder står for den daglige ledelse av stiftelsens virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt. Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter stiftelsens forhold er av uvanlig art eller stor betydning. Daglig leder skal sørge for at stiftelsens regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.»

Dette er bestemmelser om rolle- og ansvarsfordeling som langt på vei tilsvarer bestemmelsene i aksjeloven. Styret har det overordnede ansvar for forvaltning, drift og kontroll, mens daglig leder har ansvaret for daglig ledelse og for at driften er forsvarlig. Både styret og daglig leder har et felles ansvar for at virksomheten drives forsvarlig i tråd med stiftelsens formål.

Det er fastsatt i vedtektene at styret skal arbeide bevisst for å sikre at samarbeidspartnere, interessenter forøvrig, ansatte og barn og ungdom som blir engasjert kan ha full tillit til Stiftelsen og dens arbeid. Denne bestemmelsen gjelder tilsvarende for daglig leder innenfor daglig leders ansvarsområde.

I dokument mottatt fra FF er daglig leders (Fabrikkleder) ansvar per 01.05.2022 beskrevet som følger:

- «I samarbeid med styret fastsette stiftelsens mål og strategier.
- Hovedansvar for gjennomføring av strategien og for effektiv ledelse av proffer og fabrikkarbeideres innsats for å innfri målene.
- Sikre planmessig utvikling av medarbeidere for å nå stiftelsens mål.
- Kontrollere resultatene og at de ulike delene bidrar til riktig resultat.
- Lede stiftelsen i samsvar med lovbestemmelser og beslutninger.
- Sørge for at stiftelsen til enhver tid er à jour med økonomiske forpliktelser og informere styret om eventuelle avvik fra dette.
- Hovedansvar for at proffene ivaretas på en trygg måte.
- Hovedansvar for trivsel og samarbeid blant fabrikkarbeidere.
- Hovedansvar for kontakt med og samarbeidet med stiftelsens samarbeidspartnere, tilskudds-givere, media, offentlige myndigheter mfl..»

3.1.3 Forholdet mellom daglig leder og styret i FF

Som det fremgår av tidslinjen i vedlegg til rapport har KPMG gjennomgått en rekke styrereferater, bl.a. for se på samarbeid og relasjon mellom styret og daglig leder. Av referatene for 2021 og 2022 fram til august 2022 er det et tydelig inntrykk av at MS har hatt stor grad av frihet hva gjelder drift og daglig virksomhetsstyring. I mange styremøter redegjør MS og proffene for virksomheten. Styret uttaler seg støttende og tar redegjørelsene til etterretning. Når det gjelder økonomistyring og regnskap er styret mer involvert særlig hva gjelder tiltak for å skaffe private midler. KPMGs inntrykk er at tidligere daglig leder ble vist stor grad av tillit av styret i sin ledelse av virksomheten. Styret har optrådt støttende og også bidratt med coaching og bruk av eget nettverk ved behov. Fra mai 2022, dvs. etter at kritikken fremkom i media, tok styret en mer aktiv lederrolle. Styret var også involvert i oppfølgingen av pålegg fra Arbeidstilsynet. Styret så alvorlig på påstandene om kritikkverdige forhold som kom i media i mai og juni 2022. I avsnitt nedenfor er styrets håndtering i perioden fra mai 2022 til styret avgikk den 08.08.2022 beskrevet nærmere.

3.1.4 Valg av styre i FF

Styret er som tidligere nevnt, stiftelsens øverste organ. Styret i FF velges av en valgkomite. I FFs vedtekter står det at MS, eller den hun utnevner, skal være leder av valgkomiteen. Dette skiller FF fra aksjeselskaper der eierne utgjør øverste selskapsorgan i generalforsamlingen. I foreninger og f.eks. frivillige organisasjoner er det som regel et årsmøte eller en generalforsamling som øverste organ. Her skiller FF seg f.eks. fra Landsforeningen for Barnevernsbarn som er organisert som en typisk frivillig organisasjon. Konsekvensen av at FF er organisert som en stiftelse der gjenværende grunnlegger har en rolle i forbindelse med valg av styre, er at virksomheten har et slags demokratisk underskudd sammenlignet med typiske frivillige organisasjoner.

I et styremøte den 19.04.2022 blir spørsmålet om demokratisk styrevalg diskutert som en utfordring i forbindelse med en konkret søknadssak. I referatet heter det:

«Per i dag har FF et selvvelgende styre. FF mister noen søknadsmuligheter, f.eks. DAM, der demokratisk styrevalg er et krav. Endring av valgform forutsetter vedtektsendring som må behandles av Lotteri- og stiftelsestilsynet.»

3.1.5 Skriftlighet i rolle- rutine og ansvarsbeskrivelser i FF

I forbindelse med gjennomføringen av undersøkelsen har KPMG mottatt en del beskrivelser av rutiner og praksis som er utarbeidet i 2022 og relevante for «Barn og unges trygghet». En del rutiner har kommet på plass etter Arbeidstilsynets pålegg i desember 2021. Flere sentrale dokumenter har blitt utarbeidet etter at kritikken i media kom i mai 2022.

- «HMS håndbok 2022»
- «Rutiner for farlige eller utrygge situasjoner 2022
- «Varslingsrutiner-proffer i Forandringsfabrikken 2022»
- «Varslingsrutiner – ansatte i Forandringsfabrikken 2022»
- «Rutiner for mottak av varsler – FF varslingskomite 2022»
- «Personvernerklæring 2022»
- «Behandlingsprotokoll personvern FF 2022»
- «Innhenting og behandling av samtykker 2022»

- «Rutiner for personvern og samtykker 2022»
- «Samtykkeskjemaer 2022»

KPMG har i liten grad mottatt skriftlige rutiner eller andre styrende dokumenter som er tidsnære for perioden 2018-2021. Vi har stort sett mottatt forklaringer om tidligere praksis og rutiner for denne perioden.

3.1.6 Hva er «en proff»

FF bruker betegnelsen «proff». I FFs rutine står bl.a. følgende om av «Hva er en proff?»

«I FF inviteres barn og unge med i undersøkelser, for å dele erfaringer eller gi råd. Unge 13-21 år, ofte etter at de har deltatt i en undersøkelse, kan delta frivillig som proffer. De kalles proffer fordi de har viktig kunnskap om de systemene de har erfaring fra. Det kan være skolen, psykisk helsetjenester, barnevern eller politi - som mistenkt eller som utsatt.»

FF har videre gitt følgende skriftlige beskrivelse til KPMG:

«Proffene er “gullet” i FF. De er unge som vil bidra som rådgivere på samlinger og som formidlere av barns kunnskap ut til studenter, fagfolk, forskere og politikere. De inkluderes i mange deler av FFs arbeid. De kan også delta i ulike aktiviteter. De er først og fremst viktige rådgivere, men er unge i ulike livssituasjoner og kan også få støtte og oppfølging ut fra hvor de er i livet.»

I FFs rutine står bl.a. følgende om samtykke:

«Samtykke til å være proff

Unge som ønsker å være proff må selv samtykke til dette og til at FF kan kontakte dem. Hvis en ungdom er under 16 år, fyller proffen ut et eget samtykkeskjema. Her oppgir de kontaktinfo til foresatt og at FF kan kontakte foresatt og få bekreftelse på at ungdommen kan være med som proff i FF. Mer om hvordan FF jobber med samtykke i dokumentet “Samtykke i FF”.

I FFs rutine står det videre:

- All deltakelse som proff er frivillig og gratis.
- Proffer kan når som helst trekke seg som proff, ta pause e.l..
- Proffer kan være med på mye eller lite, uten å måtte forplikte seg til noe.
- Ved bestilling av flybilletter til samlinger eller camp etc. oppfordres proffer til å være sikre på at de kan og vil delta, slik at midlene brukes best mulig for å nå ut til flest mulig. Det kreves ikke medlemskap, og ingen forpliktelser utover at man må delta på profftreff jevnlig om man ønsker å være med på foredrag.

Hvem som får være proffer beskrevet i FFs rutine som følger:

- Unge 13-21 år kan være med proff. Det kan gjøres unntak for barn fra 11 år, hvis barnet er SVÆRT motivert.
- Unge kan være proffer mens de er i skole eller et hjelpesystem for barn, og maksimalt to år etter at de fikk støtte eller hjelp i dette systemet
- Proffenes “ferske” kjennskap om dagens systemer, vektlegges dermed

Rekruttering av nye proffer er beskrevet i FFs rutine som følger:

Nye proffer kommer i kontakt med FF gjennom:

- FF sine undersøkelser på ulike fagfelt. Unge 13-21 år som deltar i en undersøkelse inviteres til å delta videre som proff og være med å presentere hovedfunnene fra undersøkelsen
- Fagfolk i skolen eller i tjenester som helsesykepleier, kontaktperson i barnevernet, miljøarbeider eller utekontakt gir informasjon om FF
- Nåværende proffer forteller om FF til venner og bekjente
- Unge har hørt eller sett om FF og tar selv kontakt

- *Proffer får vite hva de kan være med på. De kan også være med å se på i starten, om de ønsker dette. Proffvarmere følger ekstra godt opp unge som er vil eller kanskje vil være proffer, for å sikre at de får all informasjon de trenger for at det skal bli trygt og kjennes fint å bli med videre.*

Tilbud til aktive proffer er beskrevet FFs rutine som følger:

- *Profftreff , Presentasjoner , Politiske møter , Politisk påvirkningsarbeid , Proffaktiviteter , Helgesamlinger , Camp , Temakvelder - mål om å gi verktøy i ungdommers liv som jobbsøkerkurs, å skrive CV og søknad, leksehjelp og tips om privatøkonomi.*
- *Fri rettshjelp til aktive og tidligere proffer (tilbud fra 2021) Forandringsjuristene tilbyr gratis rettshjelp til aktive og tidligere proffer. Proffen kan selv, eller i samarbeid med fabrikkarbeider kontakte Forandringsjuristene*

3.1.7 Hva er en «kontorproff», «prosjektproff» og «fagkonsulent»

Et mindretall av proffene har arbeidet deltid på kontoret til FF i Oslo. Disse proffene har opp gjennom årene hatt ulike betegnelser «kontorproff», «prosjektproff» og «fagkonsulent». I dag kalles disse proffene for «fagkonsulenter». Mottatt oversikt fra FF viser at til sammen 16 proffer har vært ansatt på FF kontoret i deler av perioden 2018-2022. I dag er det ifølge oversikten 5 proffer på kontoret. Disse proffene har opp gjennom årene hatt ulike betegnelser: «kontorproff», «prosjektproff» og i dag «fagkonsulent». Syv av proffene på kontoret har hatt rolle innen «barnevern og vold». Ni av proffene på kontoret har hatt rolle innen «psykisk helse og skole».

I dokument «Forandringsfabrikkens 2021 Stillingsinstruks» sendt Arbeidstilsynet den 6.9.2021 beskrives rollen «prosjektproff» som følger:

- *Bidra i strategisk planlegging og ledelse av Forandringsfabrikken.*
- *Bidra i ansettelse og opplæring av fabrikkarbeidere.*
- *Formidle kunnskap fra barn til fagfolk, studenter, politikere, nasjonal myndigheter, forskere og frivillige organisasjoner.*
- *Gå i dybden på noen tema (barnevern, skole, psykisk helse, politi, rettsvesen).*
- *Følge med på diskusjoner om temaet i fagmiljø, forskning og media.*
- *Lage fagmaterial, innspill til høringer, artikler, filmer og podcast.*
- *Være med åa samlinger og aktiviteter med proffer.*
- *Bidra til trivsel og samarbeid mellom proffer og fabrikkarbeidere.*

3.1.8 Hva er en «proffvarmer»

FF bruker betegnelsen «proffvarmer». I 2017 definerte FF seg som et «Kunnskapssenter», noe som FF har forklart til KPMG at innebar en vesentlig forandring av virksomheten. «Proffgrupper» ble etablert og bygd opp, først i Bergen, Trondheim og Stavanger. Det ble rekruttert et antall «proffvarmere» (ansatte i FF) i deltidsstillinger.

I notat til KPMG står bl.a. følgende om «proffvarmere»:

«FF arbeider for at proffene skal oppleve "empowerment" i eget liv, kjenne at de mestrer og få verktøy til å ha en god hverdag. Dette krever fabrikkarbeidere som kan vise omsorg, menneskevarme og vise mot. De må kunne samarbeide godt med barn og ha løsningsvilje. De kalles proffvarmere.»

FF har forklart til KPMG at i 2019/2020 laget FF en proffvarmermappe med informasjon om hvordan følge opp proffer. Her ligger informasjon om hvordan ta imot nye proffer, hvordan følge opp aktive proffer, hva man gjør ved bekymring for en proff og andre viktige verktøy. Mappen ble oppdatert og videreutviklet i samarbeid med proffer. Individuell opplæringsplan ble laget med hver proffvarmer. Dokumentet "Proffvarmere og proffer, hva og hvordan 2018-2022", beskriver videre følgende trygghetsregler:

«Trygghetsregler for proffer (her i kortversjon)

- *Alle FF sine arrangement er rusfrie, og proffer som ruser seg kan ikke delta på FFs arrangement. Trygghetsregler blir gjennomgått på starten av samlinger og camp eller når det er nye proffer på profftreff.*
- *Hvis er proff er til fare for seg selv eller andre på FFs arrangement, kan de ikke være der.*
- *Hvis en proff er til fare for andre proffer også utenfor FFs arrangement, kan de ikke være aktive proffer.*
- *Den proffen som ikke kan være aktiv får tilbud om en prat med en fabrikkarbeider eller proffvarmer, hvor den forklares hvorfor trygghetsreglene finnes og den voksne forsøker å forstå bakgrunnen for smerteuttrykkene.*
- *Den voksne finner ut sammen med proffen, og eventuelt andre proffer som er blandet inn i situasjonen, hva de føler er best videre, for at alle skal føle seg trygge.*
- *Proffen kan noen ganger fortsette som aktiv proff under forutsetning av at den får hjelp til å håndtere vondt i livet, og opptrer innenfor trygghetsreglene.*
- *Hvis proffen ønsker det, hjelper den voksne proffen inn til en hjelpetjeneste.*
- *Proffen får vite at den kan bli aktiv igjen når de ikke lenger er til fare for seg selv eller andre, og at de kan ta kontakt når de føler seg klare.*
- *Proffvarmeren følger opp ungdommen i etterkant.»*

«Bekymring for proffer (her i kortversjon)

- *Voksne i FF skal alltid ta proffer på alvor, vise varme og være ærlige.*
- *De skal på en trygg og samarbeidende måte møte proffer de er bekymret for. Bekymringer kan f.eks. handle om:

 - *at ungdommen selv ikke opplever nyttig hjelp i hjelpesystemene*
 - *at ungdommen bor i et utrygt hjem*
 - *at ungdommen har blitt utsatt eller utsettes for vold eller overgrep.**
- *Hvordan informasjon fra eller om proffen skal deles videre med omsorgspersoner eller andre voksne, bestemmes så langt det er mulig i samarbeid med proffen.*
- *Forandningsfabrikken har nulltoleranse for at fabrikkarbeidere bryter barns fysiske og emosjonelle sikkerhet. Ved kjennskap om dette, skal det tas opp med den det gjelder, gruppeleder, daglig leder eller styreleder.»*

3.2 Arbeidstilsynets tilsyn hos FF i 2021 og videre oppfølging

Den 28.05.2021 varslet Arbeidstilsynet FF om tilsyn som ble gjennomført den 16.06.2021. Det er ikke opplyst hva som var bakgrunnen for tilsynet, f.eks. om det forelå et varsel fra ansatte eller tidligere ansatte. Arbeidstilsynet fant flere vesentlige mangler, bl.a. mangler knyttet til arbeidsavtaler og registrering av arbeidstid, verneombudsordning/samarbeid og kartlegging av arbeidsmiljøet. FF fikk flere pålegg med frist 18.02.2022.

Styreleder (AB) har reist spørsmål til KPMG om tema arbeidsmiljø ligger utenfor KPMGs mandat. Som det fremgår av utlysningsteksten fra Bufdir for oppdraget beskrevet i avsnitt ovenfor er en «*kritisk rapport fra Arbeidstilsynet*» i 2021 uttrykkelig nevnt som en del av bakgrunnen for at FF har havnet i et negativt søkelys og dermed en del av mandatet.

I rapport fra Arbeidstilsynet datert 20.12.2021 er det uttalt om frivillighetsarbeidet og manglende kartlegging og vurdering av risikoforhold i FF (sitat):

«Arbeidstilsynet mener at «Forandningsfabrikkens verdikontrakt» gjør at det er lite sannsynlig at ordningen, som oppmuntrer til å jobbe uten kompensasjon, er frivillig i praksis. Selv om Arbeidstilsynet forstår nødvendigheten kan denne ordningen føre til uheldige helsebelastninger for de ansatte. Følelsesmessige krav og belastninger, også kjent fra tilsvarende yrker (helse-og omsorg, barnevern, m.m.) er et viktig risikoforhold for de ansatte og må følges opp av virksomheten. Virksomheten har ikke kartlagt eller risikovurdert disse belastningene. I tillegg er det en klar oppfatning blant ledelsen på at å tåle disse belastningene er nødvendig for å kunne opprettholde organisasjonen som den er».

I tilsynet kunne ikke virksomheten dokumentere at det er gjennomført skriftlig kartlegging og risikovurdering av arbeidsmiljøet. Det er heller ikke utarbeidet handlingsplan for helse, miljø- og sikkerhet. I tilsynet opplyses det om at det ikke er utarbeidet skriftlige rutiner for

avvikshandtering. Det er heller ikke etablert en klar rutine i hverdagen på hva avvik er, hvordan avvikene skal meldes, registreres og håndteres.»

«Arbeidstilsynet har mottatt oversikt over arbeidstid for mai og juni 2021, for ansatte som registrerer arbeidstid. Arbeidstilsynet ser fra tilsendt dokumentasjon, at det ikke er uvanlig at enkelte ansatte jobber over ti timer daglig og opptil 13 timer.»

I tilsynet ble det opplyst at det ikke er vanlig å betale overtidstillegg, men at ansatte avspaserer timene. Manglende rutine for betaling av overtidsgodtgjørelse ble også bekreftet i telefonsamtalen med regnskapsansvarlig i virksomheten i etterkant av tilsynet (i telefonsamtale den 2.11.2021). Arbeidstilsynet varsler pålegg på dette punktet

Arbeidstilsynet skriver videre i sin rapport at:

«Sett i lys av liten kjennskap til regelverket, slik det fremkom i tilsynet, samt høye psykososiale krav og krevende organisatoriske forhold, mener Arbeidstilsynet at det er nødvendig at virksomheten får ekstern bistand i gjennomføring av påleggene, for eksempel fra en godkjent bedriftshelsetjeneste, arbeidslivssenter eller lignende.»

FF fulgte Arbeidstilsynets råd om å søke ekstern bistand for å lukke avvikene.

KPMG bemerker at Arbeidstilsynet beskriver alvorlige mangler knyttet til arbeidsmiljø og HMS i perioden KPMG skal undersøke, dvs. fra 2018-2022. Det er beskrevet en virksomhet med liten kjennskap til regelverket, samt høye psykososiale krav og krevende organisatoriske forhold i virksomheten. Arbeidstilsynet påpeker bl.a. manglende kartlegging og risikovurderinger av belastninger for ansatte. Ledelsen har kommentert fravær av kartlegging og risikovurderinger for de ansatte med at det er nødvendig å tåle disse belastningene for å kunne opprettholde organisasjonen som den er. Det er påpekt av advokat som bisto FF med å besvare Arbeidstilsynets pålegg at slik kartlegging og risikovurdering må utføres. I styremøte 19.01.2022 står det at Adv. firma Selmer vil bidra med å svare ut pålegg fra Arbeidstilsynet, HMS trenger et løft, frivillighetsmodellen må beskrives tydeligere og HMS- og risikovurderinger må gjøres med tanke på aktiviteter med proffer.

Mottatt dokumentasjon viser at «HMS Kartlegging og risikovurdering» datert 30.05.2022 er sendt Arbeidstilsynet. Her står det blant annet (sitater):

- *«FF har klare rutiner for hva man skal gjøre om man er bekymret for en proff, og dette inngår i opplæring av alle nyansatte. Nye varslingsrutiner går opp med ekstern hjelp i juni 2022, og opplæring av alle ansatte vil bli gitt når rutinene er ferdigstilt. FF har gitt beskjed om at den ansatte som kjenner på dette kan ta kontakt med gruppeleder eller leder for å få støtte.*
- *I medarbeiderundersøkelsen kom det frem at FFs medarbeidere og leder er gode på å gi støtte ved emosjonell belastning.*
- *FF har gjort en medarbeiderundersøkelse som viste at det nesten ikke var trakassering og mobbing, og vil følge opp dette jevnlig. Nye varslingsrutiner går opp med ekstern hjelp i juni 2022, og opplæring av alle ansatte vil bli gitt når rutinene er ferdigstilt.*
- *I medarbeiderundersøkelse feb. 2022 tok ingen ansatte dagnadsordningen opp som problematisk. Ny vurdering ble gjort i mai 2022 - og det ble konkludert med at det på*
- *tross av dette ikke kan utelukkes at nåværende dagnadsordning og Verdikontrakt kan oppleves belastende. Ordningen avvikles derfor fra og med 01.06.2022*
- *I medarbeiderundersøkelsen svarte de fleste at de hadde fått god opplæring og støtte og visste hvor de kunne få svar.*
- *I medarbeiderundersøkelsen kom det frem at det store flertallet opplever god ledelse og oppfølging, men med noen tilbakemeldinger om at oppgaver kan være uklare.*
- *Ansatte har en avslutningssamtale ved avslutning.»*

I notat til Arbeidstilsynet datert 07.06.2022 skriver FF, signert daglig leder MS og verneombud bl.a. følgende:

«I lys av siste ukes medieoppslag om Forandringsfabrikken, har ledelsen og styret, i tett samarbeid med

verneombud, hatt en ny dialog med ansatte for å bedre forstå opplevelsen av nåværende arbeidsmiljø.

Disse dialogene har ført til 3 endringer/tiltak vi ønsker å informere dere om:

1. I dialog med ansatte og verneombud konkluderte ledelsen med at det er behov for ny vurdering av om Forandringsfabrikkens arbeidstidsordning er fullt ut forsvarlig, jf. pålegg # 6 i deres pågående tilsynssak med oss. Etter tilsyn har det blitt gjort et arbeid med å tydeliggjøre at dugnadsarbeid er frivillig. I nyvurdering har vi konkludert med at det på tross av dette ikke kan utelukkes at nåværende dugnadsordning og verdikontrakt kan oppleves belastende. Vi avviklet derfor dette i sin helhet, fra og med 01.06.2022. Dette innebærer at ansatte fra denne dato ikke lengre tar del i frivillig dugnadsarbeid i tillegg til lønnet arbeid, samt at verdikontraktene som er inngått er annullert og trukket tilbake. Disse opplysningene erstatter tidligere svar og dokumentasjon knyttet til #6 Pålegg – Arbeidstid - vurdering av om arbeidstidsordningene er fullt forsvarlig. Oppdatert HMS dokumentasjon som reflekterer denne endringen vedlegges. Tidligere innsendt vedlegg (vedl.14 Vurdering av Arbeidstidsordning og dugnad) kan ses bort fra.
2. Forandringsfabrikken oppgraderer sitt varslingssystem både for ansatte og for barn og unge som deltar i aktiviteter. Vi ettersender mer informasjon om dette om ønskelig. Dette er også nevnt i vedlagte oppdaterte HMS dokumenter.
3. Forandringsfabrikken er i gang med en ny arbeidsmiljøkartlegging der alle ansatte deltar, for å i lys av mediasakene kartlegge ytterligere arbeidsmiljørisikoer og iverksette nødvendige tiltak. HMS dokumentasjon (risikokartlegging og handlingsplan) vil bli oppdatert når innspill fra ansatte er hentet inn, og ny versjon av HMS handlingsplan vil foreligge senest uke 24.

Arbeidstilsynet lukker alle pålegg den 04.11.2022 med en kommentar knyttet til to stillinger som er vurdert som særlig selvstendige og dermed unntatt fra arbeidstidsbestemmelsene :

«Arbeidstilsynet knytter noe tvil til i hvilken grad de to stillingene virksomheten definerer som særlig uavhengige er lovlig unntatt arbeidsmiljøbestemmelsene med hjemmel i arbeidsmiljøloven §10-12 (2). Vi minner om veiledningen som er gitt i brev av 08.08.2022 knyttet til forståelsen av den snevre unntaksbestemmelsen og om grad av selvstendighet og uavhengighet som § 10-12 andre ledd krever for stillinger innen denne stillingskategori, og følger ikke opp dette på det nåværende tidspunkt.»

3.3 Barn og unge og samtykke

3.3.1 Om påstander om kritikkverdige forhold

Påstandene om kritikkverdige forhold relatert til samtykke er hovedsakelig rettet mot barn og unges deltagelse i scenepresentasjoner og foredrag.

- 1) Tidligere ansatte i FF i deler av perioden 2018-2022 har forklart i intervjuer med KPMG at proffer ble ringt opp av ansatte i FF og utsatt for press til å delta i scenepresentasjoner.
- 2) Tidligere ansatte i FF i deler av perioden 2018-2022 har forklart i intervjuer med KPMG at det ikke ble innhentet spesifikt skriftlig samtykke fra unge og foresatte i forbindelse med scenepresentasjoner
- 3) Etter en rekke medieoppslag i Psykologisk.no mottar Bufdir i juni 2022 et skriftlig varsel fra en forelder knyttet til FF. Varslet omhandler en situasjon før 2018 der forelderen opplevde at barnet ble forsøkt presset til å delta på foredrag mot barnets vilje.

3.3.2 FFs egne beskrivelser av prosesser knyttet til samtykke fra proffer

Som beskrevet tidligere gir FF følgende beskrivelse av «Hva er en proff?».

«I FF inviteres barn og unge med i undersøkelser, for å dele erfaringer eller gi råd. Unge 13-21 år, ofte etter at de har deltatt i en undersøkelse, kan delta frivillig som proffer. De kalles proffer fordi de har viktig kunnskap om de systemene de har erfaring fra. Det kan være skolen, psykisk helsetjenester, barnevern eller politi - som mistenkt eller som utsatt.»

I FFs egne rutinebeskrivelser fremkommer det at det kan gjøres unntak for barn fra 11 år, hvis barnet er «svært motivert». KPMG har ikke en oversikt over aldersfordeling i årene 2018-2022.

«Hvem får være proff

- *Unge 13-21 år kan være med proff. Det kan gjøres unntak for barn fra 11 år, hvis barnet er SVÆRT motivert.*
- *Unge kan være proffer mens de er i skole eller et hjelpesystem for barn, og maksimalt to år etter at de fikk støtte eller hjelp i dette systemet*
- *Proffenes "ferske" kjennskap om dagens systemer, vektlegges dermed.»*

FF har forklart til KPMG at når det gjelder samtykkerutiner var praksis at ungdommene først samtykket til å være proff. Når en proff var under 16 år, ble ifølge FF omsorgspersoner kontaktet i forbindelse med oppstarten som proff. I forbindelse med scenepresentasjoner ble ifølge FF proffene i tillegg spurt før hvert enkelt foredrag og hvert foredrag var frivillig. I FFs rutine står bl.a. følgende om samtykke:

«Samtykke til å være proff

Unge som ønsker å være proff må selv samtykke til dette og til at FF kan kontakte dem. Hvis en ungdom er under 16 år, fyller proffen ut et eget samtykkeskjema. Her oppgir de kontaktinfo til foresatt og at FF kan kontakte foresatt og få bekreftelse på at ungdommen kan være med som proff i FF. Mer om hvordan FF jobber med samtykke i dokumentet "Samtykke i FF".

FF har videre forklart til KPMG at:

«Praksis var at ungdommene først samtykket til å være proff, i tillegg ble de spurt før hvert enkelt foredrag og hvert foredrag var frivillig (mange ville være med). Når en proff var under 16 år, ble omsorgspersoner kontaktet i forbindelse med oppstarten som proff. Det ble da avtalt hvordan foredrag skulle avtales for hver gang. Det var derfor ulik praksis på om omsorgspersoner ble tatt direkte kontakt med knyttet til hvert foredrag/presentasjon. Noen proffer avtalte selv med omsorgspersoner. Fra 2020 ble dette strammet inn, knyttet til pandemien og større innslag av digitale foredrag.»

3.3.3 KPMGs syn

Som beskrevet tidligere så er hovedregelen knyttet til barn og samtykke etter vergemålsloven § 9 om rettslig handleevne at barn alene kan samtykke til deling og behandling av personopplysninger etter fylte 18 år. Før fylte 18 år skal den eller de med foreldreansvar samtykke på barnets vegne. Barn har imidlertid økt selvråderett med alderen og frem til det fyller 18 år og dermed rett til økt selv- og medbestemmelsesrett jo eldre de blir, jf. barneloven § 33. Dette betyr at foreldre eller foresatte bør inkludere og høre med barna selv før de samtykker på barnets vegne. I noen situasjoner kan barn under 18 år gi samtykke på egenhånd dersom det anses som at de er i stand til å gi et informert og frivillig samtykke. I en slik vurdering må barnets modenhet vurderes, og det må sikres at informasjon barnet mottar er tilpasset barnets modenhet og alder, samt barnets evne til å forstå hva det selv gir samtykke til. En generell anbefaling er at jo større og mer inngripende behandlingen av personopplysninger er og dets personvernkonsekvenser, jo høyere terskel bør det være for at barnet gir samtykke på egenhånd uten foreldre eller foresattes involvering.

KPMGs syn er at samtykkehåndteringen til FF i perioden 2018 og frem til høsten 2022 ikke har vært i henhold til kravene etter personopplysningsregelverket. Håndteringen er noe mer i tråd med kravene etter endringene som ble innført i FFs rutiner høsten 2022, men det er fremdeles mangler i informasjonen som gis til barna og deres omsorgspersoner. KPMGs vurdering er at gjennomgående mangler det informasjon om følgende:

- Virksomhetens kontaktdetaljer
- Personvernombudets kontaktdetaljer dersom virksomheten har dette
- Hvilket formål hver av de ulike personopplysningene behandles for

- Hvilket behandlingsgrunnlag de ulike behandlingene av personopplysninger har
- Hvor lenge de ulike personopplysningene lagres. Dersom det ikke er mulig å fastslå nøyaktig skal det fremgå hva som påvirker lagringstiden
- Navn på hver enkelt mottaker eller angivelse av kategorier av mottakere av de ulike personopplysningene (hvis aktuelt)
- Om de ulike personopplysningene skal overføres til en mottaker i tredjeland (land utenfor EU/EØS) eller en internasjonal organisasjon. Og dersom opplysningene overføres til tredjeland skal det fremgå hvilke garantier som ligger til grunn for overføringen og hvordan man får tak i et eksemplar av dem eller hvor de er gjort tilgjengelige
- Den registrertes rettigheter: Rett til innsyn, retting, sletting, begrensning, dataportabilitet og å protestere, Retten til å klage til Datatilsynet
- Informasjon om eventuelle nye formål

KPMG kan ikke se at deling av egne opplevelser i scenepresentasjoner og foredrag, som i flere tilfeller omfattet sensitive opplysninger, er dekket av samtykkene som ble innhentet før ungdommene ble proff. KPMGs syn er at personvernkonsekvensene for barn og ungdom ikke er vurdert i tilstrekkelig grad opp mot terskelen for når et barn kan avgi samtykke på egenhånd uten foreldre eller foresattes involvering.

3.4 Barn og unges trygghet i forbindelse med scenepresentasjoner og foredrag

3.4.1 Om påstandene om kritikkverdige forhold

I artikler i media i perioden mai og juni beskriver en rekke tidligere unge proffer og ansatte opplevelser av utrygghet knyttet til scenepresentasjoner. Det påstås at unge ble bedt om/presset til å fortelle personlige sensitive opplysninger om seg selv og egen familie på scenen som de i etterkant har angret på, at unge ble presset av ansatte til å delta på scenen selv om de sa de ikke følte seg friske og at unge ble kjeftet på bak scenen.

- 1) Unge ble bedt om/presset til å fortelle ting fra sitt liv; personlige sensitive opplysninger om seg selv og egen familie på scenen som de i etterkant har angret på.
- 2) Unge ble presset av ansatte til å delta på scenen selv om de sa de ikke følte seg friske/mener MS sto bak presset.
- 3) Unge ble kjeftet på bak scenen.
- 4) Unge opplevde stress på grunn av at MS i siste liten, f.eks. i taxi på vei til arrangementet, endret innholdet eller formen på det de skulle snakke om.

Her er et utvalg av sitater fra tidligere proffer i artikler i media i mai og juni 2022:

«De brettet ut personlige traumer foran store forsamlinger, noen ganger nøye instruert.»
«Vi ble tatt til side og skjelt ut dersom vi sa noe feil.»
«Dersom noen var lei seg eller gråt bak scenen før foredrag, fikk de tilsnakk»
«Jeg slet en del med angst og panikkanfall, og MS kjeftet ofte på meg for det. Det gjorde hun også da jeg en gang fikk panikkanfall før et foredrag. Men på scenen et øyeblikk senere spør hun varmt og omsorgsfullt om angsten»

KPMG har intervjuet tre tidligere proffer i perioden 2018-2022. En tidligere proff som var i FF i deler av 2018-2022 har forklart til KPMG:

«Det var på flere samlinger her i Oslo hvor jeg kunne få reaksjoner fordi det var ganske heftige ting vi snakket om, jeg følte meg ikke helt trygg, og det skjedde mye på en gang både privat og på skolen og etterhvert på studiet. Så jeg gråt lett. Det var flere ganger jeg ble tatt til siden for å få kjeft fordi jeg forstyrrer andre, de andre proffene kunne bli bekymret og MS sa at hvis jeg ikke klarer å holde følelsene tilbake så kunne jeg ikke være med mer.»

«En annen gang var da vi skulle dele noen av rådene vi hadde kommet frem til på en samling så begynte jeg å gråte mens vi la fram. Da var kl. 21.00 på kvelden og jeg begynte å bli sliten. Det var et tema som traff hjertet mitt og det var hvordan jeg hadde blitt behandlet i systemene. Det var krevende fordi da var jeg midt oppi det enda. Jeg begynte å gråte og ville ikke reise

hjem dagen etterpå. Så begynte å gråte mens vi skulle legge frem svarene vi hadde kommet frem til og da fikk jeg høre at jeg måtte skjerpe meg for hvis ikke kunne jeg ikke være med mer.»

I spørreundersøkelsen har KPMG bl.a. mottatt følgende beskrivelser fra åtte tidligere proffer i deler av perioden 2018-2022:

«Jeg ble bedt om å informere «publikum» på foredrag om at jeg har en pågående rettssak. Jeg ønsket ikke å dele dette.»
«På et foredrag fikk jeg hosteanfall som ikke hadde noe relevans for psykiske plager. Jeg fikk til slutt gå ut og hoste fra meg. Før vi gikk inn igjen fikk jeg kjeft fordi dette kunne tolkes av «publikum» som at jeg hadde noen psykiske plager og at jeg ble presset av lederne til noe jeg ikke var sterk nok for.»
«Fikk kjeft for å være psykisk syk men ble presset til å snakke om det på foredrag.»
«Fikk stadig kjeft for å vise følelser. Hvis jeg hadde en litt tung dag så ble jeg kjeftet på for når vi var i Oslo på samling da måtte man være på.»
«Jeg opplevde flere ganger å få kjeft fordi jeg var lei meg på foredrag og måtte holde tårene inne fordi det satt psykologer osv. i salen.»
«Jeg følte meg i varetatt men enkelte voksne, men de gangene jeg var med daværende leder følte jeg meg ikke trygg. Opplevde å få kjeft hvis jeg ikke turte, sa noe feil.»
«Var med å holdt et foredrag på scenen. Jeg fikk en liten reaksjon fordi det var kjentfolk i salen. Så jeg nevnte ikke alt MS ba meg om å fortelle. Under en pause ble jeg tatt til side og kjefta huden full.»
«Ble pushet til å si ting fra scenen som ikke stemte eller som jeg ikke var enig i for å så skulle fortelle at svarene er fra meg selv. Ble fortalt at det er sånn det skal være. Jeg trodde på de helt til jeg slutta»

En tidligere ansatt som var i FF i deler av 2018-2022 har forklart i intervju med KPMG at:

«Det de unge sa om seg selv på scenen ble veldig lite diskutert. Holdningen var at «Hvis de ønsket å si dette, må de få lov til å si dette». Samtidig ble det mer og mer til at man skulle presentere hovedfunn i undersøkelsene. Jeg kan absolutt se det problematiske med at unge har sagt ting de ettertid har angret på. Det gjør vondt å tenke på dette.»

En annen tidligere ansatt som var i FF i deler av 2018-2022 har forklart i intervju med KPMG at:

«Jeg har sett ungdommer som er med på scenen som er så redde og utrygge. Som er stressa etterpå og som er redd for å ikke prestere at de skriker. Det ville vært normalt at de satte seg ned og snakket om hvordan FF skulle ivareta ungdommene før og etter foredrag. Trygging og oppfølging rundt det å være i en sårbar og heftig situasjon med å dele og opptre foran et publikum var en mangelvare. Jeg mener man burde snakket om hva de burde gjøre når de så at unge hadde dårlige perioder, når de hadde mistanke om at de hadde skadet seg eller ikke greide å ivareta seg selv godt. Når det var mistanke om psykisk uhelse.»

KPMG har intervjuet to tidligere ansatte i FF i perioden 2018-2022 som beskriver at de selv har vært vitne til eller hørt om at unge ble presset av daglig leder og av andre ansatte til å delta på scenen selv om de sa de ikke følte seg friske. En tidligere ansatt som var i FF i deler av 2018-2022 har forklart i intervju med KPMG, NN er en ansatt i FF:

«Hvis en proff sender melding to timer før et foredrag om at han/hun ikke kan komme fordi han/hun er syk så sender MS en melding til NN. NN overtaler så ungdommen til å komme ved å spille på skyldfølelsen til ungdommen slik at ungdommen stiller opp, selv om ungdommen har sagt han/hun er syk. Jeg har sett MS snakke til ungdommer som senere bryter ut i gråt og deretter må trøstes av NN eller andre ansatte.»

I spørreundersøkelsen har KPMG bl.a. mottatt følgende beskrivelser tre tidligere ansatte som arbeidet i FF i deler av perioden 2018-2022:

«Det var en fin plass for ungdommene hvor de ble sett og hørt og følte de betydde noe, men det var noen som ikke fikk et godt møte med FF hvor de voksne bommet på vurdering om ungdommen var moden nok å stå frem eller ikke så at de fikk sterke reaksjoner i etterkant.»

«Vi sier masse på foredrag om hvordan voksne skal behandle barn og unge, også følger ikke FF de rådene selv.»

Etter en rekke medieoppslag i Psykologisk.no mottar Bufdir i juni 2022 et skriftlig varsel fra en forelder knyttet til FF. Varslet omhandler en situasjon før 2018 der forelderens opplevde at barnet ble forsøkt presset til å delta på foredrag mot barnets vilje.

3.4.2 FFs svar på påstandene

FFs styreleder har sendt følgende skriftlige tilsvaret til KPMG som del av kontradiksjonsprosessen:

FF har ikke presset proffer til å presentere fra scenen hvis de var syke eller ikke ville. MS har aldri stått for en slik linje. Det FF derimot har gjort i enkelte situasjoner, er å be en proff om å "gå en runde til", dvs. kjenne etter på nytt, se om det hjelper å hvile litt ekstra, lete etter mot inni seg hvis det handlet om å være usikker og det ble snakket om som syk/ sliten. Dette er ikke i situasjoner der folk er syke eller dårlige, og derfor ikke kan delta. Det har blitt gjort med bakgrunn i tilbakemeldinger fra mange tidligere proffer om at det å bli utfordret på setninger som at jeg er litt syk eller for sliten, har vært hjelpsomt i livet deres.

Proffer har presentert erfaringer og råd fra barn siden 2009. De første årene dette ble gjort, var det helt nytt og overraskende for fagfolk. På bakgrunn av at mange fagfolk ga positive tilbakemeldinger når de fikk høre enkelthistorier, og også høre beskrivelser av traumer, lot FF de første årene barn fortelle noe om dette, når de selv ønsket dette. Dette gjaldt fagfolk både i psykisk helsetjenester og barnevern. Noen av ungdommene ønsket å formidle egne erfaringer, også fra noe som hadde opplevdes vondt eller vanskelig. FF forsto etter hvert at her måtte vi gå opp grensene nøye. Dette ble gjort i samarbeid med proffer og fagfolk, og fra 2017 da FF ble et kunnskapssenter, ble denne praksisen strammet inn – etter hvert kraftig inn. De siste årene har fokuset vært å løfte frem hovedråd fra barn – erfaringer og råd fra en proff presenteres kun for å vise i et eksempel hvordan en tjeneste kan oppleves eller hvordan noe skal gjøres.

Påstander om kjefting og at proffer må si ting de ikke vil si er tilbakevist gjennom svært mange uttalelser fra fagfolk som har fulgt FF sitt arbeid tett, og fra tilbakemeldinger fra proffer og proffundersøkelse der det kom frem at 96% har opplevd det som trygt nok eller som regel trygt nok til å dele sine viktigste råd. 85% svarte at det gikk helt fint eller tror det gikk fint for de voksne i FF, hvis det var noe de ikke ville fortelle på foredrag. Mange ulike fabrikkarbeidere har ledet foredrag.

FFs styreleder forklarte også følgende til KPMG som del av kontradiksjonsprosessen:

FF får mange henvendelser som f.eks. «kan vi få 4 proffer som forteller sin historie?» Da sier vi nei. Proffene sin rolle er å forklare hovedsvar. Da foreslår vi heller at proffene kan gi råd om et tema. Noen ganger kommer det spørsmål fra salen: «Hvordan var det for deg?» Da er policy følgende: I FF er den unge er her for å være rådgiver for mange barn i undersøkelsen. Og selv om noen få har lyst til å snakke om seg selv, deltar den unge på vegne av mange barn for å presentere hovedfunn.

“Proffer blir ikke tvunget til å dele personlige ting. Vi stopper de unge noen ganger, på scenen skal de ikke dele hvilken skole de har gått på for eksempel.”

“Man blir med på noe man har erfaring med selv. Alt er frivillig. Og vi gjør debrief etterpå. FF har fått tydelige rutiner på dette. Proffer har også undervist sammen og i dialog med fagfolk og lærere på institusjoner. Vi har veldig tydelige rutiner på dette.”

KPMG har intervjuet syv nåværende ansatte og tre fagkonsulenter i FF. Ingen av disse kjenner seg igjen i påstandene. Alle disse beskriver tidligere daglig leder MS som varm og omtenkfull og veldig opptatt av barns og unges trygghet.

En fagkonsulent forklarte i intervju med KPMG at:

“NN har vært i de situasjonene eller i situasjoner som lignet de som kom i media og har sett at det er nyanser og mer i situasjoner de har beskrevet i media som ikke har kommet frem. For eksempel det at noen unge har blitt dratt ned fra scenen – det har NN aldri sett i sine fire år i FF. Hvis noen har fått skikkelig trist beskjed, så kan den unge selv ha villet gå ned fra scenen og da fått trøst.

Styret i Forandringsfabrikken (FF) engasjerte Arbeidsmiljøseneteret til gjennomføring (www.arbeidsmiljo.no). Alle aktive proffer og tidligere proffer, som hadde sluttet høsten 2020 eller senere, ble invitert med i undersøkelsen. Arbeidsmiljøseneteret gjennomførte en undersøkelse i september 2022. 223 proffer mottok lenke med spørreundersøkelse fra Arbeidsmiljøseneteret. 184 fullførte besvarelsen. Undersøkelsen viser at 85% svarte at det gikk helt fint eller tror det gikk fint for de voksne i FF hvis det var noe de ikke ville fortelle. 6% svarer at det har vært litt forskjellig og 8% svarer at det var ikke så lett.

2. OM Å GI RÅD I FORANDRINGSFABRIKKEN OG Å PRESENTERE FOR VOKSNE

96% har opplevd det som trygt nok eller som regel trygt nok til å dele sine viktigste råd

77% har vært med å presentere råd for voksne

73% har ikke opplevd å måtte presentere råd de ikke var enig i, 22% noen få ganger

85% svarte at det gikk helt fint eller tror det gikk fint for de voksne i FF, hvis det var noe de ikke ville fortelle

Videre står det i rapporten fra Arbeidsmiljøseneteret:

«20% svarte at de var usikre på om de ville klart å si fra (hvis det var noe de ikke ville fortelle), 11% at de ikke trodde de ville klart det

Svar som gikk igjen fra disse:

- har tenkt at de kan si ifra uavhengig av hvordan de voksne er.
- har ikke klart å si ifra fordi de har sagt ifra til noen i FF før og opplevd å ikke bli tatt på alvor
- har ikke kunnet si ifra fordi de har vært redde for reaksjonene.
- har vært redde for at noen skulle tenke at de ikke synes det var viktig hvis de sa ifra om noe de ikke likte.
- har vært redde for å ikke bli likt eller kastet ut, om de sa ifra.
- har ikke klart å si ifra fordi de er konfliktsky og pleier ikke si ifra når det er noe de er uenig i».

3.4.3 KPMGs syn

I artikler i media i mai og juni 2022 beskriver en rekke tidligere proffer (unge) opplevelser av utrygghet knyttet til scenepresentasjoner, herunder i perioden 2018-2022. Det påstås at proffer ble oppfordret av ansatte i FF til å fortelle om personlige sensitive opplysninger om seg selv og egen familie på scenen, at unge ble presset av ansatte til å delta på scenen selv om de sa de ikke følte seg friske og at unge ble kjeftet på bak scenen. Etter en rekke medieoppslag i Psykologisk.no mottar Bufdir i juni 2022 et skriftlig varsel fra en forelder knyttet til FF. Varslet omhandler en situasjon før 2018 der forelderen opplevde at barnet ble forsøkt presset til å delta på foredrag mot barnets vilje. KPMG mener at dette føyer seg inn i rekken av situasjoner der FFs opplegg ikke var på de sårbare barnas premisser. Tidligere ansatte har forklart til KPMG at proffer ble ringt opp av ansatte i FF og utsatt for press til å delta.

Tidligere daglig leder (MS) har forklart til KPMG at fra 2017 da FF ble et kunnskapssenter, ble praksisen knyttet til scenepresentasjoner strammet inn. Antallet scenepresentasjoner ble vesentlig redusert og endret. Fokuset har siden da vært å løfte frem hovedråd fra barn. Hun tilbakeviser at de har presset proffer til å presentere fra scenen hvis de var syke eller ikke ville. Hun har forklart til KPMG at det FF har gjort i enkelte situasjoner, er å be en proff om å "gå en runde til". De har bedt den enkelte kjenne etter på nytt, se om det hjelper å hvile litt ekstra, lete etter mot inni seg, snakke med barnet ved opplevelse av usikkerhet, av å føle seg syk eller sliten. MS har forklart til KPMG at dette har blitt gjort med bakgrunn i tilbakemeldinger fra mange tidligere proffer om at det å bli utfordret på setninger som at «jeg er litt syk eller for sliten», har vært hjelpsomt i livet deres. Nåværende styreleder (AB) (valgt i august 2022) har bekreftet disse forklaringene fra MS overfor KPMG. Han har også bidratt med å formulere FFs forklaring om dette.

KPMGs syn er at opplevelsene i perioden 2018-2022 beskrevet av tidligere proffer og ansatte i intervjuer og skriftlige tilbakemeldinger til KPMG fremstår som reelle og troverdige opplevelser. KPMG noterer et tydelig mønster i beskrivelsene vi har mottatt fra de tidligere ansatte og proffer. KPMG mener det er sannsynliggjort at en rekke barn og ungdom har opplevd og faktisk har blitt utsatt for et urimelig press i perioden 2018-2022. De har opplevd press til å delta på scenen etter at de selv har forsøkt å si nei. Håndteringen av slike situasjoner har ikke vært på det sårbare barnets premisser. De har opplevd press til å yte utover eget ønske. MS beskriver at det ble ført samtaler med barna før barn har deltatt i slike sceneopptredener. KPMG har ikke mottatt opplysninger eller tidsnær dokumentasjon som viser at det har foreligget etiske retningslinjer eller rutiner for kartlegging og vurdering av risiko for belastninger for barnet i forbindelse med denne del av virksomheten. De vi har snakket med har beskrevet at de opplevde hendelsene som svært belastende. KPMG mener det er betydelig risiko for at sceneopptredener i 2018-2022 for enkelte barn og ungdom kan ha hatt negative psykiske konsekvenser i etterkant. De beskrevne risikovurderingene knyttet til det enkelte barn i forkant fremstår i en rekke tilfeller som mangelfull. Det er en betydelig risiko for at hensynet til å gjennomføre FFs planlagte aktivitet har blitt prioritert høyere enn barnets ønske og behov. Vi har ikke mottatt informasjon om hvordan barn og unge har blitt fulgt opp etter slike hendelser. Uavhengig av om det var daglig leder selv eller andre ansatte i FF som var i direkte kontakt med den unge i disse situasjonene, var og er dette en del av daglig leders ansvar. Det ligger under daglig leders ansvar å ha gode rutiner som beskytter hvert enkelt barn og ungdom og skaper trygghet i alle former for aktiviteter.

3.5 Barn og unges trygghet i et «kollektiv» der FF har kontrakt med huseier frem til september 2019

3.5.1 Om påstandene om kritikkverdige forhold

I artikkel i Psykologisk.no datert 31.5.2022 beskriver flere tidligere unge proffer opplevelser av utrygghet i et «kollektiv» der FF har kontrakt med huseier. Det påstås:

- 1) At enkelte av de unge som bodde der ruset seg. Flere unge opplevde dette som utrygt og meldte fra til ansatte i FF.
- 2) At enkelte unge med psykiske lidelser som trengte behandling bodde der. Flere unge opplevde dette som utrygt og meldte fra til ansatte i FF.

Her er et utvalg av sitater fra media

«NN forklarer at det kunne komme inn folk med rusbakgrunn, og at en person med denne problematikken fikk opphold i kollektivet over lengre tid. Dette beskrives som svært

utfordrende. Det ble forsøkt meldt fra om at flere opplevde dette som ubehagelig. Det ble konsumert en del alkohol i kollektivet av personen – til tross for at det var alkoholforbud i kollektivet.»

«Men da XX ankommer Oslo, har ikke MS tid til å ta seg av XX. XX blir heller sendt til kollektivet der NN bodde. – MS ønsket at XX skulle sove en natt hos oss, men XX var skikkelig dårlig, så jeg forteller MS at det ansvaret kan ikke vi ha. Vi var jo bare 18–19 år, forteller NN. I den samme telefonsamtalen tar NN opp med MS at NN heller ikke føler seg godt behandlet.»

KPMG har intervjuet NN som er referert til i artikkelen til Psykologisk.no. NN har forklart til KPMG at på det ene rommet i «kollektivet» som ble brukt til å ta imot unge som var på besøk i Oslo så var det mye inn og ut av folk. De unge som bodde fast i leiligheten kunne bli ringt av MS samme kveld som noen kom for å bo. MS sa til dem at de måtte ta imot disse. De som kom kunne holde på med rus. NN har forklart til KPMG at de sa fra til de ansatte at de som bodde der fast ikke kunne ta på seg dette ansvaret. NN har videre forklart til KPMG at etter hvert ble rommet ikke lengre brukt som «hotell». Da flyttet det en inn som drav med rus. MS fortalte dem at denne personen hadde sluttet med rus men da NN og den andre faste beboeren kom hjem og så at det stod alkoholflasker på rommet, sa de igjen i fra til ansatte i FF om at dette ikke gikk. De forsto det slik at MS da tok en samtale med denne personen.

En annen tidligere proff har forklart til KPMG at etter sommeren 2017 var det et ti-talls ungdommer som bodde der. Dette varte frem til 2019 med noen pauser. Det var noen perioder hvor fire ungdommer bodde der i ulike perioder over lengre tid.

3.5.2 FFs svar på påstandene om kritikkverdige forhold

Som del av kontradiksjonsprosessen har KPMG mottatt følgende fra styreleder (AB) i FF vedrørende påstand «Unge som bodde der ruset seg. Beboere opplevde dette som utrygt:

«Fra 2018 var dette ikke et kollektiv for aktive proffer. FF sto som leietaker, og leide ut til tidligere proffer over 18 år mens de gikk på skole, var i lære eller i jobb. Det var forbud mot alkohol, etter ønske fra de som bodde der. En som flyttet inn, brøt reglene. En tidligere fabrikkarbeider hadde ansvar for utleien. Det er uklart for dagens fabrikkarbeidere hvilken oppfølging som ble gjort av dette.

Som del av kontradiksjonsprosessen har KPMG mottatt følgende fra styreleder i FF vedrørende påstand «Unge med psykiske lidelser som trengte behandling bodde der. Beboere opplevde dette som utrygt.»

«Ungdommer som bodde i kollektivet var over 18 år og bodde der etter eget ønske og på eget ansvar. De hadde selv ansvar for å søke behandling ved behov i psykiske helsetjenester og kunne få hjelp fra FF til dette hvis de trengte det. De valgte selv å bo med hverandre og sto fritt til å flytte.»

I tillegg har styreleder (AB) forklart til KPMG:

«Proffer har siden starten av FF blitt invitert til og bedt om å si fra hvis noe er dumt. Det har blitt spesifisert at de kan si fra til den de er mest trygge på. De har fått muntlig informasjon om hva som skjer hvis de sier fra. Denne praksisen over mange år er nå beskrevet i rutinene som KPMG har mottatt.»

Tidligere daglig leder (MS) sier i intervju med KPMG at (sitat):

«Det å bo i kollektiv jo er en vanlig boform for ungdom over 18 år. Noen av proffene ønsket å bo i kollektiv. Dette var aldri noe FF kunne ha noe ansvar for, fordi proffene var over 18 år og hadde rett til å bestemme selv. Men FF kunne bidra, som noen i en storfamilie ville gjort. Noen av ungdommene fikset alt selv, eller de hadde familie og/eller nettverk som hjalp dem. Noen ba innimellom en fabrikkarbeider om hjelp til noe. Fabrikkarbeideren sin rolle kunne da være å hjelpe med praktiske ting eller være noen å prate med, når ungdommene ba om dette og hvis det passet for fabrikkarbeideren.

Utrygghet / bekymringer er løst i dialog med den fabrikkarbeideren proffer over 18 år selv har tatt kontakt med. Dette har vi oppfattet at vi verken har plikt eller lov til å dokumentere og oppbevare». KPMG har bedt om en nærmere beskrivelse av antall og type bekymringer og hvordan disse har vært løst (uten personopplysninger).

På spørsmål fra KPMG om hun som daglig leder var involvert i dialogen med den tidligere proffen NN som meldte fra om diverse bekymringer i FF forklarte MS til KPMG at:

«Dialogen var med en tidligere fabrikkarbeider. Det ble skrevet referat fra samtalen, men ifølge jurist i FF har dette senere blitt slettet fordi personen skriftlig har bedt om at FF sletter alle personopplysninger knyttet til NN.»

KPMG har bedt om en nærmere beskrivelse av antall og type bekymringer og hvordan disse har vært løst (uten personopplysninger).

«Dette har vi oppfattet at vi verken har plikt eller lov til å dokumentere og oppbevare.»

3.5.3 Mer om leiekontrakter og finansiering av «kollektivene»

KPMG har mottatt dokumentasjon fra FF som viser at FF hadde tre «kollektiver» i perioden 2015-2019 der FF har hatt kontrakt med huseier og bidratt økonomisk. KPMG har mottatt leiekontrakter, men har ikke mottatt detaljerte regnskap som etterspurt. KPMG har kun mottatt en samlet redegjørelse knyttet til de økonomiske forhold ved kollektivene.

Når det gjelder det ene kollektivet som ble omtalt i media, «Kollektiv 1», har FF forklart til KPMG at aktive proffer over 18 år bodde der 2015-2018, deretter bodde tidligere proffer der (som nå var studenter eller lærlinger eller i arbeid). KPMG har forstått fra MS og tidligere ansatte at det kunne komme personer som var under 18 år i perioden da det ene rommet ble brukt i stedet for hotell for unge som kom for å holde foredrag etc..

Vedrørende finansiering av kollektivene 1, 2 og 3 har FF delt følgende oversikt for de tre bostedene «Kollektiv 1», «Kollektiv 2» og «Kollektiv 3» med KPMG. De tidligere proffene KPMG har intervjuet bodde og som det er referert til i Psykologisk.no bodde i «Kollektiv 1». Midler mottatt fra Scheibler stiftelse ble brukt til å finansiere «kollektiv1», mens bl.a. midler fra «Mitt Liv Bufdir» og «Aktiviteter som forandrer Bufdir» ble brukt til å finansiere «kollektiv 2».

Kontospesifikasjon (2018-01-01 - 2021-02-05)					
Lukket	Dato	Bilag	Beskrivelse	Leverandør	Beløp
		6300 Leie lokale			
	05.01.2018	47-2018	Kollektiv 1		5 700
	05.02.2018	88-2018	Kollektiv 1		5 700
	02.03.2018	136-2018	Kollektiv 1		5 700
	04.04.2018	195-2018	Kollektiv 1		5 700
	12.04.2018	197-2018	Kollektiv 2		6 666
	02.05.2018	234-2018	Kollektiv 2		6 666
	11.06.2018	300-2018	Kollektiv 2		6 666
	01.02.2019	153-2019	Kollektiv 2		6 666
	29.11.2019	907-2019	Kollektiv 2		3 300
	31.12.2019	995-2019	Kollektiv 2		6 666
	31.01.2020	47-2020	Kollektiv 2		6 666
	20.02.2020	124-2020	Kollektiv 2		6 666
	07.04.2020	254-2020	Kollektiv 2		6 666
	04.05.2020	350-2020	Kollektiv 2		6 666
	22.05.2020	350-2020	Kollektiv 2		6 666
	25.06.2020	428-2020	Kollektiv 2		6 666
	05.02.2021	135-2021	Kollektiv 3		7 200
			Prosjektnummer		
			1000 Mitt liv - Bufdir		
			5000 Scheibler stiftelse		
			6100 Aktiviteter som forandrer - Bufdir		
			7000 Skole - Uddir		
			11000 Kåre Berg stiftelse		

Ingen leie ble betalt av FF fra mai 2018 til kontrakten ble terminert i august 2019. Ingen rom leid i kollektivet i perioden mai 2018 til kontrakten ble terminert. FF bidro med månedsleier for et rom. Det ble brukt til overnatting for tilreisende proffer over 18 år, som ønsket å overnatte der. Beløpene var: i 2015 totalt 30.900 - i 2016 totalt 74.800 - i 2017 totalt 84.650. FFs styreleder har forklart til KPMG at FF sparte på denne måten store utgifter til hotell eller lignende overnatting.

KPMG har mottatt kopi av leiekontrakt mellom huseier og FF for Kollektiv 1 der det står at leieforholdet starter den 01.08.2017. FFs kontrakt med huseier ble terminert i august 2019.

LEIEKONTRAKT FOR BOLIG

1 Utleier	Navn [REDACTED] Adresse [REDACTED] Oslo Telefon [REDACTED] E-post [REDACTED]
2 Leier	Navn Forandringsfabrikken AS Fødselsnummer [REDACTED] Telefon [REDACTED] E-post [REDACTED]@forandringsfabrikken.no
3 Eiendom	Adresse [REDACTED] Gnr: [REDACTED] bnr. [REDACTED] snr. [REDACTED] i [REDACTED] kommune Leilighet nr. [REDACTED]
4 Leieobjekt	5 rom + ☒ kjøkken, ☒ bad, ☒ annet: Sett kryss i rutene Leier har ikke rett til å bruke:
5 Varighet	Leieforholdet starter den 01 / 08 20 17

3.5.4 KPMGs syn

KPMGs syn er at opplevelsene beskrevet av de to tidligere proffene fremstår som reelle og troverdige opplevelser. KPMG mener det er sannsynliggjort at unge i dette kollektivet opplevde kritikkverdige hendelser. Uavhengig av om det var andre ansatte i FF som hadde ansvaret med å følge opp kollektivene så er dette også en del av Daglig leders ansvar. Kollektivet har vært en del av tilbudet i FF. Det er Daglig leders ansvar å ha gode rutiner på plass som beskytter hvert enkelt barn og ungdom og skaper trygghet i alle former for aktiviteter.

KPMGs syn er at det er kritikkverdig at FF ikke tok tak i bekymringsmeldingene fra de to unge i kollektivet på en bedre måte.

KPMGs vurdering er at måten varselet/bekymringsmeldingen ble håndtert på innebar en kritikkverdig risikovurdering der hensynet til å verne daglig leder mot kritikken i bekymringsmeldingen har veid tyngre enn hensynet til å løse de forhold det ble varslet om og fremfor alt hensynet til den de som varslet om mulige kritikkverdige forhold. I en virksomhet med vanlig åpenhets- og ytringskultur ville et slikt varsel bli sett på som en mulighet til å få kontroll på de kritikkverdige forhold og til å ta nødvendige skritt til forbedring. FF synes ikke å ha hatt en slik åpenhets- og ytringskultur. KPMG har merket seg at de kritikkverdige forhold som ble tatt opp stort er de samme som dukket opp i Arbeidstilsynets gjennomgang og i artiklene i psykologisk.no, noe som medførte det FF betegner som en krise i mai-juni 2022. KPMGs erfaring er at uforsvarlig eller manglende behandling av varslinger om kritikkverdige forhold ofte dukker opp igjen på et senere tidspunkt. Når en åpen melding til styreleder ikke førte fram, er det ikke overraskende at offentlig tilsynsmyndighet, dvs. Arbeidstilsynet og media blir involvert på et senere tidspunkt. KPMG mener krisen som oppsto i mai-juni 2022 var en varslet krise som hadde sammenheng med at det ikke ble tatt tak i de kritikkverdige forhold i 2019. Vi ser det slik at ungdommene og ansatte varslet videre til media og antagelig også til Arbeidstilsynet som følge av manglende oppfølging av varselet/bekymringsmeldingen i 2019.

I tillegg til at bekymringsmeldingen/varselet fra ungdommene ikke ble tatt alvorlig, opplevde de at FF terminerte leiekontrakten for boligen slik at de ble stående uten bolig med kort varsel. Dette skjedde rett etter at de meldte fra om kritikkverdige forhold. Begge var i en sårbar livssituasjon. Den ene av de to unge beskriver et selvmordsforsøk rett etter dette. Ungdommen oppfattet dette som en reaksjon mot at hen meldte fra om kritikkverdige forhold om daglig leders lederstil, om mangler ved arbeidsavtaler og økonomiske forhold i den forbindelse, om manglende verneombud og om kritikkverdige forhold i boligen. KPMG mener det er en klar risiko for at dette kan ha vært en ulovlig gjengjeldelse mot varsling i arbeidsmiljølovens forstand, jfr. forbudet i AML. På bakgrunn av at tidligere daglig leder har forklart seg noe uklart om hendelsen og fordi vi ikke har snakket med tidligere styreleder, men mottatt hans skriftlige forklaring, vil vi ikke konkludere helt sikkert her. Det er rimelig grunn til å anta at det kan ha forekommet en ulovlig gjengjeldelse mot ungdommen som varslet/meldte bekymring til styreleder.

3.6 Barn og unges trygghet på treff og camper organisert av FF rundt om i landet

3.6.1 Om påstandene om kritikkverdige forhold

I artikler i media i perioden mai og juni beskriver tidligere unge proffer blant annet seksuell trakassering ikke profesjonell oppfølging av bekymringsmeldinger.

- (1) «Varslet om seksuell trakassering - Hun opplevde å bli seksuelt trakassert av en annen proff under Forandringsfabrikkens sommerleir. Da hun tok det opp med ledelsen, fikk det ikke store konsekvenser for vedkommende»
- (2) Episoder knyttet til seksuell omgang

KPMG har intervjuet flere tidligere ansatte som har de har vært bekymret over hendelser på camper og hvordan bekymringsmeldinger knyttet til disse hendelsene har vært håndtert i FF.

3.6.2 FFs svar på påstandene om kritikkverdige forhold

Som del av kontradiksjonsprosessen har styreleder i FF forklart følgende til KPMG vedørende (1) ovenfor:

«I forkant og i starten av hver camp får ungdommene nøye informasjon om at det er nulltoleranse for seksuell trakassering og seksuell omgang på camp. På grunn av at noen av deltakerne på camp kan ha vært utsatt for seksuelle overgrep, gir vi også informasjon om at deltakerne skal vise respekt for andres grenser og være særlig forsiktige i forhold til all kroppskontakt. Hvis en ungdom varsler om trakassering vil vedkommende bli fulgt opp ved samtaler med den som er utsatt og samtaler mot den som har trakassert, deretter vil tiltak iverksettes for å sikre ungdommenes trygghet. Eksempelet over er anonymt og sensitivitet og det er derfor vanskelig å forklare og utdype denne situasjonen, selv om vi tror vi er kjent med hvilken situasjon det her er snakk om og tiltakene som ble gjort etterpå.»

Styreleder har videre forklart til KPMG:

«FF har i perioden 2015-2022 gjennomført 16 camper, med i gjennomsnitt ca. 30 unge på hver camp, (dvs. mer enn en skoleklasse). Dette har vært med unge med erfaring fra skole, barnevern, psykisk helsetjenester og politi. Alle ungdommene får beskjed nøye informasjon om hva som er reglene på camp og hva FF har nulltoleranse for og hvem ungdommene skal si ifra til.»

KPMG har mottatt følgende uttalelse fra folkehøgskolen der de siste 14 campene er gjennomført

«Vi på folkehøgskolen har hatt gleden av å ha Forandringsfabrikken som leietakere flere somre, i anledning deres proffcamper. For oss som observerer campene «fra utsiden», er det flott å se hvordan ungdommene (proffene) blir møtt, og se alle de fine relasjonen som utvikler seg mellom de unge og lederne. Det at ungdommene er her til sammen nesten 2 uker, uten noen form for ugagn eller bråk, vitner dessuten om både god styring fra lederne, og at ungdommene har det godt på camp.»

På FFs hjemmeside står det (sitat):

«Styret i Forandringsfabrikken (FF) engasjerte Arbeidsmiljøseneteret til gjennomføring. Arbeidsmiljøseneteret gjennomførte undersøkelsen for å sikre anonymitet, og sendte ferdig rapport av svarene til FF. Alle aktive proffer og tidligere proffer, som har slutta høsten 2020 eller senere, ble invitert med i undersøkelsen 223 mottok lenke med spørreundersøkelse Svarprosent var på 83%»

Videre står det:

«Resultatene viser at proffene er fornøyde og har det trygt. Samtidig viser den læringspunkter og gir inspirasjon til å gjøre noen ting enda bedre.»

KPMG har mottatt resultatene fra undersøkelsen. 223 mottok lenke med spørreundersøkelse fra Arbeidsmiljøseneteret, i perioden 1.-4.september. Påminnelser ble sendt ut fra Arbeidsmiljøseneteret 3., 4. og 6.september. 184 fullførte besvarelsen, 22 fullførte ikke, 17 svarte ikke. Undersøkelsen viser at 69% ville sagt fra, eller tror de kunne sagt fra hvis noe ikke er/var greit i FF. 20% er usikre og 11% svarer: «Nei, jeg tror ikke det» - 11% tilsvarer 20 proffer. Undersøkelsen viser at 49% har opplevd at FF har tatt imot og tatt på alvor når de har sagt i fra. 13% har svart at det «ikke har blitt tatt noe godt imot».

4. OM Å GI TILBAKEMELDING I FORANDRINGSFABRIKKEN

69% ville sagt i fra, eller tror de kunne sagt ifra hvis noe ikke er/var greit i FF. 20% er usikre

49% har opplevd at FF har tatt i mot og tatt på alvor når de har sagt i fra. 30% har ikke prøvd å si fra

3.6.3 KPMGs syn

KPMG har intervjuet tidligere ansatte og proffer som har beskrevet enkelte tilfeller av hendelser knyttet til seksuell omgang og noen bekymringer som ikke har blitt fulgt opp på en god nok måte av ansatte i FF. KPMG har ikke hatt mulighet for å kunne undersøke faktagrunnlaget for slike påstander innenfor rammen av denne undersøkelsen. KPMG mener det er sannsynlig at det har forekommet flere uønskede hendelser slik som beskrevet og at tiltak for å forebygge og følge opp ikke har vært gode nok.

3.7 Arbeidsmiljøet for proffer som arbeidet deltid på FFs kontor

3.7.1 Om påstandene om kritikkverdige forhold

Som beskrevet ovenfor har et mindretall av proffene har arbeidet deltid på kontoret til FF i Oslo. Disse proffene har opp gjennom årene hatt ulike betegnelser «kontorproff», «prosjektproff» og «fagkonsulent». I dag kalles disse proffene for «fagkonsulenter». Mottatt oversikt fra FF viser at til sammen 16 proffer har vært ansatt på FF kontoret i deler av perioden 2018-2022. I dag er det ifølge oversikten 5 proffer på kontoret. Disse proffene har opp gjennom årene hatt ulike betegnelser: «kontorproff», «prosjektproff» og i dag «fagkonsulent». Syv av proffene på kontoret har hatt rolle innen «barnevern og vold». Ni av proffene på kontoret har hatt rolle innen «psykisk helse og skole».

Arbeidstilsynets undersøkelser av FF i 2021 viste utstrakt bruk av overtid blant proffene som arbeidet på FFs kontor. Dette innebærer i praksis liten tid til andre aktiviteter for de unge, eksempelvis sosialt samvær med venner utenfor FF, hobbyer og idrett. Dette kan medføre en fare for belastninger som bør kartlegges og risikovurderes og håndteres i den løpende virksomheten. FF har levert inn en «HMS handlingsplan – Kartlegging og risikovurdering» til Arbeidstilsynet etter Arbeidstilsynets pålegg. Under «Hva kan gå galt?» beskrives bl.a. i eget punkt «vanskelig å skille mellom jobb og fritid». Den 04.11.2022 lukker Arbeidstilsynet pålegget av 20.12.2021.

I artikler i media i perioden mai og juni 2022 beskriver en rekke tidligere unge proffer og ansatte opplevelser av ulike former for sammenblanding/utydelig rolle som skaper utrygghet for barn og unge I spørreundersøkelsen har KPMG bl.a. mottatt følgende beskrivelser fra tidligere ansatte i deler av perioden 2018-2022 som ønsker å være anonyme:

En tidligere ansatt som var ansatt i FF i deler av perioden 2018-2022 sier i intervju med KPMG:

«Prosjektproffen så nok på MS som mammaen sin i mange år. Ungdommer blir hentet ut fra institusjoner, bor sammen i leiligheter, er på kontoret hele tiden og MS koser og kysser på dem. Ungdommene blir friskere av å være i FF, men det skjer på en feil måte. Når de ikke lenger er nyttige for FF har ikke FF noe kontakt med dem lenger.»

«De faste proffene godtok at MS var sånn, og ble nok ikke så preget av hennes brå væremåte. De følte de var på det samme landslaget i idealisme, og at det var greit at det var litt røft. Derfor tror jeg at en del av disse faste proffene også kunne skremme de mindre erfarne proffene.»

«MS oppfordret vi som jobbet som proffvarmere å inkludere proffene i våre liv ved å invitere på middag - og møte de utenom jobb. Dette var noe jeg ikke var komfortabel med, men følte meg nødt til å gjøre. Dette ble sett på som en del av dugnaden på jobb, uten betaling og avspasering.»

3.7.2 FFs svar på påstandene om kritikkverdige forhold

I intervju med KPMG sier tidligere daglig leder MS at:

«FF var ikke en behandlingsinstitusjon men hun forsto at de unge måtte følges opp. Det var en utfordrende balansegang. De prøvde å strekke seg for å møte ungdommene sånn som hovedsvarene ga råd om at voksne skulle møte barn. Samtidig var det viktig å jobbe sammen med fagfolk. FF har jobbet tett med fagfolk og også med de unges egne støtteapparat hele veien. Det å finne balansen mellom når de bare skulle vise de unge tilbake til de offentlige tjenestene og når de skulle gjøre andre ting selv var vanskelig. I alle disse årene har dette vært utfordrende.»

«De ansatte kunne ta de unge med hjem på middag, hjelpe de med skole eller med andre praktiske oppgaver. Men i en familie sier man ikke bare ja. Det er ikke snilt å ikke sette rammer rundt ungene. De voksne i FF skulle sette rammer, men de skulle sette rammene med kjærlighet. Mange av ungene kom fra behandlingssystem der ungdommene forklarte at der kunne de bli møtt helt annerledes. For en del av dem, kunne rammene FF satte, være nye og uvante.»

FFs styreleder (AB) har forklart at MS og andre fabrikkarbeidere prøvde etter beste evne å hjelpe noen av de ungdommene som trengte det aller mest og som selv sterkt uttrykte at de ikke kunne bo hjemme eller ikke fikk til å bo i tiltak i barnevernet. Han har videre forklart at FF har i alle år invitert tidligere proffer som har ønsket videre kontakt, med på noen arrangementer. Eksempel på tilbud for tidligere proffer har vært desembergrøt, takkeevent og jubileumsarrangement. Med prosjektet Forandringsjuristene (fra 2021) ville FF bidra til å sikre økt rettssikkerhet for nåværende og tidligere proffer, og å forbedre deres fremtidige livsmuligheter, ved å gi dem gratis juridisk bistand. Både nåværende og tidligere proffer kan benytte seg av tilbudet.

En nåværende fagkonsulent NN hos FF sier i intervju med KPMG:

«NN går på skole samtidig som NN arbeider i deltidsstilling på ca. 40% i FF. Det gjør også alle de andre fagkonsulentene. Fagkonsulentene velger selv, litt som ungdomspolitikere, å gi litt ekstra. Arbeidet i FF er det viktigste NN kunne ha drevet med, det er ikke noe annet som er i nærheten like viktig. NN bruker veldig mye tid på FF fordi det er det som gjør at livet kjennes best, det at NN får brukt de erfaringene NN har til noe nye nyttig. Det ville vært veldig mye verre å skulle ha båret på all den dritten NN har opplevd alene»

3.7.3 KPMGs syn

KPMGs syn er at opplevelsene beskrevet av tidligere proffer og ansatte vi har intervjuet er reelle og troverdige opplevelser. KPMG noterer et tydelig mønster i beskrivelsene vi har mottatt fra de tidligere ansatte og proffer i intervjuene og i spørreundersøkelsen. Vi mener Arbeidstilsynets beskrivelse av virksomheten og behovet for ekstern hjelp for å etterleve lovkrav i arbeidsmiljøloven, samt behandlingene av ungdommene som varslet/sendte bekymringsmelding i 2019 tyder på at omsorg for enkeltpersoner i krevende situasjoner ikke har vært god nok. Arbeidstilsynets undersøkelser viste utstrakt overtid blant de unge proffene. Dette innebærer i praksis liten tid til andre aktiviteter for de unge: sosialt samvær med venner utenfor FF, hobbyer og idrett.

3.8 Barn og unges trygghet i undersøkelser

KPMG har ikke mottatt bekymringer knyttet til hvordan FF sikrer trygghet for barn og unge som deltar i undersøkelser. Hverken tidligere eller nåværende ansatte eller proffer har meldt fra om bekymringer i KPMGs intervjuer. Måten det skapes trygghet på i forbindelse med undersøkelsene fremstår som hensiktsmessig.

Rutiner og praksis knyttet til samtykke for barn og unges deltagelse i undersøkelser, samt KPMG syn på rutiner og praksis, er beskrevet i kapitlet om FFs undersøkelser og rapporter om disse.

4. FFs undersøkelser og rapporter om disse

Bufdir har bedt KPMG undersøke:

- Hvilken metodikk ligger til grunn for undersøkelsene og er denne hensiktsmessig?
- Er funnene som løftes frem representative for de faktiske innspillene fra barn og ungdom i de foreliggende undersøkelsene, og hvordan kommer eventuell meningsmangfold/variasjon tydelig frem?
- Formidler FF barn og unges stemmer på en sannferdig måte, eller er det grunnlag for å hevde at funnene er manipulerte?

Kapitlet er bygget opp på følgende måte:

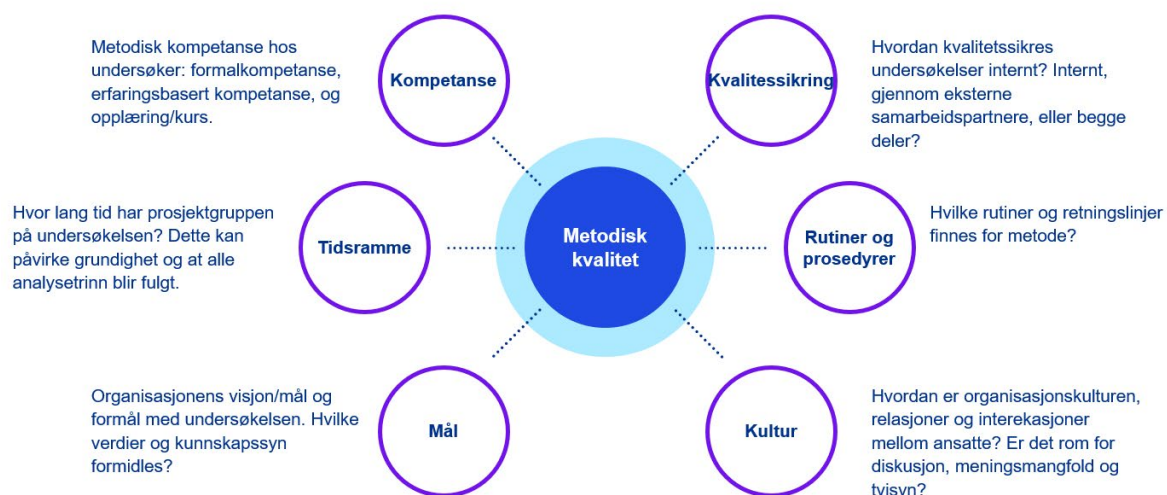
- KPMGs kriterier for å vurdere metodisk kvalitet
- FFs rutiner for metodikk/metodebeskrivelser
- Hvordan undersøkelser gjennomføres – med vekt på dagens praksis
- Utvikling over tid i perioden 2018-2022
- Rekruttering og kompetanseutvikling
- Oppsummering av fem undersøkelser/«case» som KPMG har valgt ut og vurderinger av disse
- Gjennomgang av påstander om kritikkverdige forhold knyttet til undersøkelsene og våre vurderinger av disse
- KPMGs vurderinger

4.1 Kriterier

Vi har ikke holdt FFs undersøkelser opp mot vitenskapelige standarder, men opp mot det vi mener er allmenngyldige kriterier for enhver kunnskapsbasert undersøkelse. Kriteriene vi har lagt til grunn også er i tråd med standarder FF selv legger til grunn for sine undersøkelser. Disse kriteriene er at det skal være et *tydelig samsvar mellom datagrunnlaget og fremstillingen av konklusjonene* i rapportene. FF legger her til grunn at det er barnas egne stemmer som skal formidles mest mulig fritt for tolkning. Et annet kriterium er at det skal være *gjennomsiktighet* og mulighet til å etterprøve funnene. Å etterprøve kvalitative data er notorisk krevende og ulike undersøkere vil kunne tolke data ulikt. Det som skal være mulig å etterprøve i FFs tilfelle vil være tallmessige oppsummeringer, og også gjengivelse av sitater og råd fra barna.

At *meningsmangfold skal komme frem* har vi blitt eksplisitt bedt om å vurdere, og det handler om at nyanser i barnas erfaringer som kunne gitt leseren en annen oppfatning, bør være med. Dette har vi imidlertid vurdert i lys av at FF er ganske tydelig på at det er hovedsvar i betydningen flertallet av svar eller svar som kommer flest ganger fra barn som formidles i undersøkelsen. Når FF er åpne om og tydelige på dette vil kravet her mer være at meningsmangfold som kunne *endret retningen* på funnene, skal være med i rapporten.

Vi mener også at gode kvalitetssikringsprosesser og rutiner kan påvirke metodisk kvalitet og har derfor også lagt vekt på dette i vår gjennomgang. I figuren nedenfor har vi listet opp noen forhold som vi mener kan påvirke metodisk kvalitet:

4.2 Hvilken metodikk ligger til grunn for undersøkelsene i perioden 2018-2022?

På FFs nettside står formålet med undersøkelsene beskrevet slik i dag:

«Kunnskap direkte fra barn

For å hente inn, systematisere og formidle oppsummerte erfaringer og råd fra barn, gjøres undersøkelser. I undersøkelsene brukes en deltakende og praksisrettet metodikk, kalt Forandringsmetodikk. Barns erfaringer og råd blir oppsummert. Erfaringer og råd som går igjen fra mange barn fra mange steder i landet, blir undersøkelsens hovedsvar. Funnene presenteres i rapporter, hefter med råd, på nettsider, i filmer og i bøker.»¹

I denne delen gjennomgår vi denne Forandringsmetodikken: hvordan den er beskrevet i FFs rutiner og hvordan den gjennomføres i praksis. Siden vi undersøker perioden 2018-2022, ser vi også på utvikling over tid.

4.3 Metodikk og syn på kunnskap

Forandringsfabrikken Kunnskapssenter (FF) henter, ifølge den offisielle beskrivelsen på FFs hjemmeside i dag, inn, oppsummerer og løfter frem erfaringer og råd fra barn og unge rundt i Norge. Målet er å bidra til å gjøre skoler, barnehager, hjelpetjenester, politi og rettssystem tryggere og nyttigst mulig for barn.²

Metodikken som brukes for å samle data er utviklet med utgangspunkt i aksjonsforskningsmetoden Participatory Learning and Action (PLA). Dette kalles av FF forandringsmetodikk «[f]ordi vi motiverer barna ved å si at de kan være med å forandre Norge. I arbeidet med undersøkelsene benyttes ulike kreative og visuelle verktøy som har som uttalt formål å gjøre det trygt og spennende å være med å delta. Svar som går igjen løftes fram som hovedsvar eller hovedfunn, uten å kobles til teori. Funnene presenteres videre som kunnskap fra barn i rapporter, bøker, filmer og podkaster. Metoden oppsummeres ifølge FF av tre kjennetegn:

- «Bruker kreative og visuelle verktøy sammen med dialog
- Skal engasjere alle barn, også barn som ikke kan/er glad i å snakke

¹ [KUNNSKAPSSENTER - Forandringsfabrikken](#)

² [METODIKK - Forandringsfabrikken](#)

- Er systematisk og etterprøvbar, og skal gi en pålitelig beskrivelse av barns erfaringer».³

Forandringsfabrikken understreker på sin hjemmeside at deres «undersøkelser er ikke å betrakte som forskning, men følger samtidig bestemte metodekrav som skal sikre at vi på en etterrettelig måte dokumenterer barns erfaringer og råd. Slik oppsummert kunnskap fra barn og unge er et supplement til forskningskunnskap og gjør det mulig å treffe bedre beslutninger når tjenester ønsker å forbedre måten de jobber på og resultatene de oppnår.»

Kunnskapen er ment å supplere kunnskap fra praksis og kunnskap fra tjenestene, som illustrert av figuren nedenfor (FFs egen illustrasjon):

I intervju med ansatte i FF kommer det frem at FF, før kritikken i kom i mai, hadde startet dialog med Norsk senter for forskningsdata (NSD) og søkt godkjenning fra NSD for et nytt prosjekt om «Fosterhjem Norge». Om dette prosjektet blir godkjent vil undersøkelsen telle som forskning. Det er imidlertid ikke noe FF tenker å gjøre på alle undersøkelser, men noe de ønsket å prøve ut i den enkelte undersøkelsen for å kunne nå bredere med kunnskapen fra rapporten, og for å lære mer om hvordan personvern kan ivaretas i undersøkelser.

KPMG har i intervjuer med nåværende ansatte i FF spurt hva de mener er forskjellen på undersøkelsene de selv gjør og forskning. At de ikke knytter kunnskapen til teori er et svar som går igjen flere ganger. At det ikke lenkes til andre kilder er også en forskjell.

Ansatte vi har snakket med er også tydelige på at FF representerer kunnskap fra barn (den øverste sirkelen i figuren) og at det ikke er deres oppgave å legge frem forskning eller erfaring fra tjenestene.

Høsten 2022 ble «Faglige råd» gjeninnført i FF. I disse rådene sitter både forskere og fagpersoner som kan gi innspill til utforming av undersøkelser og hvordan disse kan gjøres på en hensiktsmessig måte. Det finnes i dag tre slike faglige råd: skole og barnehage, barn og familie og helse.

I boken *Klokket om vold og overgrep (2020)* står det følgende om FFs syn på forskning:

Tett på forskning – og et viktig supplement

For di kunnskap direkte fra barn ikke analyseres, og koblinger til teori ikke gjøres, er undersøkelsene som Forandringsfabrikken gjennomfører, ikke forskning. Forskere vi har samarbeidet med, har det siste tiåret likevel stadig pekt på at denne metodikken ligner mye på kvalitativ forskning. Det er ikke rart, fordi metodikken bygger tett på den kvalitative aksjonsforskningsmetodikken PLA.

Forskere har også pekt på at Forandringsmetodikk har noen viktige styrker, sammenlignet med tradisjonell forskning. En av dem er datainnsamlingen. Det sterke fokuset på at barn må oppleve situasjonen som trygg før de kan snakke fritt, er en styrke ved metodikken. Barn

³ [METODIKK - Forandringsfabrikken](#)

deltar i samlinger over flere timer, noen ganger hele dager. De fleste deltar i minst to samlinger. Dette bygger på tydelige råd fra barn om at det må settes av nok tid når de skal svare på viktige spørsmål.

Måten undersøkelsene gjennomføres på, gjør at mange barn kan delta. Metodikken vektlegger at deltakerne kan bidra med konkrete råd og dermed også løsninger på utfordringer de selv har erfart. Dermed kan de være svært kompetente til å forstå utfordringene og også til å foreslå løsningene. Selve verktøyene, tilretteleggernes væremåte, presentasjoner gruppevis og dialoger med dybdespørsmål gjør at svarene fra deltakerne går i dybden på problemstillingene, og at rådene blir svært konkrete.»

4.4 Rutiner for metodikk/metodebeskrivelser

Det var i perioden 2018-2021 ikke en skriftlig beskrivelse av hvordan undersøkelser skal gjennomføres. KPMG har imidlertid mottatt en beskrivelse fra FF om hva som kjennetegnet undersøkelsene i denne perioden. Beskrivelsen er laget til oss av FF i forbindelse med vår undersøkelse. Denne beskrivelsen samsvarer ikke på alle punkter med opplysninger gitt i intervjuer med tidligere ansatte (dette diskuteres nedenfor – påstander om kritikkverdige forhold knyttet til undersøkelsene.)

I intervjuer med nåværende ansatte får KPMG opplyst at selv om det ikke har vært skriftlige retningslinjer for metodikk i perioden 2018-2021 (inkludert første halvdel av 2022), så har det vært en etablert praksis for hvordan undersøkelser gjennomføres. Metodikken ble tidlig beskrevet i en bok (Håndbok for forandrerere). Metoden er også beskrevet i metodeboken «PLA – A trainer's guide» som FF har hentet mye inspirasjon fra. Siden 2019 har FF hatt ambisjon om å gi ut en ny bok om forandringsmetodikk, men måtte flytte fokus som følge av Covid-19-pandemien. Boken er planlagt utgitt i løpet av våren 2023.

KPMG har mottatt en egen metodebeskrivelse for undersøkelser i hjelpetjenester. Rutinen er datert 1. august 2022. Den inneholder rutiner som også har vært i bruk før 2022. Den er på 17 sider og omfatter blant annet følgende temaer:

- ✓ PLA og Forandringsmetodikken – en beskrivelse av metoden
- ✓ Etsiske vurderinger
- ✓ Undersøkerne – deres rolle metodisk og hvordan de skal ivareta trygghet
- ✓ Organisering av prosjektgruppe
- ✓ Rekruttering av barn til undersøkelse
- ✓ Gjennomføring av undersøkelsene
- ✓ Hva som skal gjøres ved bekymring av barn
- ✓ Hvordan svar skal oppsummeres
- ✓ Hvordan referater skal gjøres til «hovedsvar»
- ✓ Hvordan rapporten skal skrives

Rutinen inneholder også løpende risikovurderinger til de ulike fasene med forklaringer. Eksempelvis er risikoer innenfor området «oppsummering av kunnskap fra barn» oppgitt å være:

«(R6, R31, R32). Risiko: Oppsummering kan gjøres feil, for eksempel tellefeil, referater kan være unøyaktige og derfor vanskelig å tyde, spørsmål kan ha blitt stilt på ulike måter eller undersøkere kan ha glemt å stille noen spørsmål til et eller flere barn. Undersøkere kan tro at noe er et hovedsvar fordi de har opplevd at flere barn snakker om det, på måter som gir sterke inntrykk på undersøkeren.»

Risikoreduserende tiltak oppgis for hver av risikoene identifisert i rutinen. Tiltak til risikoer innenfor området «oppsummering av kunnskap fra barn» er:

«Dette gjør vi:

- har nøye utarbeidet tellesystem klart på forhånd
- ordrette referater skrives inn i en referatmal
- referater renskrives samme dag, gjerne rett etter samling
- referater skrives inn i disk (ikke på private pc-er) for å unngå å miste dem - undersøkerne skriver ikke egne kommentarer/meninger om noe barn sier – kan evt. skrive en liten kommentar

til seg selv for å huske noe til renskrivning - undersøkerne øver seg på å skrive fort og ordrett (.feks. på interne møter, "øvelser" o.l.). For hver undersøkelse, har et lite antall undersøkere ansvar for at det ikke er stor variasjon i måten spørsmålene blir stilt på, og for å bidra til kvalitet i undersøkelsene»

Vi går ikke gjennom hele rutinen i detalj her, men henviser løpende til den nedenfor der det er naturlig.

4.5 Hvordan undersøkelser gjennomføres – med vekt på dagens praksis

Vi vil nå beskrive de ulike fasene i et typisk FF undersøkelsesprosjekt, med vekt på dagens praksis. Vi beskriver til slutt utviklingen som har skjedd over tid. Gjennomgangen nedenfor bygger på intervjuer med nåværende ansatte og fagkonsulenter (dvs. proffer som arbeider på FFs kontor i Oslo, tidligere referert til som «prosjektproffer» eller «kontorproffer») i FF og rutiner vi har mottatt, samt andre offisielle beskrivelser på FFs hjemmeside.

4.5.1 Valg av og prosjekt

Gjennom intervjuer med nåværende ansatte i Forandringsfabrikken får vi opplyst at undersøkelser kan starte på bakgrunn av innspill fra politikere, departementer eller andre. De kan også iverksettes på bakgrunn av hva mange barn har sagt er viktig i tidligere undersøkelser eller samlinger. Andre ganger har FF fått spørsmål fra nasjonale myndigheter, enten om å gjøre en undersøkelse for et utvalg, bidra med kunnskap til en bestemt politisk satsing, eller bidra med kunnskap fra barn til en evaluering.

4.5.2 Organisering og planlegging av prosjektet

Etter tema for undersøkelsen er valgt, oppretter FF i dag en prosjektgruppe med ansatte fra ulike områder i organisasjonen. Prosjektgruppen vil som regel ha med noen fra avdeling undersøkelse, avdeling for fag og utdanning og avdeling for politikk. Det er alltid også med en eller to fagkonsulenter (dvs. proffer som er ansatt på kontoret).

Prosjektgruppen bestemmer også tidsrammen for undersøkelsen. Avdeling for politikk har oversikt over hvilke lovendringer som kommer, noe som er relevant for når prosjekter skal leveres. Ifølge nåværende ansatte vi har snakket med fører dette til at det ofte er stramme tidsrammer for undersøkelsene. Undersøkelsene har veldig ofte et bestemt mål, f.eks. få på plass resultatene slik at de kan tas i betraktning i forbindelse med utarbeidelse av en ny lov, retningslinje e.l.

De unge fagkonsulentenes rolle i planleggingsfasen er å bidra med kunnskap om hva som allerede finnes av innhentet kunnskap fra barn, og hva som etter deres oppfatning er viktig å innhente kunnskap om i dag.

4.5.3 Rekruttering av barn til undersøkelsen

I henhold til FFs rutine for gjennomføring av undersøkelser i hjelpetjenester (av 1. august 2022) står det at det skal rekrutteres fra store og små steder og ulike deler av landet for å sikre representativitet. Det uttalte målet er at barn ikke skal ekskluderes på andre grunnlag enn at de ikke har erfaring med systemet det innhentes kunnskap om eller at det har gått mer enn to år siden de var inne i systemet, eller at de er utenfor aldersgruppen for undersøkelsen. Det skal utover dette gjøres et mest mulig tilfeldig utvalg.

På FFs hjemmeside står det i dag:

«Barn og unge inviteres i hovedsak med i undersøkelsene, i samarbeid med fagfolk og ledelse i barnehager, skoler eller hjelpetjenester. Et representativt utvalg sikres lettest når en klasse eller en barnehageavdeling kan inviteres. I tjenester kan dette være mer utfordrende, selv om FF vektlegger et ønske om at utvalget blir representativt. Tips til hvordan sikre representative utvalg, deles derfor med tjenester som ønsker dette.»⁴

Rekruttering foregår gjennom tjenestene: skoler, barnehager og hjelpetjenester. Det er kontaktpersoner i tjenestene som gjør utvalget av prosjektdeltagere. Kontakt med tjenestene innledes i dag gjennom

⁴ [METODIKK - Forandringsfabrikken](#)

telefon eller møter med ledelsen, som deretter får oversendt informasjon om undersøkelsen, herunder informasjonsskriv om samtykke når barna er under 16 år. Kontaktpersonen i tjenestene forklarer overfor aktuelle barn hva som er formålet med undersøkelsen og viser dem mottatt informasjonsskriv. De skal ifølge dagens rutine også få alderstilpasset informasjon om hva svarene i undersøkelsen skal brukes til, samtykke, nektelseskompetanse mv.

KPMG har mottatt eksempel på utsendingsskriv i forbindelse med rekruttering, både skriv sendt til barn og foreldre. Begge skrivene inneholder informasjon om Forandringsfabrikken, formålet med samlingen, hva undersøkelsen skal brukes til og hvorfor det er viktig å delta, og at FF er svært takknemlige for deltagelsen.

4.5.4 Utforming av spørsmål

På FFs hjemmeside i dag står det følgende om valg av spørsmål til undersøkelsen:

«En prosjektgruppe med proffer og fabrikkarbeidere lager utkast til undertema og spørsmål. Noe er "tellespørsmål", dvs. spørsmål alle inviteres til å svare på og som i sorteringen av svar gjør det mulig å kvantitativt vurdere enighet og uenighet. De andre temaene og spørsmålene er beskrevet i form av en semistrukturert guide som utgangspunkt for undersøkerne, men som tilpasses hvert enkelt barn.»⁵

I FFs rutine for undersøkelser i hjelpetjeneste (av 1. august 2022) står det videre:

«Den kvantitative tilnærmingen sikres med 4–10 spørsmål som alle deltakere som utgangspunkt svarer på. Disse svarene telles opp og regnes om til prosent. Den kvalitative tilnærmingen er gjennomgående i alle undersøkelsene. Undersøkerne møter deltakerne fysisk, i samlinger eller i samtaler med en og en. Intervjuene er kvalitative, med semi-strukturerte intervjuguider og deltakende metodikk. Spørsmålene som stilles er åpne, men konkrete. Formuleringene sikrer dybde. Undersøkerne følger barnas retning i samtalen, gir av seg selv, og reagerer på det barna sier på en menneskelig måte.»

I intervjuer med nåværende ansatte i FF blir KPMG fortalt at spørsmål hvor svarene ikke skal telles ofte stilles åpent, f.eks.: «hva bør barnevernet gjøre i situasjon A?».

Undersøkere skal i henhold til dagens rutine også samarbeide med gruppe for fag og utdanning og fagkonsulenter for å kartlegge forskning og annen kunnskap på feltet.

Utkast til undertemaer og spørsmål kan ifølge rutinen sendes til medlemmer i FFs faglige råd, ev. forskere eller sentrale fagpersoner innenfor området som undersøkes. Disse kan også gi innspill til hvordan kunnskapen bør hentes inn bearbeides og formidles på en pålitelig måte.

Videre beskriver nåværende ansatte til KPMG i intervjuer at det i noen av FFs undersøkelser er gjennomført «pilotsamlinger». Et eksempel på dette er undersøkelsen «Trygt for oss» der det ble gjennomført pilotsamlinger med barn fra tre barnehager. Formålet med piloten var å teste ut metodikken og spørsmålene og om den var forståelig for aldersgruppen og at metodikken ikke var for kjedelig. I pilotsamlinger kan barna uttrykke at spørsmålene ikke kjennes viktige nok og spørsmålene justeres da for å treffe bedre. I dette arbeidet er de unge fagkonsulentene viktige.

KPMG blir også fortalt at det ikke spørres om barns egne erfaringer med f.eks. vold og overgrep, men at fokuset er på hvordan de har blitt møtt av tjenestene og råd til tjenestene. Dette informeres det om i begynnelsen av samlingene.

4.5.5 Gjennomføring av samlinger for å samle inn erfaringer (datainnsamling)

Dataene i undersøkelsene, som skal være barns erfaringer, blir i dag samlet inn primært gjennom gruppesamlinger med flere barn. Dette metodevalget bygger ifølge nåværende ansatte i FF på erfaringer fra barn som har uttalt at samlinger føles tryggest. Noen barn ønsker likevel å ha en-til-en-samtaler og da tilrettelegges det for dette. På samlingene gjennomføres ulike aktiviteter tilpasset til

⁵ [METODIKK - Forandringsfabrikken](#)

barnas alder. En teknikk som brukes er «postløyper» hvor barnet enten jobber for seg selv eller sammen med andre. Spørsmålene kan endres underveis dersom det kommer opp temaer på samlingene som mange barn er opptatt av. En teknikk som i det siste har blitt benyttet i forbindelse med «telle-spørsmål» er at barn holder lapper for «grønt», «gult» og «rødt» lys for «ja», «nei» og «annet».

Et uttalt formål med samlingene er å skape trygghet for å snakke fritt. Samlingene gjennomføres i nærheten av der barna bor, men samtidig på steder hvor de ikke skal bli kjent igjen. Samlingene foregår typisk på rom leid av organisasjoner eller fritidsklubber, men ikke på kjøpesentre eller steder som er veldig offentlige. Samlingene gjennomføres også uten voksne/omsorgspersoner til stede i rommet. KPMG blir i intervjuer fortalt at dette bygger på tilbakemeldinger fra barn gjennom flere år. Det er typisk 2-5 barn i hvert rom.

Undersøkerne noterer ned det barn sier i anonymisert form («barn 1», «barn 2» mv). Disse tallene er sammenstilt med barnas navn i et separat dokument som slettes når undersøkelsen er ferdig. Barn i undersøkelsene skal i samsvar med dagens rutine anonymiseres fortløpende og referater skal renskrives samme dag. Spørsmålene skal også stå i referatene, men KPMG blir informert om at dette ikke gjelder alle tidligere undersøkelser (noe som også fremgår av case-gjennomgangen nedenfor).

Dersom barn eller ungdom som deltar i en undersøkelse informerer om straffbare forhold, beskriver nåværende ansatte i intervjuer med KPMG at de ansatte i FF er opplært til at dette skal tas opp med ungdommen eller barnet som forteller om dette for å finne ut hvordan de kan hjelpe dem, og hvem de kan ringe som barnet stoler på. Så langt det er mulig gjøres dette i samarbeid med barnet, men de må informere barnet om at det er visse forhold som må meldes videre, selv om barnet ikke ønsker det.

Nåværende ansatte sier i intervjuer med KPMG at de er pålagt å melde fra når det er grunn til å tro at barn er utsatt for vold, overgrep eller alvorlig omsorgssvikt. De er da pliktige til å melde dette videre til barnevernet. Det samme gjelder dersom et barn sier det kan komme til å skade seg selv eller andre, eller om barnet bruker mye rus. Hvem kan da melder videre til vil avhenge av situasjonen; det kan være barnevernet, legevakten eller politiet.

På samlingene rekrutteres også nye proffer til nettverket, personer mellom 13-21 år. Deltagere på samlingene får spørsmål om de har lyst til å bli kontaktet igjen. De som blir proffer signerer senere et eget samtykkeskjema.

4.5.6 Analyse og systematisering av data

I analysefasen går undersøkerne i samsvar med dagens rutine gjennom referatene og ser hvilke svar som går igjen i flere referater. Det undersøkes videre om det er tilstrekkelig «dybde» i svarene og noen ganger gjennomføres det oppfølgingssamlinger med noen av de samme barna. Svar fra samling 1 og samling 2 holdes da adskilt i analysefasen. Temaer for andresamlinger er typisk på områder der engasjementet fra barna har vært stort eller på områder som vil være viktig for myndighetene fremover. I nye undersøkelser er det alltid to runder med datainnsamling, blir vi fortalt i intervjuer.

I oppsummering av svarene, blir det mange barn har svart under et tema trukket frem som hovedsvar. Dersom f.eks. 50 barn har svart på «Hva bør barnevernet gjøre i situasjon A» og det som er svart flest ganger har blitt svart 10 ganger, så blir dette et hovedsvar. Undersøkerne starter her med store mengder svar som må sorteres inn i mindre temaer. Et viktig hensyn her er å oppsummere svarene fra barn uten å ha teoretiske briller, dvs. å tillegge svarene annen mening eller knytte svarene til etablert teori.

I boken *Klokhet om vold og overgrep (2020)* står det følgende om analyseprosessen:

«Referatene som skrives på samlinger og i dybdeintervjuer, gjengir deltakernes svar ordrett («ad verbatim»). Det betyr at analysene bearbeider det barna har uttrykt direkte. Barnas originale uttrykk opprettholdes gjennom hele analyseprosessen, helt fram til resultatformidling. Ingen ting skrives om med andre ord enn de barna bruker selv.»

Referatene analyseres nedenfra og opp av voksne og unge tilretteleggere i Forandningsfabrikken. Nedenfra og opp-analyser vil si at det ikke brukes ferdige kategorier til å sortere barnas svar. I stedet blir kategoriene til mens svarene leses, og ut ifra det dannes overskriftene som brukes i rapportene. I praksis betyr dette at tilretteleggerne i Forandningsfabrikken har trent lenge på å lese data uten analyser og det kobles ikke til teori.

Mens de leser, spør de seg selv: «Hva står her?» i stedet for «Hva betyr dette?» Denne lesingen skjer systematisk i flere runder og i samarbeid med flere tilretteleggere for å kvalitetssikre at en enkelt lesing ikke setter farge på hele analysen. Framfor å koble og forklare funnene med teori tar FF med sentrale resultater ut i påfølgende undersøkelser for å få gravd videre etter mer data, innsikt og validitet (Intrac, 2017).»

I rapportene benyttes ofte sitater. I intervjuer blir KPMG forklart at sitater som velges ut til rapporten skal representere hovedsvarene. Avdeling for fag og utdanning og fagkonsulentene gir innspill til hvilke sitater de mener bør med i rapporten og så velger undersøkerne ut hvilke sitater som benyttes i rapporten. Sitatet skal gjelde temaet i rapporten der det skrives inn. Det benyttes ikke alltid hele sitater, men dersom f.eks. to av tre setninger benyttes, skal sitatet gi selvstendig mening. Når deler av sitater tas bort kan det være fordi det er langt eller det er gjentakelser.

De unge fagkonsulentene har en sentral rolle i analysefasen og skal sikre at innholdet er forståelig. De kan da også spørre om barn i undersøkelsen har sagt noe om bestemte temaer eller hvorvidt det finnes nyanser innenfor et svar. Avdeling for politikk har i visse tilfeller skrevet kapitler som «rammer inn» undersøkelsen, f.eks. kapitler om barns rettigheter etter barnekonvensjonen e.l.

KPMG har mottatt referater og telleskjemaer for fem undersøkelser. Vi beskriver hvordan analyser er gjennomført og data systematisert i forbindelse med case-gjennomgangen senere i kapitlet.

4.5.7 Kvalitetssikring av rapporter

I beskrivelse av hvordan kvalitetssikring foregår som er oversendt KPMG fra Forandringsfabrikken, fremgår det at kvalitetssikring i dag foregår, og har foregått opp gjennom årene, på ulike måter:

«Kvalitetssikring av bøker på Universitetsforlaget

Bøkene Barnas Barnevern (2018) og Klokhet om vold og overgrep (2020) ble begge uavhengig kvalitetssikret av Universitetsforlaget (ved forlagsredaktør Wenche Bjørnebekk). Se egen uttalelse fra Universitetsforlaget.

Kvalitetssikring av rapporter fra FF kunnskapssenter

FFs rapporter er ikke forskning, men oppsummering av erfaringer og råd fra barn. Vi har derfor ikke sendt rapportene til ekstern fagfellelvurdering slik som er vanlig ved publisering av forskningsartikler i fagfellelvurderte tidsskrift. Vi har redegjort for metode og fremgangsmåte i rapportene, og i hvert fall de senere årene er forskere med i deler av prosessen. Ekstern fagfellelvurdering fra forskere har til nå ikke vært vurdert som aktuelt.

Fabrikkarbeidere med aktuell kompetanse bidrar

Undersøkerne har hovedansvar for utarbeidelse av rapporten. En eller flere fabrikkarbeidere med kunnskap/erfaring om feltet som undersøkes går gjennom rapporten, for å se om rekkefølge må endres eller tekst må tydeliggjøres. Dette gjøres for å sikre at fagfolk og studenter best mulig vil forstå innholdet. Jurister bidrar også med kvalitetssikring der det er relevant.

Eksterne fagfolk gir innspill

Eksterne fagfolk gir innspill til spørsmål, invitasjoner, informasjonsskriv når det skal ut til tjenestene. Eksterne fagfolk innen det aktuelle feltet gir innspill til rapporten underveis når førsteutkastet til rapporten er klar. De gir råd om hvordan rapporten bør legges opp, om innholdet er forståelig for fagfolk i tjenestene, og om det er noe som bør endres eller spisses.

Unge er fagfeller

Derimot går unge fagkonsulenter – med erfaring fra det systemet undersøkelsen handler om – gjennom ferdig utkast til rapport, sammen med en undersøker. På denne måten sikres en slik “fagfellelvurdering” av svarene, som vi kaller “ungvurdering”. Fagkonsulentene har ikke tilgang til referatene, men har i oppgave å vurdere om noe er for lite nyansert eller vanskelig å forstå. De ber i så fall undersøkerne om å forenkle eller tydeliggjøre, hvis dette trengs. Undersøkerne kan ut fra dette dobbeltsjekke at svarene stemmer med referatene og at de ikke har stått i fare for å løfte frem svar fra barn som har gjort spesielt inntrykk på dem. De kan også vurdere å forenkle språket»

KPMG har spurt dagens ansatte hvorvidt daglig leder eller styreleder har det siste ordet i rapportene og har da fått opplyst at det er undersøkerne selv som har det siste ordet, men da etter at gruppe for fag og utdanning, gruppe for politikk, og leder har gitt innspill.

4.5.8 Presentasjon av rapport og formidling av funnene

Formidling av undersøkelsesens funn gjøre ikke primært av undersøkelsesgruppen, men gruppe for fag og utdanning. Kunnskapen fra FFs rapporter gjøres tilgjengelig på ulike måter: gjennom foredrag, podcaster og filmer.

Rapportlanseringen skjer i kort tidsrom etter at rapporten fra undersøkelsen er trykket opp. Da inviteres typisk fagpersoner, offentlige myndigheter eller andre. Barn som har deltatt i undersøkelsen, med ulike erfaringer deltar for å presentere hovedfunnene de kjenner seg best igjen i. Det fokuseres da på rådene i rapporten.

I forbindelse med noen undersøkelser (f.eks. i undersøkelsen «Trygt for oss» fra 2022) lages det filmer som presenterer hovedsvarene i rapportene. FF har også produsert podcasts, f.eks. på skoler, med spørsmål som «hvordan kjennes det å få være med på skolen». Deltagere i podcastene får beskjed om å ikke nevne navn under innspillingen av personvern hensyn.

Gruppe for fag og utdanning har også drevet formidling av undersøkelsesens funn ved utdanningsinstitusjoner.

4.6 Utvikling over tid i perioden 2018-2021

Ifølge ledelsen i FF har det vært en metodisk utvikling over tid i retning av å bli mer systematisk over tid. Vi har fått oversendt følgende beskrivelse av hva som kjennetegner de ulike periodene fra 2018-2021. Vi har lagt denne beskrivelsen inn i tabellen nedenfor.

Periode	FFs egen beskrivelse av kjennetegn
«Undersøkelser gjennomført 2018–19	<p>Kjennetegn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - intervjuguide - bredt utvalg, uten å plukke eller peke ut deltakere - rekruttering gjennom skoler, hjelpetjenester og politi - oppsummering av erfaringer og råd skrevet ut til rapporter
Undersøkelser gjennomført 2020 og vår 2021	<p><i>FF fikk i 2020 en egen undersøkelsesgruppe</i></p> <p>Kjennetegn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - intervjuguide - bredt utvalg, uten å plukke eller peke ut deltakere - rekruttering gjennom skoler, hjelpetjenester og politi - renskrivning av referater - føring av alder og bosted på barna som deltok i oversikt - få antall undersøkere som gjennomførte undersøkelser i hjelpetjenester - oppsummering av erfaringer og råd skrevet ut til rapporter - tellesvar i rapporter
Undersøkelser gjennomført høst 2021	<p>Kjennetegn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - intervjuguide, inkludert tellespørsmål som blir stilt til alle som deltar - fokus på å følge intervjuguiden helt systematisk - bredt utvalg, uten å plukke eller peke ut deltakere - rekruttering gjennom skoler, hjelpetjenester og politi - systematisk renskrivning av referater samme dag som samling ble gjennomført - systematisk føring i skjemaer med oversikt over alderen og bosted på barna som deltok i oversikt - systematisk få antall undersøkere - oppsummering av erfaringer og råd skrevet ut til rapporter»

4.7 Utviklingspotensial ved undersøkelsene sett fra nåværende ansatte i FFs ståsted

Følgende forbedringspotensial ved undersøkelsene trekkes frem av FFs nåværende ansatte som er intervjuet av KPMG:

- ✓ Skrive mer utfyllende og detaljert om metode i rapportene. Dette er bedre i dag (2022) enn slik det var tidligere i undersøkelsesperioden.
- ✓ Fortsette å trene på å skrive referater raskt, for å få ordrett ned det barn sier.
- ✓ Bli enda flinkere til å dokumentere og skrive ned det de gjør.
- ✓ Arbeide mer sammen med forskere for å utforske metodiske og etiske problemstillinger.
- ✓ Samle erfaringer internasjonalt fra miljøer som arbeider på en «lignende» måte som FF.

4.8 Rekruttering og kompetanseutvikling

4.8.1 Rekruttering av undersøkere

Rekrutteringsprosessen i dagens FF består av intervjuer der også proffer deltar; formålet er å kvalitetssikre ansettelsen sett fra barns perspektiv. Søkerne går også en løype mellom ulike poster der de kan møte både unge fagkonsulenter (proffer som arbeider på FFs kontor i Oslo) og andre proffer. Her testes ansatte blant annet ifølge FF i:

- «om de kan oppleves trygge og snille for barn og unge
- om de kan være fleksible og omstille seg raskt
- om de kan “fange” et rom med flere ungdommer
- om de har erfaring med å skrive referat etter gitte instruksjoner
- hvordan de tenker om og møter barn og unge med ulike uttrykk
- hvordan de lytter til og tar imot kunnskap fra barn på ulike temaer
- hvordan de ville gått frem hvis de skulle kontaktet en tjeneste
- hvordan de foreslår å systematisere tekstmateriale
- hvordan de ville planlagt en reise med gitte utfordringer»

Proffene som har vært med på intervjuene gir i etterkant tilbakemeldinger til ansatte som skal rekruttere og disse rådene tas med i vurderingen.

4.8.2 Kompetanse blant ansatte

I dokumentasjon oversendt KPMG fremgår det at aksjonsforskningsmetodikken PLA (participatory learning and action) er ledende for arbeidet med å vurdere kompetansekriterier undersøkerne bør ansettes etter. Dette for å kunne gjennomføre samlinger med barn og unge på en måte som kjennes trygg for barn. I tillegg blir barn og ungdom som deltar i FFs undersøkelser systematisk spurt om hvordan undersøkere bør være for at de skal ønske å dele sine erfaringer og råd. Erfaringer FF har gjort og som bygger på slike tilbakemeldinger fra barn og ungdom, er at en ansatt kan ha mye «formell» riktig metodekunnskap, uten at dette nødvendigvis er tilstrekkelig i møte med barn og ungdom. Dette forklares videre i skriftlig oversendelse til KPMG:

«Voksne med mye metodekunnskap eller forskningserfaring, er ikke nødvendigvis de rette voksne til jobben som undersøker. Det kan likevel være verdifullt å ha den erfaringen (hvis det brukes på riktig måte). Erfaringer og råd fra barn og unge som hentes inn i Forandringsfabrikken skal ikke tillegges mening fra voksne, eller knyttes til teori - men oppsummeres systematisk med barnas egne ord og forklaringer. Å kunne hente inn data på en måte som oppleves trygg for barn og unge og å kunne systematisere og oppsummere i enkelt, forståelig språk, står derfor sterkere. Det er lagt vekt på at det til enhver tid skal jobbe minst én med omfattende metodekunnskap i gruppen undersøkelse, for å sikre kvalitet i innhenting og systematisering.»

Videre fremgår det av dokumentasjon oversendt KPMG at systematikk, kombinert med personlige egenskaper, vektlegges i dagens kompetansekrav i FF. Eksempler på systematikk-egenskaper er evne til logisk planlegging og gjennomføring av samlinger, til å gjøre systematisk research og kunne behandle store mengder tekst, og evne til å legge frem barns svar uten egne tolkninger og meninger. Eksempler

på personlige egenskaper er entusiasme og evne til å presentere på en engasjerende måte, være snill og ha en varm personlighet og være glad i barn og unge, og være åpen, nysgjerrig og lite selvhøytidelig.

Også når det gjelder vurdering av kompetansekrav har det skjedd en utvikling over tid, som beskrevet i tabellen nedenfor, her med vekt på kompetanse blant dem som gjennomfører undersøkelser.

Periode	FFs egen beskrivelse av kjennetegn ved undersøkerne
«2018-2019	Forandningsfabrikken jobbet som en enhet, ikke delt i grupper. Flere hadde ansvar for eller bidro inn i undersøkelser. En dreining ble startet, mot at de som skulle ha ansvar for en undersøkelse, hadde kompetanse innenfor samfunnsfag, kommunikasjon eller jus. Noen få var enda folk med fagbakgrunn fra oppvekstsektoren. Fokus var på hvordan raskt gjøre det trygt for barn i ulike livssituasjoner. Arbeidet med å forbedre systematikken, var i gang.
Kjennetegn undersøkerne 2020-2022	Forandningsfabrikken ble fra 2020 organisert i flere grupper, blant annet en egen gruppe med undersøkere. Undersøkerne ble fra nå ansatt med et stort fokus på å kunne være fleksible, lytte godt, stille dybdespørsmål og gjøre det trygt. Vi visste dette var avgjørende for at prosessen med datainnhenting kunne få god kvalitet. I tillegg måtte undersøkerne ha kunnskap om og erfaring fra å systematisere svar. Undersøkerne har i dagens praksis utdanning innenfor fag som sosialantropologi, sosiologi, journalistikk, og media. De har som utgangspunkt ikke utdanning innenfor de systemene som de gjennomfører undersøkelser i (skole, barnehage, hjelpetjenester, politi mm.). Dette gjøres for å sikre at undersøkerne er så objektive som mulig i innhenting av kunnskap. Dette er et bevisst valg, bygget på tilbakemeldinger fra barn.»

Overgangen til organisering av grupper etter omorganisering skal altså ha bidratt til en mer systematisk tilnærming også til undersøkernes kompetanse og en profesjonalisering av dette.

At undersøkere ikke skal ha bakgrunn fra systemene de gjennomfører undersøkelser om, er for Forandningsfabrikken et viktig poeng som også vektlegges i intervjuer. Dette er for å unngå at en med bakgrunn fra systemet er farget av sin erfaring og tar dette med inn i arbeid i undersøkelser.

I en stillingsutlysning fra april 2022 som KPMG har fått oversendt, vektlegges ferdigheter innenfor kvalitativ deltagende metodikk, og relevant høyere utdanning som trekkes frem er:

- «Sosialantropologi
- Journalistikk
- Menneskerettigheter
- Sosiologi
- Kulturstudier
- Studier for ulikt arbeid på oppvekstfeltet»

Å like et «høyt og effektivt arbeidstempo» nevnes også som viktig i annonsen.

4.9 Opplæring, kompetanseplaner og utviklingsamtaler

Ifølge dokumentasjon KPMG har mottatt fra FF skal undersøkerne ved oppstart få innføring i hvordan organisasjonen rekrutterer, forbereder og gjennomfører samlinger, behandler og sorterer datamaterialet. Undersøkere skal få opplæring i forandningsmetodikk av trente undersøkere, og proffer som har vært deltagere i undersøkelser. Hva som gjør det trygt og engasjerende for barn å delta i undersøkelsen, skal vektlegges i opplæringen.

KPMG har intervjuet nåværende ansatte FF og spurt dem hvilken opplæring de mottar. Disse er samstemte i at de får en grundig innføring i metodikken og andre deler av jobben.

Nåværende ansatte vi har snakket med opplever også at de får benyttet sin kompetanse på en god måte i jobben og at det finnes mye kompetanseutvikling på tvers.

KPMG har fått oversendt en intern opplæringsplan for undersøkere, datert 2020. Planen inneholder informasjon om:

- «Bli trygg på arbeidsutstyr og rammer»
- «Bli trygg på arbeidsinnhold og planlegging»
- «Forstå FF og rollen som fabrikkarbeider»
- «Kunnskap om fagfelt og kunnskap fra barn»
- «Ferdigheter og øving» (f.eks. referatskriving, øve på vanskelige situasjoner, lede samlinger)

Vi har videre fått oversendt opplæringsplan for rådgiver barnerett. Denne er datert 2022. I tillegg har vi mottatt opplæringsplan for proffvarmere – denne legger vekt på oppfølging av proffer, aktiviteter, rekruttering, bruk av verktøy, mv. for 2020-2022.

KPMG har fått oversendt kompetansehevingsplan for de ansatte datert 2020. Metodikkopplæring, herunder tilrettelegging, lyttekurs og dybdespørsmål og referatskriving vektlegges i denne planen. Det fremgår av dokumentasjon at det ble gjennomført gruppevis opplæring våren 2021 som følge av mange nyansatte. Opplæringen foregikk innenfor undersøkelser, politikk, fag og utdanning og for dem som arbeider i regionene.

KPMG har også fått oversendt et informasjon som ble laget for «proffvarmere» om hvordan proffer skal følges opp fra A til Å. Denne er datert 2019/2020. Her gjennomgås verktøy og plattformer som skal benyttes, hvordan man tar imot nye proffer, trygghetsregler – samt en Emoji-guide som oppfordrer til bruk av emojier for å skape en trygg stemning, samt en liste over hvilke emojier som bør benyttes og ikke.

Det ble gjennomført oppdatert opplæring i personvern og samtykker for ansatte 15.9.2022.

Nåværende ansatte i FF opplyser om at de har fått sin interne opplæringsplan da de startet opp, sammen med en oppstartsamtale. Videre vektlegges kompetanseheving i medarbeidersamtaler som gjennomføres en gang i halvåret og i medarbeiderundersøkelser som gjennomføres jevnlig.

4.10 KPMGs gjennomgang og vurdering av fem undersøkelser

KPMG gjengir her funn fra rapportgjennomgangen vi har gjennomført. En mer detaljert gjennomgang er vedlagt i vedlegg 4.

Vi har vurdert undersøkelser med tematikk som befinner seg innenfor Bufdirs ansvarsområde og som også er spredt i tid i undersøkelsesperioden fra 2018 til 2022 for å kunne spore en ev. utvikling.

Vi har gjennomgått følgende undersøkelser:

- *Hvis jeg var ditt barn – Om tvang i barnevernet (2019)*
- *Forstå det viktigste (2020)*⁶
- *Klokket om vold og overgrep (2020)*
- *De tror de vet best (2021)*
- *Må hjelpe for oss (2022)*

Nedenfor oppsummerer vi funn fra gjennomgangen etter noen sentrale dimensjonen ut fra vårt undersøkelsesformål.

⁶ I den første publiserte versjonen av KPMGs undersøkelse av Forandringsfabrikken stod det oppgitt at *Forstå det viktigste* ble utgitt i 2019. Korrekt utgivelsesår er 2020. Feilen ble rettet opp 12.12.2022. Samme feil er også rettet opp i (dvs. utgivelsesår endret til 2020) tre steder på s. 52, ett sted på s. 53 og to steder på s. 91.

4.10.1 Fremstilling av metodikk

Metodebeskrivelsen i *Må hjelpe for oss (2022)* og i særdeleshet boken *Klokhet om vold (2020)* er fylldig og detaljert. Metodebeskrivelsen i de andre undersøkelsene er noe tynn: problemstillinger, antall samlinger, barn som har deltatt o.a. er inkludert i beskrivelsen, men det kunne etter vårt syn vært nærmere beskrevet hvordan analyseprosessen foregår: hvordan svar blir talt opp og summert opp. Dette er beskrevet i bakgrunnsmateriale KPMG har fått oversendt, men kan med fordel tas med i de publiserte rapportene.

4.10.2 Antall barn og geografisk representativitet

I samtlige undersøkelser vi har vurdert har FF snakket med mange barn – mellom 55 og 152. Boken *Klokhet om vold* oppsummerer funn fra mange undersøkelser så denne bygger på erfaringer fra over 500 barn. I samtlige undersøkelser er det en spredning blant deltagerne i både kjønn, geografisk beliggenhet og delvis også hvilken hjelpetjeneste de har erfaringer med. KPMG mener det er positivt at FF har snakket med så mange barn, da kvalitativ metodikk er ressurskrevende, og det er positivt at det er sikret variasjon i geografisk o.a. bakgrunn.

4.10.3 Mulighet til å etterprøve funnene og datakvalitet

Datakvaliteten i *Må hjelpe for oss (2022)* er svært god og det er enkelt å se hvilke barn som har sagt hva. Det er også mulig å følge disse svarene gjennom FFs oppsummeringer og «telleskjemaer» og til den endelige rapporten. Her er det stilt sammenlignbare spørsmål gjennomgående i alle intervjuer og det er mulig å følge spørsmål og svar gitt i første og andre intervju. Rapportens problemstilling og hovedtemaer går igjen i alle referater i bakgrunnsinformasjonen.

Datakvaliteten i de andre undersøkelsen er varierende. I *Forstå det viktigste (2020)* har det vært mulig å etterprøve hovedfunn som er tellesvar. Når det gjelder undersøkelsene *De tror de vet best (2021)* og *Hvis jeg var ditt barn – Om tvang i barnevernet (2019)*, har det vært krevende å etterprøve hovedfunnene. Dette skyldes blant annet at spørsmål ikke oppgis konsistent i referatene, slik at det krevende å vite hvilke barn som har fått hvilke spørsmål.

4.10.4 Samtykke og personvern

Hvordan samtykker innhentes er fylldig beskrevet i boken *Klokhet om vold og overgrep (2020)* og er også beskrevet i de andre rapportene. I *Hvis jeg var ditt barn – Om tvang i barnevernet (2019)* er samtykke ikke beskrevet i rapporten, men i bakgrunnsmateriale oversendt til oss.

I forbindelse med samtlige undersøkelser er det opplyst at samtykke har vært frivillig og informert både fra barn og omsorgspersoner. Samtykkene er slettet i ettertid med henvisning til personvernkrav.

4.10.5 Samsvar mellom data og funn

I *Forstå det viktigste (2020)* har vi gjennomført en stikkprøve at hovedfunnet om at 3 av 4 ikke forteller det viktigste til barnevernet. Vi har gjennomgått utsagnene til de 81 barna som ikke forteller det viktigste til barnevernet. Selv om det i 9 tilfeller var svar som var litt krevende å tolke så vil vi si at vi finner igjen hovedfunnet.

I undersøkelsen *Må hjelpe for oss (2022)* finner vi også igjen hovedfunnene i referatene. Når det gjelder undersøkelsene *De tror de vet best (2021)* og *Hvis jeg var ditt barn – Om tvang i barnevernet (2019)*, har det som nevnt vært krevende å etterprøve hovedfunnene.

4.10.6 Meningsmangfold

Meningsmangfold i referatene kommer godt frem i rapporten *Må hjelpe for oss (2022)*. I de øvrige undersøkelsen er det i større grad de kritiske erfaringene fra tjenestene som får mest plass. FF er imidlertid åpne på at det er hovedsvar i undersøkelsen og svar som kommer fra svært mange barn som skal gis mest plass. Så lenge dette kommer tydelig frem, mener vi at dette er ok.

4.10.7 Fremstilling av råd

Vi legger her inn en «stikkprøve» av et råd vi har tatt i forbindelse med undersøkelsen *Forstå det viktigste (2020)*. Et eksempel på råd her er «Samarbeid med oss om trygge samarbeidsmøter». I rapporten beskrives dette som:

Samarbeid med oss om trygge samarbeidsmøter

Avtal hvordan møter om oss, kan gjøres tryggest mulig for oss. Hvis ikke kan møter med mange voksne kjennes alvorlige og skumle. Vis varme og smil. Det må være lov å le, da blir det lettere å snakke om vonde ting. Vi har rett til å være med i møtene, fra vi er helt små. Vi har rett til alltid å ha med oss en person vi er trygg på, hvis vi vil det. Det er best når en vi er trygg på, skal lede møtet. Vi må før møtet snakkes med om hva som skal skje der, for at det skal handle om noe som er viktig for oss. Vi må også snakkes med om hvor møtet skal være, kanskje på et sted vi liker og der vi kan gjøre litt aktivitet samtidig. Ofte skal noe bestemmes som er viktig for livet vårt. Uten oss der, må dere gjette hva som er den beste løsningen for oss. Hvis ikke vi skal være der, må en person som vi sier at vi er trygg på være der, for å si hva som er best for oss. Etter møtet bør dere snakke med oss for å spørre hvordan vi tenker møtet gikk og hva vi tenker om det som er blitt bestemt.

Fra systematiseringen i analyseskjemaet kommer det frem at rådet har blitt til som følge av 14 sitater.

Vi har undersøkt de 14 respondentenes utsagn som er gjengitt i bakgrunns materialet som har bidratt til dette rådet.

Det er 14 respondenters svar som skal ha bygget opp om dette rådet. Det står også i telleskjemaet hvem dette gjelder, så også dette er det er mulig å etterprøve i referatet:

- I 4 av tilfellene gis det råd som direkte har å gjøre med tryggere møter.
- I de øvrige tilfellene har sitatene en forbindelse til temaet møter og trygghet, uten at det gis direkte råd innenfor temaet.
- Selve rådet: «Samarbeid med oss om trygge samarbeidsmøter» er ikke oppgitt i referatene, men det er knyttet til innholdet som beskriver hvordan trygge samarbeidsmøter ser ut.
- Noe av innholdet under rådet – f.eks. «Vi har rett til å være med i møtene, fra vi er helt små» - finner KPMG ikke igjen blant de 14 respondentene som ifølge analyseskjemaet skal bygge oppunder rådet.

Å fremstille oppsummerte råd uten tolkning, som formulert i *Klokhet om vold*, er et ambisiøst mål som FF setter for seg selv og også formidler i undersøkelsene. I lys av vår rapportgjennomgang og stikkprøver vi har tatt mener vi at FF bør være mer tydelig på at det også finner sted en tolkningsprosess, hva som er barnas utfordringsbilde og hva som er oppsummerte erfaringer fra barn.

4.10.8 Sitater benyttet i rapporten

Vi har også undersøkt om sitater benyttet i rapporten er å finne igjen i bakgrunns materialet.

Når det gjelder *Må hjelpe for oss (2022)* så er alle sitater gjengitt på en måte som samsvarer svært godt med det barnet har sagt. Om deler av sitatet er fjernet så er dette angitt med symbolet (...) i tråd med vitenskapelig praksis.

I *De tror de vet best (2021)* er alle sitatene gjenkjennelige i rapporten. Det er gjort noen språklige endringer på enkeltsitater, men essensen av sitatet er ivaretatt

I *Hvis jeg var ditt barn – Om tvang i barnevernet (2019)* er alle sitater unntatt to. Ett av disse er antagelig et duplikat (omskrivning av et annet sitat) som har kommet med ved en feil. Mens ett av sitatene er satt sammen av utsagn fra to forskjellige barn.

Også i rapporten *Forstå det viktigste (2020)* finner vi eksempler på sitater som er satt sammen av utsagn fra flere barn. Vi har i forbindelse med denne undersøkelsen tatt stikkprøver av sitatene som er knyttet til den oppsummerte erfaringen «Om å kjenne tillit».

- Første sitat finner vi igjen. Det er fjernet noen setninger fra det, men det er samme barn som sier det og i samme sammenheng.
- Andre sitat er som følger: «Barnevernet stoler ikke eller vil ikke tro på det jeg sier, det er veldig ekkelt. De burde stole mer på barna. Hvis en av foreldrene slår, men lyver og sier at de ikke

slår, burde barnevernet alltid tro på det barnet sier» er satt sammen av utsagn fra to forskjellige barn:

- Barn 83: «**Barnevernet stoler ikke eller vil ikke tro på det jeg sier, det er veldig ekkelt.** Synes ikke det er trygt å snakke med dem.» (egen utheving, det som er med i sitatet).
- Og barn 85: «**Hvis en av foreldrene slår, men at de lyver og sier at de ikke slår, burde barnevernet alltid tro på det barnet sier.** Nå sier jeg bare at jeg har det helt fint hjemme, når jeg egentlig har det kjipt. De ikke tror på meg uansett.» (egen utheving, det som er med i sitatet).
- Tredje sitat finner vi igjen. Det er noe forkortet, og hele sitatet er fra samme barn.
- Fjerde sitat under denne oppsummerte erfaringen er som følger: «Når jeg fortalte, valgte de å stole på foreldrene mine fremfor meg. Da vil jeg ikke fortelle mer. Jeg har sluttet helt å fortelle. Nå sier jeg bare at jeg har det helt fint hjemme, når jeg egentlig har det kjipt.» Dette sitatet er som sitat to ovenfor satt sammen av sitater fra to respondenter:
 - Respondent 12: «For når jeg sa ifra og de sjekket ut hva som skjedde, men så **valgte de stole på foreldrene mine fremfor meg.** Da vil man ikke fortelle mer. **Jeg har sluttet helt å fortelle.** Vi hadde funnet mye bedre løsninger hvis de hadde spurt meg hva som burde gjøres. Men de gjorde det stikk motsatte.» (egen utheving, det som er med i sitatet).
 - Respondent 85: «Barnevernet må spørre barn mye, og stole mer på barnet. Hvis en av foreldrene slår, men at de lyver og sier at de ikke slår, burde barnevernet alltid tro på det barnet sier. **Nå sier jeg bare at jeg har det helt fint hjemme, når jeg egentlig har det kjipt.** De ikke tror på meg uansett.» (egen utheving, det som er med i sitatet).

Dette er etter vårt syn ikke en akseptabel måte å gjengi sitater på. Som leser får vi inntrykk av at det som står i et utskilt avsnitt er gjengitt fra samme barn, og ikke satt sammen av utsagn fra flere barn, noe som i hvert fall delvis endrer innholdet og erfaringen som formidles.

Vi oppsummerer våre vurderinger av det vi mener er oppsummerende kjennetegn i tabellen nedenfor. Boken *Klokhet om vold og overgrep (2020)* bygger på mange andre undersøkelser, så her har vi ikke gått gjennom datagrunnlaget på samme måte. Vi har angitt der vi ikke har vært sikker på funnet. Siden flere av undersøkelsene har et tydelig formål å angi de flest eller mange barn har sagt, har vi også angitt dette i forbindelse ved vurderingen av meningsmangfold. Vi har ikke funnet tegn på avvikende meninger som ville *endret retningen* på funnet.

Oppsummerende kjennetegn ved casene	Hvis jeg var ditt barn (2019)	Forstå det viktigste (2020)	Klokhet om vold og overgrep (2020)	De tror de vet best (2021)	Må hjelpe for oss (2022)
<i>Det er mulig å etterprøve funnene/datakvalitet</i>	x	✓	Ikke undersøkt	x	✓
<i>Beskrivelse av samtykke i den publiserte rapporten</i>	x	✓	✓	✓	✓
<i>Skriftlig dokumentert samtykke for bruk av bilder</i>	✓	✓	✓	✓	✓
<i>Tilfredsstillende metodebeskrivelse i publisert rapport</i>	x	x	✓	x	✓
<i>Samsvar mellom mottatte referater og fremstilte hovedfunn</i>	Ikke sikker	✓	Ikke undersøkt	Ikke sikker	✓
<i>Meningsmangfold kommer frem</i>	Formålet er hovedsvar	Formålet er hovedsvar	Formålet er hovedsvar	Formålet er hovedsvar	✓
<i>Sitater gjengitt på tilfredsstillende måte</i>	x	x	Ikke undersøkt	✓	✓

✓= ivarettatt, x = negativt funn, Ikke sikker = Det er krevende å etterprøve funn

4.11 Påstander om kritikkverdige forhold knyttet til undersøkelsene gjennomført av FF i perioden 2018-2022

4.11.1 Påstander om at funnene er manipulerte

Vi samler opp påstander som vi mener hører innunder begrepet «manipulasjon» her. Bufdir spør i mandatet:

- *Formidler FF barn og unges stemmer på en sannferdig måte, eller er det grunnlag for å hevde at funnene er manipulerte?*

Med «manipulasjon av funn» så forstår KPMG dette som å *bevisst (med overlegg)* endre på dataene for å komme til ønsket konklusjon, eller bevisst endre rapportens konklusjoner slik at de ikke samsvarer med underliggende data.

4.11.1.1 Påstander fra tidligere ansatte og proffer som arbeidet i FF i perioden 2018-2022 og FFs tilsva

- Noen tidligere ansatte sier at spørsmål kunne bli endret for å få de svarene man ønsket.

I kontradiksjonsprosessen har FFs nåværende styreleder gitt følgende tilsva til påstanden ovenfor:

«Hvis undersøkerne får tilbakemeldinger fra ungdommer om at spørsmål er vanskelige å forstå eller at de ikke kjennes viktige nok, kan spørsmålene endres av disse grunnene.»

- Noen tidligere ansatte og proffer vi har innhentet informasjon fra sier at de ikke kjenner igjen tekster de selv har skrevet. De hevder at tidligere daglig leder har endret teksten.

I kontradiksjonsprosessen har FFs nåværende styreleder gitt følgende tilsva til påstanden ovenfor:

«Undersøkerne gjør et utvalg av sitater som representerer hovedsvar. Deretter inviteres fagkonsulenter, faggruppen eller andre fabrikkarbeidere til å kommentere på dette representative utvalget, gjennom å si hvilke sitater de mener er tydelige, og/eller kommentere på evt. sitater som er svært like i innhold. Undersøkerne har ansvar for siste utvalg av sitatene som kommer med i rapporten. Ikke alle barn som har vært med i samlinger får et sitat i rapporten. I rapporten skal sitater være anonyme og ikke-gjenkjennelige. I tillegg kan flere barn ha gitt liknende svar, da kan ikke ungdommen vite om det er sitt sitat eller noen andres. Form og oppsett i en rapport skal være lik og forståelig. Dersom ansatte har skrevet en tekst de ikke kjenner igjen i ettertid, kan dette være av grunner som at teksten ikke var forståelig nok, ikke hadde nok sammenheng med andre tekster i rapporten eller at den ikke var nok i tråd med svarene fra barn.»

- Noen tidligere proffer vi har innhentet informasjon fra sier at innspill de har kommet med har blitt endret av voksne ansatte og at dette har endret meningsinnholdet.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsva til påstanden ovenfor:

«Her er det uklart om det er snakk om en proff som selv har deltatt i undersøkelsen, eller om proffen i ettertid har gitt innspill under utskrivningsprosessen. Det er fabrikkarbeideres ansvar å sørge for at ikke enkelte meninger kan påvirke hva mange barn har svart. Dessuten skal svarene barn har gitt i samlinger stå som de er, uten at det legges til noe.»

- Noen tidligere proffer hevder at sitater ble skrevet om på en måte som skulle gjøre at de skulle se «mer barnslige» ut.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsva til påstanden ovenfor:

«Sitatene i rapporter tilsva sitatene i referater. Om de er skrevet om er det av grunner som grammatikk eller at det skal være sikkert at de er forståelige.»

I intervjuer med oss avviser styreleder og tidligere daglig leder kategorisk at funn har blitt manipulert i tidligere undersøkelser.

Samtlige nåværende ansatte KPMG har intervjuet avviser også kategorisk at funn er manipulerte i undersøkelser de selv har arbeidet med.

KPMG har mottatt uttalelser fra forskere oversendt fra Forandringsfabrikken, knyttet til noen av rapportene vi har gjennomgått. Disse mener funnene er fremstilt på en troverdig måte og argumenterer for at ingenting tyder på at funnene er manipulert.

Blant tidligere ansatte KPMG har innhentet erfaringer fra gjennom Questback, er det flere som mener at rapportene presenterer kildedataene i undersøkelsene de selv har vært med på, på en troverdig måte eller «stort sett» på en troverdig måte, enn antall tidligere ansatte og proffer som ikke mener at rapportene presenterer kildedataene på en troverdig måte.

4.11.1.2 KPMGs syn

KPMGs syn er at basert på vår case-gjennomgang så er det et for sterkt begrep å bruke om rapportene at funn er manipulerte.

Det som kommer nærmest «manipulasjon», og i hvert fall er sterkt misvisende fremstillinger, er knyttet til enkelte av sitatene i rapportene. Noen av disse er fremstilt på en måte som vi mener ikke er akseptabel. Disse sitatene må være skrevet om av grunner som ikke kan gjelde grammatikk eller for å gjøre dem forståelig, siden de i disse tilfellene er satt sammen av utsagn fra ulike barn. Retningen på funnene er ikke endret, men innholdet i sitatet er delvis endret.

De sitatene som synes skrevet om av språklige formål virker ikke etter KPMGs syn å være skrevet om for å se «mer barnslige» ut (dette er en av påstandene nevnt ovenfor). Formuleringene er å finne igjen i referatene, men er i de tilfellene skrevet om i et språk som gir mer klarhet, et mer sammenhengende språk.

Stikkprøvene finner også at enkeltformuleringer under oppsummerende råd, ikke er å finne igjen fra referatene. Dette virker å være supplerende formuleringer som utfyller innholdet i de øvrige formuleringene.

4.11.2 Påstander om at funnene er misvisende fremstilt og ikke er representative for de faktiske innspillene fra barn og ungdom i de foreliggende undersøkelsene

Vi samler her opp påstander som vi mener ikke handler om manipulasjon, men at funnene er misvisende fremstilt.

Bufdir spør:

- *Er funnene som løftes frem representative for de faktiske innspillene fra barn og ungdom i de foreliggende undersøkelsene, og hvordan kommer eventuell meningsmangfold/variasjon tydelig frem?*

Misvisende fremstilling kan skyldes forutinntatthet eller ubevisst «bias», mangelfull metodisk kvalitet, håndverk eller kompetanse, eller andre forhold. At viktige nyanser eller meningsmangfold ikke kommer frem, hører også innunder denne kategorien av påstander. Dette er altså en annen kategori av påstander enn påstander diskutert ovenfor om at funn er bevisst manipulert.

4.11.2.1 Påstander fra tidligere ansatte og proffer som arbeidet i FF i perioden 2018-2022 og FFs tilsvar

- Flere tidligere ansatte og proffer KPMG har snakket med hevder at det ikke var rom for å ha ulike meninger enn det som kom frem i hovedsvarene. Disse hevder det var krevende å komme med motforestillinger til det som skulle være hovedsvar i rapporten. De møtte da særlig motstand fra tidligere daglig leder MS og proffene som var ansatt på kontoret. Hvis man ble for kritisk til rapportene kunne de møte represalier i form av sosiale sanksjoner, f.eks. ikke bli snakket mer til, eller miste ansvar. Flere tidligere ansatte og proffer forteller om at det var sterkt

fokus på å få frem barns negative erfaringer med tjenestene. Flere tidligere ansatte nevner at funn som reflekterer tjenestene i et mer «positivt» lys ble utelatt i rapporten, og at det som ikke passer inn med det som er det store bildet ikke kommer med i rapportene. Det blir trukket frem at proffene som jobbet på kontoret i det aktuelle tidsrommet hadde et sterkt fokus på data som presenterer tjenestene i et negativt lys.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsvarende til påstandene ovenfor:

«Hovedsvar som kommer frem i undersøkelser er kunnskap direkte fra barn. Målet til FF er å løfte frem kunnskap fra mange barn, og at denne kunnskapen skal få stå, uten at de skal knyttes til teori eller meninger. Dersom flest barn som hadde deltatt i undersøkelsen hadde mest negative erfaringer, ville positive erfaringer få mindre plass.»

- En tidligere ansatt har reagert på den prosentvise tellingen i en rapport, og kunne ikke skjønne hvordan man kom frem til den endelige prosenten, selv om innholdet ellers var gjenkjennelig. Prosenten fremsto betydelig høyere enn det den tidligere ansatte som hadde gjennomført undersøkelsen mente var riktig.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsvarende til påstandene ovenfor:

«Prosenten regnes ut ifra svarene. I oppsummeringen av alle tallmaterialer kan det den faktiske utregning at en prosent gi et overraskende svar, men regnemåten endres ikke av den grunn.»

- En tidligere ansatt hevder at proffer ansatte på kontoret ved ett tilfelle har vært med å svare på spørsmål der man ikke hadde et tilstrekkelig antall svar, selv om disse proffene ikke var i målgruppen for undersøkelsen.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsvarende til påstandene ovenfor:

«FF sine rutiner har alltid vært at ungdommer som deltar i en undersøkelse skal ha erfaringer og alder som passer til kravene undersøkelsen har gitt. Alt annet er brudd på eksisterende og tidligere rutiner, og dette har ikke den ansatte lov til å gjøre.»

- Flere tidligere proffer nevner at funnene er troverdige og bygger på virkelige erfaringer, men at funnene blir forsterket og at ordlyden er gjennomgående endret i sluttfasen av rapportskrivningen/kvalitetssikringen, hovedsakelig av tidligere daglig leder og proffer som var ansatt på kontoret på dette tidspunktet.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsvarende til påstandene ovenfor:

«Proffer er ikke med på hver samling, og hører derfor ikke svarene fra alle barna som er med i en undersøkelse. De kan derfor ikke vite hvordan de ungdommene de ikke har hatt samling med har snakket eller forklart. Ordlyden i rapporter skrives ut ifra svarene ungdommene har gitt.»

- Noen tidligere ansatte sier at sorteringen av svar var av lav kvalitet og at svarene ble sortert ut fra hvilke svar man trengte for å løse et konkret problem i en bestemt tjeneste.
- En tidligere ansatt hevder at kategoriene utsagnene skulle plasseres inn i, ble fastlagt på forhånd, heller enn at kategoriene ble laget i ettertid på bakgrunn av hva barna faktisk svarte i samlingene.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende samlet tilsvarende til påstandene ovenfor:

«Sorteringsprosessen går ut på at svar fra referatene sorteres i underoverskrifter ut ifra svarene. Den kan starte med overskrifter om større tema, ut ifra hvilke tema undersøkelsen har handlet om, men underoverskrifter lages ut ifra svarene til ungdommene.»

Styreleder og tidligere daglig leder avviser kategorisk i intervjuene at funnene som har vært løftet frem i rapportene ikke er representative for de faktiske innspillene fra barn og ungdom.

Samtlige nåværende ansatte vi har snakket med i FF avviser kategorisk i intervjuene at funnene som har vært løftet frem i rapportene ikke er representative for de faktiske innspillene fra barn og ungdom. Styret har gjennomført sin egen undersøkelse av organisasjonen og mener det jobbes godt med undersøkelsene i dag og at funnene er troverdige.

Blant tidligere ansatte KPMG har innhentet erfaringer fra gjennom Questback, er det flere som mener at rapportene presenterer kildedataene i undersøkelsene de selv har vært med på på en troverdig måte eller «stort sett» på en troverdig måte, enn antall tidligere ansatte og proffer som ikke mener at rapportene presenterer kildedataene på en troverdig måte.

Forandringsfabrikken er åpne om at de samler inn hovedsvar, det vil si det flest barn mener, og at synspunkter som er sjeldne ikke er prioritert. Dette er et uttalt forutsetning ved metodikken.

KPMG har i forbindelse med casene mottatt uttalelser fra forskere som argumenterer for at funnene er fremstilt på en troverdig måte.

Som vist i diskusjonen ovenfor, har systematikken i undersøkelsene blitt jobbet med over tid. Dette er styreleder og tidligere daglig leder åpne om. I 2022 ble det laget en skriftlig rutine som beskriver hvordan undersøkelsene skal gjennomføres for å få frem barnas svar på en representativ måte.

Rutine for gjennomføring av undersøkelser i hjelpetjenester (av 1. august 2022), som KPMG gjennomgår mer utførlig ovenfor, beskriver en annen praksis enn de påståtte forhold. Ifølge nåværende ansatte i FF vi har snakket med, som også har vært med på å gjennomføre flere undersøkelser, er rutinen representativ for det som er praksis for undersøkelser i dag.

4.11.2.2 KPMGs syn

- FFs kvalitative metodikk godt egnet for formålet om å få frem barns erfaringer som er hensikten med FFs undersøkelser.
- FF når i undersøkelsene frem til svært mange barn, spesielt med tanke på at de benytter seg av kvalitativ metodikk. Den geografiske spredningen er også god og det jobbes godt med å få frem erfaringer fra barn fra ulike lokasjoner og systemer.
- Ved å undersøke referatene opp mot rapportene finner vi igjen flere av hovedfunnene. I noen av rapportene er det pga. kvaliteten på bakgrunns materialet utfordrende å etterprøve dette. I rapportene hvor dette er mulig, er ikke funnene misvisende, spesielt i lys av presiseringen om at dette er «hovedfunn».

Basert på vår gjennomgang av fem utvalgte rapporter mener KPMG at funnene på noen områder kan fremstå misvisende. Dette gjelder spesielt:

- Fremstillingen av sitater i enkelte av de stikkprøvene vi har tatt, er som nevnt ovenfor ikke en akseptabel måte å gjengi sitater på og er.. Som leser får vi inntrykk av at det som står i et utskilt avsnitt er gjengitt fra samme barn, og ikke satt sammen av utsagn fra flere barn, noe som i hvert fall delvis endrer innholdet og erfaringen som formidles. Gitt FFs fremstilling av egen metodikk i undersøkelsene, og hvor tydelige de er på at de gjengir barns erfaringer slik de er, mener vi det må være ekstra viktig å få frem fremstillingene slik de kommer fra det enkelte barn, på en måte som samsvarer med det barnet har sagt. Om ikke så blir fremstillingen misvisende.
- Måten råd er fremstilt på som «oppsummerende råd fra barna» mener vi til dels er misvisende, siden rådene i våre stikkprøver er formulert av forfatterne/undersøkerne og ikke direkte formulert av barna. Vi mener at det er forskjell på *utfordringsbildet* barna skisserer og det som er foreslått løsning på disse utfordringene. Løsningen virker kanskje å følge «logisk» fra utfordringene barna skisserer fra forfatters side, men ulike løsninger kunne vært tiltenkt på samme utfordring. FF svarer at hvis man har nok kjennskap om kunnskap fra barn så skjønner man at det er dette de «egentlig» mener og at det er denne løsningen de ønsker. Vi mener FF har burde vært tydelig på hva som er råd de mener opplagt følger fra barnas erfaringer, og hvilke råd barna *direkte* har foreslått selv. I ulike deler av undersøkelsen spørres nemlig barn

direkte om råd. «Å samarbeide med barn om bedre samarbeidsmøter» hvis det skal operasjonaliseres betyr noe slikt som «Involver og samarbeid med barn når dere undersøker hvordan disse møtene kan settes opp på en mer hensiktsmessig måte.» Dersom det er slik vi tolker det så er det ikke utenkelig at det også tolkes slik av beslutningstagere eller personer i systemene som rådene er rettet mot. Det kunne også tenkes andre alternative løsninger på utfordringsbildet som trekkes opp av barna; derfor bør det skilles mellom det som er direkte råd fra barna (når de har spurt om hvilke råd de har) og hvilke råd som er forfatterens foreslåtte løsning på barnas utfordringsbilde.

4.11.3 Påstander om at datainnsamlingen ikke alltid var åpen og god

Vi samler her opp påstander knyttet til at datainnsamlingen i undersøkelsen ikke alltid var åpen og god.

4.11.3.1 Påstander fra tidligere ansatte og proffer som arbeidet i FF i perioden 2018-2022

- Noen tidligere ansatte KPMG har intervjuet forteller at dersom resultatene ikke stemte overens med det tidligere daglig leder og proffer ansatt på kontoret ville høre, kunne ansatte få beskjed om at datainnsamlingen ikke var blitt gjennomført på riktig måte. Disse tidligere ansatte mener at ansatte således følte et press for å komme tilbake med «de riktige» svarene.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsvarende til påstandene ovenfor:

«FF mener at ingen svar er "feil" eller "riktige". Dersom voksne stiller spørsmål på vanskelige, eller kompliserte måter, kan dette føre til at ungdommer ikke forstår innholdet i spørsmålet. Det er undersøkernes ansvar å sørge for at spørsmålene i en undersøkelse er forståelige, gjennom blant annet å få råd av fagkonsulenter og proffer på forhånd, men det er også viktig at undersøkerne ber om tilbakemelding fra barna når de holder en samling, på om spørsmålene og metodene kjentes forståelige, viktige og engasjerende.»

- Tidligere proffer KPMG har vært i kontakt med forteller at det var fokus på å snakke om det som var negativt med tjenestene på samlingene. Ungdommer som sa noe som avvok fra flertallet ble rettet på: det kunne være f.eks. ungdommer som hadde positive erfaringer med barneverntjenesten eller bruk av diagnoser og tvang innenfor psykiatri.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsvarende til påstandene ovenfor:

«FF vil høre alle sine erfaringer, og gir beskjed om dette i begynnelsen av samlinger. Hvis ungdommer har positive erfaringer, spør undersøkerne om hva som gjorde det positivt. Negative erfaringer kan ofte snus til råd, gjennom at ungdommene gir råd om at voksne må gjøre det motsatte, eller noe helt annet enn det som ble gjort. Positive erfaringer er veldig nyttige, da disse erfaringene kan bidra til råd som andre voksne eller tjenester kan bruke.»

Nåværende ansatte, inkludert ansatte som gjennomfører undersøkelser, hevder at datainnsamlingen så lenge de har vært i FF har foregått på en åpen og fordomsfri måte, og at det ofte er kvalitetssikring underveis med forskere.

Styret har gjennomført sin egen undersøkelse av organisasjonen og mener det jobbes godt med undersøkelsene i dag.

Det er delte meninger blant tidligere ansatte om hvordan innsamling av data foregikk da de var ansatt i FF. Noen tidligere ansatte beskriver også metodikken som nyskapende, solid og hensiktsmessig. Samlingene med barn og unge beskrives av noen tidligere ansatte som en av de beste sidene ved undersøkelsesprosessen. Disse mener FF var flinke til å få barn til å snakke åpent om sine erfaringer.

4.11.3.2 KPMGs syn

KPMG mener at Forandringsfabrikken har redegjort godt for hvordan datainnsamlingen gjennomføres. Måten det skapes trygghet på samlingene på, fremstår som hensiktsmessig. Her er det betydelig overlapp i erfaringer fra nåværende og tidligere ansatte om at dette er FF dyktige til. Beskrivelsene KPMG har fått gir også inntrykk av at dette gjøres skikkelig og grundig.

Vi mener likevel at kvaliteten på dataene som lagres er varierende, og at det i to av rapportene vi så på var krevende å etterprøve funnene, i betydningen: se samsvar mellom referater, telleskjemaer og rapport. Dette er beskrevet under gjennomgangen av disse casene.

4.11.4 Påstander om at det ofte var hastverk med å ferdigstille rapportene og dette gikk utover grundigheten og kvaliteten

Vi samler her opp påstander som handler om kvaliteten på rapportene og prosessene.

4.11.4.1 Påstander fra tidligere ansatte og proffer som arbeidet i FF i perioden 2018-2022 og FFs tilsvar

- Flere tidligere ansatte forteller at prosjektgruppen ofte hadde dårlig tid og at det ikke var tid til tilstrekkelig kvalitetssikring av rapportene.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsvar til påstandene ovenfor:

«Det er undersøkelsesgruppen sitt ansvar å lage en god fremdriftsplan som inneholder når oppstartsfasen skal være ferdig og svarene skal være hentet inn, slik at de har nok tid til å jobbe med sortering og utskrivning før fristen for rapporten.»

- Flere tidligere ansatte sier at tidligere daglig leder presset på for at undersøkelsene ikke skulle gå for sakte.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsvar til påstandene ovenfor:

«For at det skal bli nok tid til innhenting, oppsummering og utskrivning må tempoet holdes oppe. Hvis ikke, kan man risikere å ikke ha nok tid til tilstrekkelig kvalitetssikring av rapportene.»

Nåværende ansatte, inkludert ansatte som gjennomfører undersøkelser, hevder at rapportene de har vært med på å utarbeide er grundige.

4.11.4.2 KPMGs syn

Det fremstår tydelig for KPMG at høyt tempo har vært en forutsetning for å kunne produsere det antall rapporter som FF har produsert, og dette er også en uttalt forutsetning som legges til grunn ved (i hvert fall enkelte) ansettelser. Å like et «høyt og effektivt arbeidstempo» nevnes som viktig i en stillingsannonse vi KPMG har fått oversendt. For å kunne arbeide i et høyt tempo er virksomheten avhengig av gode kvalitetssikringsprosesser. Rutine for gjennomføring av undersøkelser i hjelpetjenester (av 1. august 2022), som vi gjennomgår mer utførlig ovenfor, beskriver kvalitetssikringsprosessen slik det legges opp til i dag. Vårt inntrykk er at dette har blitt bedre over tid. Vi synes også ut fra vår case-gjennomgang at kvaliteten på rapportene varierer og har blitt bedre over tid. Vi ser f.eks. på måten data dokumenteres på at dette gjøres mer konsistent og gjennomgående i dag.

4.11.5 Påstander om at ansatte fikk mangelfull opplæring i forbindelse med undersøkelsene

4.11.5.1 Påstander fra tidligere ansatte og proffer som arbeidet i FF i perioden 2018-2022

- Noen tidligere ansatte sier at de fikk liten opplæring i forbindelse med undersøkelsene de selv var med på.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsvar til påstandene ovenfor:

«Når en ny blir ansatt i FF får man en individuell opplæringsplan som skal følges. Om en ansatt føler de trenger ekstra opplæring, kan de få dette av daglig leder, gruppeleder eller andre fabrikkarbeidere dersom de ønsker det.»

- Disse nevner også at høy turnover/gjennomtrekk av ansatte gjorde det krevende å spørre andre ansatte om hvordan ting skulle gjøres.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsvarende til påstandene ovenfor:

«Pr. 2022 jobber det flere ansatte i FF som har jobbet her i hele perioden 2018-2022. Disse har jobbet på tvers av FFs arbeidsområder, og har kunnskap om hvordan ting gjøres i FF.»

Nåværende ansatte sier i intervjuer med KPMG at de er fornøyd med opplæringen og oppfølgingen og føler de får benyttet sin kompetanse på en god måte.

4.11.5.2 KPMGs syn:

KPMG har gjennomgått dokumentasjon vi har mottatt i forbindelse med kompetanse og opplæring ovenfor. Vi har fått oversendt dokumentasjon knyttet til opplæringsplaner og informasjonsmateriell oversendt (og utdypet nærmere ovenfor).

Vi opplever at FF i dag svarer tilfredsstillende på hvordan opplæring foregår og ser også at dette har blitt profesjonalisert over tid. Overgangen fra en flat struktur til faggrupper der personalansvaret ble mer spredt tror vi har vært vellykket i så måte.

FF kunne etter vårt syn hatt en litt tydeligere kompetanseanalyse og kartlegging av hvilken kompetanse de har i dag og hva de har behov for fremover. Samtidig forstår vi at situasjonen nå er usikker, noe som gjør at behovsanalysen er utfordrende.

KPMG opplever at undersøkere vi har snakket med har god og tilfredsstillende kompetanse for å gjennomføre undersøkelsene. Vi observerer at stillingsannonse vi har sendt over også legger vekt på å styrke FF ytterligere innenfor kvalitativ metodikk. Å tilføre en annen type kompetanse, og også innenfor kvantitativ metodikk og statistikk, bør også FF vurdere fremover, i lys av at de legger sterk vekt på tellesvar og representativitet.

4.12 Oppsummerende vurdering av undersøkelsene

KPMG mener at FFs metodikk fremstår som hensiktsmessig på flere områder. Vi mener at kvaliteten på undersøkelsene vi har sett på er noe variabel: en av undersøkelsene anser vi i sin helhet som god, mens deler av de andre undersøkelsene anser vi som gode. Vi mener at det har vært en profesjonalisering av området og en systematisering over tid, og at det i senere undersøkelser er mer gjennomsliktig hvordan undersøkelsene gjennomføres fra start til slutt. Vi redegjør nedenfor for det vi mener er positive trekk ved undersøkelsene, hva vi mener kan gjøres bedre, og så er det to forhold ved undersøkelsene vi mener er kritikkverdige.

4.12.1 Positive trekk ved undersøkelsene i perioden 2018-2022

Måten det tilrettelegges for å skape trygghet på samlingene som brukes i undersøkelsesarbeidet, fremstår som hensiktsmessig. Her er det betydelig overlapp i erfaringer fra nåværende og tidligere ansatte om at FF er dyktige på dette og gjennomfører disse samlingene på en måte som skaper trygghet for at barna snakker fritt. Beskrivelsene KPMG har fått gir også inntrykk av at dette gjøres skikkelig og grundig.

FF benytter seg av unge fagkonsulenter (proffer som arbeider på kontoret) som gir innspill til ulike deler av undersøkelsen, både når det gjelder design (spørsmålsformuleringer mv.) og i kvalitetssikringsprosessen etter dataene er samlet inn. KPMG mener at de unge fagkonsulentenes rolle i dag fremstår som hensiktsmessig når det gjelder *utforming av spørsmål og vurderinger i designfasen* av undersøkelsen, siden de har nyttige erfaringer blant annet fra tjenestene som skal undersøkes. KPMG har et godt inntrykk av kompetansen til de undersøkerne vi har snakket med som er ansatt i FF i dag. Vi vurderer at de har god og tilstrekkelig kompetanse for å gjennomføre undersøkelser.

Når det gjelder meningsmangfold så er FF ganske tydelig i sin metodikk, også slik denne er fremstilt i de publiserte rapporten: undersøkelsen vektlegger hovedsvar, svar som kommer opp mange ganger, og det mange barn eller barn flest mener. I rapporter vi har lest hvor det er flest tilbakemeldinger fra barn som er kritiske, får også de kritiske svarene klart mest plass, noe som vil være naturlig i lys av metodikken. I rapporten vi har gått gjennom fra 2022 er det tydelig meningsmangfold i hva barn har svart, og dette meningsmangfoldet kommer også frem i rapporten. På tester vi har gjort av hovedsvar, i de tilfeller det har vært mulig å etterprøve de tallmessige fordelingene, er vår vurdering at formidlingene av funnene er representative for det barna har svart.

4.12.2 Ting som kunne vært gjort bedre i undersøkelsene i perioden 2018-2022

FF burde i større detalj ha beskrevet metodikken i rapportene som har vært publisert. Dette gjelder spesielt hvordan undersøkere analyserer dataene og hvem forfatterne og fortellerstemmen er dette forklares i bakgrunns materialet vi har mottatt, men er viktig informasjon for leseren, og kan med fordel utdypes i rapportene.

Kombinasjonen av kvalitativ metodikk og opptelling skaper enkelte utfordringer og uklarheter og det er tidvis krevende for KPMG å forstå hvordan FF har kommet frem til enkelte av prosentfordelingene i undersøkelsene. I noen tilfeller er barn spurt det nøyaktig samme spørsmålet (såkalte tellesvar), og da er det enkelt å vurdere andeler. I andre tilfeller kommer svarene opp i ulike sammenhenger, og det gjort et anslag av hvor mange barn som stiller seg bak et bestemt utsagn. Her er det ikke det samme sammenligningsgrunnlaget siden barn ikke alltid har svart på de samme spørsmålene. KPMG og FF har ved noen tilfeller kommet frem til ulike svar når det gjelder prosentfordelinger i slike tilfeller. Vi mener at FF i de publiserte rapportene fremover bør være åpne om hvordan presenter regnet ut.

Vi mener at de unge fagkonsulentenes rolle i *kvalitetssikringsprosessen* har vært og fortsatt er mindre tydelig enn deres rolle er i den innledende designfasen av prosjektet. Det er undersøkerne som har deltatt på samlingene med barna og gjennom analysefasen, og som etter vårt syn er best egnet til å få frem hva disse barna har sagt på en mest mulig representativ måte. Vi mener at det i denne fasen er viktig at undersøkerne har stor grad av frihet til å få frem stemmen fra barna de har snakket med. Det vil kunne bidra til å tydeliggjøre hva som er barnas stemme og hva som er undersøkerens stemme.

4.12.3 Kritikkverdige trekk ved undersøkelsene i perioden 2018-2022

Å fremstille oppsummerte råd fra barna på en ufiltrert måte og uten tolkning, slik FF beskriver sin egen metodikk, er et ambisiøst mål. I lys av vår rapportgjennomgang mener vi at FF bør være mer tydelig på at det faktisk finner sted en tolkningsprosess. Vi har gjennomført stikkprøver av hvordan noen råd er bygget opp og mener at disse rådene ikke følger direkte fra det barna har sagt. FF svarer til KPMG at dersom man har kunnskap om temaet så vil man forstå at dette er råd fra barna, men at barn uttrykker seg på en annen måte enn voksne. Vi er her uenige med FF i at de oppsummerte rådene nærmest følger automatisk fra det barna har sagt. Rådene fremstår ikke som urimelige i lys av barnas erfaringer, men vi er uenige i fremstillingen om at dette er *oppsummerte råd fra barna*. KPMGs syn på rådene vi har sett på er at dette er de ansattes tolkning av hvilken løsning som bør følge av barnas erfaringer, men at det også kunne tenkes andre løsninger på det samme utfordringsbildet. Dette kommer ikke tilstrekkelig fram. Vi mener at en løsning her vil være å tydelig på hva som er direkte erfaringer fra barn, og hvilke implikasjoner undersøkerne utleder fra disse erfaringene.

Fremstillingen av sitater i enkelte av de stikkprøvene vi har tatt i rapportene, er etter KPMGs syn ikke en akseptabel måte å gjengi sitater på. Disse sitatene er i disse utvalgte stikkprøvene satt sammen av utsagn fra flere barn, noe som i hvert fall delvis endrer innholdet og erfaringen som formidles. Som leser får vi inntrykk av at det som står i et utskilt avsnitt er gjengitt fra samme barn. Gitt FFs beskrivelse av egen metodikk i undersøkelsene, og hvor tydelige de er på at de gjengir barns erfaringer slik de er, mener vi det må være ekstra viktig å få frem erfaringene slik de kommer frem fra det enkelte barn. KPMG mener undersøkelsene må og være bedre i samsvar med FFs formulering av egen metodikk. For å oppsummere dette avsnittet mener vi at måten rådene blir fremstilt på kan ses på som noe misvisende, men det kan rettes opp ved å være mer åpne om analyse- og tolkningsprosessen. Måten sitatene i stikkprøvene referert til ovenfor er gjengitt, mener vi er direkte misvisende og ikke akseptabelt. Vi ønsker likevel ikke å bruke begrepet om at funnene i dette tilfellet har blitt «manipulert», som vi mener vil være et for sterkt begrep.

4.13 Spesifikt om samtykke og personvern

4.14 Kriterier for å vurdere samtykke og personvern i FFs aktiviteter

I FNs barnekonvensjon, artikkel 12, står det at: «Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet». Et barn har altså rett til å gi uttrykk for sine synspunkter, for eksempel ved å delta i undersøkelser, i samsvar med sin alder og modenhet. I undersøkelser og forskning vil deltagelse være regulert i bl.a. helseforskningsloven, personopplysningsloven, barneloven og NESH's etiske retningslinjer.

FF oppgir at deres undersøkelser ikke er å anse som forskning, men at de følger bestemte metodekrav for å sikre at de dokumenterer barns erfaringer og råd på en etterrettelig måte.

Rettsliggrunnlag for samtykke etter personvernforordningen (GDPR), jf. personopplysningsloven § 1:

- Alminnelige personopplysninger: GDPR art. 6 nr. 1 bokstav a)
- Særlige kategorier personopplysninger: GDPR art. 9 nr. 2 bokstav a)

Et gyldig samtykke krever at det er:

- *Frivillig*
- *Spesifikt og informert*
- *Utvetydig*
- *Gitt gjennom en aktiv handling*
- *Dokumenterbart.*
- *Like lett å avgi samtykke som å trekke tilbake*

For at et samtykke skal anses å være informert fremgår det eksplisitte krav til hva slags informasjon som skal fremgå av et samtykke etter GDPR art. 13. For FF sine behandlinger er følgende informasjon påkrevd i deres samtykkeskjemaer:

- *Virksomhetens kontaktdetaljer*
- *Personvernombudets kontaktdetaljer dersom virksomheten har dette*
- *Hvilket formål hver av de ulike personopplysningene behandles for*
- *Hvilket behandlingsgrunnlag de ulike behandlingene av personopplysninger har*
- *Hvor lenge de ulike personopplysningene lagres. Dersom det ikke er mulig å fastlå nøyaktig skal det fremgå hva som påvirker lagringstiden*
- *Navn på hver enkelt mottaker eller angivelse av kategorier av mottakere av de ulike personopplysningene*
- *Om de ulike personopplysningene skal overføres til en mottaker i tredjeland (land utenfor EU/EØS) eller en internasjonal organisasjon. Og dersom opplysningene overføres til tredjeland skal det fremgå hvilke garantier som ligger til grunn for overføringen og hvordan man får tak i et eksemplar av dem eller hvor de er gjort tilgjengelige*
- *Den registrertes rettigheter:*
 - *Rett til innsyn, retting, sletting, begrensning, dataportabilitet og å protestere*
 - *Retten til å trekke tilbake samtykke*
 - *Retten til å klage til Datatilsynet*
- *Informasjon om eventuelle nye formål*
- *Om det er frivillig å oppgi personopplysningene og hva som er konsekvensen av å ikke oppgi dem*

Informasjonen må være tilpasset til den/de aktuelle behandling(en) av personopplysninger.

FF har vurdert barns samtykkekompetanse og har blant annet basert seg på Norsk senter for forskningsdata (NSD) sine retningslinjer om samtykke til deltagelse i forskning.⁷

Av den fremkommer det at barn og ungdommer som hovedregel selv kan samtykke til deltakelse i forskning når de er fylt 15 år. For barn under denne alderen bør foreldre eller foresatte samtykke på vegne av barnet. Hvis det skal samles inn særlige kategorier av personopplysninger må ungdommen være fylt 16 år for å samtykke selv.

Det bør i tillegg gis alderstilpasset informasjon om samtykke. Selv om foreldre eller foresatte aktivt har samtykket, bør barn informeres om at de har rett til å nekte å være med. Funnene bør anonymiseres, både i referater og rapporter.

Samtykkeskjemaer bør lagres på et tilgangsstyrt område og separat fra datasettene slik at færrest mulig har mulighet til å knytte identitet til opplysningene som fremkommer i undersøkelsen.

4.15 Beskrivelse av FFs praksis

4.15.1 Bilder, film og lydopptak

Det fremgår av FFs rutine for personvern og samtykker (datert 2022) at FF i dag har et eget digitalt skjema for bilder, film og lydopptak som signeres av barn og foreldre/foresatte når barna er under 16 år. Foreldrene og barna underskriver i dag med bankID. FF har i dag et skjema som gjelder for ett år av gangen. Barna blir ifølge rutinen invitert inn i prosessene, slik at det er samtaler med barn og foreldre som en del av samtykkerutinene. Samtykke kan trekkes tilbake når som helst og det fremgår av både rutine og samtykket hva som skal slettes ved en eventuell tilbaketrekking av samtykke.

4.15.2 Proffer

Når ungdommer skal være med som proffer fyller de ut et eget skjema. For barn under 16 år sier rutinen at også foreldrene/foresatte må samtykke. Når barn skal være med som proff er det beskrevet hva dette innebærer at barna skal være med på. Det gjennomføres en egen runde med samtykke i forkant av helgesamlinger.

Av dokumentet «Beskrivelse av samtykke og personvern i 2018 frem til 2022» under punktet «HØST2022» fremkommer det at foresatte bekrefter per SMS at de godkjenner lagring av personopplysninger og deltakelse på samlinger og treff med FF. Dette er basert på kontaktinformasjon proffen oppgir selv.

4.15.3 Undersøkelser

FF hadde i perioden 2018-2021 ikke en skriftlig beskrivelse for hvordan samtykke skulle innhentes eller hvordan personopplysninger skulle behandles. KPMG har mottatt en skriftlig beskrivelse av hvordan dette foregikk. Beskrivelsen er laget i forbindelse med KPMGs undersøkelse.

Det fremgår av beskrivelsen at det er egne samtykkerutiner for undersøkelsene. Samtykkeskjemaet som har blitt benyttet i forbindelse med undersøkelsene i 2018-2021 så slik ut:

⁷ [Samtykke og andre behandlingsgrunnlag | NSD](#). Se også: [Behandlingsgrunnlag | Datatilsynet](#)

Samtykke fra barnet og barnets omsorgspersoner

Barnet må selv samtykke til å delta i undersøkelsen

Omsorgspersoner må også skriftlig samtykke hvis barnet er under 16 år

Vi håper dere som er barnets omsorgspersoner gir barnet denne muligheten.

Samtykkeerklæring

- Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet og fått anledning til å stille spørsmål.
- Jeg samtykker til deltakelse i denne undersøkelsen i regi av Forandringsfabrikken, for å gi råd som innspill, i anonymisert form.
- Jeg samtykker til at personopplysninger behandles av Forandringsfabrikken frem til prosjektet er avsluttet, senest 01.04.2023.

.....
Dato og barnets signatur - (må fylles ut)

.....
Dato og omsorgspersoners signatur - (må fylles ut hvis barnet er under 16)

.....
Tlf/E-post i blokkbokstaver - (må fylles ut)

Forandringsfabrikken beskriver nærmere i skriftlig oversendelse til oss hva som karakteriserte samtykke og lagring av personopplysninger for undersøkelser i perioden 2018-våren 2021 og høsten 2021-i dag:

«2018 - VÅR 2021

Samtykke til å være med på samling og lagre personopplysninger:

Barn, og omsorgspersoner for barn under 16 år, fikk skriftlig eller muntlig informasjon om hva undersøkelsen handlet om og hva samlingene ville gå ut på. Deretter ble de spurt skriftlig eller muntlig om de selv ville være med på samlinger, og om de kunne kontaktes ved et senere tidspunkt. Omsorgsperson for barn under 16 år samtykket også til dette.

I undersøkelsene der barn ble rekruttert gjennom skolen og samlingene utført på skolen, ble det ikke delt ut samtykkeskjemaer, fordi FF ikke behandlet personopplysninger om elevene. Barn har som beskrevet tidligere en selvstendig rett til å uttale seg og bli hørt i saker som gjelder dem etter barnekonvensjonen art.12 og GrL. § 104, og hvordan skolen oppleves, er klart et forhold som gjelder alle barn. Skolen og elevene fikk informasjon om hva undersøkelsen(e) handlet om og hva samlingen(e) ville gå ut på. Det var frivillig for elevene å være med og svare."

"H Ø S T 2 0 2 1 - d.d.

Samtykke til å være med på samling og lagre personopplysninger:

Det gis ut et skriftlig samtykkeskjema som må underskrives av barnet selv dersom det er over 16 år, og av omsorgsperson dersom barnet er under 16 år. I skjemaet står det informasjon om hva undersøkelsen handler om, og hva samlingene vil gå ut på. Her samtykkes det til at barnet kan delta i samlinger, hvor det hentes inn svar til undersøkelsen, og til at FF kan lagre og behandle personopplysninger om dem (f.eks. telefon, e-post og fødselsdato) frem til undersøkelsen avsluttes. I tillegg blir barnet spurt, før og/eller under samling, om det fremdeles samtykker til å delta. Unntaksvis kan det være at det i noen tilfeller har blitt hentet inn samtykke fra barn eller omsorgspersoner via melding eller telefon.»

Ansatte i FF forteller i intervjuer med KPMG at det har vært løpende kontakt med Datatilsynet og NSD om krav til deltagelse i undersøkelser.

I 2022 kom følgende skriftlige rutiner på plass:

- Rutiner personvern og samtykker – datert 2022
- Personvernerklæring – datert 20.9.2022
- Behandlingsprotokoll personvern – datert 27.9.2022
- Standardiserte samtykkeskjemaer (som skal fylles ut digitalt)

Nåværende ansatte i FF mener at det har vært en utvikling over tid i undersøkelsene der FF i dag er flinkere til å beskrive hva som skal gjøres med personopplysningene i forbindelse med at samtykke innhentes for undersøkelsene.

Vedr. dokumentasjon av skriftlige samtykker i casene/rapportene vi har valgt ut skriver FF:

«Ettersom personopplysningene kun beholdes til undersøkelsen er avsluttet, er samtykkeskjemaene for casene dere har valgt ut, slettet av personvernansvar. Vi kan legge ved et eksempel på hvordan samtykkeskjema til "Må hjelpe for oss" så ut, hvor det står skrevet at vi sletter personopplysningene (som inkluderer de signerte samtykkeskjemaene) i juni 2022. Derfor har vi ikke disse per nå. For barn og unge som er med på bilde/film i forbindelse med rapporten beholder vi personopplysninger så lenge bildet/filmen er i bruk eller frem til barn/ungdom trekker samtykket. Da signerer de eget samtykkeskjema for bilde og film hvor denne informasjonen er opplyst.»

4.15.4 Påstander om at samtykke og personvern ikke alltid var godt ivaretatt i undersøkelsene

Påstander fra tidligere ansatte og proffer som arbeidet i FF i perioden 2018-2022

- Noen tidligere ansatte nevner undersøkelser hvor de ikke kan huske å ha sett samtykkeskjemaer i forbindelse med undersøkelser som de selv har deltatt på.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsvarende til påstandene ovenfor:

«Det har blitt innhentet samtykker for undersøkelsene, fra ungdommer over 16 år og fra omsorgsperson og ungdommen/barnet når de er under 16 år. I tillegg er det innhentet egne samtykker for bilder/film i forbindelse med rapporter.»

- Ifølge noen tidligere proffer ble personopplysninger tidligere ikke lagret på en trygg måte; f.eks. i Google Drive, som tidligere ansatte hadde tilgang til lenge etter de sluttet i FF.

I kontradiksjonsprosessen har FF gitt følgende tilsvarende til påstandene ovenfor:

«Persondata lagres på beskyttede disk, hvor kun ansatte som jobber på prosjektet har tilgang. Det vil si at ikke alle ansatte hadde tilgang til det. Forandringsfabrikken har rutiner for å ta ut ansatte fra google drive når de slutter. Skulle de ha tilgang til det, har ikke tidligere ansatte lov til å gjøre noe med innholdet. Dette er også noe den ansatte skulle ha varslet FF om.»

4.15.4.1 KPMGs syn:

Fra rapportene vi har gjennomgått fremkommer følgende:

- I fire av fem rapporter står det hvordan samtykke er innhentet. Samtykkene er slettet i ettertid med henvisning til personvernkrav. Siden samtykkene inneholder personvernopplysninger er det korrekt praksis at personopplysninger slettes når det ikke lenger er nødvendig å beholde dem for formålet med behandlingen og personopplysningene enten er slettet eller anonymisert.
- Det er innhentet samtykke for bruk av bilde i undersøkelsene, noe som også er dokumentert.

KPMGs vurdering er at samtykkene har en del mangler ihht. kravene til hva slags informasjon som skal fremgå i et samtykke. Gjennomgående fremgår det ikke informasjon om følgende:

- *Virksomhetens kontaktdetaljer*
- *Personvernombudets kontaktdetaljer dersom virksomheten har dette*
- *Hvilket formål hver av de ulike personopplysningene behandles for*

- *Hvilket behandlingsgrunnlag de ulike behandlingene av personopplysninger har*
- *Hvor lenge de ulike personopplysningene lagres. Dersom det ikke er mulig å fastslå nøyaktig skal det fremgå hva som påvirker lagringstiden*
- *Navn på hver enkelt mottaker eller angivelse av kategorier av mottakere av de ulike personopplysningene (hvis aktuelt)*
- *Om de ulike personopplysningene skal overføres til en mottaker i tredjeland (land utenfor EU/EØS) eller en internasjonal organisasjon. Og dersom opplysningene overføres til tredjeland skal det fremgå hvilke garantier som ligger til grunn for overføringen og hvordan man får tak i et eksemplar av dem eller hvor de er gjort tilgjengelige*
- *Den registrertes rettigheter:*
 - *Rett til innsyn, retting, sletting, begrensning, dataportabilitet og å protestere*
 - *Retten til å klage til Datatilsynet*
- *Informasjon om eventuelle nye formål*

I samtykkeskjemaet fra den siste undersøkelsen er dette betraktelig bedre, men følgende informasjon mangler fremdeles:

- *Personvernombudets kontaktdetaljer dersom virksomheten har dette*
- *Hvilket formål hver av de ulike personopplysningene behandles for*
- *Hvilket behandlingsgrunnlag de ulike behandlingene av personopplysninger har*
- *Navn på hver enkelt mottaker eller angivelse av kategorier av mottakere av de ulike personopplysningene*
- *Om de ulike personopplysningene skal overføres til en mottaker i tredjeland (land utenfor EU/EØS) eller en internasjonal organisasjon. Og dersom opplysningene overføres til tredjeland skal det fremgå hvilke garantier som ligger til grunn for overføringen og hvordan man får tak i et eksemplar av dem eller hvor de er gjort tilgjengelige*
- *Den registrertes rettigheter:*
 - *Retten til å klage til Datatilsynet*
- *Informasjon om eventuelle nye formål*

Av dokumentet «Beskrivelse av samtykke og personvern i 2018 frem til 2022» under punktet «HØST2022» fremkommer det at foresatte bekrefter per SMS at de godkjenner lagring av personopplysninger og deltakelse på samlinger og treff med FF. Dette er basert på kontaktinformasjon proffen oppgir selv. Vi mener at dette ikke er en god nok verifikasjon av ID til foresatte, da proffen i prinsippet kan oppgi et hvilket som helst telefonnummer.

KPMG observerer at flere *tidligere ansatte* sier at samtykke i forbindelse med undersøkelsene ble opplevd som ganske ryddig og ble tatt på alvor i organisasjonen – både når det gjelder å hente inn samtykke fra foreldre/foresatte og barn. Det fremgår fra dokumentasjon at personopplysninger i dag er lagret på passordbeskyttet disk med begrenset tilgang. Vi har mottatt påstander om at personopplysninger ikke alltid har vært tilstrekkelig lagret tidligere, men denne informasjonen har vi ikke hatt mulighet til å etterprøve.

KPMG vurderer at det i dag jobbes mer systematisk i FF med personvern og samtykke, og at dette er noe som har blitt prioritert å forbedre i henhold til gjeldende krav. FF har blitt betraktelig bedre til å dokumentere denne praksisen fra høsten 2022 i forbindelse med KPMGs undersøkelser. Det er et gjennomgående krav i GDPR å dokumentere det man gjør og selv om det ikke nødvendigvis er et eksplisitt krav om skriftlige rutiner, følger det av god praksis for å sikre at man har en tilstrekkelig internkontroll. Vi mener derfor at det også burde vært skriftlige rutiner for dette tidligere. Basert på informasjon vi har mottatt og gjennomgang av fem utvalgte rapporter vurderer KPMG at praksis i perioden 2018-2022 knyttet til personvern og samtykke kun til dels har vært i samsvar med lover og retningslinjer, men ikke tilstrekkelig i henhold til kravene etter GDPR. I rapportene KPMG har gjennomgått er informanter anonymisert både i referatene og i rapportene, noe som ivaretar deres personvern. Men som det er fremhevet ovenfor er det en del mangler i den informasjonen som blir gitt i samtykkene og de er ikke ihht. kravene etter GDPR art. 13, jf. art. 7.

5. Styrets behandling av påstander om kritikkverdige forhold

5.1 Saksbehandlingen av påstander om kritikkverdige forhold i juli 2019 (det gamle styret)

5.1.1 Om påstandene om kritikkverdige forhold

I artikkel i Psykologisk.no. 31.05.2022 beskriver NN hvordan NN meldte fra til daværende styreleder (OCH) om kritikkverdige forhold i FF. Den 23.07.2019 sendte NN en SMS til daværende styreleder (OCH) og ba om en samtale med ham for å snakke om «uheldige forhold som gjelder økonomi og arbeidsforhold i FF». Det er opplyst at NN allerede har forsøkt å ta opp disse forholdene med MS (daglig leder) og andre i FF.

KPMG har mottatt og gjennomgått SMS kommunikasjon med tidligere styreleder (OCH). KPMG har gjennomført intervju samtale med NN der historien ble gjenfortalt og bekreftet. NN har forklart til KPMG at

«Jeg tok opp en rekke forhold, herunder at MS ikke var en god leder. I tillegg tok jeg opp at ansatte fikk kjeft for å være sykemeldt, kjeft for å ha legetimer, og at flere unge kontorproffer ikke hadde arbeidskontrakt. Jeg tok også opp at FF ikke hadde verneombud.»

NN har videre forklart til KPMG at de ikke lenge etter at NN sendte bekymringsmeldingene fikk beskjed fra FF om at leiekontrakten med huseier i «kollektivet» der de bodde ikke ble fornyet. Sitat fra Psykologisk.no som er bekreftet av NN i intervju med KPMG:

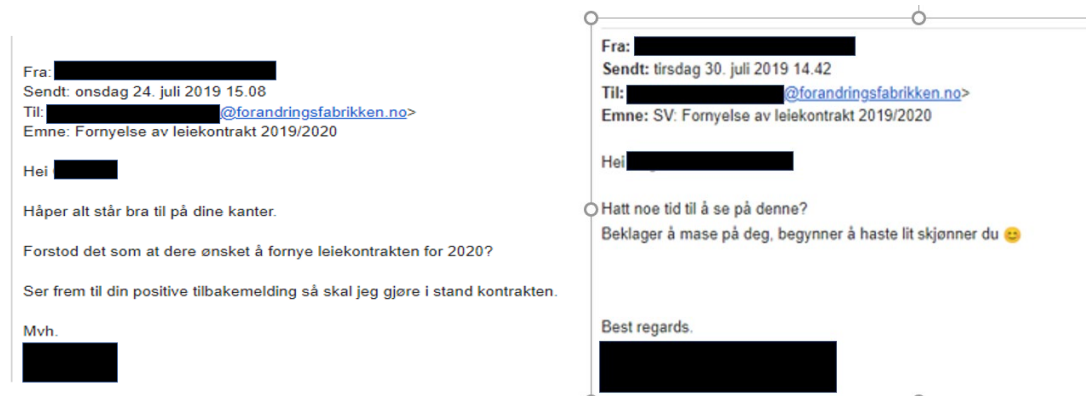
«Etter flere bekymringsmeldinger til styret i Forandringsfabrikken fikk kollektivet plutselig en beskjed: Leiekontrakten skulle ikke fornyes, og de hadde tre uker på seg til å finne et nytt sted å bo. Ifølge folk NN snakket med, var det samme dag et møte på kontoret til fabrikken hvor de tok opp oppfølgingen av de kritikkverdige forholdene. At leiekontrakten ikke ble fornyet, ble opplevd som en enorm belastning».

Alternativet de to proffene ble forelagt, var at en av proffene tar på seg ansvaret med leiekontrakten – og dermed står økonomisk ansvarlig for samtlige i kollektivet. Det var det ingen av de unge som hadde anledning til, eller turte. Senere i dialogen fikk de tilbud om at fabrikken kunne forlenge kontrakten til jul. Det kom så sent at ingen av de unge våget det» Psykologisk.no har fått dokumentasjon på leiekontrakt, og oppsigelsen av denne. Vi har

også sett dialogen som har vært mellom kollektivet, styreleder OCH, og diverse ansatte i Forandringsfabrikken i forbindelse med denne hendelsen.

NN forteller at det å få tre uker på seg til å finne et nytt bosted, for ungdom i en allerede svært sårbar situasjon, kunne gått mye verre.»

KPMG har mottatt kopi av eposter mellom huseier og ansatt i FF datert 24.07.2019 og 30.07.2019 vedrørende leiekontrakten FF har med huseier. Den første eposten fra huseier er skrevet dagen etter at NN sender sin bekymringsmelding til styreleder om kritikkverdige forhold i FF. Det fremkommer av denne eposten at huseier har forstått det slik på dette tidspunktet at FF ønsker å fornye leiekontrakten for 2020. Den 30.07.2019 sender huseier enda en epost til ansatt i FF og ber om svar fra FF. Epostene er lagt ved her sladdet for personopplysninger:

KPMG har gått gjennom alle styremøtereferater fra perioden 2018-2022. Påstandene fra NN er ikke beskrevet i noen av disse.

5.1.2 FFs svar på påstandene om kritikkverdige forhold

I kontradiksjonsprosessen har nåværende styreleder sendt følgende skriftlige tilsvaret til KPMG:

«Beboerne var etter 2018 ikke aktive proffer i FF. Da kontrakten ble sagt opp, ble beboerne som da var over 20 år, tilbudt å ta over leiekontrakten selv, slik andre unge voksne gjør når de studerer eller jobber, og bor i kollektiv. Det takket de nei til. Forandringsfabrikken intenderte ikke «å straffe» noen, men ønsket å rydde opp i kontraktsmessige forhold som egentlig burde vært ordnet opp i lenge før, og ga de unge et godt tilbud.»

Nåværende styreleder AB har innhentet en beskrivelse fra tidligere styreleder OCH om hva som ble gjort med bekymringsmeldingen og har sendt dokumentasjon på denne dialogen til KPMG (adm. leder det er henvist til er medarbeider i FF – ikke daglig leder):

«Jeg har konferert med daværende adm. leder og økonomiansvarlig som begge husket situasjonen og dialogen godt. Jeg har også gått gjennom SMS'er med NN, og min e-post korrespondanse med daværende adm. leder. Daværende adm. leder bekrefter at hele prosessen er ytterligere dokumentert i NNs gamle e-post arkiv. Det ble ikke lagret noen 'varslingsrapport', da vi begge oppfattet dette som en bekymringsmelding.»

På spørsmål fra KPMG til tidligere daglig leder (MS) om hun var involvert i dialogen med NN så har MS forklart at:

«Dialogen var med en tidligere fabrikkarbeider. Det ble skrevet referat fra samtalen, men ifølge jurist i FF har dette senere blitt slettet fordi NN skriftlig har bedt om at FF sletter alle personopplysninger knyttet til NN.»

5.1.3 KPMGs syn

FFs leiekontrakt med huseier ble avsluttet av FF i august 2019. Dette var kort tid etter at en av de to unge som bodde i kollektivet meldte fra om kritikkverdige forhold i FF til daværende styreleder i en SMS

den 23.07.2019. Det ble meldt fra om forholdene i kollektivet og om flere andre mulige kritikkverdige forhold, herunder MS sin ledelse av virksomheten og forhold som senere ble tatt opp av Arbeidstilsynet. Behandlingen av denne meldingen og spørsmålet om dette var et varsel eller ikke, vil bli vurdert nedenfor i forbindelse med avsnittet om styrets håndtering av påstander om kritikkverdige forhold, jfr. avsnitt nedenfor. Her skal vi kort beskrive den tidligere proffens opplevelse av å bli utsatt for en negativ reaksjon fordi vedkommende sa fra om kritikkverdige forhold.

KPMG legger til grunn at beboerne i kollektivet ble tilbudt å overta kontrakten selv, noe de ikke så seg i stand til. Det medførte at den tidligere proffen mistet sin bolig. Den tidligere proffen har beskrevet at hen befant seg i en svært sårbar situasjon med alvorlig helserisiko involvert. Den tidligere proffen oppfattet utviklingen av botilbudet som en reaksjon mot at hensa fra om kritikkverdige forhold til daværende styreleder. FF har forklart at det ikke var meningen å gi en reaksjon, dvs. at FF ikke «intenderte» dette. KPMG bemerker at avslutningen av den tidligere proffens leieforhold skjedde med kort varsel og kort tid etter at den tidligere proffen meldte fra om kritikkverdige forhold til daværende styreleder. KPMGs vurdering er at dette enten kan forstås som en ulovlig gjengjeldelse mot varsling etter arbeidsmiljølovens § 2 A-1 eller som en etisk kritikkverdig behandling av en tidligere proff. Ut fra KPMGs mandat er det ikke nødvendig å ta endelig stilling til dette.

5.2 Saksbehandlingen av påstander om kritikkverdige forhold i mai og juni 2022 frem til 8.08.2022 (det gamle styret)

I mai og juni 2022 sto en rekke tidligere ansatte og proffer frem i media med påstander om kritikkverdige forhold. I dette avsnittet skal vi se på styrets håndtering av situasjonen. Det gamle styret fratrådte og nytt styre tiltrådte 08.08.2022. Det ble avholdt et møte mellom ledelsen i Bufdir og representanter for FF, dvs. daværende styreleder og tidligere daglig leder den 08.06.2022. Her redegjorde FF for situasjonen og svarte på spørsmål. Kort tid etter «frøs» Bufdir bevilgede midler til FF og bestemte at påstandene om kritikkverdige forhold skulle undersøkes. Bufdir utlyste konkurranse om gjennomføring av undersøkelsen slik som fremgår av innledningen ovenfor. Et sentralt spørsmål er hvordan styret håndterte situasjonen.

I møtet med Bufdir den 08.06.2022 redegjorde FF for sitt syn på situasjonen. FF besvarte også en del spørsmål fra Bufdirs representanter.

Hovedinnholdet i FF sitt syn på saken i dette møtet var som følger:

«Styret tar kritikken på største alvor. Vi skal lytte og ta lærdom. Vi skal forbedre og videreutvikle FF gjennom arbeidstiltak, arbeidsform og metoder. Vil gjøre det vi kan for å gjenopprette tillit. Styret er først og fremst opptatt av at b og u stemmer blir hørt og at de blir tatt på alvor. Det har vært FF fokus og det vil de være opptatt av fremover. Vil at de skal være en inspirasjon og stemme for offentlige systemer, også fremover.»

Daværende styreleder OCH uttalte at FF mener kritikken er berettiget på noen områder, men feil på andre:

«På noen viktige områder har kritikken vært berettiget:

- *Arbeidsmiljøet har ikke blitt tatt ordentlig på alvor av styret. Tilsynet i fjor var alvorlig og har medført tiltak.*
- *Faglig kritikk er konstruktiv og bra, men burde kommet for lenge siden. Ligger fire år og lenger tilbake i tid.*
- *Answaret FF har for oppfølging av proffer har ikke vært tydelig nok.*

Vi mener at noe av kritikken er feil:

- *Instruere ungdommer.*
- *Påstanden om metodisk fusk og ikke representativ for undersøkelsene, er feil.»*

Styreleder OCH beskriver følgende tiltak fremover:

«Styrets tiltak. Styret har agert

- *Styreleder fungerer i arbeidende rolle med hovedfokus på arbeidsmiljø og ledelse.*

- Styret har engasjert PwC for å undersøke alle forhold knyttet til de saker som har kommet opp.
- Varslingsrutinene tydeliggjøres for ansatte og proffer. I tillegg etableres ekstern varslingskanal.

Styret har besluttet å initiere følgende:

- Komplettering av styret, med erfaring fra forskning, fagfolk og universitetsmiljøer.
- Revitalisering av Faglig Råd, med definert styrings-rolle og klart formulert mandat.
- Gjennomgang av FFs styringsrutiner.
- Gjennomføre en proffundersøkelse»

KPMGs vurdering er at FF tok påstandene om kritikkverdige forhold på alvor. Det ble arbeidet med en rekke tiltak for å søke å gjenopprette tilliten.

KPMG har gjennomgått referater fra styrebehandlingen våren 2022, jfr. nærmere beskrivelse i tidslinjen.

Styret hadde bestilt en uavhengig forundersøkelse av PwC. PwC rapporterte på styremøte 12.06.2022.

I styrereferat 12.06.2022 står det bl.a.:

«PwC oppdaterte styret på funn fra PwC forundersøkelse så langt. Undersøkelsen er ikke avsluttet, men funn så langt synes å underbygge at noe av påstandene som kommer frem i media ikke er grunnløse.

Etter innspill fra PwC melder styret til administrasjonen at alt eksisterende underlag fra innhenting av kunnskap skal sikres. Både fysisk og digitalt.»

I referat fra styremøte 04.07.2022 står det bl.a. at KPMG styret har igangsatt og gjennomført en forundersøkelse med PwC. Det er besluttet en oppfølging gjennom en større undersøkelse av påstandene om kritikkverdige forhold. Denne ble stilt i bero fordi Bufdir har varslet om at de vil gjennomføre en egen undersøkelse. Det er også opplyst at daglig leders rolle har vært diskutert. Det er også informasjon om en prosess for å velge nye styremedlemmer. Videre fremkommer at Lotteri- og stiftelsestilsynet har vært orientert.

5.3 Valg av nytt styre

I referat fra møte i Valgkomiteen i FF den 21.07.2022 står det bl.a.:

«Det nye styret bør settes sammen så raskt som mulig for å kunne forberede seg til de spørsmål som naturlig vil komme etter sommeren og slik at arbeidet i FF kan fortsette også med tanke på å gjenopprette tillit.»

Valg av styre er regulert i vedtektenes §4:

§ 4 Valgkomiteen

Stiftelsen skal ha en valgkomité bestående av styret med tillegg av [3] medlemmer, hvor MS er en av dem. Valgkomitéen skal sammensettes med sikte på å sikre en best mulig ivaretagelse av Stiftelsens formål. Valg av styremedlem til Stiftelsens styre er valgkomitéens oppgave. MS, eller den hun utnevner er leder av valgkomitéen. Møte i valgkomitéen avholdes etter behov og leder av valgkomitéen innkaller til møte i valgkomitéen. Valgkomiteen velges av MS. Stiftelseslovens habilitetsregler gjelder også valgkomitéen.

5.4 Saksbehandlingen av påstander om kritikkverdige forhold etter 8.08.2022 (det nye styret)

Den 08.08.2022 møttes det nye styret. Det gamle styret fratradte men slik at tidligere styreleder blir værende ut året. Høsten 2022 har nåværende styreleder forklart til KPMG at det arbeides bl.a. med å

videreutvikle skriftlige rutiner innenfor alle områder av virksomheten, herunder undersøkelser, rutiner for å ivareta barns trygghet etc.. Den 04.11.2022 lukker Arbeidstilsynet pålegget av 20.12.2021.

KPMG har intervjuet nåværende styreleder AB. Han har uttalt følgende om styrets videre arbeid og syn på kritikken som har kommet. AB sier bl.a. følgende til KPMG om veien videre:

«I juli gav det gamle styret beskjed om at de ikke ville ta gjenvalg. Det ble satt ned en valgkomite. Det endte opp med at han selv kom inn som styreleder. Det nye styret hadde ukentlig møter 5 uker på rad. De måtte gjøre sine egne vurderinger. Det nye styret arbeidet systematisk gjennom kritikken og de ulike temaområdene. Det nye styret består av tre akademikere, én jurist, tidligere styreleder (fra næringslivet) og én tidligere proff. De arbeider nå med en ny tekst for «Daglig Leder» rollen, men FF må ha finansieringen på plass først. De mener at det fortsatt skal være slik at ungdommer jobber på deltid sammen med ansatte voksne. Han synes at måten MS ble satt til siden på av det gamle styret ikke ble gjort på en ryddig måte»

Om kritikken som kom i mai-juni 2022 har styreleder AB bl.a. følgende i intervju med KPMG:

«Enkeltstemmer og erfaringer er det umulig å protestere mot. Han må bare beklage at noen har hatt dårlige opplevelser. Man må skille mellom enkeltstemmer og bredere erfaringer. Han har satt seg grundig inn i metoden. Han mener metoden er en hensiktsmessig metodikk ut ifra formålet for undersøkelsene. I FF har man også arbeidet med å forbedre metodikken over tid. Metodene har vært nedskrevet, men i vekslende grad vært presentert tydelig nok. Han mener metodebeskrivelsene også bør bli mer detaljerte og forklares bedre, for eksempel hvordan samtykke er innhentet, hvordan datasamlingen er gjennomført, og hvordan man kommer fra premisser (intervjuer med barn) til hovedfunn. Men det har vært en systematikk over tid. Han har ikke funnet noen spor eller tegn til at hverken folk eller funn er manipulert.»

FF har oversendt dokumentasjon om oppdatering av rutiner etc. etter at det nye styret overtok 08.08.2022. KPMG observerer at bl.a. følgende tiltak beskrevet av tidligere styreleder i møte med Bufdir den 08.06.2022 ikke er gjennomført:

- *«I tillegg etableres ekstern varslingskanal»*.: det nye styret har ikke etablert en ekstern varslingskanal. Styreleder leder nå varslingsutvalget.

FFs styreleder AB har forklart følgende til KPMG:

I Referat fra styremøte 07.09.2022 fremgår følgende vedtak: FF har tilfredsstillende varslingsrutiner og en varslingskomite. De ansatte er gjort kjent med varslingsrutinene i FF, og det er mulig å varsle anonymt. Vi avslutter derfor samarbeidet med PwC om varsling. Hovedårsaken til å ha en varslingskanal gjennom PwC, som ble iverksatt i vår, var at det kunne varsles anonymt. Det var hensiktsmessig i en krisesituasjon og det var et ønske fra FF om at andre, i tillegg til de som meldte seg i media, skulle kunne gjøre det helt fritt. Fram til september kom det ingen varsler. Vi tydeliggjorde på det tidspunkt, for alle ansatte og alle proffer, at det på forskjellig måte kunne varsles, også anonymt. Alle som arbeider med forbedringer av arbeidsmiljøet vet imidlertid at det er vanskelig å forholde seg til anonyme varsler. Også PwC opplyste varslingskomiteen om at det var vanskelig å hjelpe varsleren og sette inn tiltak hvis vedkommende ønsket å forbli helt anonym for alle i varslingskomiteen. Derfor er det best, for alle organisasjoner, å lage rutiner som er så gode at folk føler trygghet når det gjelder å kunne varsle ikke-anonymt. Det mener vi at FF har på plass.»

I mai 2022 svarte tidligere daglig leder MS på kritikken i media:

«Forandringsfabrikken har satt for høye, og av og til urimelige, krav til både ansatte og proffer. Derfor lover jeg å gjøre grunnleggende forandringer i arbeidet fremover, bygd på de tilbakemeldinger vi nå får, skriver MS, daglig leder i Forandringsfabrikken, i dette innlegget.»

KPMG vil understreke utsagnet om at FF har satt for høye og av og til urimelige krav til både ansatte og proffer og at det er behov for grunnleggende forandringer i arbeidet basert på tilbakemeldingene som har kommet.

I intervju med KPMG har MS forklart sitt syn på kritikken som kommer fram i denne artikkelen:

«Det hun reagerte på er at artikkelen gjennom overskrift og ingress framstiller det som at hun mener kritikken er «rettferdig» og representativt for FF sin praksis. Det mener hun ikke, verken da eller nå. Dette gjelder spesielt ift. FFs arbeid med metodikken og arbeidet med oppfølgingen av proffene, men heller ikke mange sider av det med arbeidsmiljø. Likevel har det gjennom mange år vært situasjoner som burde vært løst annerledes. Derfor kan alltid mye bli bedre, også nå. På noen områder hadde de da kritikken kom gjort endringer. På andre områder var de i gang med endringene. Og flere viktige endringer skulle gjøres fremover.»

5.5 KPMGs syn

FF har nå fått på plass en varslingsordning som tilfredsstillende regelverket. Dette har ikke vært tilfredsstillende tidligere, dvs. i perioden 2018-2022 som undersøkelsen gjelder. Som det fremgår ovenfor mener vi dette er en del av forklaringen på at påstandene om kritikkverdige forhold først ble håndtert av styret etter at det ble varslet i media. Fordelen med en ekstern varlingskanal er bl.a. at man kan senke terskelen og legge bedre til rette for varsling som gjelder øverste ledelse og bidra til en mer objektiv og uavhengig vurdering av særlig slike varsler. Det er også mulig for varsler å opptre anonymt overfor virksomheten men å stå fram overfor eksternt varslingsmottak, f.eks. PWC.

Det nye styret har inntatt en holdning om at store deler av kritikken ikke har vært saklig og særlig lagt vekt på at MS har vært utsatt for svært urimelig behandling i media og fra informantene som har stått frem der. De har tatt avstand fra det gamle styrets behandling av MS og fra PwCs vurderinger og foreløpige konklusjoner. Det er satt i gang en betydelig produksjon av styrende dokumenter som er positivt. KPMG mener derimot at fravær av styrende dokumenter i store deler av perioden 2018-2022 bare er en del av utfordringsbildet. Det er et alvorlig ankepunkt mot det gamle styret. KPMG mener likevel saken i stor grad dreier seg om hva som har skjedd i praksis, om kultur, lederstil og særlig påførte belastninger på barn og unge og på ansatte. Det nye styret synes å mangle en ydmykhet, selvkritikk og empati i forhold til de belastningene som er beskrevet av varslerne og som fremgår av undersøkelsen. KPMGs inntrykk er at det nye styret ikke tar påstandene like alvorlig som det gamle styret og at de har «slått ring» rundt tidligere daglig leder MS. Alle nåværende ansatte og proffer i FF som har forklart seg for KPMG, har uttalt at FF er helt avhengig av MS. KPMGs inntrykk er at den dominerende kraften i FF fortsatt er MS og proffene som jobber tett på henne.

6. Bufdir krav og oppfølging til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere

6.1 Innledning

KPMG har som del av undersøkelsen sett på følgende spørsmål:

1. Er Bufdirs krav til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere som involverer barn og unge i sine aktiviteter tilstrekkelige, og hvordan følges disse kravene opp fra Bufdir?
2. Hvordan innhenter Bufdir informasjon om overnevnte krav, og hvordan følges dette opp av Bufdir?
3. Peke på mulige forbedringspunkter for Bufdirs krav til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere som involverer barn og unge i sine aktiviteter.

KPMG har gått gjennom dokumentasjon og intervjuet nåværende seks ansatte i Bufdir på tvers av ulike avdelinger.

FF har fått støtte fra Bufdirs tilskuddsordninger siden 2013, til drift, utviklings- og samhandlingsprosjekter, midler til barn i lavinntekt og til prosjekter på tema vold og overgrep. FF ble først øremerket i prop. 1 i 2015-2016: «Forandringsfabrikken skal få tilskot gjennom ordningane. Tilskot må vurderast på bakgrunn av søknad.». FF har mottatt både øremerkede tilskudd og prosjektspesifikke tilskudd i årene frem til 2022 fra Bufdir. FF har også deltatt i en rekke andre aktiviteter med Bufdir, bl.a. som medlem av Brukerrådet som ble opprettet i 2017 og er et rådgivende organ for Bufdir på fagområdet barnevern.

6.2 Brukerrådet

Avdeling for plan og koordinering har blant annet ansvaret for Brukerrådet som ble opprettet i 2017. I mandat for Brukerrådet står det bl.a.:

Brukerrådet er et rådgivende organ for Bufdir på fagområdet barnevern.

Brukerrådet:

- *skal stimulere til økt fokus på brukerperspektivet og medvirkning.*
- *skal gi innspill og råd til direktoratets virksomhet på barnevernsfeltet med sikte på å bedre kvaliteten på direktoratets arbeid.*
- *skal bistå Bufdir med å sikre brukerdeltagelse i utviklingsaktiviteter i regi av Bufdir.*
- *kan fremme saker på eget initiativ.*
- *behandler ikke saker mellom møtene.*
- *forsøker å utarbeide felles innspill til sakene som behandles. Om det ikke er mulig, gir hver organisasjonen eget innspill.*

FF har deltatt i Brukerrådet siden det ble opprettet i 2017. FF er nå ute av Brukerrådet inntil Bufdir har bestemt seg for vei videre. Per i dag er det medlemmer Landsforeningen for barnevernsbarn, Norsk Innvanderforum, Barn av rusmisbrukere, KFUK/KFUM (Forandringshuset), Organisasjon for barnevernsforeldre, Voksne for barn, Mental helse Ungdom, Norsk Fosterhjemforening, Skeiv Ungdom, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (barnevernnettverket).

6.3 Behandling av søknader og oppfølging av tilskuddsmottakere

Avdeling tilskudd behandler søknader om tilskudd og evaluerer rapporter fra tilskuddsmottakerne. Antall vedtak ligger på mellom 3-4000 i året. Enkelte andre avdelinger håndterer noen øremerkede tilskudd. Avdeling tilskudd har forklart til KPMG at terskelen for å avslå en søknad om prosjektspesifikke tilskudd/ytterligere tilskudd fra en organisasjon som har fått øremerkede midler i dag er høy. I praksis skal det være vesentlige formelle krav organisasjonen ikke tilfredsstillter. I vedlegg til årsrapport gir Bufdir en samlet oversikt og evaluering av tilskudd. Her har det lagt inn en kommentar på prinsipielt grunnlag om at Bufdir ønsker å begrense øremerkede tilskudd.

Avdeling tilskudd har forklart til KPMG at de involverer og mottar innspill fra medarbeidere i avdeling for Plan og Koordinering i Bufdir relatert til det faglige innholdet i søknadene, særlig tung relatert til barnevern. Plan involveres også i vurdering av rapporter fra tilskuddsmottakere, men da på et mer ad hoc basis.

6.3.1 Krav i tilskuddsbrev

6.3.1.1 Om tilskuddsmottakers virksomhetsstyring

Tilskuddsordningen er basert på tillitsforhold mellom tilskuddsmyndighetene og organisasjonene. Avdeling tilskudd har forklart til KPMG at Bufdir ikke minner tilskuddsmottakere om å følge loven, men det legges selvsagt til grunn at de gjør det. Bufdir forutsetter at stiftelser følger Lov om stiftelser. Bufdir legger for øvrig i sin forvaltningspraksis til grunn at frivillige organisasjoner og stiftelser følger lover og normale spilleregler i samfunnet, uten at de kan få med alle detaljer om dette i tilskudds brev. Avdeling tilskudd har forklart til KPMG at dersom man skulle legge opp til en ytterligere detaljering av krav til organisering utover lovverk vil dette kunne føre til at tilskudds brevene kan bli vanskelige for frivilligheten å forholde seg til og det er ikke sikkert en slik tilnærming vil nå målet om færre avvik.

6.3.1.2 Etske retningslinjer og andre rutiner

Det finnes i dag to varianter av formuleringer knyttet til krav til etiske retningslinjer og andre rutiner i tilskudds brev:

1. «Som tilskuddsmottaker har dere ansvar for å ha gode rutiner, etiske retningslinjer eller annet som sørger for tryggheten til barn og unge i deres tilbud.»
2. «Dere må ha gode rutiner og etiske retningslinjer som sørger for tryggheten til deltagere i tilbudene deres.»

6.3.1.3 Opplysningsplikt

Organisasjonene plikter uoppfordret og løpende å gi tilskuddsforvalter alle opplysninger som har betydning for vedkommende organisasjons søknad og tilskudd, enten dette er utbetalt eller ikke.

Som tidligere beskrevet avholdt Bufdir et møte med blant annet styreleder og tidligere daglig leder i FF den 08.06.2022, noen uker etter artiklene med påstander om kritikkverdige forhold kom i media. I dette møtet spør leder av avdeling tilskudd blant annet FF om FF på noe tidspunkt har gjort Bufdir oppmerksomme på noe som ikke var greit og som FF selv tenkte på det tidspunktet kunne ha innvirkning på det FF har fått tilskudd til. Til dette svarer daværende styreleder at han opplever at FF har hatt en usedvanlig pertentlig regnskapsfører og en meget habil revisor som har vært tett på og at dette har styret vært veldig bevisste på. På spørsmål fra Bufdir om FF på noe tidspunkt har gjort Bufdir oppmerksomme på noe av det som er kommet frem i artiklene i media i mai 2022 med hensyn til f.eks. arbeidsmiljø kan påvirke hvordan erfaringer hentes ut og formidles svarer tidligere daglig leder at han ikke kan svare klart på om FF har sagt noe om den kritikken knyttet til scenepresentasjoner.

6.3.2 Kontroller av tilskuddsmottakere

Avdeling tilskudd har forklart til KPMG at de gjennomfører dokumentkontroll av alle søknader og rapporter, og utøver øvrige kontrolltiltak i tråd med krav i Bestemmelser om økonomistyring i staten. De har opplyst til KPMG at det er ingen pålegg om skriftlige rutiner i denne sammenheng. Tilskudd er basert på tillitt mellom tilskuddsmyndigheten og tilskuddsmottaker. Kontrolltiltak, bruk av revisor og så videre skal baseres på risiko og vesentlighet. Avdeling tilskudd har videre forklart at kontrollaktiviteter har i perioden 2018-2022 vært i tråd med de krav som stilles for å sikre god måloppnåelse og riktig bruk av tilskuddsmidler.

6.3.2.1 Om søknader og rapporter fra FF

Avdeling tilskudd har forklart til KPMG at de har behandlet søknader og gjennomgått rapporter fra FF i samsvar med rutiner. Det har ikke vært identifisert vesentlige mangler opp gjennom årene hverken i regnskap eller i rapporter. Ansatte har forklart i intervju med KPMG at kvaliteten i søknadene i rapportene fra FF har blitt mer og mer profesjonell med årene og at kvaliteten de siste årene har vært god.

Nåværende ansatte i FF har forklart til KPMG at det ville vært positivt og lærerikt for dem som tilskuddsmottaker å få mer detaljerte tilbakemeldinger på rapportene de leverer fra Bufdir. De har forklart at per i dag er tilbakemeldingene gjerne begrenset til «godkjent/ikke godkjent».

6.3.2.2 Om bekymringer internt i Bufdir knyttet til FF

Ansatte i avdeling tilskudd har forklart til KPMG at de har hørt om episoder der enkelte andre ansatte i Bufdir har vært bekymret for om det alltid er barn og unges egne historier som kommer til uttrykk i medvirkningssammenheng. Flere ansatte i andre avdelinger i Bufdir har forklart til KPMG at de i tillegg har vært bekymret om barn og unge blir håndtert på en trygg nok måte i FF. En ansatt beskrev følgende episode i intervju med KPMG:

«Jeg deltok på en konferanse var høsten 2018 eller våren 2019. Det var en jente på scenen flere ganger, en jente fra FF, som åpenbart ikke var psykisk frisk. Hun skulle aldri stått på en scene. På samme konferanse husker jeg også at en av proffene fra FF, snakket om at MS hadde reddet henne fra rusmisbruk osv. Det er flott, og meget mulig, men jeg opplevde at det blir for tett, og for uprofesjonelt alt sammen. Også denne konferansen gikk jeg fra til slutt»

En annen ansatt i Bufdir har bl.a. forklart følgende i intervju med KPMG:

«Jeg ble bekymret for om de unge ble godt ivaretatt etter slike «sinte møter» der de utleverte hele sitt liv med omsorgssvikt. Det var særlig vondt å se på noen av de fremtredende proffene som på scenen fortalte i detalj om livene sine, om seg selv, om sine foreldre og sine søsken. De unge virket helt utømmelige på scenen når de snakket om seg selv. Jeg stusset veldig over at MS ikke oftere grep inn når barna fortalte så mye.»

«Med de unge fra Landsforening for Barnevernsbarn hadde jeg ikke følelsen av at de hadde blitt lært opp av en enkelt person. De er mer nyanserte i sin kritikk. Landsforening for Barnevernsbarn avgrensner og beskytter sine medlemmer.»

6.3.3 Om rutine for mottak og behandling av varsler knyttet til tilskuddsmottakere

6.3.3.1 Om dagens rutine

Avdeling tilskudd i Bufdir har forklart til KPMG at de har opp gjennom årene mottatt noen varsler fra eksterne knyttet til organisasjoner som mottar tilskudd. Varslerne har kommet per epost eller telefon. Ved mottak av varsel iverksetter avdeling tilskudd en undersøkelse av påstandene i varselet. Dersom det er behov for juridisk kompetanse henter avdeling tilskudd inn denne. Det finnes per i dag ikke en skriftlig rutine som beskriver roller, ansvar og prosesser for undersøkelser av varsler mottatt i tilskudds avdelingen. Avdeling tilskudd har ikke etablert en egen elektronisk «varslingskanal» der varsler også kan velge å være anonym. Avdeling tilskudd har ikke iverksatt eksplisitte tiltak for å gjøre sine kanaler for varsling kjent hos tilskuddsmottakere – ref. f.eks. krav til tilskuddsmottaker om varslingsplakat med info om telefonnr. og epost til Bufdir/ved tilskudds avdelingen.

6.3.3.2 Om FF

Tilskudds avdelingen/Bufdir har ikke mottatt noen varsler fra eksterne knyttet til FF før i juni 2022. Etter en rekke medieoppslag i Psykologisk.no mottar Bufdir i juni 2022 et skriftlig varsel fra en forelder knyttet til FF. Varslet omhandler en situasjon før 2018 der foreldereren opplevde at barnet ble forsøkt presset til å delta på foredrag mot barnets vilje. .

6.4 KPMGs syn og anbefalinger

6.4.1 Om Bufdirs krav til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere

FF er en organisasjon som arbeider med involvering av et stort antall sårbare barn og unge i sin virksomhet. Dette innebærer etter KPMGs mening et særlig behov for god virksomhetsstyring i FF. Det kan innebære at virksomheten bør ha et mer uavhengig styre og ikke et selvvelgende styre slik FF har i dag. I FFs vedtekter står det at MS, eller den hun utnevner, skal være leder av valgkomiteén. Dette reiser spørsmålet om styret har den nødvendige uavhengighet i forhold til en daglig leder og grunnlegger av stiftelsen når det kommer påstander om kritikkverdige forhold mot daglig leder. Foreninger og f.eks. frivillige organisasjoner har ikke samme demokratiske underskudd ved at det som regel er et årsmøte som øverste organ. Er tilskuddsmottaker/samarbeidspartner et aksjeselskap er det generalforsamlingen som er øverste organ. Her skiller FF seg f.eks. fra Landsforeningen for Barnevernsbarn som er organisert som en typisk frivillig organisasjon. I Referat fra styremøte i FF den 19. april 2022 har styret drøftet at FF per i dag har et selvvelgende styre og dermed ikke kan søke midler hos stiftelsen DAM der demokratisk styrevalg er et kvalifikasjonskrav for å kunne søke om støtte.

Anbefaling 1: KPMG anbefaler Bufdir å vurdere om det i visse tilfeller er behov for en prekvalifisering av organisasjoner som søker støtte, dvs. at virksomheten oppfyller visse minimumskrav for å kunne komme i betraktning. En slik ordning kan muligens inspireres av hva som KPMG har forstått gjelder f.eks. i stiftelsen DAM.

Anbefaling 2: Bufdir kan vurdere å formulere mer tydelige krav i tilskuddsbrevene der det kan foreligge forhøyet risiko som f.eks. mottatte bekymringer og/eller risiko for at tilsyn og kontroll ikke er tilstrekkelig. Bufdir må selvsagt kunne ta som alminnelig utgangspunkt at tilskuddsmottakere driver fullt forsvarlig og i henhold til gjeldende lover og regler. Det er tilskuddsmottaker selv som har hovedansvaret. KPMGs poeng er at Bufdir som tilskuddsmyndighet kan vurdere å foreta en selvstendig vurdering utover hva som følger av bestemmelsene om økonomistyring i staten. Dette er særlig aktuelt i organisasjoner med «iboende høy risiko» (se anbefalte kriterier i Anbefaling 4).

6.4.2 Om Bufdirs gjennomføring av kontroller

Tilskuddsavdelingen gjennomfører dokumentkontroll av alle søknader og rapporter, og utøver øvrige kontrolltiltak i tråd med krav i Bestemmelser om økonomistyring i staten. Tilskuddsavdelingen sier til KPMG at kontrollaktiviteter i perioden 2018 - 2022 vært i tråd med de krav som stilles for å sikre god måloppnåelse og riktig bruk av tilskuddsmidler. KPMGs undersøkelse viser at FF ikke etablerte en skriftlig varslingsrutine før i 2022 selv om det har vært lovkrav om dette i noen år. KPMGs undersøkelse viser også at både daglig leder og styreleder i FF har mottatt en rekke ytringer fra ansatte med påstander om kritikkverdige forhold over tid uten disse påstandene har vært tilfredsstillende håndtert. FF har heller ikke informert Bufdir om disse utfordringene. Ansatte i tilskuddsavdelingen har forklart i intervju med KPMG at de har hørt om episoder der enkelte ansatte i Bufdir har hatt bekymringer knyttet til FF. Det har dreid seg om bekymringer om det ikke alltid er barn og unges egne historier som kommer til uttrykk i formidlingen fra FF. Flere ansatte i andre avdelinger i Bufdir har sagt i intervju med KPMG at de også har vært bekymret for om barn og unge i FFs aktiviteter blir håndtert på en trygg nok måte. KPMGs syn er at kommunikasjonen internt i Bufdir ikke har vært god nok. Muligheten for å innhente, systematisere og behandle bekymringer blant ansatte knyttet til FF kunne vært utnyttet bedre. KPMG anbefaler å vurdere noen tiltak for å redusere risiko for mulige kritikkverdige forhold hos samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere og mottakere av tilskudd:

Anbefaling 3: KPMG anbefaler Bufdir å styrke interne rutiner for å sikre at bekymringer knyttet til tilskuddsmottagere og andre samarbeidspartnere hos ansatte på tvers av de ulike avdelingene i Bufdir blir behandlet på en systematisk og dokumenterbar måte.

Anbefaling 4: KPMG anbefaler Bufdir å ytterligere styrke fokuset på gjennomføring av risiko-baserte kontroller av tilskuddsmottakere. KPMG anbefaler å oppdatere kriterier for utvalg av risiko-baserte

tilleggskontroller til å inkludere: i) Er organisasjonen en aktivt brukt samarbeidspartner for Bufdir? ii) Type aktiviteter: arbeider organisasjonen med barn og ungdommer i sårbar livssituasjon? iii) Historikk: har det vært interne bekymringer blant ansatte i Bufdir eller eksterne bekymringer, f.eks. medieoppslag med påstander om kritikkverdige forhold? iv) Beløp tilskuddsmidler fra Bufdir. En organisasjon som mottar lave tilskuddsbeløp kan likevel innebære en høy risiko for Bufdir.

Anbefaling 5: KPMG anbefaler at Bufdir etterspør følgende dokumentasjon i kontroller av organisasjoner med «iboende høy risiko» og som arbeider med barn og unge i sårbar livssituasjon: skriftlig varslingsrutine, skriftlig samtykkerutine ved bruk av barn og unge i aktiviteter, skriftlig rutine for å ivareta barn og unges trygghet og generelle etiske retningslinjer for virksomheten. Tilskuddsmottakere som mottar tilskudd over flere år bør bes om å rapportere om mulige avvik i forhold til disse retningslinjene.

6.4.3 Om Bufdirs varslingsordning for eksterne

Tilskuddsavdelingen i Bufdir har de siste årene mottatt varsler fra eksterne knyttet til organisasjoner som mottar tilskudd. Det finnes per i dag ikke noen skriftlig rutine som beskriver roller, ansvar og prosesser for Bufdirs behandling og oppfølging av slike varsler og bekymringsmeldinger.

Anbefaling 6: KPMG anbefaler Bufdir å utarbeide en skriftlig rutine for mottak og behandling av varsler og bekymringsmeldinger fra eksterne knyttet til tilskuddsmottakere og samarbeidspartnere. Rutinen bør beskrive roller og ansvar og hvordan man kan få på plass en god internkommunikasjon i slike saker. Det bør også vurderes hvordan og på hvilken måte slike saker skal følges opp overfor tilskuddsmottakere og samarbeidspartnere det er meldt bekymring om.

Behovsbeskrivelse

1. Ingress

Bufdir har samhandlet med Forandringsfabrikken (FF) gjennom mange år. Bufdir gir mellom annet tilskuddsmidler til FF og organisasjonen gir innspill til ulike arbeidere i Bufdir. Etter en rekke oppslag i psykologisk.no og riksdekkende media, samt en kritisk rapport fra Arbeidstilsynet i 2021, har FF havnet i et negativt søkelys. Mye av dette omhandler utsagn fra både enkelte ansatte og tidligere proffer i FF som forteller om manipulering av innsamlede data og konklusjoner om barns erfaringer. På bakgrunn av dette ser Bufdir behov for å igangsette en ekstern undersøkelse som vil bli ett av grunnlagene for å vurdere under hvilke forutsetninger samarbeidet med FF kan fortsette eller avsluttes.

2. Behovsbeskrivelse

Hovedfokus for undersøkelsen som Bufdir nå igangsetter er metodiske og etiske problemstillinger knyttet til FF involvering av barn og unge i deres fremgangsmåter og konsekvenser for FFs troverdighet som samarbeidspartner for Bufdir. Undersøkelsen skal i hovedsak omhandle de deler av FFs arbeid som faller inn under Bufdirs ansvarsområde, og skal ta utgangspunkt i følgende krav og forventninger fra Bufdir til FF:

- Krav i tilskuddsbrev til FF fra Bufdir: «Som tilskuddsmottaker har dere ansvar for å ha gode rutiner, etiske retningslinjer eller annet som sørger for tryggheten til barn og unge i deres tilbud.»
- Forventning i regelverk for tilskudd til utviklings- og samhandlingsprosjekter i barnevernet og for tilskudd til drift av organisasjoner i barnevernet: «Tilskuddsordningen er basert på tillitsforhold mellom tilskuddsmyndigheten og søkerne».
- Andre relevante krav for FFs virksomhet, herunder krav om frivillig og informert samtykke for deltagelse i undersøkelser og forsvarlig behandling og oppbevaring av personopplysninger.

Basert på disse kravene og forventningene er det formulert en rekke spørsmål som undersøkelsen skal besvare:

Kontrollformål

- Det er nødvendig at Bufdir får informasjon om hvorvidt FFs oppsummeringer av funn (f. eks. i rapporter, bøker og filmer) og i deres innspill til er troverdige. Vi er særlig opptatt av følgende forhold:
 - Hvilken metodikk ligger til grunn for FF fremgangsmåte i sine undersøkelser, og hvor hensiktsmessig er denne metodikken for formålet?
 - Er funnene som løftes frem i FFs oppsummeringer representative for de faktiske innspillene fra barn og unge i de underliggende undersøkelsene, og hvordan kommer eventuell variasjon/meningsmangfold tydelig frem?
 - Formidler FF barn og unges stemmer på en sannferdig måte, eller er det grunnlag for å hevde at funnene er manipulererte?
 -
- Det er nødvendig at Bufdir får informasjon om hvorvidt fremgangsmåtene som benyttes av FF for å fremskaffe brukerkunnskap fra barn og unge har fulgt gode rutiner og etiske retningslinjer som sørger for tryggheten til barn og unge. Vi er særlig opptatt av følgende forhold:
 - Hvilke rutiner og etiske retningslinjer har FF brukt i deres involvering av barn og ungdommer, og hva kjennetegner bruken av disse?
 - Har barna og ungdommene som har vært involvert i FFs arbeid blitt behandlet på en måte som ivaretar deres trygghet?
 - Hvordan har barna og ungdommene som har vært involvert i FFs arbeid samtykket til bruken av sine stemmer inn i dette arbeidet, og hva har de samtykket til?
 - Hvordan har erfaringene og informasjonen som barna og ungdommene har delt med FF blitt forvaltet, herunder ivaretagelse av deres personvern?

--

Utviklingsformål

• Er Bufdirs krav til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere som involverer barn og unge i sine aktiviteter tilstrekkelige, og hvordan følges disse kravene opp fra Bufdir?
• Hvordan innhenter Bufdir informasjon om overnevnte krav, og hvordan følges dette opp av Bufdir?
• Peke på mulige forbedringspunkter for Bufdirs krav til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere som involverer barn og unge i sine aktiviteter.

Tidshorisonten for undersøkelsen skal som et minimum omfatte årene fra 2018 – 2022. Dette er nødvendig for å sikre et tilstrekkelig dokumentasjonsgrunnlag og for å kunne si noe om utviklingen over tid.

Dokumentasjon fra Forandringsfabrikken (FF):

1. FF, «Kjennetegn for FF i ulike perioder 2018-22». 04.10.2022
2. FF, «Oversikt leveringer tilskuddsmidler Bufdir samhandling 2020-21». 04.10.2022
3. FF, «Vedlegg til oversikten over leveringer på tilskuddsmidlene fra Bufdir» 04.10.2022
4. FF, «Vedtekter Forandringsfabrikken stiftelse 2015»
5. FF, «Vedtekter Forandringsfabrikken stiftelse 2020»
6. FF, «Kvartalsvis rapportering på strategi til styret»
7. FF, «Strategiutvikling i samarbeid med PwC»
8. FF, «Forandringsfabrikkens arbeidsmåter 2022»
9. FF, «Organisasjonskart Forandringsfabrikken 2020-2022»
10. FF, «Organisasjonskart Forandringsfabrikken 2018-2020»
11. FF, «Rollebeskrivelse unge fagkonsulenter 2022»
12. FF, «Roller og ansvar pr 1. mai 2022»
13. FF, «Forandringsfabrikkens verdigrunnlag for ansatte 2018-22»
14. FF, «Rutiner for rekruttering og ansettelse 2021-2022»
15. FF, «Sjekkliste fabrikkarbeidere som slutter 2021-2022»
16. FF, «HMS håndbok feb 2022»
17. FF, «Personalhåndbok 2020»
18. FF, «Strategi og handlingsplan 2022»
19. FF, «Strategi og handlingsplan 2021»
20. FF, «Strategi og handlingsplan 2020»
21. FF, «Årsplan ekstern 2022»
22. FF, «Årsplan ekstern 2021»
23. FF, «Årsplan ekstern 2020»
24. FF, «Årsplan ekstern 2019»
25. FF, «Årsplan ekstern 2018»
26. FF, «Årsrapport 2021»
27. FF, «Årsrapport 2020»
28. FF, «Årsrapport 2019»
29. FF, «Årsrapport 2018»
30. FF, epost sendt Arbeidstilsynet 16.06.2021
31. FF, «Kopi arbeidsavtaler» ansatte i FF, sendt Arbeidstilsynet 27.08.2021
32. FF, Svar sendt arbeidstilsynet 06.07.2021 – oppfølging tilsyn
33. FF, «Signert arbeidsavtale MS» datert 01.08.2021, sendt Arbeidstilsynet 20.9.2021
34. FF, «Svar på pålegg», sendt Arbeidstilsynet, datert 11.3.2022
35. FF, «Proffvarmere og proffer, hva og hvordan 2018-2022»
36. FF, «Forandringsjuristene og fri rettshjelp 2021-2022»
37. FF, «Unge fagkonsulenter, rutine for hvordan de bidrar i faglig arbeid 2021-2022»
38. FF, «Infoskriv til foresatte om camp 2022»
39. FF, «Rutiner for farlige eller utrygge situasjoner 2022»
40. FF, «Uttalelse fra Folkehøgskolen Viken der FF har hatt camp siden 2016»
41. FF, «Kommentarer fra psykiater Cecilie Kragelund Aas»
42. FF, «Kommentar fra psykiater Jan Skandsen»
43. FF, «Oversikt opplæring ansatte 2021-2022»
44. FF, «Oversikt opplæring ansatte 2020»
45. FF, «Program felles plandager januar 2022»
46. FF, «Opplæring felles personvern og samtykker 2022»
47. FF, «Opplæring gruppevis Ekstra våren 2021»
48. FF, «Mal for opplæring av nyansatte 2018-2020»
49. FF, «Proffvarmeropplæring region 2020-2022»
50. FF, «Individuell opplæringsplan region 2020-2022»
51. FF, «Individuell opplæringsplan rådgiver barnerett 2022»
52. FF, «Individuell opplæringsplan undersøker 2022»
53. FF, «Oversikt varslingsrutiner 2018-2021»
54. FF, «Rutiner for varslings og tilbakemelding fra proffer 2018-2021»
55. FF, «Varslingsrutiner-proffer i Forandringsfabrikken 2022»
56. FF, «Varslingsrutiner – ansatte i Forandringsfabrikken 2022»
57. FF, «Rutiner for mottak av varsler – FF varslingskomite 2022»
58. FF, «Metodebeskrivelser hjelpetjenester 2022»
59. FF, «Metodebeskrivelse 2018-2021»

60. FF, «Eksempel på rekruttering (fra Forstå Det Viktigste)»
61. FF, «Kommentar fra professor Marit Skivenes – Barnevernutvalget 2021-2022»
62. FF, «Kommentar fra professor Arild Bjørndal – Forstå det viktigste»
63. FF, «Kommentar fra PHD stip bv A. K. Larsgaard – De tror de vet best»
64. FF, «Kommentar fra forlagsredaktør Wenche Bjørnebekk – Klokhet om vold og overgrep»
65. FF, «Comments from professor Henk Spies – Ikke Slem»
66. FF, «Rutiner for uavhengig kvalitetssikring av rapporter 2018-2022»
67. FF, «Proffers artikkel i det akademiske tidsskriftet Children and youth services review 2021»
68. FF, «Personvernerklæring 2022»
69. FF, «Behandlingsprotokoll personvern FF 2022»
70. FF, «Innhenting og behandling av samtykker 2022»
71. FF, «Beskrivelse av innhenting og behandling av samtykker fra 2018-2022»
72. FF, «Rutiner for personvern og samtykker 2022»
73. FF, «Samtykkeskjemaer 2022»
74. FF, «Antall ansatte og turnover blant ansatte 2018-2022»
75. FF, «Antall fagkonsulenter (tidligere kalt prosjekt- og kontorproffer) 2018-2022»
76. FF, «FF undersøkernes kompetanse 2018-2022»
77. FF, «Stillingsutlysning undersøker 2022»
78. FF, «Individuell opplærings plan undersøker 2022»
79. FF, «Rutiner for tilbakemeldinger fra ansatte 2018-2022»
80. FF, «Medarbeiderundersøkelse sept. 2022»
81. FF, «Medarbeiderundersøkelse feb. 2022 i tekst og diagram»
82. FF, «Medarbeiderundersøkelse om opplæringsbehov 2021»
83. FF, «HMS håndbok 2022»
84. FF, «FF300522 HMS kartlegging og risikovurdering»
85. FF, «Årshjul med rutine for halvårlig medarbeidersamtale 2020»
86. FF, «Mal for avslutningssamtale»
87. FF, «Spørsmål som er stilt i proffundersøkelsen»
88. FF, «Svar fra proffundersøkelsen – Del 1 i kakediagram + prosenter»
89. FF, «Svar fra proffundersøkelsen – Del 2»
90. FF, «Rapport fra PwCs undersøkelse 2022»
91. FF, «Rapport De tror de vet best»
92. FF, «Kommentar fra forsker Larsgaard – De tror de vet best»
93. FF, «Beskrivelse De tror de vet best»
94. FF, «Lansering og overrekkelser De tror de vet best»
95. FF, «Systematisering De tror de bet best»
96. FF, «Referater De tror de vet best»
97. FF, «Samtykker De tror de vet best»
98. FF, «Rapport Hvis jeg var ditt barn BV»
99. FF, «Beskrivelse Hvis jeg var ditt barn BV»
100. FF, «Lansering Hvis jeg var ditt barn BV»
101. FF, «Systematisering Hvis jeg var ditt barn BV»
102. FF, «Referater (sortering 1) Hvis jeg var ditt barn BV»
103. FF, «Referater (sortering 2) Hvis jeg var ditt barn BV»
104. FF, «Samtykker Hvis jeg var ditt barn»
105. FF, «Forklaring mappe klokhet om vold og overgrep»
106. FF, «Beskrivelse av hvordan Klokhet om vold og overgrep er laget»
107. FF, «Uttalelse fra forlagsredaktør Wenche Bjørnebekk»
108. FF, «Intro til boka + Kapittel 1 utfordringer» [klokhet om vold og overgrep]
109. FF, «Kapittel 2 Fortellinger fra barn» [klokhet om vold og overgrep]
110. FF, «Kapittel 3 – 5 [klokhet om vold og overgrep]
111. FF, «Kapittel 6 Lovverket» [klokhet om vold og overgrep]
112. FF, «Kapittel 7-14 [klokhet om vold og overgrep]
113. FF, «Kapittel 15 Fra Kripos og Politihøgskolen» [klokhet om vold og overgrep]
114. FF, «Samtykker Klokhet om vold og overgrep» [klokhet om vold og overgrep]
115. FF, «Rapport Forstå det viktigste»
116. FF, «Kommentar fra professor Arild Bjørndal, Forstå det viktigste»
117. FF, «Beskrivelse Forstå det viktigste»
118. FF, «Lansering og overrekkelse Forstå det viktigste»
119. FF, «Systematisering Forstå det viktigste»
120. FF, «Referater Forstå det viktigste»
121. FF, «Samtykkforklaring Forstå det viktigste»

- 122.FF, «Rapport Må hjelpe for oss»
- 123.FF, «Beskrivelse Må hjelpe for oss»
- 124.FF, «Lansering Må hjelpe for oss»
- 125.FF, «Systematikk Må hjelpe for oss»
- 126.FF, «Sortering og oppsummering Må hjelpe for oss»
- 127.FF, «Tellesvar Må hjelpe for oss»
- 128.FF, «Referater Må hjelpe for oss»
- 129.FF, «Sitater Må hjelpe for oss»
- 130.FF, «Samtykker Må hjelpe for oss»
- 131.FF, Styremøte 1 – 17 , 2022 [17 dokumenter]
- 132.FF, «Valgkomiteen møte 21.7.2022»
- 133.FF, «Protokoll 27.7.22»
- 134.FF, «Referat 5.8.22» 8 [fra Styremøte]
- 135.FF, «Referat 11.8.22» 8 [fra Styremøte]
- 136.FF, «Referat 16.8.22» 8 [fra Styremøte]
- 137.FF, «Referat 18.22» 8 [fra Styremøte]
- 138.FF, «Referat 24.8.22» 8 [fra Styremøte]
- 139.FF, «Referat 7.9.22» 8 [fra Styremøte]
- 140.FF, «Psykologi UiB»
- 141.FF, «Sosionom Kick NTNU»
- 142.FF, «Psykologi UiO»
- 143.FF, «Nyansatte Bergen barnevern»
- 144.FF, «221118 FF kollektiv leie 2018-2022»
- 145.FF, «Siste dokumentasjon om kollektivene»
- 146.FF, «Leiekontrakt» [kollektiv]

Dokumentasjon fra Arbeidstilsynet

- 147.Melding om tilsyn – FORANDRINGSFABRIKKEN STIFTELSE - org.nr. 911705214, datert 28.05.2021
- 148.Oppfølging av tilsyn – FORANDRINGSFABRIKKEN STIFTELSE org.nr. 911705214, datert 05.07.2021
- 149.Tilsynsrapport for FORANDRINGSFABRIKKEN STIFTELSE org.nr. 911705214, datert 20.12.2021,
- 150.Oppfølging av tilsyn – FORANDRINGSFABRIKKEN STIFTELSE org.nr. 911705214, datert 02.02.2022
- 151.Oppfølging av tilsyn – FORANDRINGSFABRIKKEN STIFTELSE org.nr. 911705214, datert 07.07.2022
- 152.Oppfølging av tilsyn – FORANDRINGSFABRIKKEN STIFTELSE org.nr. 911705214, datert 08.08.2022
- 153.Oppfølging av tilsyn – FORANDRINGSFABRIKKEN STIFTELSE org.nr. 911705214, datert 04.11.2022

Dokumentasjon fra Bufdir:

- 154.Bufdir, «Høringssvar FF – retningslinje barn som begår lovbrudd»
- 155.Bufdir, «Innspill til ny rapport fra koordineringsgruppa covid 19 »
- 156.Bufdir, «Innspill inn i videreutviklingen av Snakke sammen »
- 157.Bufdir, «Innspillsmøte SNAKKE 21.06.19»
- 158.Bufdir, «Invitasjon til dialogmøte 150121 – Erfaringene og utfordringene brukerne i organisasjonen opplever under c-19 pandemien »
- 159.Bufdir, « Rapport fokusgrupper endelig»
- 160.Bufdir, «Referat – møte med brukerorganisasjoner under c-19 15.1.21 »
- 161.Bufdir, «Referat fra dialogmøte 17.12 »
- 162.Bufdir, «Oppnevningbrev Brukerrådet»
- 163.Bufdir, «Vedtatt mandat for Brukerrådet mars 2018»
- 164.Bufdir, «Brukerrådet mandat»
- 165.Bufdir, «Vedtatt forretningsorden (tidl. Spilleregler)» [Brukerrådet]
- 166.Bufdir, «Referater fra Brukerrådet 2017 »
- 167.Bufdir, «Referater fra Brukerrådet 2018 »
- 168.Bufdir, «Referater fra Brukerrådet 2019»
- 169.Bufdir, «Referater fra Brukerrådet 2020 »
- 170.Bufdir, «Referater fra Brukerrådet 2021 »
- 171.Bufdir, «Referater fra Brukerrådet 2022 »
- 172.Bufdir, «Innspill FF Brukerrådet « Evaluering av talsperson- og tillitspersonsordningen »
- 173.Bufdir, «Innspill fra Brukerrådet til TB 2021»
- 174.Bufdir, «Innspill til revisjon av veileder sept20»
- 175.Bufdir, «Innspill FF Brukerrådet «MAI-2020 Forandringsfabrikken»
- 176.Bufdir, «Innspill FF Brukerrådet «MARS2020_Forandringsfabrikken_fastsettelse av samvær»
- 177.Bufdir, «Innspill FF Brukerrådet «MARS2020_Forandringsfabrikken_tvang og fosterhjem »
- 178.Bufdir, «Høringssvar Forandringsfabrikken»
- 179.Bufdir, «Endelig dokument Innspill og råd fra barn som har hatt samvær»

180. Bufdir, «Forklarende dokument til KPMG aug 2022»
181. Bufdir, «Regelverk drift organisasjoner barnevernet 2019»
182. Bufdir, «Regelverk drift organisasjoner barnevernet 2020»
183. Bufdir, «Regelverk drift organisasjoner barnevernet 2021»
184. Bufdir, «Regelverk for drifts- og prosjekttilskuddsordning mot vold og overgrep 2018»
185. Bufdir, «Regelverk for nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom i 2019»
186. Bufdir, «Regelverk for tilskudd til inkludering av barn i lavinntektsfamilier 2018»
187. Bufdir, «Regelverk for tilskudd til organisasjoner i barnevernet 2018»
188. Bufdir, «Regelverk tilskudd inkludering barn og unge 2021»
189. Bufdir, «Regelverk tilskudd prosjekt og drift vold 2019»
190. Bufdir, «Regelverk tilskudd prosjekt og drift vold 2020»
191. Bufdir, «Regelverk tilskudd prosjekt og drift vold 2021»
192. Bufdir, «Regelverk tilskudd prosjekter barnevernet 2019»
193. Bufdir, «Regelverk tilskudd prosjekter barnevernet 2020»
194. Bufdir, «Regelverk tilskudd prosjekter barnevernet 2021»
195. Bufdir, «Regelverk tilskudd til å inkludere barn og unge 2020»
196. Bufdir, «Barnefattigdom prosjekt søknad 50204» [FF søknad om tilskudd]
197. Bufdir, «Barnefattigdom prosjekt søknad 50204 » [FF søknad om tilskudd]
198. Bufdir, « Barnevern drift søknad ID 50320 » [FF søknad om tilskudd]
199. Bufdir, « Barnevern drift søknad ID 200088 » [FF søknad om tilskudd]
200. Bufdir, « Barnevern prosjekt søknad ID 50129 » [FF søknad om tilskudd]
201. Bufdir, « Barnevern prosjekt ID 128282 » [FF søknad om tilskudd]
202. Bufdir, « Barnevern prosjekt søknad 200176 » [FF søknad om tilskudd]
203. Bufdir, « Barnevern prosjekt søknad ID 335667 » [FF søknad om tilskudd]
204. Bufdir, « Barnevern prosjekt søknad ID 337455 » [FF søknad om tilskudd]
205. Bufdir, « Inkludering prosjekt søknad ID 112804» [FF søknad om tilskudd]
206. Bufdir, « Inkludering prosjekt søknad ID 188273 » [FF søknad om tilskudd]
207. Bufdir, « Inkludering prosjekt søknad ID 259296» [FF søknad om tilskudd]
208. Bufdir, « Vold prosjekt søknad ID 53616» [FF søknad om tilskudd]
209. Bufdir, « Vold prosjekt søknad ID 58872» [FF søknad om tilskudd]
210. Bufdir, « Vold prosjekt søknad ID 114487» [FF søknad om tilskudd]
211. Bufdir, « Vold prosjekt søknad ID 114535» [FF søknad om tilskudd]
212. Bufdir, « Vold prosjekt søknad ID 198535» [FF søknad om tilskudd]
213. Bufdir, « Vold prosjekt søknad ID 185841 » [FF søknad om tilskudd]
214. Bufdir, « Vold prosjekt søknad ID 256994» [FF søknad om tilskudd]
215. Bufdir, « Vold prosjekt søknad ID 257025 » [FF søknad om tilskudd]
216. Bufdir, « Vold prosjekt søknad ID 339409» [FF søknad om tilskudd]
217. Bufdir, epost datert 23.11.2022 med informasjon med oversikt øremerkede tilskudd og prosjektbaserte tilskudd
218. Bufdir, «Invitasjon til møte i Bufdir» - 08.06.2022
219. Bufdir, «Notater fra møtet med Forandringsfabrikken juni22 »
220. Bufdir, Skriftlig varsel fra en forelderNB: KPMG har mottatt en sladdet versjon uten personopplysninger]. Etter en rekke medieoppslag i Psykologisk.no mottar Bufdir i juni 2022 et skriftlig varsel fra en forelder knyttet til FF.

Artikler i media (utvalg av mest relevante):

221. Artikkel i Psykologisk.no «Utbrente ansatte. Panikkanfall på jobb. Trusler fra ledelsen»: Historier fra innsiden av Forandringsfabrikken». <https://psykologisk.no/2022/05/utbrente-ansatte-panikkanfall-pa-jobb-trusler-fra-ledelsen-historier-fra-innsiden-av-forandringsfabrikken/>, datert 23.05.2022
222. Artikkel i Utdanningsnytt.no «Tidligere ansatte kommer med hard kritikk av Forandringsfabrikken – Du trår inn på et kontor hvor alle godtar galskapen, sier en tidligere ansatt i Forandringsfabrikken» <https://www.utdanningsnytt.no/forandringsfabrikken/tidligere-ansatte-kommer-med-hard-kritikk-av-forandringsfabrikken/323454>, datert 25.05.2022
223. Artikkel i Psykologisk.no «– Ingen bidrar mer til at barnas stemme blir hørt enn Forandrings-fabrikken» skrevet av Marit Skivenes, Helga Arianson & Arild Bjørndal. <https://psykologisk.no/2022/05/ingen-bidrar-mer-til-at-barnas-stemme-blir-hort-enn-forandringsfabrikken/>, datert 27.05.2022
224. Artikkel i Psykologisk.no. «Forandringsfabrikken: – Vi ble skjelt ut om vi sa noe feil på scenen». <https://psykologisk.no/2022/05/forandringsfabrikken-vi-ble-skjelt-ut-om-vi-sa-noe-feil-pa-scenen/>, datert 27.05.2022
225. Artikkel i Psykologi.no: «Innlegg fra styret i Forandrings-fabrikken: – Å forandre Norge krever mot og evne til forandring» <https://psykologisk.no/2022/05/innlegg-fra-styret-i-forandringsfabrikken-a-forandre-norge-krever-mot-og-evne-til-forandring/>, datert 30.05.2022

226. Artikkel i Psykologi.no «Marit Sanner svarer: – Forandrings-fabrikken lover grunnleggende endringer i arbeidet». <https://psykologisk.no/2022/05/marit-sanner-svarer-forandringsfabrikken-lover-grunnleggende-endringer-i-arbeidet/>, datert 30.05.2022
227. Artikkel i Psykologisk.no, <https://psykologisk.no/2022/05/tidligere-ansatt-i-forandringsfabrikken-jeg-er-sa-skamfull-over-a-ha-vaert-med-pa-dette/>, datert 31.05.2022
228. Artikkel i Psykologisk.no. «Forandringsfabrikkens «hotell-kollektiv»: Ungdom fikk tre uker på seg til å finne nytt sted å bo Fra overveldende kjærlighet til total utfrysning. Enkelte ungdommer ble tatt inn i varmen som lederens fosterbarn, andre ble kastet ut av Forandringsfabrikkens leilighet. Varslere ble kalt «farlige» av ledelsen» <https://psykologisk.no/2022/05/forandringsfabrikkens-hotellkollektiv-ungdom-fikk-tre-uker-pa-seg-til-a-finne-nytt-sted-a-bo/>, datert 31.05.2022
229. Artikkel i Klassekampen, «Uviss framtid for Forandringsfabrikken. Midler fryst i påvente av offentlig granskning, På innsida av fabrikk- Varsel tidligere proffer -- » <https://klassekampen.no/utgave/2022-06-17/pa-innsida-av-fabrikken>, datert 17.06.2022
230. Artikkel i Psykologisk.no : «Forandringsfabrikken: – Litt som å begynne på nytt igjen. I en rekke artikler denne våren satte Psykologisk.no fokus på de interne forholdene i den ideelle stiftelsen Forandringsfabrikken. Nå snakker ny styreleder Arild Bjørndal ut om veien videre.» <https://psykologisk.no/2022/09/forandringsfabrikken-litt-som-a-begynne-pa-nytt-igjen/>, datert 01.09.2022
231. Artikkel i Khrono.no: «Vil lære av kritikken. Barnevernspedagogutdanningene bør gjenoppta samarbeidet med Forandringsfabrikken, mener professor Arild Bjørndal og professor Sølvi Lillejord. De ønsker dialog og videreutvikling av tilbudet. Flere utdanninger bør utnytte barnas innsikter» <https://khrono.no/vil-laere-av-kritikken/716357>, datert 14.09.2022

Dokumentasjon KPMG har mottatt og gjennomgått tidligere ansatte og proffer i FF

232. Diverse dokumenter (hovedsakelig SMS-er og eposter) fra tidligere proffer og ansatte

Innledning

Tidslinjen inneholder viktige milepæler med hensyn til FFs organisering og aktiviteter. I Bufdirs utlysning av oppdraget refereres det eksplisitt til en «*rekke oppslag i psykologisk.no og riksdekkende media*», samt «*en kritisk rapport fra Arbeidstilsynet i 2021*». Følgelig er disse og svar fra FF i media med på tidslinjen. Dokumentasjon knyttet til styrets håndtering av interne bekymringer og kritikken som kom i media er sentralt. Sentrale punkter fra styremøter i FF er tatt med på tidslinjen.

Tidslinje

Dato	Beskrivelse
2004	Stiftelsen Forandringsfabrikken ble startet av sosialantropolog MS og journalist ED.
2004-2007	I notat til KPMG i oktober 2022 oppsummerer FF gjennomførte aktiviteter
2008-2012	I notat til KPMG i oktober 2022 oppsummerer FF gjennomførte aktiviteter
24.01.2013 06.04.2013	FF ble formelt opprettet som stiftelse med MS som Daglig Leder Stiftelsesdato: 24.01.2013 Registreringsdato: 06.04.2013
2013	Bufdir overtok begge BV-ordningene fra BFD i 2013. I 2013 innvilget Bufdir et treårig prosjekttilskudd til FFs arbeid med Mitt Liv. I tillegg fikk FF innvilget ettårig driftstilskudd. FF har fått støtte fra Bufdirs tilskuddsordninger siden 2013, til drift, utviklings- og samhandlingsprosjekter, fattigdomsmidler og til prosjekter på tema vold og overgrep.
2015	2015 var første gang FF ble øremerket midler. Ikke nevnt i Prop. 1 S 2014 – 2015, men økt i komitébehandlingen I tildelingsbrevet til Bufdir ble tildelingen for dette året økt. FF ble først øremerket i prop 1 i 2015 - 2016: « <i>Forandringsfabrikken skal få tilskot gjennom ordningane. Tilskot må vurderast på bakgrunn av søknad.</i> »
2015	OCH tar over som styreleder i FF
23.04.2015	Vedtekter for stiftelsen FF - datert 23.03.2015
2017	Forandringsfabrikken Kunnskapscenter
08.12.2017	Bufdir oppretter Brukerråd – møte om Brukerrådet. FF deltar i Brukerrådet
Mars 2018	Bufdirs Brukerråd der FF deltar har 8 møter i løpet av 2018. Det opprettes en «Forretningsorden for Brukerrådet». FF deltar i Brukerrådet
2019	Bufdirs Brukerråd der FF deltar har 8 møter i løpet av 2019. FF deltar i Brukerrådet
August 2019	August 2019: Barneverns Proffenes høringsinnspill til barnevernloven https://forandringsfabrikken.no/august-2019-barnevernsproffenes-horingsinnspill-til-barnevernloven/
23.07.2019	Styreleder i FF mottar påstand fra NN om en rekke kritikkverdige forhold i SMS den 23.07.2019 Ref.: Artikkel i Psykologisk.no. 31.05.2022 (KPMG har mottatt kopi av SMS) https://psykologisk.no/2022/05/forandringsfabrikkens-hotellkollektiv-ungdom-fikk-tre-uker-pa-seg-til-a-finne-nytt-sted-a-bo/
24.07.2019 30.07.2019	Huseier som FF har kontrakt med for «Kollektiv» der «NN» referert til i artikkel ovenfor bor sender epost til ansatt i FF den 24.07.2019 og ny epost 30.07.2019 (KPMG har mottatt kopi av eposter)
Høsten 2019	FF engasjerer PWC til å bistå i arbeid med strategi.
2020	Bufdirs Brukerråd har 8 møter i løpet av 2020. FF deltar i Brukerrådet
Mars 2020	FF gir følgende beskrivelse i notat til KPMG fra oktober 2022 (utdrag): « <i>2020: Pandemi og et enda tydeligere retningsvalg: Pandemien slo brått inn i Norge, og FF ble sterkt rammet av dette. For en stiftelse som jobber tett, på kryss og tvers i landet, og som er bygd på fysiske møtepunkt både mellom voksne og unge, ble det uro i organisasjonen. Vi foretok også noen retningsvalg: Vi ville være et tydeligere kunnskapscenter, og vi ville arbeide for sterkere politisk gjennomslag. Vi vektla kompetanse og forpliktelser som skulle sikre at ansatte virkelig var åpne for kunnskapen fra barn (og ikke så opptatt av sin egen fagbakgrunn), og vi betonet behovet for fleksibilitet, systematikk, dokumentasjon og effektivitet. Strategien FF hadde utviklet i samarbeid med PWC skulle sikre sterkere resultatstyring for årene fremover. Det skulle bl.a. gjenspeiles i rapporteringen til styret. Det var uenighet i organisasjonen om retningsvalgene.</i> »
09.11.2020	Vedtekter Forandringsfabrikken datert 09.11.2020
2021	Forandringsjuristene og fri rettshjelp Ref. FF dokument «Forandringsjuristene og fri rettshjelp» (sitat) « <i>I 2021 startet jurister i Forandringsfabrikken offisielt opp prosjektet som kalles "Forandringsjuristene". Forandringsjuristene tilbyr nåværende og tidligere proffer i Forandringsfabrikken gratis rettshjelp gjennom jurister ansatt i Forandringsfabrikken.</i> »
04.02.2021	Styremøte FF
24.03.2021	Styremøte FF
06.05.2021	Styremøte FF
28.05.2021	Arbeidstilsynet varsler FF om tilsyn. Sitat melding om tilsyn: « <i>Hensikten er å føre tilsyn med utvalgte organisatoriske arbeidsbetingelser og virksomhetens arbeidsmiljøarbeid. Under tilsynet ønsker vi informasjon om hvordan virksomheten er organisert, hva virksomheten ser som de største arbeidsmiljøutfordringene og eksempler på hvordan de jobber med disse.</i> » Videre står det bla.: <i>I tillegg vil sentrale tema i tilsynet være: arbeidsavtaler og registrering av arbeidstid,</i>

	verneombudsordning/samarbeid om arbeidsmiljøet, arbeidsmiljøopplæring for leder, verneombud og eventuelt andre, opplæring av ansatte, kartlegging av arbeidsmiljøet, risikovurdering og handlingsplan og avviksrutine»
16.06.2021	Arbeidstilsynet gjennomfører tilsyn av FF. Ref.: Tilsynsrapport for FORANDRINGSFABRIKKEN STIFTELSE org.nr. 911705214, datert 20.12.2021, REFERANSE 2021/36997.
2021	FF gir følgende beskrivelse i notat til KPMG fra oktober 2022 (utdrag): «2021: Pandemien fortsatte, og vi ble mer opptatt av resultatstyring. Mot slutten av 2020 (da vi trodde at pandemien var over) ansatte FF en større regiongruppe og en større politikkgruppe. Pandemien fortsatte imidlertid etter nyttår, og vi hadde en stor ansattgruppe som ikke kom skikkelig i arbeid. Det ledet til uro og gjorde arbeidet i regionene vanskelig. (Deres viktigste oppgaver var å samle grupper med ungdommer, i aktivitet og proffsamlinger). Politikk-gruppa fikk også en vanskelig start (lite kontakt med politikere og nasjonale myndigheter). Strategien for 2021 hadde tydeligere resultatmål og nå også måltall. Dette var det fortsatt uenighet om i organisasjonen. Våren 2021 med fortsatt pandemi jobbet FF hardt for å holde organisasjonen oppe. Barn og unge i utsatte, delvis svært utsatte, livssituasjoner var del av FF sine proffgrupper. FF prioriterte derfor høyt at de måtte ivaretas, og at voksne i FF måtte strekke seg på vegne av barna og ungdommene. Dette var det også uenighet om. Dette halvåret sa en større gruppe ansatte opp stillingene sine, og mange sykemeldte seg på samme tid som de sa opp. Dette skjedde kort tid etter at Arbeidstilsynet hadde vært på tilsynsbesøk i FF.»
16.6.2021	Styremøte FF
2021	FF utgir rapporten «Ikke slem - det handler om noe». Sitat FF hjemmeside: «I rapporten «Ikke slem – det handler om noe» gir 103 barn og unge, i alderen 13-20 år, råd om hvordan bekymringssamtale, avhør og straff kan gjøres på en trygg og nyttig måte for barn»
2021	FF utgir rapporten «Snakke trygt i skolen». Sitat FF hjemmeside: «I rapporten «Snakke trygt i skolen» deler 1962 elever i alderen 8-16 år råd til hva som skal til for at de skal få sagt det viktigste for dem, og råd om hva elever ønsker å være med å bestemme og på hvilke måter de ønsker å være med å bestemme.»
23.08.2021	Styremøte FF
18.10.2021	Styremøte FF
20.12.2021	Arbeidstilsynets rapport fra tilsynet (Ref.: Tilsynsrapport for FORANDRINGSFABRIKKEN STIFTELSE org.nr. 911705214, datert 20.12.2021, REFERANSE 2021/36997). Arbeidstilsynet fant flere vesentlige mangler, bl.a. mangler knyttet til arbeidsavtaler og registrering av arbeidstid, verneombudsordning/samarbeid og kartlegging av arbeidsmiljøet. FF fikk 5 pålegg med frist 18.02.2022. Arbeidstilsynet skriver bl.a. i sin rapport at (sitat): «Sett i lys av liten kjennskap til regelverket, slik det fremkom i tilsynet, samt høye psykososiale krav og krevende organisatoriske forhold, mener Arbeidstilsynet at det er nødvendig at virksomheten får ekstern bistand i gjennomføring av påleggene, for eksempel fra en godkjent bedriftshelsetjeneste, arbeidslivssenter eller lignende.»
19.01.2022	Styremøte FF
19.04.2022	Styremøte FF
2022	FF utgir rapporten «Må hjelpe for oss». Sitat FF hjemmeside: «I rapporten «MÅ HJELPE FOR OSS» gir 101 barn, i alderen 8-18 år, råd til hvordan familieveiledning må gjøres slik at det blir trygt og nyttig for dem.»
2022	FF utgir rapporten «Trygt for oss». Sitat FF hjemmeside «I rapporten «TRYGT FOR OSS» gir 722 barn, i alderen 2-5 år, råd til hvordan barnehagen må være slik at den kjennes trygg for dem»
Februar 2022	Sitat FF eksterne hjemmeside september 2022: «Anonym medarbeiderundersøkelse ble gjennomført i februar 2022, med eksternt samarbeidspartner. Den viste at 90% av de ansatte er fornøyd med arbeidsmiljøet og opplever å ha en meningsfull arbeidshverdag. Ny undersøkelse gjennomføres i september 2022»
19.05.2022	Artikkel i Psykologisk.no «Professor kritisk til Forandrings-fabrikkens metoder: – Det er slem og gjør vondt, svarer organisasjonen» skrevet av Andrea Sørøy https://psykologisk.no/2022/05/professor-kritisk-til-forandringsfabrikkens-metoder-det-er-slem-og-gjor-vondt-svarer-organisasjonen/
23.05.2022	Artikkel i Psykologisk.no «Utbrente ansatte. Panikkanfall på jobb. Trusler fra ledelsen»: Historier fra innsiden av Forandringsfabrikken» https://psykologisk.no/2022/05/utbrente-ansatte-panikkanfall-pa-jobb-trusler-fra-ledelsen-historier-fra-innsiden-av-forandringsfabrikken/
25.05.2022	Artikkel i Utdanningsnytt.no «Tidligere ansatte kommer med hard kritikk av Forandringsfabrikken – Du trår inn på et kontor hvor alle godtar galskapen, sier en tidligere ansatt i Forandringsfabrikken» https://www.utdanningsnytt.no/forandringsfabrikken/tidligere-ansatte-kommer-med-hard-kritikk-av-forandringsfabrikken/323454
27.05.2022	Artikkel i Psykologisk.no «– Ingen bidrar mer til at barnas stemme blir hørt enn Forandrings-fabrikken» skrevet av Marit Skivenes, Helga Arianson & Arild Bjørndal. https://psykologisk.no/2022/05/ingen-bidrar-mer-til-at-barnas-stemme-blir-hort-enn-forandringsfabrikken/
27.05.2022	Artikkel i Psykologisk.no. «Forandringsfabrikken: – Vi ble skjelt ut om vi sa noe feil på scenen». https://psykologisk.no/2022/05/forandringsfabrikken-vi-ble-skjelt-ut-om-vi-sa-noe-feil-pa-scenen/

27.05.2022	Artikkel i Psykologi.no: «Jeg blir flau på vegne av den jobben jeg, og flere med meg, har gjort https://psykologisk.no/2022/05/jeg-blir-flau-av-pa-vegne-av-den-jobben-jeg-og-flere-med-meg-har-gjort/ »
30.05.2022	Artikkel i Psykologi.no: «Innlegg fra styret i Forandrings-fabrikken: – Å forandre Norge krever mot og evne til forandring» https://psykologisk.no/2022/05/innlegg-fra-styret-i-forandringsfabrikken-a-forandre-norge-krever-mot-og-evne-til-forandring/
30.05.2022	Artikkel i Psykologi.no «MS svarer: – Forandrings-fabrikken lover grunnleggende endringer i arbeidet». https://psykologisk.no/2022/05/marit-sanner-svarer-forandringsfabrikken-lover-grunnleggende-endringer-i-arbeidet/
30.05.2022	FF dokument med HSM Kartlegging og risikovurdering med tittel «KARTLEGGING OG RISIKOVURDERING» datert 30.05.2022 er sendt Arbeidstilsynet.
31.05.2022	Artikkel i Psykologisk.no https://psykologisk.no/2022/05/tidligere-ansatt-i-forandringsfabrikken-jeg-er-sa-skamfull-over-a-ha-vaert-med-pa-dette/
31.05.2022	Artikkel i Psykologisk.no. 31.05.2022: ««Forandringsfabrikkens «hotell-kollektiv»: Ungdom fikk tre uker på seg til å finne nytt sted å bo Fra overveldende kjærlighet til total utfrysning. Enkelte ungdommer ble tatt inn i varmen som lederens fosterbarn, andre ble kastet ut av Forandringsfabrikkens leilighet. Varslere ble kalt «farlige» av ledelsen» https://psykologisk.no/2022/05/forandringsfabrikkens-hotellkollektiv-ungdom-fikk-tre-uker-pa-seg-til-a-finne-nytt-sted-a-bo/
Juni 2022	. Etter en rekke medieoppslag i Psykologisk.no mottar Bufdir i juni 2022 et skriftlig varsel fra en forelder knyttet til FF.
07.06.2022	Notat fra FF til Arbeidstilsynet signert MS Fabrikkeleder og Verneombud i FF
08.06.2022	Møte mellom ledelsen i Bufdir og ledelsen i FF
12.06.2022	Styremøte i FF
Juni 2022	Sitat FF eksterne hjemmeside «Vår interne dagnadsordning avsluttet 1.juni, Ordningen var tidligere satt opp av styret, proffer og ansatte og ble avvirket til tross for mange positive tilbakemeldinger om at den bidro til motivasjon og fellesskap. Den bidro imidlertid til litt uklare grenser mellom arbeid og fritid» Videre står det: « Verneombud er valgt og har gjennomgått nødvendig opplæring. Rutiner for opplæring av nyansatte, og medarbeidersamtaler med nærmeste leder, er strammet opp. Avslutningssamtaler gjennomføres systematisk, for å få innspill til forbedring og utvikling»
Juni 2022	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratet bestemte i juni 2022 å fryse den offentlige støtten til FF og iverksette en undersøkelse av deler av FF sitt arbeid.
03.07.2022	Styremøte i FF
04.07.2022	Styremøte i FF
07.07.2022	Arbeidstilsynet rapport «Oppfølging av tilsyn», datert 07.07.2022, Ref.: 2021/36997. Her står det blant annet (sitater): Arbeidstilsynet anser at den vurdering som er gjort ikke i tilstrekkelig grad dokumenterer at stillingene er lovlig unntatt arbeidstidsbestemmelsene med hjemmel i arbeidsmiljøloven § 10-12 (2). «Flere av oppgavene som er ramset opp kan tyde på at ansatte er styrt av sine omgivelser. Behovet for å gi «kraft, trøst og mot til proffer» vil være styrt av andre enn arbeidstaker. Dette styres av hvilke behov som oppstår, og til hvilke tidspunkt behovene oppstår.
12.07.2022	Styremøte FF
16.07.2022	Styret i FF engasjerer i juni PwC til å gjennomføre en forundersøkelse av påstandene i media om kritikkverdige forhold i FF.
21.07.2020	Møte i valgkomiteen i FF - valg av nytt styre til Forandringsfabrikken
01.08.2022	Styremøte i FF , «Planlegging av overføringsmøte til nye styremedlemmer»
02.08.2022	Styremøte i FF
05.08.2022	Styremøte i FF
08.08.2022	Nytt styre i FF trer i kraft
08.08.22	Arbeidstilsynet rapport «Oppfølging av tilsyn». Her står det blant annet (sitater): «Vedtak om pålegg- I brev med varsel om pålegg av 07.07.2022 fikk dere frist til 29.07.2022 for å komme med kommentarer. Vi har ikke mottatt kommentarer fra dere. Arbeidstilsynet legger derfor til grunn at virksomheten ikke har innsigelser til de beskrivelser vi har gitt, eller til de pålegg som ble varslet. Arbeidstilsynet vedtar påleggene.»
11.08.22	Styremøte FF
16.08.2022	Styremøte FF
18.08.2022	Styremøte FF
24.08.2022	Styremøte FF
01.09.2022	Artikkel i Psykologisk.no : «Forandringsfabrikken: – Litt som å begynne på nytt igjen

	<i>I en rekke artikler denne våren satte Psykologisk.no fokus på de interne forholdene i den ideelle stiftelsen Forandringsfabrikken. Nå snakker ny styreleder Arild Bjørndal ut om veien videre.» https://psykologisk.no/2022/09/forandringsfabrikken-litt-som-a-begynne-pa-nytt-igjen/</i>
September 2022	<i>FF publiserer resultat av ekstern undersøkelse av hvordan proffer har det i FF nå på sin hjemmeside (september 2022). Her står det at (sitat) «Styret i Forandringsfabrikken (FF) engasjerte Arbeidsmiljøsenderet til gjennomføring. Arbeidsmiljøsenderet gjennomførte undersøkelsen for å sikre anonymitet, og sendte ferdig rapport av svarene til FF. Alle aktive proffer og tidligere proffer, som har slutta høsten 2020 eller senere, ble invitert med i undersøkelsen 223 mottok lenke med spørreundersøkelse Svarprosent var på 83%» Videre står det «Resultatene viser at proffene er fornøyde og har det trygt. Samtidig viser den læringspunkter og gir inspirasjon til å gjøre noen ting enda bedre.»</i>
14.09.2022	<i>Artikkel: «Vil lære av kritikken. Barnevernspedagogutdanningene bør gjenoppta samarbeidet med Forandringsfabrikken, mener professor Arild Bjørndal og professor Sølvi Lillejord. De ønsker dialog og videreutvikling av tilbudet. Flere utdanninger bør utnytte barnas innsikter» https://khrono.no/vil-laere-av-kritikken/716357</i>
04.11.2022	<i>Arbeidstilsynet - Oppfølging av tilsyn - FORANDRINGSFABRIKKEN STIFTELSE org.nr. 911705214 Arbeidstilsynet lukker pålegget. (sitat) Ved lukking av pålegget legger vi vekt på at virksomheten har sendt inn etterspurt dokumentasjon. Videre at de opplyser om at den ansatte selv bestemmer når og hvordan arbeidsoppgavene skal gjennomføres. Vi vektlegger også at virksomheten har redusert antallet ansatte i denne kategorien, til to ansatte i dag. Arbeidstilsynet knytter noe tvil til i hvilken grad de to stillingene virksomheten definerer som særlig uavhengige er lovlig unntatt arbeidsmiljøbestemmelsene med hjemmel i arbeidsmiljøloven §10-12 (2). Vi minner om veiledningen som er gitt i brev av 08.08.2022 knyttet til forståelsen av den snevre unntaksbestemmelsen og om grad av selvstendighet og uavhengighet som § 10-12 andre ledd krever for stillinger innen denne stillingskategori, og følger ikke opp dette på det nåværende tidspunkt.» «Det er i mottatte timelister for august og september ikke jobbet utover 48 timer pr. uke eller 10 timer pr. dag.»</i>

I dette vedlegget legger vi ved oppsummeringen av vår gjennomgang og vår vurdering av de fem rapportene vi har lest. Rapportene, og bakgrunnsmateriale til rapportene, er satt opp på en litt ulike måte, noe som gjør at fremstillingene av rapportene ikke alltid følger de samme overskriftene. I noen rapporter har vi sjekket samtlige sitater, der dette var håndterbart, mens i andre rapporter har vi gjennomført stikkprøver.

Case-gjennomgang 1 – Forstå det viktigste (2020)

Bakgrunn for rapporten og hovedspørsmålene

Denne undersøkelsen ble gjennomført i 2018-2019 og rapporten ble utgitt i 2020.

Bakgrunnen for denne undersøkelsen ifølge Forandringsfabrikken var at det tidligere ikke hadde blitt gjennomført noen undersøkelse med barn i barnevernet som var i barneskolealder. Å få inn svar fra disse var hovedmålet med undersøkelsen.

Hovedspørsmålene i undersøkelsen var:

- Hva har vært bra for deg i barnevernet?
- Hva burde vært gjort annerledes?
- Har du fortalt barnevernet det viktigste som du ville fortelle?
- Hvilke råd har du for at barnevernet skal hjelpe barn best mulig?

Kjennetegn ved deltagerne og rekruttering

I rapportens del «Om undersøkelsen» står kjennetegn ved deltagerne beskrevet. Det fremgår at det var:

- 110 barn,
- Aldersgruppe var 6-12 år, gjennomsnittsalder 9,5 år
- omtrent like mange gutter som jenter,
- deltagere var fra 11 steder i Norge
- 80 av barna var i familier med hjelpetiltak og 30 var under barnevernets omsorg.

Det fremgår at rekrutteringen til undersøkelsen ble gjennomført i samarbeid med både større og mindre barneverntjenester rundt i landet. Disse tjenestene takkes innledningsvis for samarbeidet.

Datainnsamling og oppfølging i etterkant

Datainnsamlingen foregikk gjennom 25 samlinger. Det fremgår av referater vi har mottatt at disse stedene var ulike steder på Østlandet («ØST») og Rogaland («ROG»), Troms. På samlinger var det tilretteleggere som hadde «sterkt fokus på å sikre at det enkelte barns historie knyttet til familie og nettverk, ikke fikk fokus på samlingene. Fokus var hele tiden på barnas møte med barnevernstjenesten. I etterkant var tilretteleggerne tilgjengelige for deltakere, familier og foresatte - for å kunne støtte og svare på spørsmål som kunne ha kommet opp etter å ha deltatt».

Samtykke og personvern

I rapporten står det at barna som har deltatt i undersøkelsen fikk informasjon om at deltagelse var frivillig og at de når som helst kunne trekke seg. Det fikk beskjed om at det de sa ble skrevet ned på en anonymisert måte og at det som går igjen som hovedpunkter ble oppsummert som tekst eller punkter. Barn er anonymisert i rapporten og i bakgrunnsmateriale.

Av bakgrunnsmateriale vi har mottatt fremkommer det at det ble innhentet muntlig samtykke fra barna og skriftlig samtykke fra omsorgspersoner. Disse samtykkene ble sendt på SMS. Det ble i ettertid ikke tatt skjermbilde av dette, og det fremgår videre at de kan ikke spores opp i dag da det ble innhentet av en ansatt som ikke lenger jobber i Forandringsfabrikken (og de er slettet). Forandringsfabrikken kan derfor ikke lenger dokumentere at de fikk disse samtykkene. Det er ikke lagret personopplysninger til disse omsorgspersonene, og det er derfor ikke mulig å hente inn samtykker på nytt. Forandringsfabrikken skriver at de i ettertid har forstått at det er grunnlag for å oppbevare samtykkene, så lenge de behandler de personopplysningene det dreier seg om. De har derfor endret praksis på dette i ettertid.

Det fremgår nærmere at «omsorgspersonen ga et frivillig, informert og klart samtykke til at de spesifikke bildene som ble brukt i rapporten. De kan også enkelt trekke tilbake samtykke dersom de ønsker det. Ingen barn eller omsorgspersoner fra denne rapporten har per nå trukket samtykke til bruk av bildene. I Forandringsfabrikken fjerner vi ikke bilder av barn i rapporter m.m barnet selv, eller omsorgspersoner når barnet er under 16, trekker samtykke til bruk av bildet. Dette er fordi de tidligere har gitt samtykke og ønske om å være i rapporten, og de ønsker ikke å fjerne dette mot deres vilje. I tillegg er denne rapporten kun tilgjengelig i trykt papirversjon og ikke på nett. Det er derfor ikke mulig å søke opp bildene på noen måte, slik at det faller utenfor ordlyden i personvernforordningen art. 2 om at den gjelder for «helt eller delvis automatisert behandling av personopplysninger og på ikke-automatisert behandling av personopplysninger som inngår i eller skal inngå i et register».

Beskrivelse av metodikk

Metodebeskrivelsen er på 1 side og beskriver momentene ovenfor: Spørsmål, kjennetegn ved deltagerne.

Hvordan dataene er analysert og hvem som har skrevet hva fremgår delvis av bakgrunns materialet oversendt KPMG. Det oppgis at delen «hva barnevernsarbeidere må være flinkere til» er forklarende dokumentasjon skrevet av fabrikkarbeidere i samarbeid med proffer. Denne setter funnene i kontekst og rammer dem inn.

Hovedfunn

Hovedfunnet i undersøkelsen er at 3 av 4 barn ikke forteller det viktigste til barneverntjenesten. Rapporten resulterer i 18 råd bra barn om hva som er viktig for barnevernsarbeidere å gjøre for å gjennomføre trygge samtaler med barn.

Referater

KPMG har mottatt bakgrunns materiale som består av blant annet referater:

- I 12 av 26 av referatene fremgår spørsmålene. Det fremgår da også når man spør om råd, og når man spør om det er trygt å snakke med barnevernet osv.
- I 14 av referatene står spørsmål ikke oppgitt.

Vi har også mottatt FFs telleskjema som gjør at vi kan se deres vurderinger av sitatene.

Stikkprøver av analysene

I denne rapporten har hvert navn et tall som er knyttet både til hovedfunnet, årsakene til hovedfunnet og de 18 rådene, noe som gjør det mulig å finne dette igjen i referatene. Vi har gjort stikkprøver og etterprøvd hovedfunnet, ett av rådene og erfaringene det bygge på, og sitatene knyttet til en av de oppsummerte erfaringene.

Finnes hovedfunn igjen i datagrunnlaget?

3/4 forteller ikke det viktigste. Dette funnet er beregnet på bakgrunn av hvor mange som har svart at det er trygt å fortelle det viktigste, noe som fremkommer av telleskjema.

KPMG har gjennomgått referatene opp mot telleskjemaet og vurdert utsagnene til dem som sier det ikke er trygt å fortelle det viktigste – 81 barn totalt. Hvert barn har sitt eget nummer i referatet og i telleskjemaet.

I de 14 referatene hvor spørsmål ikke er oppgitt fremkommer det likevel stort sett når barn uttaler seg om akkurat dette spørsmålet («det er ikke trygt å snakke med barnevernet» går f.eks. tydelig igjen).

- Av svarene kommer det i 72 av 81 tilfeller klart frem at respondentene som sier det ikke er trygt å snakke med barneverntjenesten, enten direkte sier dette («Nei, det er ikke trygt») eller indirekte («Det er litt skummelt»).
- Noen av utsagnene kommer med et visst forbehold som kan tyde på at trygghet er situasjonsbetinget («Ikke så trygt når de ikke hører på meg. Når bare de bestemmer»).
- I 9 av 81 tilfeller er det mer krevende å tolke om respondenten mente det var utrygt å snakke med barnevernet. I 7 av 9 av disse tilfellene er det ikke en åpenbart urimelig tolkning. 1 av tilfellene opplever vi som «vet ikke», mens i ett tilfelle var det kun det første møtet med barnevernet som ble opplevd som utrygt.

- Tilfeller der det barn opplever det som «litt» utrygt (dette er klassifisert i telleskjemaet) er tatt med i beregningen av hvem som ikke opplever det som trygt nok til å fortelle det viktigste. Det er seks slike tilfeller. To av disse er blant de ni tilfellene ovenfor som vi mener er vanskelig å tolke (nevnt under forrige punkt).

Hovedgrunnene til at barna ikke forteller det viktigste, slik det fremkommer i rapporten, er godt gjenkjennelige fra bakgrunns materialet, men vi har ikke ettergått tallfestingen i telleskjemaet på samme måte som hovedfunnet.

Bygger erfaringene oppunder rådene?

Det er 18 oppsummerte råd fra barna. Disse rådene videre inndelt i fire hovedkategorier: i) Trygghet, ii) info, iii) varme og iv) samarbeid. Dette er en klassifisering som er gjort av undersøkerne.

Et eksempel på råd innenfor samarbeid er «Samarbeid med oss om trygge samarbeidsmøter». I rapporten beskrives dette som:

Samarbeid med oss om trygge samarbeidsmøter

Avtal hvordan møter om oss, kan gjøres tryggest mulig for oss. Hvis ikke kan møter med mange voksne kjennes alvorlige og skumle. Vis varme og smil. Det må være lov å le, da blir det lettere å snakke om vonde ting. Vi har rett til å være med i møtene, fra vi er helt små. Vi har rett til alltid å ha med oss en person vi er trygg på, hvis vi vil det. Det er best når en vi er trygg på, skal lede møtet. Vi må før møtet snakkes med om hva som skal skje der, for at det skal handle om noe som er viktig for oss. Vi må også snakkes med om hvor møtet skal være, kanskje på et sted vi liker og der vi kan gjøre litt aktivitet samtidig. Ofte skal noe bestemmes som er viktig for livet vårt. Uten oss der, må dere gjette hva som er den beste løsningen for oss. Hvis ikke vi skal være der, må en person som vi sier at vi er trygg på være der, for å si hva som er best for oss. Etter møtet bør dere snakke med oss for å spørre hvordan vi tenker møtet gikk og hva vi tenker om det som er blitt bestemt.

Fra systematiseringen i analyseskjemaet kommer det frem at rådet har blitt til som følge av 14 sitater. Tre sitater trekkes eksplisitt frem i analyseskjemaet:

Vi har undersøkt de 14 respondentenes utsagn som er gjengitt i bakgrunns materialet som har bidratt til dette rådet.

Det er 14 respondenter som nevner dette rådet. Det står også i telleskjemaet hvem dette gjelder, så også dette er det er mulig å etterprøve i referatet:

- I 4 av tilfellene gis det råd som direkte har å gjøre med tryggere møter.
- I de øvrige tilfellene har sitatene en forbindelse til temaet møter og trygghet, uten at det gis direkte råd innenfor temaet.
- Selve rådet: «Samarbeid med oss om trygge samarbeidsmøter» er ikke oppgitt i referatene, men det er knyttet til innholdet som beskriver hvordan trygge samarbeidsmøter ser ut.
- Noe av innholdet under rådet – f.eks. «Vi har rett til å være med i møtene, fra vi er helt små» - finner KPMG ikke igjen blant de 14 respondentene som ifølge analyseskjemaet skal bygge oppunder rådet.

Finnes sitater igjen i datagrunnlaget? Stikkprøver

Vi har tatt stikkprøver av sitatene som er knyttet til den oppsummerte erfaringen «Om å kjenne tillit».

- Første sitat finner vi igjen. Det er fjernet noen setninger fra det, men det er samme barn som sier det og i samme sammenheng.
- Andre sitat er som følger: «Barnevernet stoler ikke eller vil ikke tro på det jeg sier, det er veldig ekkelt. De burde stole mer på barna. Hvis en av foreldrene slår, men lyver og sier at de ikke slår, burde barnevernet alltid tro på det barnet sier» er satt sammen av utsagn fra to forskjellige barn:
 - Barn 83: «**Barnevernet stoler ikke eller vil ikke tro på det jeg sier, det er veldig ekkelt.** Synes ikke det er trygt å snakke med dem.» (egen utheving, det som er med i sitatet).

- Og barn 85: «**Hvis en av foreldrene slår, men at de lyver og sier at de ikke slår, burde barnevernet alltid tro på det barnet sier.** Nå sier jeg bare at jeg har det helt fint hjemme, når jeg egentlig har det kjipt. De ikke tror på meg uansett.» (egen utheving, det som er med i sitatet).
- Tredje sitat finner vi igjen. Det er noe forkortet, og hele sitatet er fra samme barn.
- Fjerde sitat under denne oppsummerte erfaringen er som følger: «Når jeg fortalte, valgte de å stole på foreldrene mine fremfor meg. Da vil jeg ikke fortelle mer. Jeg har sluttet helt å fortelle. Nå sier jeg bare at jeg har det helt fint hjemme, når jeg egentlig har det kjipt.» Dette sitatet er som sitat to ovenfor satt sammen av sitater fra to respondenter:
- Respondent 12.: «For når jeg sa ifra og de sjekket ut hva som skjedde, men så **valgte de stole på foreldrene mine fremfor meg.** Da vil man ikke fortelle mer. **Jeg har sluttet helt å fortelle.** Vi hadde funnet mye bedre løsninger hvis de hadde spurt meg hva som burde gjøres. Men de gjorde det stikk motsatte.» (egen utheving, det som er med i sitatet).
- Respondent 85: «Barnevernet må spørre barn mye, og stole mer på barnet. Hvis en av foreldrene slår, men at de lyver og sier at de ikke slår, burde barnevernet alltid tro på det barnet sier. **Nå sier jeg bare at jeg har det helt fint hjemme, når jeg egentlig har det kjipt.** De ikke tror på meg uansett.» (egen utheving, det som er med i sitatet).

Oppsummerende vurdering av «Forstå det viktigste»

VURDERING

POSITIVT	<ul style="list-style-type: none"> - Undersøkere har snakket med mange barn, med en god aldersfordeling og fra mange ulike deler av Norge - Hovedfunnet om at 3 av 4 ikke forteller det viktigste til barnevernet finner vi igjen i bakgrunns materialet. - Hovedfunn er mulig å etterprøve.
HVA SOM KUNNE VÆRT GJORT BEDRE	<ul style="list-style-type: none"> - Metodikken i rapporten, spesielt hvordan funn oppsummeres og analyseres, burde vært bedre forklart i sluttrapporten - Spørsmålene kommer frem i referatene i kun 12 av 26 tilfeller, noe som gjør det mer krevende å etterprøve alle funnene.
KRITIKKVERDIG	<ul style="list-style-type: none"> - Vi mener at når det gjelder oppbyggingen av oppsummerende råd fra barna så ligger det tydelig tolkning til grunn av hva som bør gjøres i lys av barns erfaringer og at FF her burde vært mer tydelig på hvem som er fortellerstemmen, i den publiserte rapporten. Vi finner ikke igjen all teksten som står under rådet blant de barna som har erfaringer som skal bygge oppunder rådet. - Måten sitatene er fremstilt på, der noen sitater er satt sammen med utsagn fra ulike barn, er ikke en akseptabel måte å fremstille sitater på, og spesielt ikke når fundamentet for metodikken er å fremstille barnas stemmer mest mulig som de er.

Kommentarer fra FF knyttet til dette caset

FF hadde flere kommentarer og forklaringer til dette caset. Vi har forsøkt å innarbeide innspillene deres i caset.

Kommentarer fra FF knyttet til dette caset

FF hadde noen forslag til presiserende formuleringer som vi har innarbeidet i teksten ovenfor.

FF hadde videre en kommentar til at vi skrev følgende ovenfor:

«I 4 av tilfellene gis det råd som direkte har å gjøre med tryggere møter.

I de øvrige tilfellene har sitatene en forbindelse til temaet møter og trygghet, uten at det gis direkte råd innenfor temaet.»

FF skriver i forklarende kommentar til KPMG at de oppfatter som uklart hva vi mener her og om det er fordi begrepet «samarbeidsmøter» ikke nevnes og at barn forklarer dette med andre ord og ikke fagbegreper.

Det KPMG mente her er at sitatene ikke kommer opp i den delen av samlingene hvor det direkte spørres om råd fra barna.

FF har kommentar til vår fremstilling av følgende, referert til ovenfor:

«Selve rådet: «Samarbeid med oss om trygge samarbeidsmøter» er ikke oppgitt i referatene, men det er knyttet til innholdet som beskriver hvordan trygge samarbeidsmøter ser ut. «

FF skriver her i en kommentar til oss at dette er en overskrift som oppsummerer rådene barna har gitt, og derfor står det ikke ordrett i referater.

Vi mener at dette handler om at når det fremstilles som oppsummerende råd fra barna så gis det inntrykk av at rådet om hvilket tiltak/handling e.l. erfaringen bør føre til, er råd fra barna. FF bør være tydelig at det er undersøkernes vurdering av hva erfaringene bør føre til. For oss er dette ikke semantikk, men utgjør en viktig forskjell: Erfaringer er beskrivelser av f.eks. møter med barnevernet, hva som har fungert godt eller har vært utfordrende, mens råd er en anbefaling av hva dette utfordringsbildet bør føre til, f.eks. at det samarbeides mer med barna om utformingen av trygge samarbeidsmøter.

Uttalelser om denne rapporten

Styreleder i Forandringsfabrikken, professor i samfunnsmedisin og direktør i Center for Evidence and Implementation, Arild Bjørndal, har gjort en gjennomgang av rapporten som er oversendt KPMG og skriver blant annet. Styreleder skriver at han ikke er ekstern ekspert. Han uttaler blant annet følgende om denne rapporten:

«Rapporten bygger på gruppeintervjuer med barn der FF har fulgt en fremgangsmåte (PLA) de har brukt og forbedret over år. Derfor er det grunn til å tro at barna har kunnet gi informasjon og fremme synspunkter. Det kommer tydelig frem at det er barnas ord og uttrykk som presenteres. Ingenting, verken i grunnlagsmaterialet eller i rapporten, tyder på at svarene fra barna er manipulerte. Rekruttering, hvor mange som har deltatt, aldersspennet, geografisk spredning kommer tydelig frem i rapporten. Det foreligger referater fra samlingene der svarene og barna er knyttet sammen ved at de er nummerert. Denne nummereringen er gjennomgående og gjenfinnes i telleskjemaer som er basis for konklusjoner om at mange barn har om lag de samme synspunktene på bestemte temaer. I tillegg foreligger det en liste med sitater som også, på en ryddig måte, er knyttet til enkeltbarnas nummer. Alt i alt er det tydelige og troverdige spor i denne undersøkelsen, av hvordan en har kommet fra premisser til konklusjon. Funnene har også en umiddelbar validitet, og passer overens med funn fra andre undersøkelser og fra tilsyn. Alt i alt fremstår funnene, og rapporten, som etterrettelige. Det er god grunn til å tro at andre ville kommet til det samme resultat med samme fremgangsmåte. Metodebeskrivelsen er for tynn, og bør forbedres i fremtidige rapporter for å dokumentere bedre hva som er gjort og på hvilken måte det er gjort.»

Case-gjennomgang 2: «Hvis jeg var ditt barn – Om tvang i barneverninstitusjon» (2019)

Bakgrunn

Rapporten fremstiller kunnskap fra 55 unge om hva tvang gjør med dem i livet på institusjon, etterpå og hvilke råd de har til hvordan man skal møte det klokt. Rapporten retter seg til «dere med makt til å forandre», med et eget avsnitt «Kjære norske myndigheter» hvor budskapet er at nåværende rammer og retningslinjer er utarbeidet uten inkludering av kunnskap fra barn. FF håper at kunnskapen fra undersøkelsen om bruk av tvang i barnevernsinstitusjon blir tatt på alvor, og stiller spørsmål om hvordan denne kunnskapen kan forandre lover og retningslinjer, og få plass i utdanning og opplæring for å hente inn data: Det er opplyst at svarene er hentet inn i intervju, på telefon og på samlinger.

Metode

Metodedelen i rapporten gir følgende informasjon om hvordan en har gått frem: ungdommene er snakket med to ganger, mange mer enn to ganger. Det er også listet opp hvilke spørsmål deltakerne er stilt. Det er ikke informasjon om tidsrommet undersøkelsen er foretatt.

Det finnes informasjon om hvordan datamaterialet har blitt bearbeidet for å komme frem til funnene. KPMG har mottatt et «telleskjema» som er en oversikt over hvilke barn som har hatt hvilke erfaringer. Oversikten over erfaringene står i «om ungdommene som deltok»-delen i rapporten. «Referater (sortering 1)» er et dokument hvor svar fra alle referatene ble lagt inn. Deretter ble referatene slettet. «Referater (sortering 2)» er et dokument hvor svarene fra «referater (sortering 1)» ble delt inn i overskrifter ut fra svarene. «Referater (sortering 2)» fungerer som et sorteringsdokument som knytter referatene til rapporten.

I del 5 i rapporten under overskriften «Trygge institusjoner» er følgende informasjon: «Her er noen hovedråd fra unge. Dette er oppsummerte råd fra undersøkelser Forandringsfabrikken har gjort i perioden 2008-2018. Rådene har også kommet opp som hovedsvar i denne undersøkelsen».

Bakgrunns materialet gir følgende tilleggsinformasjon: Del 1-6 er kunnskap direkte fra barn. Del 7 i rapporten er skrevet til nasjonale myndigheter, utdanninger, forskere og kompetansesenter. Delen starter med flere råd under tema «risikovurder tvang». Dette er oppsummert kunnskap fra barn i del 1-6. De neste rådene (f.o.m «ta forskning på alvor») er skrevet i samarbeid mellom fabrikkarbeidere og prosjektproffer (den daværende betegnelse på proffer som arbeidet på FFs kontor i Oslo). De bygger på hovedsvarene FF i 10 år har innhentet av kunnskap fra barn i barnevernsinstitusjon – i flere undersøkelser (inkludert denne), på profftreff rundt i landet og fra dialoger med politikere og myndigheter.

Bakgrunns materialet

I dok «04 Systematisering Hvis jeg var ditt barn BV» med overskriften «forklaring hvis jeg var ditt barn» står det at «referater (sortering 1)» er dokumentet hvor svar fra alle referatene ble lagt inn. «Deretter ble referatene slettet». Dok 05 og 06 består av svar fra referater, fordelt under ulike overskrifter. Det ser ut som hvert nytt utsagn starter med ny linje og med bindestrek (-). Det er også noen steder det er benyttet bindestrek uten ny linje. Dokumentene inneholder ingen informasjon om spørsmål som er stilt. Spørsmålene står både i rapporten og bakgrunns materialet, men det kommer ikke frem av referatene hvilke spørsmål som er stilt til hvilke barn.

I telleskjemaet ser det ut som de 55 deltakerne har fått numrene 1-55. Disse numrene er imidlertid ikke benyttet i referatene, dok 05 og 06. Dermed er det heller ikke mulig å etterprøve hvor mange deltakere som har svart på ulike spørsmål/tema, eller hvilke utsagn som er knyttet til den enkelte deltaker. Utsagnene kommer frem i rapporten med overskriften «sitater» under ulike temaer i rapporten. Det er heller ikke opplyst hvilke av disse utsagnene som er innhentet via samling, intervju og telefon.

Som følge av at bakgrunns materialet er som beskrevet overfor, er det vanskelig å etterprøve funnene som er fremstilt i rapporten. Det er likevel gjort en systematisk gjennomgang for å etterprøve om det som er fremstilt i rapporten reflekterer det faktiske bakgrunns materialet.

Observasjoner ved gjennomgang av rapport og bakgrunns materiale

I rapporten er det skrevet at «Et hovedsvar er at fastholding, skjerming og fotfølging brukes oftest når en ungdom har det veldig vondt og viser det gjennom selvskading, frustrasjon, sinne eller suicidale tanker». I rapporten brukes gjennomgående begreper som «mange», «de fleste», «noen», «mer enn halvparten» i presentasjon av oppsummert kunnskap fra undersøkelsen.

Bakgrunns materialet, Referater sortering 1 (dok 05), inneholder overskriften «tvang» og «hvordan tvang kjennes». Utsagnene her handler om en rekke andre typer tvang enn fastholding, skjerming og fotfølging. Utsagnene omhandler til eksempel også ransaking av rom, visitering, tvangsflytting, politi, urinprøvekontroll, tvangsmedisinering. Ungdommene har blitt invitert til å dele erfaringer og råd om tvang i barneverninstitusjon. Dette har vært utgangspunktet for alle samtaler. Noen av ungdommene kan også ha snakket om annen tvang i barneverninstitusjon enn de typene som står i rapporten. Fastholding, skjerming og fotfølging er de typene tvang som har gått mest igjen, derfor er dette hovedfokus i rapporten. Noen av ungdommene har også nevnt tvang som er brukt i andre tjenester. Vi får opplyst av FF at i rapporten har kun svarene om tvang i barneverninstitusjon blitt tatt med.

Et av sitatene inneholder hverken eksplisitt informasjon om fastholding eller skjerming, men «tvang». I bakgrunns materialet er det imidlertid utsagn om skjerming, som ikke er tatt med i rapporten. Her finnes det også utsagn om skjerming som nyanserer det bildet som blir fremstilt i rapporten. For eksempel er det enkelte sitater med meninger om at skjerming kan være bra for å skjerme andre ungdommer, beskytte seg selv, og at det av og til er nødvendig. FF opplyser til oss at dette ikke er tatt med fordi det ikke var hovedsvar.

Vedr. meningsmangfold

I bakgrunns materialet er det også utsagn som inneholder informasjon om foranledning til bruk av tvang, som ikke fremkommer i rapporten. For eksempel er det et utsagn om skjerming med informasjon om at det var rutine med skjerming etter episode med kniv. Det er også en del utsagn om ransaking hvor flere av disse utsagnene inneholder informasjon om at årsaken til ransakingen har vært rus eller kniv. I rapporten er det ingen informasjon om kniv, som er et eksempel på informasjon som kunne gitt en fremstilling som i større grad fremstiller hele konteksten av situasjoner hvor tvang brukes på barnevernsinstitusjoner.

I del 1 (s.11) i rapporten forklares det at tvang har blitt brukt som konsekvens eller straff for handlinger ungdommene har gjort: «De fleste av ungdommene svarer også at fastholding, skjerming eller fotfølging har blitt brukt som konsekvens eller straff av handlinger de gjør. Dette er ofte handlinger de gjør i situasjoner der de føler seg utrygge, redde, misforståtte eller er veldig lei seg. Da oppleves det for ungdommene som at institusjonene straffer eller gir konsekvenser for redsel eller andre vonde følelser. Mange av ungdommene opplever det som om de voksne tror ungdommene er slemme eller farlige. De forstår ikke at det alltid starter i noe som trigger eller gjør vondt. De aller fleste som deltok svarer også at sinne, aggresjon eller andre smerteuttrykk, aldri skjer uprovosert.»

Fokuset har ifølge FF vært på hvordan ungdommene har opplevd å bli møtt av voksne i situasjoner de har blitt brukt tvang mot, og på følelsene som har ført til handlinger som har gjort at de har blitt utsatt for tvang.

Rapporten trekker også frem gode opplevelser med voksne på institusjon, med dette er oppsummeringer/sitater som kun er enkelttilfeller; sitater med innholdet «en av de ansatte», «en gang» og for eksempel i oppsummert kunnskap; «noen få har opplevd..».

Sitater

Samtlige «sitater» i rapporten er å finne i datamaterialet, med enkelte avvik:

- 1 av 8 sitater under temaet «hvordan skjerming og fastholding oppleves» er ikke å finne igjen i bakgrunns materialet. Innholdet i sitatet ligner innholdet i et av de andre sitatene. KPMG får her forklart at dette sitatet er en omformulering av et annet og at det er en glipp at begge sitatene er tatt med i rapporten.
- 1 av 15 sitater i rapporten under overskriften «Livet etter institusjon» og «reaksjoner etterpå», er sammensatt av to ulike utsagn i bakgrunns materialet.

Sitater som er brukt til å underbygge et tema i rapporten, er å finne igjen i bakgrunns materialet under flere ulike tema.

Funn opplyst med tall i rapport

I dok 04 står det opplyst at det vedlagte telleskjemaet «er en oversikt over hvilke barn som har hatt hvilke erfaringer, av erfaringene som er skrevet i «om ungdommene som deltok» i rapporten. Antall deltakere som det er opplyst «ja» i de ulike kategoriene stemmer overens med funn opplyst med tall innledningsvis i rapporten. Det er imidlertid presentert noen andre tall i de ulike delene i rapporten som ikke stemmer overens med tallene innledningsvis og i bakgrunns materialet.

Eksempel tidligere opplevd maktbruk, vold, overgrep i egen familie:

Det står følgende innledningsvis i rapporten under overskriften «om ungdommene som deltok»:

- Fire av fem fortalte at de tidligere i livet har opplevd maktbruk, vold eller overgrep i egen familie. (4/5=44/55)

I rapporten s. 22 under overskriften «Gir minner fra oppvekst» står det følgende:

- Mange av ungdommene, mellom halvparten og tre fjerdedeler, har tidligere opplevd foreldre eller familie som har brukt makt, vold eller har gjort overgrep. (1/2 = 27,5/55 og 3/4 = 41,25/55. Det er altså innledningsvis i rapporten og i bakgrunns materialet opplyst at 44/55 har opplevd dette, mens det på s. 22 er opplyst at mellom 27,5 og 41,25 /55 har opplevd dette). KPMG får opplyst at dette er en glipp i tellingen og at det er svaret 44/55 er det som stemmer.

Samtykke

Samtykke er ikke omtalt i rapporten. FF har lagt ved skjermbilder fra Messenger hvor de har sendt bilde av foto i rapporten og spurt personer om det fortsatt er ok at de bruker bildet i rapport og på web. Bildene er sladdet.

Oppsummerende vurdering av «Hvis jeg var ditt barn – Om tvang i barneverninstitusjon»

VURDERING

POSITIVT	<ul style="list-style-type: none">- Det er snakket med mange barn- Ungdommer er snakket med minst to ganger, mange flere ganger
HVA SOM KUNNE VÆRT GJORT BEDRE	<ul style="list-style-type: none">- Metodikken i rapporten, spesielt hvordan funn oppsummeres og analyseres, burde vært bedre forklart i sluttrapporten- Bidragsyttere/hvem som er forfattere burde kommet tydeligere frem- Spørsmålene kommer ikke frem i referatene- Deler av funnene er krevende å etterprøve, fordi vi ikke hvor mange barn som har fått spørsmål om hvert tema- Samtykke er ikke beskrevet i den publiserte rapporten- Etter KPMGs syn kunne det vært nyttig i denne rapporten å få frem hva kun et fåtall mener; samtidig er FF åpne på at det er hovedsvarene som er fokus for rapporten
KRITIKKVERDIG	<ul style="list-style-type: none">- 1 av 15 sitater i rapporten under overskriften «Livet etter institusjon» og «reaksjoner etterpå», er sammensatt av to ulike utsagn i bakgrunns materialet.

Kommentarer fra FF knyttet til dette caset

FF hadde flere kommentarer og forklaringer til dette caset. Vi har forsøkt å innarbeide innspillene deres i gjennomgangen ovenfor.

Case-gjennomgang 3 – Klokhet om vold og overgrep (2020)

Bakgrunn

Av skriftlig materiale KPMG har mottatt fremgår det at følgende var bakgrunn for denne boken:

- *«Undersøkelser med barn utsatt for vold eller overgrep viser at for veldig mange barn, blir det altfor utrygt å fortelle. For mange av de barna som har fortalt, har det kjentes for utrygt å fortsette å fortelle.»*
- *Noen av de nasjonale rammene som fagfolkene jobber i, gjør det for vanskelig for dem å møte et barn de er bekymret for, på en måte som gjør at barn opplever det trygt nok til å fortelle.*
- *Når fagfolk vet at et barn er utsatt for vold eller overgrep, sier retningslinjer og rutiner at de skal handle på måter som ikke sikrer barns prosessrettigheter og gjør det utrygt for barna.*
- *Måten fagfolk i hjelptjenestene er på og snakker på i møte med barna, gjør det ofte ikke trygt nok å fortelle om beldig vanskelige eller vonde ting.»*

Formålet med boken er:

- *«Færre barn skal bli utsatt for vold eller overgrep, flere som er utsatt må kunne kjenne det trygt nok å fortelle og flere som er utsatt må oppleve at de får god hjelp.»*
- *Alle lovverk for barn blir gjennomgått sånn at lovene for barnehage, skole, barnevern, helsetjenester og politi tar opp i seg rettighetene barn har ifølge FNs barnekonvensjon.*
- *At kunnskap direkte fra barn og barns prosessrettigheter i FNs barnekonvensjon til sammen hjelpe politikere, byråkrater, praksisfeltet og utdanningsinstitusjoner til å gjøre sitt for at hjelpen barn som har opplevd vold eller overgrep, får, blir tryggere og mer treffsikker.»*

Organiseringen av arbeidet med boka

Research ifm. boken ble gjennomført ved at prosjektledere, prosjektarbeidere og proffer sammen kartla hva som fantes av kunnskap og forskning på området. Det fremgår av bakgrunns materialet KPMG har mottatt at boka bygger på mange års dialoger mellom FF og fagpersoner, ledelse og oppvekstarbeidere for de områdene som boka omfatter. Det fremgår av bakgrunns materialet KPMG har mottatt at arbeidet med boka startet i 2018 og var gjennom mange tilbakemeldingsrunder og korrektur fra Universitetsforlaget før den gikk i trykken i tidlig sommer 2020.

Samtykke, konfidensialitet og anonymitet

I skriftlig materiale KPMG har mottatt fra FF står det at proffene som bidro med tekst og erfaringer fikk informasjon om hva som skulle skrives, målet med boka og hvem målgruppene er. Videre fikk proffene som bidro med bilder informasjon om hva bildene skulle brukes til. Muntlig samtykke til å ta bilder og skriftlig samtykke til å bruke bilder ble hentet inn fra hver enkelt. Det ble innhentet samtykke fra foreldre når barnet var under 16 år. Proffene ble informert om at deltagelse er frivillig og at de når som helst og uten grunn kunne trekke samtykke.

Metodikk

Boken har et utfyllende metodekapittel som beskriver Forandringsfabrikkens metodikk i forbindelse med undersøkelser på en grundig måte. Vi har vist til dette kapitlet andre steder i denne rapporten. Kapitlet er bygget opp på følgende måte:

- *Metode for kunnskapsinnhenting, herunder «tilretteleggeres» rolle på samlinger og utvalgskriterier for deltagelse*
- *Beskrivelse av semi-strukturert intervjuguide*
- *Analyseprosessen er fylldig gjengitt – helt fra hvordan barns ord skal gjengis i referater til den endelige rapporten*
- *Samtykke, konfidensialitet og anonymitet*
- *Forholdet mellom erfaringskunnskap og forskning*

Bidrag fra fagpersoner

I arbeidet med denne boka samarbeidet FF tett med fagpersoner. KPMG har mottatt oversikt og beskrivelse fra FF over hvilke fagpersoner som har bidratt til boka og beskrivelse av deres kompetanse:

- **Inge Nordhaug**, klinisk sosionom i barne- og ungdomspsykiatri. Spesialkonsulent ved RVTS, hovedsakelig med vold og seksuelle overgrep. 30 års erfaring fra psykisk helsevern.
- **Lisbet Spongsveen Lund**, barnehagestyrer. Erfaring som barnehagemedarbeider, støtteassistent, barnehagelærer og pedagogisk leder. Har vært barnehagestyrer i seks år. 28 års erfaring fra å jobbe i barnehage.
- **Arne Gravanoes**, kontaktlærer i barneskolen. Har vært rektor i syv år, men søkte seg tilbake til lærerjobben. 25 års erfaring fra barne- og ungdomsskole.
- **Rebecca Tangen Annesdatter**, minoritetsrådgiver. Jobber forebyggende mot negativ sosial kontroll i skolen. Fem års erfaring fra arbeid i skolen.
- **Elin Halleland**, helsesykepleier. Mange års erfaring som sykepleier i akuttmottak. Syv års erfaring som helsesykepleier på barneskole og ungdomsskole.
- **Kari Tenmann**, psykologspesialist. Jobber som privatpraktiserende psykolog. Tolv års erfaring som avdelingssjef for en Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk. 27 års erfaring fra psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling.
- **Berit Bartnes**, fastlege. Spesialist i allmenntidmedisin og fysikalsk medisin og rehabilitering. 23 års erfaring som fastlege.
- **Anne Rønneberg**, klinikkssjef for barneklinnikk ved universitetet. Tannlege og spesialist i pedodonti. 30 års erfaring som tannlege.
- **Birgitte Singstad**, kontaktperson i barnevernet. Utdannet sosionom og har idereutdanning i barnevern. Syv års erfaring som kontaktperson i kommunal barneverntjeneste.
- **Masood Fazal**, politioverbetjent. Jobber med kommunikasjon og konflikthåndtering. 15 års operativ erfaring i politiet.
- **Sara Bjonje**, politioverbetjent. Etterforskningsleder, og har etterforsket seksuallovbrudd mot barn i syv år og vært avhører av barn i fem år. 13 års erfaring fra politiet.
- **Jannike Holm Haaverstad**, politioverbetjent. Familievoldskoordinator i fem år og har tatt avhør av barn i seks år. 20 års erfaring fra politiet.
- **Merete Lervang**, politioverbetjent. Familievoldskoordinator i tre år, tolv år som etterforsker og fem år som avhører av barn. 17 års erfaring fra politiet.
- **Astri Johanne Holm**, seksjonsleder for etterforskning av vold i nære relasjoner og seksuallovbrudd i to år. 25 års erfaring fra politiet.
- **Torgeir Brenden**, politioverbetjent. Jobbet ti år som innsatsleder. 25 års erfaring med operativt arbeid i politiet.
- **Christine Fossen**, spesialrådgiver Justis- og beredskapsdepartementet. Tidligere politimester (inkludert konstituert), jurist og leder i politiet. 30 års erfaring fra politiet.
- **Are Evang**, leder for Statens Barnehus. Psykologspesialist i klinisk barne- og ungdomspsykologi. Elleve års erfaring fra Statens Barnehus og til sammen 16 års erfaring fra arbeid med vold og seksuelle overgrep mot barn.
- **Rita Parnas**, politiadvokat. Avhørsleder for tilrettelagte avhør i syv år. Hun har vært fagansvarlig for tilrettelagte avhør i fire år. 15 års erfaring fra politiet.

KPMGs vurdering

Siden boka i stor grad bygger på erfaringer fra svært mange tidligere undersøkelser har vi ikke hatt mulighet til å etterprøve datamaterialet for disse funnene. Det vises til at boka bygger på funn fra bl.a. to av undersøkelsene vi har gjennomgått ovenfor: «Forstå det viktigste» og «Hvis jeg var ditt barn».

FFs metodikk i undersøkelsene boka bygger på er godt redegjort for.

Det er slik vi ser det positivt at FF om denne utgivelsen har samarbeidet med fagmiljøer innenfor områdene boka uttaler seg om. Det gjør at sammenhengen mellom FFs erfaringskunnskap og annen kunnskap drøftes på en mer utførlig måte enn i andre av FFs utgivelser.

Kvalitetssikringsprosessen i forbindelse med utgivelsen virker etter vårt syn solid og at det har vært mange runder for tilbakemeldinger mellom Universitetsforlaget og FF.

VURDERING

POSITIVT	<ul style="list-style-type: none">- Fyldig metodekapittel- Tett samarbeid med fagmiljøer- Sammenhengen mellom FFs erfaringsbaserte kunnskap og annen kunnskap gis mye plass- Solid kvalitetssikringsprosess
HVA SOM KUNNE VÆRT GJORT BEDRE	<i>KPMG har ikke innenfor rammen av prosjektet kunnet etterprøve funnene denne boka bygger på. Vi viser til omtalen av «Forstå det viktigste» og «Hvis jeg var ditt barn» ovenfor.</i>
KRITIKKVERDIG	

FFs tilbakemeldinger på faktadelen av denne rapportgjennomgangen

FF hadde ingen tilbakemeldinger på faktadelen av denne rapportgjennomgangen.

Uttalelser vi har mottatt i forbindelse med denne boka

KPMG har gjennom FF fått oversendt en uttalelse fra forlagsdirektøren av boka, Wenche Bjørnebekk, som bl.a. uttaler:

«Jeg har samarbeidet tett med proffer og ansatte i Forandringsfabrikken i utviklingen av flere bøker og har ikke på noe tidspunkt hatt grunnlag for å tro at de ikke snakker sant når de beskriver hvordan de innhenter informasjon. Det har aldri vært snakk om å vri eksempler i «riktig retning». Jeg har lang erfaring med ulike forfattergrupper og det kan være både skjulte og åpne uenigheter i faglige diskusjoner og om en bokas utvikling. I samarbeidet med Forandringsfabrikken har jeg møtt åpenhet. Det har vært åpne, tålmodige og hektiske samarbeidsmøter der det har vært lagt til rette for at alle som er til stede skal bidra. Det har vært rom for diskusjon og motforestillinger.

Boken ble godt mottatt. Den har vært pensum på flere profesjonsutdanninger og selv om det er viktig og ny erfaringskunnskap i den så oppfattes den ikke som kontroversiell. Klokhet om vold og overgrep ble tatt imot som det den er, en unik bok bygget på kunnskap fra mange barn og unges erfaring med vold og overgrep.»

Rapportgjennomgang 4: De tror de vet best (2021)

Bakgrunn for rapporten og hovedspørsmålene

Denne undersøkelsen ble gjennomført i 2018-2020 og rapporten ble utgitt i 2021, andre versjon i 2022.

Bakgrunnen for denne undersøkelsen var å hente inn erfaringer og råd fra barn som bor eller nylig har bodd på haste-, omsorg- behandlings- og atferdsinstitusjoner. I følge bakgrunnsnotat oversendt KPMG har barn ifølge FNs barnekonvensjon barn, uavhengig av alder, rett til å uttale seg om hvordan alle systemer oppleves for dem. Dette gjelder barnehage, skole, psykisk helse - og barnevern. Barn har denne retten i individuelle forhold (Barnekonvensjonen art. 12 nr.1) og for barn som gruppe (Generell kommentar nr. 12 punkt 9).

Kjennetegn ved deltagerne og rekruttering

I rapportens del «Om undersøkelsen» står kjennetegn ved deltagerne beskrevet. Det fremgår at det var:

- 152 barn,
 - Aldersgruppe var 11-18 år (2 unntak, se forklaring under)
 - Kjønn ikke oppgitt
 - Barna har bodd på institusjoner i hele landet, fra nord til sør
 - De bor eller hadde nylig bodd på haste-, omsorg-, behandlings- og atferdsinstitusjoner på det tidspunktet de ble intervjuet

Fra undersøkelsen om enetiltak fra 2018 ble 17 av 17 barn telt med i svarene til «De tror de vet best», selv om 2 av barna var 20 år. FF forklarer at de valgte å skrive 11-18 på rapporten, da disse to var de eneste over 18 av de 152 barna.

Fra undersøkelsen om kombinasjonsinstitusjon som ble gjort i 2018 ble 42 av 62 barn telt med i svarene til «De tror de vet best» fordi 20 av de totalt 62 barna var over 18 år da de svarte i undersøkelsen.

Det fremgår at barna ble invitert til undersøkelsen gjennom barnevernsinstitusjoner og barneverntjenester.

Datainnsamling og oppfølging i etterkant

I rapportens del om undersøkelsen står det at barna fikk velge om man ville delta sammen med andre eller alene i undersøkelsen. Under spørsmål og tema i rapporten utdypes det at Barna fikk først åpne spørsmål, deretter dybdespørsmål på de tema som gikk igjen. Det ble brukt semistrukturert intervjuguide, med formuleringer til fordypningsspørsmål.

Under metodedelen i rapporten forklares det at erfaringer og råd oftest hentes inn på samlinger. Samlingene organiseres med vekt på å sikre at de oppleves tryggest mulig for barna som deltar.

Fra referatene oversendt KPMG så framgår det at det har vært en kombinasjon mellom samlinger og intervjuer. Noen barn har vært med på både samlinger og intervjuer, andre har kun deltatt på samling eller kun blitt intervjuet. Det framgår ikke av referater eller rapport hvor samlinger eller intervjuer har funnet sted, men det står innledningsvis at det omfatter barn som bor eller har bodd på institusjon fra nord- til sør.

I bakgrunnsdokumentasjon oversendt KPMG og i rapport framgår at undersøkerne var tilgjengelige for deltakerne i etterkant, for å kunne støtte og svare på spørsmål. Samlingene organiseres med vekt på å sikre at de oppleves tryggest mulig for de barna som deltar. De voksne som tilrettelegger er trent til å møte barn og unge med åpenhet og menneskevarme. Dette bygger på hovedfunn fra barn om hvordan voksne må være, for at barn skal kunne fortelle ærlig. Av hensyn til personvern og den enkelte deltaker, jobbet tilretteleggerne for å sikre at barnas historie eller familie ikke ble fokus da de ga svar. Fokus var på deres møte med systemet og råd til disse.

Samtykke og personvern

I rapporten står det at barna som har deltatt i undersøkelsen fikk informasjon om at deltagelse var frivillig og at de når som helst kunne trekke seg. De fikk beskjed om at det de sa ble skrevet ned på en anonymisert måte og at det som går igjen som hovedpunkter ble oppsummert som tekst eller punkter. Barn er anonymisert i rapporten og i bakgrunns materialet.

Av bakgrunns materialet vi har mottatt fremkommer det at det ble innhentet samtykke til bruk av bilder. Disse samtykkene ble sendt på Messenger. Flere av samtykkene inneholder bilde med sitat de ønsker å bruke. Noen samtykker vises ikke med bilde men er et bilde av Messenger- utveksling hvor man godtar bruk av bilde. Samtykkene er presentert som screenshot av Messenger. Samtale med eller uten bilde vedlagt. Det er vedlagt 17 samtykker for bruk av bilder i rapport.

Referatene fra de to undersøkelsene i 2018 som er telt i undersøkelsen «de tror de vet best», omfatter totalt 59 barn, har blitt slettet på grunn av personvern.

Beskrivelse av metodikk

Metodebeskrivelsen er på 1 side og beskriver momentene ovenfor: Spørsmål, kjennetegn ved deltagerne.

I bakgrunns materialet oversendt KPMG framgår det at rapportens deler «1000 barn bor i barnevernsinstitusjon», og «Nasjonalt trøbbel og nasjonale rapporter» bygger på kunnskap fra barn og er skrevet av fabrikkarbeidere i samarbeid med prosjektproffer. I både rapport og bakgrunn framgår det at «Bo trygt-tiltak» - beskrivelsen av fremtidens barnevernsinstitusjoner er utarbeidet av en gruppe unge med erfaringer fra institusjon. De har satt seg inn i rådene FF har hentet inn fra barn på institusjon, fra 2009 og frem til nå. De har også satt seg inn i barns rettigheter til hvordan de skal bli møtt, etter barnekonvensjonen.

I metodebeskrivelsen og i intervju med undersøkerne har KPMG fått informasjon om hvilke fabrikkarbeidere som skriver hvilke deler av rapporten, og at det er undersøkerne som skriver ut innholdet i rapporten med kunnskapen fra barn.

Referater

KPMG har mottatt bakgrunns materiale fra referatene til 88 barn. De har ikke nødvendigvis svart på de samme spørsmålene. Dette fremgår også av telleskjemaet som FF har delt med KPMG.

I telleskjema i bakgrunns materialet så er det oppgitt at 4 barn har gitt muntlige svar og det er ikke referater. Da korresponderer tallet med antall barn oppgitt i telleskjema, totalt 93. I tillegg er det lagt til svar fra to andre undersøkelser med hhv 17 og 42 barn. Referatene fra disse er ifølge bakgrunns materialet fra FF slettet på grunn av personvern hensyn. Totalt er det 152 barn i telleskjema.

- I en del av referatene fremgår spørsmålene. I en del av referatene står spørsmål ikke oppgitt. Dette gjør det krevende å gjennomgå hovedfunnene. Det er cirka halvparten av referatene som mangler spørsmål (flere av disse har temaoverskrifter)
- Flere av de samme spørsmålene går igjen i referatene
- Noen har snakket om ett eller to temaer i referatene, mens andre har snakket om flere temaer.

Analyser gjort

Funn som presenteres med tall har ikke systematisk vært direkte spurt etter i undersøkelsen, men FF forklarer dette i ett av bakgrunnsnotatene på følgende måte:

«I undersøkelsen ble spørsmålet “hva var trygt og utrygt på institusjon?” stilt. Siden dette ikke er et ja/nei/litt spørsmål, kan en ikke regne ut prosent på samme måte. De ulike svarene som ble sagt flere ganger ble derfor delt på totalt antall svar på dette spørsmålet. Disse er trukket frem som hovedsvar:

- hvordan opplevdes voksne på institusjon (voksne med egenerfaring ga trygghet, voksne ga de gode minner, voksne reddet liv)
- hva gjorde voksne når barn gjorde noe dumt (voksne så på dem som syk og farlig, voksne ville ta kontroll, voksne var ærlige og ville forstå)

I telleskjemaet er disse kategoriene regnet ut til følgende %:

- Voksne med egenerfaring ga trygghet: 61,97% (71 svar totalt)
- Voksne som ga de gode minner: 67,61% (71 svar totalt)
- Voksne som reddet liv: 22,54% (71 svar)
- Syn på meg som syk og farlig: 53,29% (81 svar)
- Ville ta kontroll: 46,71 % (71 svar)
- Var ærlige og ville forstå: 33,8% (24 svar)

Deretter er % i telleskjema regnet ut fra totalt antall barn som har svart på konkrete eller overordnede spørsmål. Noen få steder (4 av 25) er prosenten regnet ut fra totalt antall barn i undersøkelsen (152).

Stikkprøver av tallfestede funn:

Rådata og bakgrunnsmateriale fremstår ganske uoversiktlig så det er vanskelig å tallfeste informasjonen som er kommet inn i bakgrunnsdokumentasjonen. I rapporten sies det: Forklaringer som går igjen fra barna, er oppsummert i form av tekst eller punkter. Hver prosentandel er regnet ut fra hvor mange som har svart på spørsmålet».

Barna har ikke alltid fått samme spørsmål, noen svarer utelukkende på ett eller to temaer, andre er spurt om mange ulike temaer, det stilles utdypende spørsmål for enkelte og noen spørsmål er svært spesifikke som for eksempel hvor mange % av ulike utdanninger som bør være ansatt på institusjon (ex sosionomer og ufaglærte). I tillegg baserer funn seg på de to undersøkelsene som ikke har noe referater, slik at man ikke vet hvilke spørsmål som er stilt eller svar som er gitt fra hvert enkelt barn.

Funn fra rapport: 99% opplevde ikke behandlingen på institusjon som nyttig
Det som voksne kalte behandling kunne være:

- husregler
- døgnrytmer
- turer og annen fysisk aktivitet
- kulturaktiviteter
- matlaging
- musikkterapi
- innlåsning, fotfølging

I eget telleskjema har FF oppgitt at 54 barn har svart nei på spørsmålet “var behandlingen på institusjon nyttig for deg?” I tillegg har 15 av 17 barn fra samling om enetiltak svart nei på spørsmålet om behandling på institusjon var nyttig. Summert så har da 69 barn svart nei på spørsmålet og 1 har svart ja. Dermed har 70 barn svart på spørsmålet: $69/70=99\%$.

Funn fra rapport: 47% har møtt én eller flere voksne på institusjonen som de ble trygg på

Det varierer om barn er spurt direkte om dette eller om de har snakket om trygge voksne, voksne de stoler på etc. i andre sammenhenger.

36 av 88 barn fra referatene har nevnt at de har møtt på trygge/gode/stoler på voksne. 40,9%. FF kommenterer her til KPMG at det er registrert feil i telleskjema slik at korrekt svar skal være 47 %.

KPMG mener at alle som har svart på dette i referatene har både positivt og negativt erfaring, og så er det noen som har utelukkende positiv erfaring eller utelukkende negativ erfaring. Nesten ingen av de som har svart er utelukkende negative. De aller fleste svar gjengitt i referatene har erfaringer med både gode og dårlige voksne. FF skriver i kommentar til KPMG at de er uenig i vår tolkning her.

Sitater

Hovedfunn fra sitater er at alle sitater som gjengis i rapporten er gjenkjennelig i referatene fra undersøkelsen, med ett unntak. Sitatene er omskrevet noe i rapporten men reflekterer allikevel det som har blitt uttrykt i referat.

Oppsummerende vurdering av «De tror de vet best»

VURDERING

POSITIVT	<ul style="list-style-type: none">- FF har snakket med mange barn og det er en god geografisk spredning blant deltagerne.- Sitatene som gjengis i denne rapporten er gjenkjennelige
HVA SOM KUNNE VÆRT BEDRE	<ul style="list-style-type: none">- Vanskelig å forstå hvordan enkelte av fordelingene i rapporten er regnet ut.

KRITIKKVERDIG

- Vi mener at det er flere barn som har noe positivt å si om voksne enn det som fremkommer i rapporten

-

Kommentarer fra FF til denne rapporten

KPMG fikk mange detaljerte kommentarer til vår gjennomgang av denne rapporten fra FF, spesielt på hvordan tallene og fordelingene skal forstås og hvordan vi har lest deres telleskjema. Vi gjengir ikke disse i sin helhet, men vi har forsøkt etter beste evne å innarbeide disse merknadene i gjennomgangen ovenfor.

Uttalelse fra Ph.D.-stipendiat

KPMG har fått oversendt en uttalelse fra en Ph.D.-stipendiat innenfor området barnevern som uttaler blant annet følgende om denne rapporten:

«Jeg har i denne uttalelsen argumentert for at måten Forandringsfabrikken har samlet og presentert erfaringskunnskap i rapporten «De tror de vet best» både er transparent og troverdig. Kunnskapsinnhenting følger ikke kriteriene for vitenskapelig forskning og praksis. Det skal de heller ikke gjøre da erfaringskunnskap kan formidles på andre måter en forskningskunnskap. Likevel viser bakgrunnsdokumentene til rapporten at det er et grundig, transparent og etterrettelig arbeid som ligger til grunn for valg av hovedbudskap i rapporten.»

Videre skriver Ph.D.-stipendiaten:

«Barn og unges kunnskap fremstilles på en nyansert måte

Det å presentere erfaringskunnskap fra så mange barn og unge er følgelig utfordrende. Måten spørsmålene stilles, hvordan de stilles og hvilke svar som skal løftes frem vil være avgjørende for innholdet i rapporten. Derfor er det viktig at Forandringfabrikken kan vise til bakgrunnsdokumenter som viser hvilke spørsmål, hvem som har svart og hva de har svart. Det gjør prosessen mot svarene transparente og dermed lettere å gå tilbake for kvalitetssikre prosessen. Bakgrunnsdokumentene viser blant annet at spørsmålene som er stilt er nyanserte. Dette spørres etter Hva er bra og hjelpsomt med enetiltak? Hva er ikke så bra og ikke så hjelpsomt. På den måten gis anledning til å vise et nyansert bilde av hva barn og unge mener er positivt, og hva de mener er utfordrende»

Rapportgjennomgang 5 – «Må hjelpe for oss» (2022)

Om undersøkelsen

Undersøkelsen «Må hjelpe for oss» har innhentet kunnskap fra 101 barn for å dekke over manglende kunnskap i Norge fra barn og unge om familieveiledning.

Problemstillingene i rapporten er:

- Hva skal til for at det skal kjennes nyttig å få familieveiledning?
- Hva skal til for at det skal kjennes trygt å ha familieveiledning?
- Har barn fått sagt noe om at familien skal få familieveiledning?
- Har barn har fått sagt hva de synes er vanskelig hjemme?
- Har barn har fått sagt noe om hva familieveiledningen skal være?

Av rapporten fremgår det at barna som deltok ble invitert fra kommunalt barnevern, statlig barnevern (MST, FFT), barneverninstitusjoner, BUP, kommunale psykiske helsetjenester, familievernkontor, politi, Blå Kors og Alternativ til vold.

Kjønnsfordelingen i rapporten er som følger:

- 69 jenter
- 27 gutter
- 5 ikke-binære

Barna i undersøkelsen har deltatt på samlinger rundt i landet: i Lillehammer, Hamar, Tønsberg, Lørenskog, Oslo, Kristiansand, Arendal, Stavanger, Grimstad, Tysvær, Eigersund, Bergen, Bodø, Tromsø, Harstad, Mo i Rana, og Trondheim.

Av rapporten fremgår det nærmere at hvert barn bestemte selv om det ville delta og at første treff med barna var i samlinger med flere barn eller i én-til-én samtaler. Deretter ble noen av barna spurt om de ville delta i en samling til. 20 av barna ble snakket med to ganger. Målet med dette var å sikre dybdesvar på det som etter første runde var hovedfunn i rapporten og for å sikre at undersøkerne ikke tolket eller misforstod materialet de hadde hentet inn.

Alle barna som deltok har hatt familieveiledning. Det står oppgitt at dette ble bekreftet i forkant eller i ettertid av undersøkerne.

I rapporten står det presisert at kunnskap fra barn slik det er en fremstilt i rapporten er en oppsummering av svarene som har gått igjen hos mange barn. Det fremgår også tydelig at prosenter regnet ut ved å dele antall svar på antall tema. Kunnskapen er, står det, ikke tolket av voksne eller knyttet opp mot teori.

Bakgrunns materialet

Bakgrunns materialet inneholder referater fra barna som har vært snakket med i utarbeidelsen av undersøkelsen. Det er stilt sammenlignbare spørsmål gjennomgående i alle intervjuer og det er mulig å følge spørsmål og svar gitt i første og andre intervju. Rapportens problemstilling og hovedtemaer går igjen i alle referater i bakgrunnsinformasjonen.

Bakgrunns materialet forklarer prosessen i utarbeidelse av rapport og hvem som har bidratt fra FF under de ulike delene. Prosessen som er forklart kan etterprøves gjennom bakgrunns materialet sammen med en mer systematisk tilnærming til funn via telledokument som kvantifiserer data.

Tellespørsmålene er gjennomgående i all bakgrunnsinformasjon fra casen, og talt opp i et eget skjema som gjør informasjonen kvantifiserbar. Intervjuguiden som er brukt kan gjenkjennes i referatene hvor både spørsmål og svar er gjengitt i referatet.

Rapporten forklarer ulike metodeverktøy som er brukt i både rapport og bakgrunnsdokumentasjon. Både bakgrunnsdokumenter og rapporten referer til at FF har gjennomgått annen forskning men det fremgår ikke hvilken forskning det refereres til med kilder så det er ikke mulig å etterprøve denne informasjonen.

Bruk av sitater

Filen med samtykke i bakgrunnsdokumentene inneholder 12 bildefiler med screenshot fra SMS utveksling hvor det deles et bilde og spør om samtykke til å bruke bildet av personen i rapporten om familieveiledning og svar i sms om at det er i orden å bruke bildet. Ett av filene har ikke svaret, men det står at godkjenning til bruk av bilde i rapporten ble bekreftet via telefon samme dag. Det er bilder av totalt 14 barn i rapporten.

Det står oppgitt at det ble innhentet samtykker fra barn og omsorgspersoner, og at samtykket var informert og frivillig.

Bakgrunnsdokumentet: Systematikk «Må hjelpe for oss» forklarer hvordan man skal forstå de ulike bakgrunnsdokumentene. Dokumentene det refereres til er lagt ved i informasjonen fra FF og er riktig fremstilt i oppsummeringen.

Bruk av sitater

Alle sitatene som er plukket ut er angitt i et eget dokument og det står hvilket barn (angitt med nummer) som har kommet med sitatet. Der det er kuttet i sitatet er det også benyttet klammer – (...) – i tråd med vitenskapelig praksis. Vi tok stikkprøver på sitatene under delkapitlet «Om hjelpen». Alle disse sitatene er angitt slik de er sagt, fra samme barn. Det er samsvar mellom det som står i rapporten, i sitatdokumentet, og i referatene fra samlingene.

Vedr. meningsmangfold

Både negative og positive erfaringer er trukket frem i rapporten og reflekterer informasjonen som kommer fram i intervjuene og bakgrunns materialet.

KPMGs vurderinger

Undersøkelsen «må hjelpe for oss» har vedlagt langt mer informasjon i bakgrunnsdokumentasjonen enn andre rapporter som er gjennomgått tidligere. Rapporten utdyper også metode i noe større grad enn andre rapporter da den forklarer metodeverktøy som er brukt i rapport og bakgrunnsdokumentasjonen.

Bakgrunns materialet er også mer transparent og det er mulig å få en oversikt over hvilke spørsmål som er stilt og svarene som er gjengitt under de ulike temaene. Svarene er mulig å systematisk følge i bakgrunnsdokumentasjon og prosess og reflekteres i ferdig rapport. Intervjuguiden er brukt i alle førstegangsintervjuer og spørsmål i andregangsintervju er gjenkjennbare innenfor de ulike tematiske områdene som rapporten skal belyse. Barna har gjennomgående fått like spørsmål i alle referatene som gjenspeiler at det er brukt en semistrukturert intervjuguide slik som rapporten sier.

Rapportens problemstilling og hovedtemaer går igjen i intervjuguiden uten at det avspores til helt andre spørsmål, svar og temaer som ikke var utgangspunktet for rapporten. Til sammenligning fra tidligere rapport som er gjennomgått så har også referatene færre barn samlet per referat (begrenser seg til 3-4, maks 5 (ett tilfelle) sammenlignet med tidligere referater gjennomgått med 10-20 barn (i ett tilfelle 26 barn) i en case/ett referat), slik at det blir mulig å følge samtalene per barn og barna stilles gjennomgående sammenlignbare spørsmål.

Rapporten er også mer systematisk fremstilt og gjenspeiler positive og negative svar under de ulike tematiske områdene med både erfaringer, sitater og råd.

Prosesen som er forklart kan etterprøves gjennom bakgrunns materialet sammen med en mer systematisk tilnærming til funn via toldokument som kvantifiserer data, tekstdokument og sitater som er mulig å identifisere i de ulike utkastene som er skrevet før endelig rapport utgis. Denne rapporten fremhever både positive og negative funn og sitater på en balansert måte. Referatene er gjenspeilet i rapporten og det er mulig å følge sortering og fremgangsmåte fram til ferdig rapport i bakgrunnsdokumentene for casen.

KPMG mener at denne rapporten har satt en god standard for FFs arbeid fremover – en form for «best practice» - både når det gjelder gjennomsiktighet, etterprøvbarehet og samsvar mellom data og funn.

Oppsummerende vurdering av «Må hjelpe for oss»

VURDERING

POSITIVT	<ul style="list-style-type: none">- Det er stilt sammenlignbare spørsmål gjennomgående i alle intervjuer og det er mulig å følge spørsmål og svar gitt i første og andre intervju. Rapportens problemstilling og hovedtemaer går igjen i alle referater i bakgrunnsinformasjonen.- Enkelt å etterprøve sammenhengen mellom data og funn- Meningsmangfold i referatene kommer godt frem i rapporten- Intervjuguiden som er brukt kan gjenkjennes i referatene hvor både spørsmål og svar er gjengitt i referatet.- Systematisk fremstilling av metodikken- Stikkprøver av referatene viser at de er gjengitt fra samme barn og på en måte som samsvarer godt med det dette barnet har sagt.
HVA SOM KUNNE VÆRT GJORT BEDRE	<i>KPMG mener at denne undersøkelsen har god kvalitet, med høy grad av gjennomsiktighet, etterprøvbarhet og datakvalitet.</i>
KRITIKKVERDIG	

FFs tilbakemeldinger på faktadelen av denne rapportgjennomgangen

FF hadde ingen tilbakemeldinger på faktadelen av denne rapportgjennomgangen.

Kontakt oss

Beate Hvam-Axelsen

Ansvarlig Partner

T +47 93 20 89 95

E beate.hvam-axelsen@kpmg.no

Tommy André Knutsen

prosjektleder

T +47 98 07 86 48

E tommy.knutsen@kpmg.no

Erik Davidsen

Advokat/Direktør

T +47 93 42 57 05

E erik.davidsen@kpmg.no

kpmg.no